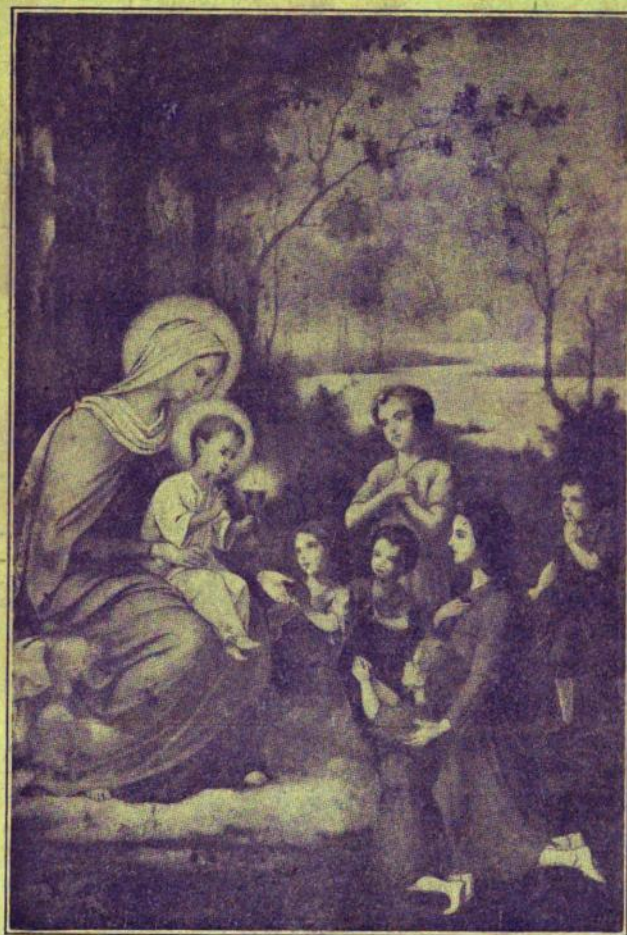

КАЛЕНДАР

СИРІТСЬКОГО ДОМУ

1920.

ДРУКАРНЯ СИРІТСЬКОГО ДОМУ

В ФІЛЯДЕЛФІЇ, ПА.

ОДНА З НАЙБІЛЬШИХ І НАЙЛІПШЕ
УЛАДЖЕНИХ УКРАЇНСЬКИХ ДРУКАРЕНЬ
В АМЕРИЦІ.

ВИКОНУЄ ГАРНО І ДЕШЕВО
ВСЯКІ ДРУКАРСЬКІ РОБОТИ:

книжки,
часописи,
циркулярі,
грамоти,
статути,
рахунки,

листові
папери,
коверти,
карти
бізнесові,
тикети
і інші друки.

ЧИСТИЙ ДОХІД НА СИРОТИНЕЦЬ В ФІЛЯДЕЛФІЇ.

ДРУКАРНЯ СЯ ЗАСЛУГУЄ ПІД КОЖДИМ
ЗГЛЯДОМ НА ЯК НАЙШИРШЕ ПОПЕРТЄ.

АДРЕСА ЛИШЕ ТАКА:

ORPHANAGE PRINTING HOUSE,

832 N. SEVENTH ST.,

PHILADELPHIA, PA.

ІЛЮСТРОВАНІЙ

КАЛЕНДАР

СИРІТСЬКОГО ДОМУ

..НА РІК..

1920.

СТАРАНЕМ І НАКЛАДОМ
СС. ВАСИЛІЯНОК
В ФІЛЯДЕЛФІЇ, ПА.

Ціна

60 ц.

ПРИВІЛЕЇ

ДЛЯ РУСЬКОЇ ГР. КАТ. КАТЕДРАЛЬНОЇ ЦЕРКВИ НЕП. ЗАЧ.
ПРЕЧ. Д. МАРІЇ В ФІЛЯДЕЛЬФІЇ, ПА.

Одержані за старансм бл. п. Преосвященного Кир Сотера.

Руська гр. кат. катедральна церков в Філядельфії, Па. удосто-
їлась великого і дуже рідкого добродійства, бо одержала

СОВЕРШЕННІ ВІДПУСТИ

наділені Сьв. Отцем Пієм Х, Папою Римським дня 16-го червня
1914 р. під ч. 35671 — в слідуючі празники:

Рожество Христове; сьв. Василя (Новий Рік); Богоявленє І. Хр.;
Воскр. Г. Н. І. Хр., Сош. сьв. Духа; сьв. Апп. Петра і Павла; Успе-
ня Пресьв. Богородиці; сьв. сьвященомуч. Йосафата; Непороч.
Зач. Преч. Діви Марії; на всі празники Пренайсьв. Тайни Еуха-
ристії і Найсьв. Серця Христового.

УСЛІВЯ: Хто з вірних хотів би доступити в ті дни совершенного
(цілковитого) відпусту, має в тій церкві приступити
до сьв. Сповіді і сьв. Причастія і помолити ся за нашу
церков і Сьвят. Отця Папу Римського. Сі відпусти
могуть бути жертвовані за душі в чистилищи.

Превелика ся благодать, якою зістала наділена наша руська
гр. кат. церков катедральна в Філядельфії, Па., робить її **місцем
відпустовим на чужині**, неначе тою зеленою оазою серед розлогої,
непроглядної пустині, до якої змучені та спрагнені подорожні звер-
тають свої кроки, щоб в тіни її зелені відпочати, покріпитись хо-
лодним жерельним напоєм та набрати сили до дальшої утяжливой
подорожі.

Отримавши сі цінні привілеї, церков наша віддає їх всім вірним
в Злуч. Державах на їх виключну користь. Тож користайте з них
обильно!

Хто в однім з сих празничних днів посітить руську гр. кат.
церков катедральну в Філядельфії, Па., висповідася, заприча-
щаєсь та помолить ся в наміреню сьв. Церкви і сьв. Отця Папи
Римського, може доступити **совершенного відпусту**.

БЛ. П. ПРЕОСВЯЩЕННИЙ КИР С. С. ОРТИНСЬКИЙ,
фундатор Монастиря С. С. Василиянок і Сиротинця
в Філадельфії, Па.

ВІД ВИДАВНИЦТВА.

«Поява Сирітського Календаря, се одна з найрадіснійших хвилин для нас в цілім році» — так пишуть численні прихильники нашого видавництва вже від 5-ох літ. «Там є що читати — кажуть вони — а читаючи і виплачати ся часом добре над сумними оповіданнями, то знов потішиши ся з смішовинок і вигадок. Наші сусіди, а особливо-ж жінки як постодають ся то дуже люблять слухати, як їм читати з Сирітського Календаря, бо таки — кажуть — в жадній книжці, ані в жаднім иншій календарі нема таких красних, повчаючих і прикладних оповідань, як в нашім Сирітськім Календарі.»

Діждавшись сего признання від нашого Загалу Видавництво дістало повну моральну нагороду за його старання і набрало заохоти до дальших видань. Приготовляючи отсей річник Календаря Сирітського Дому Видавництво приложило всіх старань, щоби зробити його найінтереснійшим для широкого Загалу нашої Суспільности в Америці. До літературного відділу додано розвідки з науки і техніки, обширний історичний огляд, очерк амер. права і законів для робітників і обширний інформаційний відділ. Рівнож Видавництво не жалувало коштів щоби прикрасити Календар численними ілюстраціями. Значить Видавництво старалось зі своєї сторони зробити все, щоби дати Народови красний, цікавий, модерний Календар. А за се Видавництво просить Шановних Читачів лише о од-но: Кождий Читач нашого Календаря нехай собі візьме за патріотичний обов'язок зеднати нам ще хоч одного Читача. Коли Ви купити сей календар, намовте і Вашого сусіда, щоби собі його купив. Се буде для нас великою помочю, бо ми не маємо часописий, через які моглибисьмо заохочувати Загал до розповсюдження сего Календаря. Коли Ви нам в той спосіб допоможете, то не лише нам улегчите розпродажу сего видання, але уможливите значне збільшенє дальших видань. Сам факт, що виданє се є призначене на дохід Українського Сиротинця є достаточним аргументом, що календар сей повинен бути в кождій українській хаті. А чи знаєте, що коли-б наклад Календаря Сирітського Дому подвоїв ся, то тоді і Календар буде два рази красивий?! Се є приреченє Видавництва, а від помочи Шан. Читачів залежить переведенє його в дійсність.

Ми віримо кріпко, що сей наш проєкт стрінеть ся з загальним одобренєм і пертєм і надіємось, що слідуєчого року будемо могли зложити на сім місци всім нашим прихильникам сердечну подяку за сповненє нашого зазиву.

Вступаючи в Ваші хати отсей Календар несе Вам від С.С. Василянок і всіх Сиріт з Філадельфійського Сиротинця якнайщиріші желання на новий рік.

Хай Господь відверне від Вас всякі нещастя, а обдарить всяким благом, новодженєм, здоровлєм і удоволенєм і закріпить Вас в любові до Бога, до Церкви, до Близних і до Вітчизни.

ЗАПИСКИ.

282.477
 Il 5
 1920-23

1. 1879 Атаентат на царя Александра II.
3. 1848 † Євген Гребінка.
3. 1917. Третий Універсал Укр. Центральної Ради.
4. 1803. † Іван Кальнишевський, останній кошовий Запорожа.
6. 1830 * письменник Данило Мордовець.
 1907 Експлозія в майні в Вест Вірджинії; 550 вбитих.
7. 1811 * поет Микола Устиянович.
8. 1868 засноване тов. «Просвіта» у Львові.
 1914 Всенародний зїзд делегатів укр. громад в Філадельфії.
14. 1798 Смерть Гр. Вашингтона.
 1911 Амудсен відкрив полудневий бісун.
18. 1907 Катастрофа в майнах в Пенсильвенії; поверх 300 вбитих.
19. 1240 Батий Київ зруйнував.
21. 1764 скасоване гетьманщини.
24. 1653 перемога Богдана Хмельницького під Жванцем.
26. 1637 нещаслива битва Павлюка з Потоцьким під Кумейками.
28. 1824 † наказний гетьман Павло Полуботок.
28. 1908 Землетрус в Сицилії; 200,000 вбитих.
31. 1637 Смерть гетьмана Павлюка.

Дещо про Чин сьв. Василя Великого.

(Розвідка на підставі церковних жерел і писань самого сьв. Василя В.)

Житє і діла сьв. Василя Великого.

В Малій Азії, в провінції, що звала ся Кападокія, в головнім її місті Кесарії, проживала богата, побожна і всіми християнськими чеснотами сіяюча родина, на котрій повиديو спочала велика ласка небесна. Голова тої родини звав ся Василій і був славним адвокатом. Жена його звала ся Емілія. Поблагословив їх Господь Бог діточками, бо мали вони пять доньок з котрих найстарша звала ся Макрина і тота посвятила житє своє на службу Г. Бога, жила і умерла в основанім через себе і матір своєю монастирі. Церков сьвята причисляє її до лика Сьвятих Дів і память її обходимо дня 19. липня. Чотири другі доньки вийшли за муж. Крім доньок мали вони чотирох синів, а з тих найстарший був Василій, той сам, котрого сьвяте житє тут опишемо. Другій син Навкратій посвятив ся житю пустинному і умер молодю, третій Григорій став пізнійше єпископом в Нисії а четвертий Петро був єпископом в Севастії, а оба суть причислені до лика Сьвятих і Угодників Божих.

Сьв. Василій уродив ся около року 330 в Кесарії. Дитя було слабосильне і лишень горяча молитва родичів спасла його від смерти, бо після переданя сам Ісус Христос явив ся отцю і сказав: «іди, син твій здоровий ест!» Дитинячі літа перебув сьв. Василій в селі Аннесос коло Новокесарії в домі баби своєї, а матери отця, сьв. Макрини. Була то жєнщина череззвичайної побожности, учениця сьв. Григорія-Чудотворця. Разом з мужем своїм, котрого імени на жалє не знаєм, протерпіла вона много за сьв. віру; сїм літ скитали ся вони обоє на вигнаню і крили ся по лісах.

Тут то, під проводом святої тої невісти ріс сьв. Василій. Пізнійше отець взяв його до себе і зачав учити початків всякої мудрости; послав до школи в Кесарії, а опісля до Царгороду. А повна Духа сьвятого була то дитина, бо мудростію перевищила вскорі всіх своїх учителів. Та йще більше удивляла всіх невинностію свого житя. З Царгороду поїхав сьв. Василій до міста Атен, де були високі і славні школи, мудрі учителі, та житє за то було безбожне, повне поганських блудів і розпусти. Тут пізнав ся сьв. Василій та і подружив ся з сьв. Григорієм Назіанзєньським, і оба вони зачали житє сьвяте, невинне і бже, даючи всім примір правдиво християнської дружби. От, що пише о тій дружбі сьв. Григорій: «Все у нас було вспільне, ми разом мешкали, разом учили ся, і одна лишень душа оживляла два тіла; нашою метою і стремлінням було виключно — чеснота; закон божий був нашим провідником. Ми не приставали цілком з товаришами о легких обичаях, бо знаємо, що легше є самому попасти в блуд, як навернути кого до чесноти. Ми знали лишень дві дороги, одну до церкви і сьвятых її учителів, і другу, на котру ми менше зважали, до шкіл публичних і до учителів мудрости сьвітової; дороги, що вели до розривок, театрів, бенкетів і розвеселень, полишали ми другим. Найбільшим нашим змаганєм і найбільшою славою було не лишень знати ся християнами, та на ділі бути ними!»

В Атенах осягнув сьв. Василій такий степєнь мудрости, що слава молодого ученого залунала по цілій Греції і всіх удивляла. Та

найбільше мудрости набрав сьв. Василій з книг Письма сьв. над котрим, через ціле жите, від дитинства аж до смерти пересиджував він кожного дня довгі години. Тут в Атонах оба молодці рішили ся покинути сьвіт і віддати ся цілковито службі Божій і житю пустинному. Сьв. Василій полишив Атени здає ся около 355. року і вернув до Кесарії, где зразу став адвокатом і учителем краснорічivosti. Та вскорі вже, за намовою сестри своєї, сьв. Макрини кидає жите публичне, знатну часть маєтку роздає убогим, а сам пускає ся в подорож до Сирії, Мезопотамії, Єгипта і Палестини, щоби придивити ся житю великих відшельників-пустиножителів. На велике своє удивленє найшов він тут людей, котрі поборолі в собі всі похоти тілесні; в постах, молитві, голоді, зимні проводили жите, не дбали цілком за тіло, а жили для будучого житя вічного. І загоріло серце сьв. Василія великою жаждою посвятити ся на таке жите. Вернувши до дому, він іде до Понту і тут в пустини служить Богу, і служить так, як то сам учив опісля других монахів: «Задачею і цілію монаха є наслідувати Ангелів; він з росвітом дня повинен занятий бути молитвою і славословленем

Сотворителя.» В пустини жив сьв. Василій в найбільшій убожесті, мав одну лишень одіж і один плащ, кормив ся лишень посоленим хлібом і корінцями а спочивав на голій землі. А однак таке строге жите припало йому дуже

до вподоби і тут рад він був остати ся через ціле жите. «Бог відкрив мені житло після бажаня мого серця — пише він до сьв. Григорія, мені пощастило ся найти то, о чім ми оба нераз думали. Тут висока гора, покрита густим лісом, орошена від півночі журчачими потоками. У стіп гори долина, окружена зі всіх сторін лісом. На однім її краю водопад ріки, а на другім непроходима гора загорожує дорогу.»

Та велика радість спіткала його тут, бо ось прибув до него найщирійший його приятель сьв. Григорій. І знов зачало ся сьвяте жите, що проминало на молитві, пості, читаню сьв. Письма. Вони умиротворяли своє тіло тяжкою працею рубанем дров, ношенем каміння, са-

дженням і підливанням щеп. Мешканем їх була проста солом'яна хата, без дверей, з дір'явою стріхою. А однак, як пише сьв. Григорій, кожного дня являли ся люде, котрі подивлялися житю сьв. Василія і хочачи посвятити ся монашескому житю, просили його, щоби показав

Сьв. Василій Великий.

Монах в часів св. Василія Вел.

ім дорогу до совершенства. Св. Василій написав для них правило монашеське, котре прийняли всі монахи цілого востока і котре до нині обов'язує. Після правила того монахи повинні жити далеко від світа, в молитві, у читанні книг святих, в служенні церковного правила, в найбільшій смиренності, в пості, у смертленні тіла, в ручній праці, бо лінивість і розкішне життя то найкоротша дорога до пекла.

Учеників, котрі громадилися коло него, навчав він так: «Шкайте чистоту душі і тіла, все, що говорите, говоріть уважно і розсудно, не уживайте горячих напій, старших почитайте, мудріших слухайте, а рівних собі любіть. Мало говоріть, а більше прислухуйтеся. Будьте вистидливі, та дбайте за честь християнську.» А коли учеників громадилося все більше, то св. Василій вибудував в Понті, коло ріки Іріс, (недалеко села, в котрім виховався у своїй бабі), монастир для них. На другім березі був монастир жіночий з церквою, присвяченою пам'яті Сорока Мучеників, котрий то монастир виставили і прожили в ній мати його (на тоді вже вдовиці) Емілія і сестра Макрина.

Но прийшов час, коли Г. Бог покликав о. божих святих слуг своїх, щоби йшли боронити Церкви святої. Настоятелем монастиря вистав брат св. Василія, св. Петр, а св. Василій йде до Кесарії, где умер єпископ Діянній; а на його місце вибрано владикою Евсевієм, котрий повелів св. Василієви прийняти достоїнство священника, і сам його рукополагав. А треба знати, що св. Василій уважав себе недостойним того святого звання і так сам, як і приятель його св. Григорій, крився перед тим. Був то час, коли св. Церков много терпіла від ереси аріяньської, котра перечила правдивість божества Ісуса Христа. Найбільші вельможні, сам цесар Валент і на жалі многи єпископи трималися тої ереси, а її прихильники в Кесарії постаралися о се, щоби поріжнити єпископа Евсевія з св. Василієм, котрий дізнавшись про те, вернув на пустиню до свого монастиря. Та єпископ вскорі побачив, що не має нікого, хтоби потрапив належнито боронити святої віри против еретиків так, як то потрапив св. Василій, і призвав його назад, і від тоді то св. Василій був правою його рукою, а для Церкви святої в Кесарії правдивим світлом. Пориваючи його проповіді наворачтали найбільших грішників, еретиків кидали блуди, бідні, слабі і нещасні сироти і вдовиці мали в ній отця і опікуна. Слава його святости неслася далеко, далеко, а він сам для себе мав ледво на нуждення прокормлення, бо як сам пише, що: «посідаю заледво тільки, що конечно, штука кухарська у мене в заведбаню, і ніж мій не видить мяса.»

Умер єпископ Евсевій і тоді то за порадою Григорія, єпископа Навіазенського, єпископи і царі вибрали владикою Кесарії і ексархою (першим архієпископом) Кападокії і Понту св. Василія. І тепер яко єпископ в нічім не змінив він свого життя; лишень, що голос його науки залунав широко, і він був як найліпшим пастирем свого стада. Він проповідав два рази кожного дня, особливо раненько для людей, котрі йшли до праці. І сам він описав, як побожно жили його вірні: «Народ встає зі сна вночі і з денницею йде до церкви. Тут в жалю, розкаянню, проливаючи много слез, ісповідаєся Господеві. По утринній молитві всі співають на два хори псалми, в середу, п'ятницю, суботу, неділю і в навечеря пам'яті кожного Мученика всі приступають до св. Тайн.»

А не лишень в Кесарії учив він; бож його власти підлягало до 50 єпископів; тож дбайливий о своє стадо пише він листи і послання, сам всюда їде, учить, доводить до Бога, єретиків навертає, вірних укріплює, множить славу Божу, укріплює сьв. Церков і віру.

Тимчасом цісар Валент, чуючи о сьвятости і незвичайній мудрости сьв. Василия, вибрав ся сам до Кесарії, щоби його наклонити до того, щоби сьвятитель Божий не виступав проти аріян. Та передше всего вислав він свого старосту Модеста, а той став намаляти сьв. Василия до злого, схлибляв йому, обіщовав ласку царську, а в кінці став йому грозити. А на то всьо сьвятитель Божий сказав йому так: «Мастку не відбереш від того, котрий нічого не має, крім пару книжок і подертої одежі. Вязниці я буду щасливіший від князів в царській палаті. Вигнання не бою ся, бо вся земля Божя є, а для мене ціла земля вигнанням, бо вітчизна моя — то небо. Муки не настрашать мене а смерть буде для мене найбільшою ласкою і щастем, бо позволят мені оглядати Бога, котрий є єдиним моїм желанєм і цілюю мого життя. Цісар Валент не сьміє виступити против сьв. Василия, тим більше, що той уздоровив умираючого його сина, Галата під услівем, що хлопець буде вихований в правдивій вірі. Но цісар, уляг аріянам і казав окрестити хлопця після їх єретицького обряду і дитина вскорі по тім умерла. За намовою аріян хотів цісар підписати декрет, засуджуючий сьв. Василия на вигнання, но при підписі зломив три пера, рука стала йому страшно трясти ся і наляканий Валент подер засуд, а сьв. Василия лишив в супокою і наділив його великою сумою грошей, котрі дуже придали ся, бо сьвятитель будував тоді величавий шпиталь для прокажених, в котрим опісля сам usługовав тяжко хорим, не болячи ся зарази. А коли староста Модест занедужав смертельно, то призвав він сьв. Василия, навернув ся і за молитвами Сьвятого поздоровів, та до смерти остав йому вдячний і послушний в справах віри і Церкви.

І много, много прийшло ся сьвятому Василієви потерпіти за сьв. віру. Множили ся єреси і блудя, а сам Сьвятий писав, що: «бідне і утруджене є частими нападами Церков, хитає ся як корабель серед моря, отців ученія презирає ся, апостольські передання забувають ся, пастирі проганяють ся, хищні

Монах-Василіянин з Греції.

вовки в Церков впроваджують ся, Церкви суть без пастирів, а пустині наповняють ся плачущими.» А серед того він поборює єресь, сьвятить нових єпископів, межи ними і сьв. Григорій, заступає ся перед цісарями за гонених ним монахів і пустинників, ставить церкви, зносить ся з єпископами западної Церкви, як з сьв. Амвросієм, а за ласкою Всемогучого Бога творить чудеса, вириває нещасні душі з рук діавола, пише книги і письма в обороні сьв. віри і «не було єреси, котра би письмами його не була спалена як колись Содом огнем а неба спадаючим.»

В Нікеї аріяне забрали правовірним християнам церков, а сьв. Василій поїхав до Царгороду і упінув ся о тоти церков у самого цісаря, котрий казав йому розсудити справу. Прибув сьв. Василій до Нікеї і казав замкнути церков і опечатати; ще і сторожу поставити. І приказав, щоби так аріяне, як і вірні католики молили ся через три дні і ночі, а на чії молитви Бог чудесно отворить церковні двері, то до тих буде належати церков. Не вислухав Бог молитви єретиків, а тоді сьвятий архієпископ в крестнім ході серед тисячів народа станув перед церквою, велів всім молити ся, тричі осінив запечатані двері знаменем кре-

ста сьв. і ось печати упали самі від себе, відчинилися двері і весь народ, благословляючи Господа, увійшов в Його святиню.

Для одних (як пише сьв. Григорій) був Василій стіною і забором, для других молотом, що розбивав камінь і огнем в терню.»

В хвилях допусту Божого, в часі голоду від діляв ся в бідними послідним кусником хліба і безпощадно п'ятував тих, котрі обоятно дивили ся на нужду бідних. «Якої гідний карі — пише він — хто обоятно переходить коло слабого і голодного? Чи можна бути більше жестоким? Чи не варта такий чоловік, щоби його причислити до диких звірят, назвати злодієм і чоловікоубійцею? Хто може уменшити нужду других, а не робить того, того справедливо можна зрівнати з убійцею.»

А при тім не уставав збогачати Церков своїми письмами, бож ересь аріяньська непокоїла цілу Церков і як сам сьв. Василій пише: «догмати (незбиті правди і основи сьв. віри) подоптані, устави Церкви нарушені, мало в людей, котрі-би розумно пасли стадо Христове.» Тож треба було великої праці, щоби скалою стояти серед тої повені злого. І як читались, ані просьби, ані грозби, ані обіцянки царської ласки не могли його угнути. А коли Модест, цісарський висланик, удивлений смілим словом сьв. Василія сказав до него ті слова: «ніколи ніхто не промовляв до мене так остро», то сьв. Василій відповів йому: «бо видно, що ніколи не натрафив ти на єпископа!» Письма сьв. Василія Вел. то неоціненна скарбниця глибокої мудрости. І для того, як сказав в похвальній бесіді сьв. Амфілохій, єпископ Інокій (пам'ять його дня 23. листопада), «Василій, високий і величавий стовп Церкви Божої, світило богословія, красота єрархії, пламенний благовістник, він, котрий учив всіх людей страху Божого — він для християн всегда був і буде спасительним учителем.» Сьв. Василій уложив за вдихновенем сьв. Духа Літургію, то єст Службу Богу, котру називаєм Літургією сьв. Василія Вел. і котра у нас служить ся десять разів до року, а іменно: 1. січня, в день пам'яті сьв. Василія, в п'ять неділь великого посту, в страстний четвер і суботу і в навечері Різдва і Богоявлення.

А Г. Бог благословив труди сьв. Василія, котрий при помочи Господа зробив нечувано много для бідних і опущених дітей свого стада. Притулюшка для бідних і шпиталі для хо-

рих, побудовані ним утворили наче друге місце, котре в довгі віки по смерті сьв. Василія звало ся, «Василіядою.» От, що пише о тім сьв. Григорій: «В Кесарії тепер вже не бачимо перед собою сумного і тривожного видовища, не лежать перед нами люди, що вже на життя суть трупами, бо знатна часть членів тіла у них замерла, їх не гонять вже а місць, торгів, домів, а посеред найблисших свояків. Їх не кладуть на публичних містах, где вони возбуждали не так милосердіє, як омерзінє, коли співали свої пісні, если у кого був ще голос. Василій научив нас, щоби ми яко люди не брідили ся людей і безчоловічством своїм заглядом терпачих не безчестили Христа, єдину всіх Голову, щоби сьмо через нещастя других здобували собі спасєнє, і милосердячи ся над бідними стали ся гідними божого милосердія. І той то сьв. Василій, муж повний слави не брив ся навіть цілювати рани прокажених; він обнимав слабих як братів, щоби почитати їх терпінє.»

Та з другої сторони багато, дуже багато допустів божих прийшло ся йому перенести. На вигнання страдав щирий приятель його, сьв. Євсевій, єпископ Самосатський (пам'ять його дня 22. червня); на вигнанє засуджено за злобою аріяни рідного його барата, сьв. Григорія з Нісс. Помер оден з найбільших подвижників і приятелів його, стовп, утвердженє і світоч Церкви, сьв. Атаназій Александрійський (пам'ять дня 18. січня) і сьв. Григорій, отець сьв. Григорія Богослова. Чувствительний сьв. Василій переболіти мусів всі ті нещастя; Богу жертвував біль свій і жив дальше для Божої слави.

Та прийшов час, в котрім Г. Бог візвав слугу свого до себе. Вже умираючи, навернув він лікаря, Йосифа жида і чудом вібравши сили, зайшов до церкви і окрестив його а цілою родиною. А потім благословив їх і умер зі словами: «Господи в руці Твої віддаю дух мій!» Заплакав цілий народ, тисячами тиснув ся до сьв. тіла. Було то дня 1. січня 379 р. Плач в часі похорону, як пише сьв. Григорій заглушував спів псалмів а стиск був такий, що много осіб задушило ся. Церков святая назвала його «Великим» і учителем, монашество зове його і звати буде во віки вітцем і основателем Чина сьв. Василія Великого. І справді був він «Великим» любовію, вірою, страданями, наукою. «Ти оком сєя вселенної

— говорить о нїм св. Григорій Богос. — ти звучна труба і голос, ти палата учености. Одна весна в році, одно сонце між зіздами, одно небо обіймає собою все, оден голос вище всього і то (если я спосібний судити о подібних річах і если не обманює мене любов, чого не думаю) твій є голос.» «Воістинну великий ти еси «Василіє» і воістинну Дух божий говорить тобою!» сказав раз св. Єфрем Сирин (дня 28. січня), коли чув проповідь св. Василія.

«Почтїм же тепер память його, як правди-

вого отця, котрий породив нас Євангелієм в Христі Ісусі і своєю наукою преобразив нас в милі Богу діти.» Так говорив о св. Василію Вел. св. Амфілохій, так плакав по нїм восток. На руській землі память св. Василія від перших хвиль прийняття християнства була свята і високо чтима. Князь Володимир на св. крещеню прийняв імя Василія, він в Корсуні і в Києві вважав церков під покровом великого того Святото. Слово «Василій» значить королівський, занеслий.»

Преподобна Мати Макрина, сестра Василія Великого.

Вже в житю св. Василія Вел. згадали ми, що ціла майже його родина була свята. Церков св. обходить дня 30. мая «память святых родителей і прародителей і всего сродства Св. Василія Великого.» 19. липня обходим память найстаршої сестри св. Василія, Макрини. Щасливі родичі, котрі самі аїстали Святими і до святости довели дітей своїх. Отець св. Василія і св. Макрини, по імені Василій, був чоловіком великої науки і ще більшої побожности, він то перший учив св. Василія, він післав його до шкіл, і умер тоді, коли св. Василій був в Атонах.

Кілька слів мусим тут присвятити матери св. Василія і Макрини, св. Емілії. Дочка ісповідників за св. віру, зістала круглою сиротою, і до того без маєтку, бо той забрали мучителі її родичів. Прекрасна лицем, і ще красніша чистотою душі і серця, незвичайно просвічена і очитана (мимо молодого свого віку) в Письмі св. віддала ся вона за молодого адвоката, Василія. А під руководством його матери, св. Макрини, жєнщини незвичайно розумної, душа св. Емілії вступила на дорогу найсовершенішу. Св. Макрина (старша) заняла ся також вихованєм дітей: найстаршої Теклі (котру пізнійше названо Макриною, на wspomин св. Макрини, баби її) і св. Василія. Великий той святий не раз признавав, скільки завдячував бабі своїй і матери. І так в однім з писем його читаєм ті слова: «то поняте о Бозі, яке набув я в молодости від блаженної матери моєї і баби Макрини, оста- ло ся в мені до нині.»

Бог поблагословив супружество св. Василія (отця) і св. Емілію десятима дітьми; найстаршою була Текля-Макрина, наймолодшим був Петр, котрий уродив ся вже по смерті отця. Також наділив їх Бог достатком, вони мали землі в Понті, Кападокії і Малій Вірменії. Як виховала св. Емілія свої діти, о тім свідчать слова св. Григорія Богослова: «вона даровала світові тільки і таких світильників, синів і доньок, живучих в супружестві і в дївстві, вона щаслива і плодovита, як ніхто. Трех славних святих, одна учениця в тайнах душпастирства і цілий лик небожителів. Чудую ся, яка то богата родина Емілії. Благочестива кров Емілії — власність Христа. А надгорода її благочестія — слава синів її.»

З такої то матери родила ся Текля, котру від тепер будем вже звати Макриною. Бабка і мати виховували її дуже старанно. Першою книжкою, з котрої учила ся вона, була псалтир, псалми вдихновенного царя Давида були першою її молитвою. Св. мати вибирала з причей Соломона і з других боговдохновенних книг відповідні місця і св. Макрина учила ся їх на память. За то не читала вона пустих, світових, безвартістних книжок, хотия поступала в всяких поважних науках. А тоді учили ся більше і ґрунтовнійше, як нині. При науці займала ся св. Макрина домашнім хазяйством, а хотия вона були люде маючі, і мали доволі слуг, то однак всі знали, що молитва без труда не є угодна Богу, і діти найбогатших, християнських родия робили так само як і слуги, котрі тоді уважали

ся за членів родини, з котрою лучила їх спільна молитва, спільна страва і спільна любов. Свв. Макрина була знаменита ткаля, її полотна і її вишивки були загально подивлявані.

А що Бог дав її незвичайну красу лица, то вже в 15. році було много чесних молодців, котрі хотіли оженити ся з нею. Вона вибрала одного і була з ним заручена. Та инша воля Божа; суджений її перед весілем помер. Тепер рішила ся свв. Макрина не виходити заміж, а присвятила дівство своє Господу Богу. Вона говорила тим, що намавляли її до подружжя з ким иншим, так:

«Наречений мій не умер, він жис перед Богом і я маю надію видіти його по воскресеню. Смерть, то лишень подорож в далеку сторону і не було би справедливо не доховати йому віри.»

І так остала вона дівою і посвятила ся цілковито родині, бо і отець умер вскорі потім. Була вона помічною матери в вихованю молодших дітей, особливо брата Петра, котрого сама з часом підготувала до шкіль. Вона була сильного духа і в сіх негодинах життя піддержувала цілу родину, а при тім не залишала трудити ся і ціла служба не в силі була зробити тільки, що вона одна. Видно з того, що уміла дорожити часом, котрого при буденних занятях знатна часть йшла на молитву і читанє Св. Письма.

Бо тодішні люде не забували серед журбот щоденних о Бозі, вони знали, що не самим хлібом чоловік жис, а і душа потребує покріплення, вони щоденно ходили до церкви, і читали книги свв. і находили час на діла милосердя і якое були маючі, добре їм ся вело, ліпше, як нам нині, хотай і тоді тягарів було дуже много. Бог благословив їм, — ось в тім ціла тайна. А коли сестри повиходили заміж, а брати вже не потребували матірної опіки, тоді свв. Макрина намовила матір, щобі обі вийшли ся цілковито вже світа. Вони устроїли монастирець в Понті, в прекрасній околиці, в місці учеників, на берегу ріки Іріс, близько гори Івора, у підосви котрої пізнійше поселив ся свв. Василій Вел. Припадаючи на них часть майна роздали убогим; невіленьків пустили на волю. Разом з ними осіло в монастирі кілька побожних жінок і кілька бувших невіленьків і служанок, що самі хотіли служити Господу.

І тут дійшла Макрина до найбільшої степені совершенства. Бог хотів досвідчити їх крестом терпіння, і ось брат Навкратій погиб нечаянно на ловах разом з одним слугою. Макрина уміла цілий свій природний, людський а святий біль схоронити в серцю своїм щобі укріпити матір, для котрої удар той був дуже горестним. І як пише свв. Григорій Богослов: «не було ані плачу, ані стону, ані слез, ані других звичайних проявів жестокої горести матери і сестри; було лишень все достойне жінок, що посвятили ся Богу.

Серед такого життя умерла свв. Емілія дня 8. мая 375. р. При смерті її були син Петро, і свв. Макрина. Свв. Емілія умирала так, як жила, віддана цілковито волі Божій. Благословила дітей своїх і молила ся і просила, щобі похоронили її при мошах її мужа, свв. Василія. І так ся стало. А в чотири роки потім умер свв. Василій Вел; погас світоч свв. Церкви і слава людського роду. А знов за пару місяців смертельна слабість поклала на ложе і свв. Макрину. При її смерті був свв. Григорій Ниссенський, брат її. Через вісім літ не бачили ся вони бо свв. Григорій був на прогнаню, где страдав много від аріян і безбожного цісаря Валента. Власне відбув ся частний Собор в Антіохії, на котрім був він присутний і при тій нагоді пустив ся, щобі відвідати сестру свою Макрину. Прийшов на то, щобі замкнути її очі. А смерть її описав він з таким чувством смирення і любови і людського жалю, підданого волі Божій, що читаючи той опис мусим заплакати. Та слези ті будуть найкрасшою жертвою, зложеною в пам'ять свв. Макрини.

«На день перед приходом, оповідає свв. Григорій, мав я видіне. Мені здавало ся, що несу я в руках мученичі мощи, і що від них виходить така світлість, що я не могу дивити ся на ню. Три рази тої самої ночі повторило ся мені видіне. І не міг поняти, що воно значить, а чув я лишень в серцю велику тугу. Надближаючи ся до монастиря, в котрім сестра моя проводила ангельске життя, я довідав ся від одного прохожого, що сестра моя слаба, і серце мое вже більше занепокоїло ся. Я прискорив свій хід.»

«Прийшовши, не застав я сестри в монастирській церкві, і пішов до її келії. Вона лежала не на ліжку, а на землі, на дошці, покритій міхом, місто подушки, під головою її

була друга скісно поставлена дошка. Сестра моя була дуже слаба, а коли увиділа мене, то не маючи вже сил встати, піднесла ся на убогій постелі своїй, щоби прийняти мене (яко єпископа) з честію. Я підійшов до неї упокоїв, уложив, а тоді вона піднявши руки свої до неба, сказала:

«Благодарю тебе Господи Боже мій! Ти сповнив желанє моє і позволив братови відвідати рабу твою.»

«Вона старала ся скрити перед нами тяжкість в віддиханню і старала ся усміхати, щоби уменшити гризоту нащу, і говорила з нами о предметах, приятних для нас. Вона глибоко, зріло говорила о життю нашім, о цілі, для котрої родимо ся, о безсмертності, в котру колись прибере ся тіло наше. Слова текли з уст її, як вода з жерела.»

Я зачав її оповідати, скільки мусів я перетерпіти, коли був я вигнаний за сьв. віру на вигнанє через цїсаря Валєнта і о других печальних журбах сьв. Церкви. Вона сказала мені:

«Не нарікай, бо нічим суть всі противности в порівнянню з ласками і добродійствами, якими Бог наділив тебе, а наділив більше, як твоїх родичів. Отець наш прославив ся між крайнами своїми, но ім'я його не перейшло границь Понта. А ім'я твоє звістне широко, так, що церкви просять тебе, щоби ся між ними заводив порядки. Спізнай з того любов Божу і наслідок молитв родичів наших.»

«По відправленню всеночних молитов і по короткім супочинку, коли настало рано, мені не трудно було пересвідчити ся, що то останній ранок слабі, у котрої горячка забирала останки сил. Душа моя перенїла ся двома чувствами; жалем, бож умирала моя і мене так любяча сестра, і подивом того невисказаного спокою, з яким вона викидала кінця. Сонце вже клонило ся до запада, но сила і енергїя її розуму цілком не уставляли. Вона перестала говорити з нами. Зложивши руки, і неподаяжно звернувши очі в гору, вона розмавляла з Богом солодко і тихо, так, що з трудом чув я її слова.

«По тій молитві вона ознаменовала крестом очі, уста і серце своє. Коли смеркло ся і внесено сьвітло, вона відкрила очі і сказала, що хоче читати всеночне, но голос її вже зміняв ся, однак уста повторяли сьв. молитву. Скінчивши, вона змалага ся піднести руку,

Монахиня Чина сьв. Василія Вел. в даєний часат.

щоби перекрестити ся, з груди її вирвав ся довгий і глибокий віддих і жите її скінчило ся разом з її молитвою.»

Сьв. Григорій, сповняючи її волю, замкнув її очі, а монахині гірко заплакали: «Загасло сьвітло очей наших, віднятий сьвіт, що йшов перед нами, упала підпора немічних, зникла охорона слабих.» Ледво удало ся сьв. Григорієви усмирити перший їх біль і тоді зачало ся співанє псалмів. Тїла не було в що убрати, бо «покійна ніколи не мала двох одягів і не має нічого, лиш то, що на ній: власниція, полатана ряса і мантия (плащ)». Сьв. Григорій велів тіло покійниці огорнути в свій плащ, а поверх окрити мантиєю їх покійної матери. Лице Сьвятої по смерті засіяло незвичайною красою.

Велика товпа народа прибувала і росла, кождий хотів помолити ся при мощах Сьвятої. Прибув єпископ з священниками, начало ся при мощах Сьвятої бдінє, як при Мучениках. Другого дня домовину взяли на раме-

на сьв. Григорій, єпископ Араксій і другі сьвященники, попереджовані численним духовенством а сьвічками і начав ся похорон при нечисленнім адвіві народа, котрого було тільки, що трудно було перепхати ся. До гробу родичів Сьвятої було далеко, ціла римська миля. Тіло положено коло мощів сьв. Емілії. По похороні сьв. Григорій припав до гробу, поцілював землю і сумний і заплаканий, потішаючи ся тільки сьвятим житєм і смертю сьвятою своєї покійної сестри, вернув домів. Над гробом Сьвятої положено напись, уложу на сьв. Григорієм Богословом. Вона звучить

«Ось памятник знаменитої діви. Ти, що то читати будеш, певно чув о Макрині, старшій дочці великої Емілії. Вона укривала ся перед кождим мущиною. Тепер всі її прославляють і слава її широко єсть звістна.»

Ще за життя Бог наділив її ласкою творити чудеса. Одну дівчину, що була сліпа на око, сьв. Макрина уцілювала і дівчина прозріла на то око. Чудес таких було більше. В часі голоду вона умножила пшеницю, призначену для бідних. Молитвою своєю прогнала біси. А нині перед престолом Всевишнього молитись ся за нами.

ГОЛОВНІ ЗАСАДИ МОНАШИХ ПРАВИЛ СЬВ. ВАСИЛІЯ ВЕЛИКОГО.

Вступні Замітки.

Хоч вже і перед сьв. Василієм дух монашества був поширений, головню у єгипетських пустиножителів, однак він не мав ще урядової санкції і признання. Монаший рух потребував упорядкування і відповідного нагляду, і коли сьв. Василій своєю наукою, досвідом і великим талантом віддав ся сій справі цілим серцем і душею, то через те додав монашому рухови поваги і значіння і запевнив йому загальне поширення. Через свої монаші правила сьв. Василій став не лише «Вітцем східного монашества», як його звичайно називають, але також вітцем усього монашества Католицької Церкви, бо сьв. Венедикт, який виготовив правила для монахів Заходу, черпав примір головню з правил сьв. Василія Великого.

Християни вже в перших віках ділились на уміркованих і строгих. Ще доки Церков була переслідувана, християни заховали строгість віри, однак коли переслідуване устало, дух релігійний почав підупадати, віра християнська ставалась більше поверховною формою, як практикою життя, давав ся відчути загальний занепад моралі, правління в Східній Римській Державі було лихе, серед бідних верств панувала страшна нужда, коли багаті провадили розкішне і гучне життя, і взагалі серед цілої суспільности запанував матеріалізм і егоїзм. Тоді то у ширих серцях зродилась думка, що їм годі надіятись спасення серед того зіпсованого сьвіта. Вони воліли іти в пустиню і там самостійно працювати над своїм спасенням.

Чи Церков має стратити сих найліпших і найсерйозніших мужів через се, що вони відграничують ся від всіх в далекій пустині? Чи якраз протияно сей дух невдоволення а тодішних суспільних, а і церковних відносин, не можнаб використати на велику користь Християнської Церкви, колиб його спрямувати відповідно і упорядкунити? Отсе були гадки, які скоро довели до повстання Чина після правил сьв. Василія Вел. Найліпший примір дав сьв. Василій сам, коли він зрік ся всіх багатств, почесностей і сьвітової слави, а звернув свої гадки до монашого життя. Коло него згромадилось много найліпших мужів, і зовсім природно, бо найліпші відчували найглибше тогочасне зіпсутє суспільности і радніше спішили там, де було ширше поле до розвитку для їх духа і релігії.

Заки сьв. Василій уложив монаші правила він сам перебув пару літ на відлюдю, на березі ріки Іріс. Однак хоч як він бажав самоти і спокою, то там він не жив одинцем. Коло него скоро зібралось більше число мужів, а Понту і Каппадокії, що вели монаше життя, і пустельничу оселя сьв. Василія прибрала скоро вигляд монастира.

Дух монашого життя.

Після погляду сьв. Василія аскеза, се є ближнє очистити душу через самовідречення і умиртвленє, не є ціллю монашого життя. Вона є лише средством до осягнення цілі, а се є прагнення душі злучитись з Богом.

Щоби осягнути сю ціль аскеза є потрібна, щоби можна відвернути очі від всього иншого,

а звернути лише на одну ціль. Монаше життя має вартість не тому, що поноє строге, але що ся строгість дозволяє на більше сконцентроване в цілі досягнення правдивого спасення. Любоб Бога, а через те і любов ближнього, має бути головним мотивом християнського життя. »Ми любимо Бога, бо Він нас сотворив, і ми мусимо думати о Нїм, як діти о своїй матери. Чому ми мали-би не любити Бога, коли Він дає нам тільки великих ласк, і коли кожній здоровій душі дано, що вона з природи, не в навчання, є склонна до любови?»

Дальше Бог, як найвише Добро, є цілюю всіх наших бажань. Тому чоловік мусить Його славити, до Нього молитись, і без застережень піддатись Його волі.

З сего бачимо, що після слів самого св. Василія, що головною підставою монашого життя має бути любов Бога. Вона має додавати монахови ентузіазму і витривалости. Житє монаше має опиратись на науці св. Письма і має бути вільне від фанатизму. Чистота віри і праведний спосіб життя — отсе дорога, якою християни повинен йти до досконалости.

Аскеза в практиці.

Справді кожний Християнин є обовязаний стремити до совершенства, яке полягає в любові Бога і ближнього, однак стан монаший, після св. Василія, має старатись о се при помочи особливих средств і серед відмінних уловин.

Перше усліває є с а м о т а, се є усунене ся, не від нашого суєда, але від суєти сьвіта. «Спокій се перший степен в напрямі очищення душі.» Самота успокоює наші пристрасти, дає змогу забути за наш давний спосіб життя і викорінити сліди гріхів череа щирю молитву і постійну увагу до волі Божої.

Однак сама фізична розлука з сьвітом не вистарчає. Монах мусить практикувати відреченє. В сій цілі він мусить позбутись майна, пустої слави і почестий і суспільних звязий. Дальше він не лише мусить відречи ся сьвіта, але також мусить практикувати самовідреченє. Він мусить відречись всякого земського посідання, бо інакше «душа не зможе занестись перед лице Бога, і не зможе перенятись бажанєм небесної краси і блаженства.» Відреченє отже не є цілюю, але помічним средством до досягнення християнської досконалости;

воно дає душі свободу розвинути найкрасшу прикмету, се є змогу любити Бога.

Третим услівєм християнської досконалости є п о в з д е р ж л и в і с т ь. Сей є цілковити повздержливий, хто внесеєсь понад всі пристрасти, і не має жадних похотий, а навіть зрадливих наклонів, і з відвагою і рішучостию ставить ся до всіх змислових і меракх розкошій.» Повздержливість є не лише «матерією чистоти і приятелем адорования», але також є жерелом всіх інших чеснот, як покори, убожества і лагідности. Повздержливість означає границю для язика, для очий і уший, і взагалі є головною керницею духового життя.

Аскезу маєть ся управляти лише до певної границі, ніколи до тої степені, щоби зробити монаха неспосібним до його праці, бо «повздержливість не полягає в повздержанню від їди, що моглоб сильно пошкодити тілу, і що Апостол ганить, але радше в повздержанню від всіх наших приватних бажань.»

Спільне житє.

Перед св. Василієм, люди, що почували потяг до монашого життя, звичайно йшли в пустиню і жили одинцем. Опісля св. Пахомій заложив перший монастир в Табенневі, над Нїлом. Його правило приписувало лише загальні засади життя і давало кождому монахови змогу вноситись више, після його сил, бодрости і цілий. Дперва св. Василій запровадив правильне спільне житє в монастирях.

Св. Василій ставить више спільне житє в монастири, як самітне на пустині і опирає се на св. Письмі. «Я переконав ся» — каже він — що жити спільно з иншими є кориснішим з многих зглядів. По перше, навіть в обягу тілесних потреб, чоловік не може сам собі дати ради, і потребує помочи других, щоби придбати річи потрібні до життя. На пустині то що ми маємо, не має вартости для других, а то, що ми потребуємо, ніхто нам не може дати. Дальше Закон любови Христа не дозволяє нам дбати лише про нас самих, але про инших, щоби і вони були спасенні.

Жиючому на самоті тяжко пізнати свої власні блуди, бо він не має нікого, який би йому звернув на се увагу, і налімнув лагідно, по приятельськи. «Горе сему що є сам, бо коли впаде, то нема кому його піднести.»

Спільне жите опираєть ся на Діяннях і є наслідуванем жити Апостолів. Любов Бога і ближнього може знайти найповніший вислів в монашій конгрегації, де всі працюють спільно над своїм удосконаленням.

Послук і карність.

Часи, в яких жив сьв. Василій, були часи морального занепаду, і завзятих церковних спорів. Сьв. Василій побачив, що причиною того всего є брак сконцентрованої власти. Кождий чоловік відкидав науку Христа, самовільно творив свої толковання і рішення. Тоді то много добрих християнських мужів і женщин, умучених тими спорами і відчувуючих потребу центральної власти, яку вони моглиб респектувати, радо повитали упорядкування і управильнене жите монашої комуні, яка вимагала стислої карности і безуслівного послуку.

Послук полягає на підданню наших власних бажань і пожадань воли Божій, після приміру Христа. Послук є також товариська чеснота і є ознакою нашої любови до ближнього не менше, як нашої любови до Бога.» Через любов Духа Сьвятого будьте слугою один другому», каже сьв. Апостол. Монах також не повинен встидатись в приймаю у служности від свого брата, а повинен приймати її в покорю, з якою сьв. Петро приймав її від Ісуса Христа. Хоч до взаїмного послуку обов'язані всі члени монастиря, то там мусить бути ще одна центральна власть, Настоятель, вибраний старшими членами, який удержує всю порядок і карність.

Уряд Настоятеля є дуже важний, а і тяжкий. Він не лише мусить вдержувати карність, але мусить бути всім членам найліпшим приятелем, і дорадником і любити їх, як «мати любити свої діти.» Він мусить бути лікарем їх душ, який мусить мати під рукою лік на кожду слабість, і своїм сталим і незломним характером і праведністю давати всім будуючий примір.

Хоч всі члени монастиря обов'язані до безоглядного послуку Настоятели, то сей знова не може виноситись задля свого уряду. Він мусить бути покірний і тямити, що провід над многими рівнаєть ся службі многим.» Настоятель є відвічальний за всіх, що стоять під його проводом, і допустити ся тяжкої про-

вини, коли він не напімне і не стараєть ся ратувати члена, що попав в гріх. Пролинивших ся він має карати, але лише на віір лікаря, який не огірчуєть ся на свого пацієнта, але борєть ся проти його хвороби. Кара має бути вимірена в любові до брата, щоби виплічити його душу, а і має бути прията як успішний лік. Непослук, і то впертий, уважаєть ся за ознаку «множества гріхів, зіпсованої віри, слабості надії, гордості і зухвалого поступовання.»

Молитва.

Сьв. Василій настає на konieczність молитви для правдивого християнина, а тим більше для монаха. Однак молитва не має бути лише до-ривочна. Вона має бути постійна, має статись природною навичкою ума. Дальше, молитва не має полягати на виговорюваню слів. Господь знає наші потреби і без слів. А сила молитви полягає радше на намірах нашої душі і на ділах чесноти, які відносять ся до кождої частини, до кождого моменту нашого життя. Тому всегда, чи в день, чи в ночі, чи їш, чи пєш, чи щонебудь робиш, моли ся і дякуй Господу за всі ласки, які зсилає і слави Його за Його доброту.»

Сьв. Василій отже, хоч дораджує і вимагає приватну молитву, постановляє, що в певнім часі цілий монастир має збиратись на спільну молитву або відправу. На се він визначив сталі години, які мають пригадувати різні події з життя Ісуса Христа і Апостолів. Кожда така молитва або часи має свою приписану форму і значіне.

Молитва не має бути лише в формі убагужування Бога. Сьв. Василій часто кладе натиск на потребу розважувань, «в яких ум вносить ся до роздумувань о Бозі.» Найліпшим дороговказом є читанє сьв. Письма і Життя сьвятих, бо з їх примірів черпаєть ся найліпші ліки на деякі наші хиби і недомагання. Крім розважувань монахи обов'язані до благодарення, що маєть ся проявляти в молитвах.

Праця.

Сьв. Василій дуже сильно настає в своїх монаших правилах на обов'язок праці. «Всяке оправдуванє неробства є оправдуванєм гріха; ми мусимо показати наші зганаля, нашу витревалість аж на смерть.» Працю маєть ся

сповняти не лише в цілі покаяння тіла, але з любови до ближнього, щоби можна було помочі тим, що є в потребі.

Праця має бути так уложена, щоби не перешкаджала в інших обов'язках монаха. Однак не можна уникати роботи під претекстом молитви, бо на молитву і час під час праці є відповідний. Праця має бути того роду, щоби не перешкаджала укладанню тишині монастирського життя. Зі всіх занять Св. Василій поручає особливо рільництво, а в прочім всякі продуктивні заняття, яких цілю є виробляти прості, конечні до життя річи, а не виставні, люксові.

Монах має сповняти занятя, яке йому приділено, і радо має слухати в с'єм настоятеля, хочби він мав ліпший хист і замиловане до иншого занятя.

Працю маєть ся виповняти точно і порядно наче би служило ся Христови. Жаден монах не повинен жадати особистих послуг другого, а противно старатись кождому помочі.

Пожива і одієс.

Після погляду Св. Василія монах не живе на се, щоби постити, але постить, щоби жити. Він поковує тіло, щоби оживити дух. Аскеза, як вже ми сказали перед тим, є средством, а не ціллю. Під зглядом поживи і одіє головною засадою має бути: конечність, пожиточність і простота. Справу поцєня не маєть ся лишати до особистого порішення, і в сей спосіб давати змогу до співзаводів, але маєть ся упорядкувати однаково для цілого чина. Піст маєть ся уважати за признаку повздержливости і покути, а не лише яко признаку фізичної витривалости, або змагане до заслуг. Коли хтось постить до сеї стєпени, що стаєть ся неспосібний до сповнюваня звичайних обов'язків, той не оказує нічо ліпшого, лише самолюбство. Впрочім настоятель має рішати в всіх случаях, беручи під увагу вік, здоров'є, працю і т.п.

Іду маєть ся уважати за конечність, щоби зробити з нас ліпших робітників, а не за привмність, тому їда має бути поживна, не дорога і не вибаглива.

Що до одіє то св. Василій приписує для монахів відмінну одежу, яка має бути проста, вигідна, темної краски. «Відмінність монашого одіє має велике значінє, бо вона показує

всім, чого вони мають сподіватись в поступованю того, що її носить. Одежа хоронить монаха від малих похибок і нетакту. Монаше одієс пригадує монахови на його обов'язки і помагає йому видержати в його ідеалах.»

Гостинність і добродієність.

В обєзгу матеріяльних потреб монахи не лише мали мати себе самих на згляді. Вони могли сподіватись час від часу гостей, а безперечно бідаки приходили до них просити помочі. Тому то і св. Василій в своїх правилах зверну увагу на справи гостинности і добродієности.

Св. Василій клав велику вагу на відповідне практикованє гостинности, а в с'єм йому ходило головнє о добру славу його монастирів. Тому то він приписував, щоби гостей приймати звичливо, але скромно, щоби вони не набрали мильного вражіння, що монахи живуть серед вигід. Коли гість не буде вдоволенний з такого принятя, то він не потребує більше приходити. «Коли гість прийде до нас — каже св. Василій — то коли він монах, то він не буде мати нічо проти сєго, коли засяде до нашого стола, бо він ту знайде лише се, що мав в дома; а коли він свєтовий, то він з нашого поступованя навчить ся того, чого не навчили його слова, і він побачить наглядний примір ощадности і вдоволення. Він винесе згадку про вбожєство, яке зносить ся без встиду задля Христа. А коли би він висміяв наші діла, то певно він вдруге вже нас не буде непокоїти.» Гостинність може бути успішним средством пропаганди.

Монастир повинен головнє бути прибіжищем «бідних, калік, кулявих і сліпих.» Любов до убогих має бути доказом любови і посвєченя Богови. Серед невідрадних відносин для робітницьких і невільничих клясе монастирі стались головними ратунковими центрами.

Св. Василій, поручав також своїм монахам дбати про хорих і сам заложив шпиталь, який часто сам відвідував.

Невісти і діти.

Монаший дух проявив ся між жіноцтвом ще скорше як між мушчинами. Вже в перших трох віках христіанства маємо часті згадки про «дівниці» в Церкві, і сей чин «дівниць» був надзвичайно жорстко переслїдуваний ціса-

рем Юліяном. Також сьв. Василія захопила до монашого життя невіста, а іменно його сестра Макрина, отже Сьв. Василій дуже цинив значінє жіночого чина і тому то його монаші правила відносять ся так до монахів, як і монахинь.

Монастирі також мали займатись вихованєм дїтй, і то від немовлячих лїт. Монастирі мали приймати сироти за свої, а дїтй, що мали родичів, за їх згодою. Дїтям маєть ся дати гарне релігійне вихованє. Дїтя мають ся виховувати осібно від монахів, лише на молитву мають ся сходити всі разом. Сьв. Василієви так лежало на серцю вихованє дїтй, що він подрїбно приписав спосіб нагляду, кар, систему науки, а навіть підручники, з яких вони мали вчитись. У всім тим сьв. Василій клав більшу вагу на моральне образованє, як свїтське знанє. З поміж тих дїтй, вихованих по монастирях, доповнювались ради монахів.

Много дїтй, видячи приміри спокійного-лагідного життя монахів, і самі бажали вступати на завсїгди в монаший стан.

Кінцеві замітки.

Головною цїхою монаших правил сьв. Василія є їх звязь і повнота. Він розібрав докладно так теорію, як і практику монашого життя і заложив монаші чини, які або перетривали до нинішнього дня майже в давній формі, або дали підставу до витвореня многих инших чинів в католицькій Церкві. Через свої діла і працю він висвїдчив Церкві велику прислугу, бо в монастирях сотворив центра, в яких не лише проявила ся реакція проти розкішного свїтового життя, але зродилаєсь посвята, яка правдивим духом християнської любови і самовідречення пересякає так в духовенство як і в загаль народу.

Філядельфійський Сиротинець в 1919. році.

Коли глянеш на Френклінську улицю в Філядельфії в неділю ранком, як з за рога улиці висуваєть ся довгий ряд дїтй-сиріт, зразу мали-малих, потім щораз більших, які під проводом Сестер-Монахинь, довжезним шнурком спішають до церкви, то серце тобі радіє. І радіє і плаче відразу. Радіє, що ось около 150 дїтй підрастає скоро під приязним, печаливим доглядом, підрастає — щоби в скорі віддати свої молоді сили на услуги своєму народови, а плаче з жалю над сирітською долею. Бо хоч Сиротинець пригорнув їх до себе, а Сестри-Монахині старають ся заступити їм родичів і діти дійсно відносять ся до них як до родичів, то все таки вони не можуть вимовити вже більше слів «мамо», «тату», які є так дорогі нам дорослим, а що доперва дїтям?! І плаче серце над тою гіркою сирітською долею, але й радіє, що сироти підрастають, і може їм

з часом лекше буде зносити ту свою долю.

В внутрішнім житю Сиротинця рік 1919-ий означає значний поступ в перед. Під тим поступом розуміємо головно поступ вихованиць і вихованків Сиротинця в науці і образованю. Належить з радостію зазначити, що дві вихованиці образують ся на Університеті, а 9 ходить до Гай-Скул, з тих чотири вже сего року (1920.) кінчать своє образованє. Надія, яку ціла українська суспільність в Америці поклала на Філядельфійський Сиротинець вскорі сповнить ся. З дівчат-сиріт вже скоро вийдуть учительки, виховані і виобразовані під доглядом С.С. Василіянок, які понесуть просвїту по наших кольоніях. Сю вістку радо приймуть ті наші численніші кольонії, які вже від довгого часу постійно звертались до Заряду з просьбою о висланє Сестер—Учительок до

їх парохіяльних шкіл. Їх домагання годі було сповнити, бо не було відповідних сил, діти треба було виховувати з маленьких і треба було довго ждати заки підростуть. Під тим зглядом Монастир С.С. Василіянок в Філядельфії, є в много недогіднійшій положенню, як Монастирі в старім Краю, де до Монастира голо- сились многі кандидатки, які покінчили школи. Ту в Амери- ці, де нема взагалі ніяких українських висших шкіл, тре- ба було чекати аж власні ви- хованіці підростуть і попри анлійські школи дістануть в дома додаткове образованє, яке приспособ- ить їх до учительського звання.

Поза висше згаданими виховани- цями Сиротинця, які вже кінчать свої студія, до школи ходить ще 65 дівчат і 45 хлопців. Діти вчать ся дуже пиль- но, а деякі виказали найліпший пос- туп з поміж всіх інших дітей в своїх відповідних класах.

Поза шкільною наукою діти вчать ся ручних робіт, рисунків, музики, а їх хори і оркестра знані є не лише Філядельфійській Громаді, але шир- шому Загалови. В 1919-ім році Сиро- тинець дав два концерти в память Не- забутнього Свогого Покровителя і Опі- куна Бл. п. Преосвященого Кир С.С. Ортинського, а се один величавий Кон- церт в Філядельфії, а другий в Норт- гемптоні (на просьбу тамошного о. Пароха і Громади) і одно представле- не з часів переслідувань християн; Крім того Сиротинець виступав в ин- ших народних обходах і концертах, а на вакаціях устроїв прогульку і ви- гравку з річий власного виробу, а та- кож виробів Ризниці і Килимарні. Прогулька була прегарна, лише шко- да, що з околиці не було хоч би лише нашої інтелігенції, яка би певно була вдоволена з даної їй нагоди побачити так добірно уладжений народний ба- зар.

Група дівчат-сиріт з Філядельфійського Сиротинця.

Розвій Сиротинця зазначений не лише поступом дітей в науці, але й зростом числа сиріт. Се вже не така радісна признака, як попередний факт. Число сиріт зростає з кожним роком, а ту ні де їх примістити, ні чим про- кормити. Особливо по страшній епі- демії інфлюенци привождено цілу гурму осиротілих дітей до Сиротинця. А ту нема де їх примістити. Люди напрошують ся, просять, благають, а як з конечности відмовлено многим, тай нарікають і з огірченєм говорять річи, яких по розважній застанові, або колиб вони взагалі були розваж- ними, ніколиб не сказали. Цілком круглі сироти Заряд муєв приймати, і в тім році число сиріт значно збіль- шилось. Їх є понад 150 тепер. Заряд приймав сі бездомні сироти прямо в розпуці, бо серед теперішньої дорожні викормити так численну Громаду ду- же тяжко. Борячись і так з недостат- ками і не маючи вільної одної хвилі, в якій його не мучила журба про по- седневні житєві потреби, Заряд при- мав сироти лише здаючись на Божу поміч і Боже Провидінє. Заряд Сиро- тинця вірив, що Господь опікуєть ся особливо сиротами і що Він натхне цілу українську суспільність прихиль- ностію і доброю волею до сирітського захисту, що Він отворить її серця для сирітської недолі і через ню подасть поміч в удержанню осиротілої дівчорі.

Надія на Божу поміч ніколи не заводить. Господь вислухував горячі молитви своїх слуг, а добрий наш Нарід як лише міг помагав в удержаню Сиротинця. Сьвященство, Нарід і Інституції своїми жертвами значно злекпили журбу С.С. Василіянкам, бо зложили датки, які покрили майже половину видатків удержання Сиротинця. Сестри Монахині з найбільшою щирістю тямлять про всі жертви, більші і менші, і враз з Сиротами молять ся за всіх Добродіїв і Жертводавців. Жертви від нашої Суспільності, враз з жертвами від чужинців і з тим, що самі Сестри запрацювали своїми руками, булиб вистарчили на удержане Сиротинця в нормальних часах, однак серед теперішньої дорожні і значно збільшених видатків С.С. Василіянки не раз знаходились в дуже прикрім матеріяльнім положенню, і Суспільність сего може і не припускає, кілька журб, кілька сліз, кілька горя коштували старання і змагання, щоби якось звести кінці до купи. Наша Суспільність жертволюбива і вона готова до помочі, але часом остигає в своїм запалі, або призабуває, а тоді для інституції, що числить на її поміч, настають тяжкі часи. Видатки на удержане інституції є постійні, тож дуже пожадачим є, щоби жертви надходили постійно. Хвилі коли нарід спіткає яке політичне розчароване, хвилі, в яких нарід попадає в розпуку задля прикрих вістей, які надходять з старого Краю, відбивають ся дуже болучо і на інституції. Бо не досить, що і всі в Монастирі і Сиротинці відчують так само болучо недолго народну, то в додатку журба о матеріяльне удержане Сиротинця ще скріпляє їх журбу. Бо якраз в тих прикрих хвилях нарід оповитий смутком мимоволі забуває за інституцію, до якої впрочім так відносить ся прихильно і огортає щирою печаливістю. Сі невідрадні обставини спричинили, що Заряд Сиротинця сего року переживає найприкрійші часи в кількох літах, і вже до кінця вересня 1919. р. зави-

нив за удержане сиріт понад 5000 дол. А чим їх сплатити? Жертв не приходить стілько, щоби покрити біжучі видатки, отже приходить ся радше робити дальший довг, ніж давний сплачувати. Ну але і довгу не можна робити. Склепи скажуть скоро платити і більше не дадуть. А що тоді? Чи Суспільність малаб дивитись обоятно на се, що її сироти є без помочі і без хліба, і то в тім часі, коли у нас, серед загалу панує загальний добробут?

Минулого року на тім місці ми писали, що як би кождий Українець в Америці зложив річно лише по 10 ц. то се зробилоб суму яка би вистарчила на удержане Сиротинця. Однак що ми бачимо? Справді деякі щирі одиниці складають і по 100 дол., жертвують свої бонди на прокормлене сиріт, але деж більша часть Українців? Бо єї жертви, які зложено, свідчать що загаль не зложив навіть по 10 ц. бо коли взяти під увагу, що много добродіїв зложило по більшій квоті, то вийде, що дуже много не дало ані цента. За се годі робити їм докір, бо дійсно не хочеть ся вірити, щоби вони се зробили зі скупости або задля свого твердого серця. Одні не дали з обоятності, а другі задля сего, що замало знали про справу Сиротинця. Одним словом їм було треба більше принуки і заохоти. І коли ми пишемо єї стрічки і так много говоримо про жертви, то якраз маємо на увазі сю принуку і заохоту. Бо річню Сестер Василіянок є виховати діти — вони певно дадуть їм таке красне вихованє і образованє, якого ніхто инший не в силі був би дати — а річню Суспільности є достарчити матеріяльних средств на удержане Сиротинця. І в сій акції ніхто не сьміє оправдуватись і викручуватись замітом, що йому там щось не подобаєть ся, або він хотів би щоб щось було інакше, бо удержане Сиротинця се не забавка, се річ дуже серіозна, Сиротам, безпомічним дітям, треба дати їсти і приодіти, і нашим обовязком є про се подбати, без огляду чи нам

щось там подобаєть ся чи ні. Хто має добру увагу чи пораду, то певно що всі чинники, які мають під Зарядом Сиротинець, приймуть з вдячністю, розумієсь о скільки порада буде раціональна і на місци. І коли лучають ся часом сумні факти, що дехто навіть з свідоміших одижиць прямо агітує проти складання жертв на Сиротинець, лише тому, що його примха або і злоба бажає чогось для чого сам не має оправданя і узаasadнення, то се свідчить як у нас ще мало вироблене зрозумінє суспільних обовязків, і як деякі навіть «інтелігентні» одиниці не в силі розрізнити справесенціальних від неесенціальних. Обовязком суспільности є чувати, щоби Сиротам не сталась кривда, а їх опікунам, Сестрам Монахиням, які посвятили їм своє житє, свою працю, свої старання, журби і тільки сліз, щоби їм віддано заслужену пошану і признанє. Бо зле з тим народом, що не пошанував би тих, що йому віддали своє житє.

В закінченю сих коротких наших заміток щераз кличемо горячо до всьої нашої Суспільности і кладемо Її на серце справу збираня жертв на удержанє Сиротинця. Головна річ в тій акції є се, щоби жертви надходили стало, бо тоді Заряд Сиротинця буде

Сестри монахині з своєю Настоятелькою Преп. Машерю Макриною.

більше правильний і економічніший, а Сестри-Монахині і їх Настоятельство місто розпочати над безвихідним положенєм зможуть успішнійше посвятити свою журбу і старання для вихованє дітий і інших пожиточних справ. Отже постійна, зорганізована акція несеня помочи Сиротинцеві є необхідна. Коли вона буде постійна, то не лише буде успішна, але і для цілої Суспільности не буде представляти майже ніякого тягару. Всім році булоб дуже пожаданим виконати хоч сей плян:

1. Впр. і Всч. Отці Духовні значно збільшилиб фонд удержаня Сиротинця, колиб крім декларованих сталих жертв від парохій ласкаво запорядили раз в місяць в кожній церкві колекту на сю ціль і надсилали жертви постійно що місяця. З великим признанєм треба зазначити, що се дієть ся в многих Церквах, однак не у всіх.

2. Всі Центральні Організації Запомогові принеслиб велику поміч, колиб розписали збірку між своїми відділами на сю ціль, як вже не два рази в році, то хоч раз, се є перед Різдом.

Малі діти при забаві під доглядом Сестри.

3. Українське Жіноцтво, зорганізоване або і не зорганізоване, повинно взяти собі особливо на серце справу збирання жертв для сиріт. Вони повинні зорганізувати місцеві комітети помочі сиротам, і ці комітети повинні стояти в зносинах з Зарядом Сиротинця, щоби могли регулювати свою діяльність в міру потреби. Такі жіночі комітети можуть доконати великих діл, і можна надіятись, що вони повстануть скоро у всіх місцевостях, з виїмком хіба дуже оспалих. Кожда свідома жінчина, без огляду на вік, коли лише чус в собі патріотичний дух і охоту до доброчинної діяльності, повинна дати провід, а в разі потреби можуть звернутись до Заряду Сиротинця і запитати його, в який спосіб Жіноцтво може помочі йому в тяжкім ділі.

4. То що сказано про Жінчини можна примінити і до мушчин. Ту головню піддаємо гадку всім свідомішим одиницям і випробованим прихильникам Сиротинця, щоби вони старались пояснювати справу Сиротинця поміж своїми знакомими, чи товаришами по праці і старались чи то при пейді чи при оказіях збирати жертви на Сиротинець. Се вже роблять деякі патріотичні одиниці і їх праця виказує великий успіх. Конечною річею є, щоби справу удержання Сиротинця взяв на себе найбільший круг людей, сказатиб Загал народу, а тоді і ніхто не відчус ніякого тягару і удержання Сиротинця буде запевнене.

5. Вкінці кождий Українець і Українка нехай уважають собі за обо-

вязок, а повинен се бути милий обов'язок, зложити що року хоч невеличку жертву на Сиротинець, і то не тоді, коли їх будуть тягнути за полу, але добровільно, з доброго серця і з почуття християнської і суспільної відвічальності перед тими біднятами, яким доля не судила виростати в тих обставинах, в яких ми живемо.

Колиб всі ті проєкти знайшли відгомін серед Суспільности, то можеб слідуєчого року Сиротинець покрив свої видатки без довгу. Покищо дотепер ще ачі один рік не був так щасливий, щоби можна було обійтись без того страшного гостя, що страшним

Малі діти бавлять ся "мотилька."

маревом стає все перед очима Зарядови Сиротинця, і то стоїть вперто і не уступає. Чей-же в сім 1920-ім, переступнім році, і Суспільність переступить позад свою рівнодушність, і дасть своїй одичокій добродійній інституції, українському Сиротинцеві в Філадельфії, щирішу і обильнішу поміч.

ПО ГОРАХ І ДОЛИНАХ.

Практичні вказівки для християнського подорожного

В кожного чоловіка є днина в році в якій він нечаяно здає собі справу, що якраз тоді минув знова один рік. Загал звичайно каже, що рік минув з посліднім днем старого року, а з Новим Роком почав ся новий період в численю нашого часу; для кожного знова чоловіка з осібно «рік минув» в день його уродин, коли то він кінчить свою двайцятку, п'ятдесятку або сімдесятку. Сі дні є основою нашого махінального числення. Кажу махінального (відрухового), бо ми ніколи не прикладаємо до них великої ваги. Ми згадуємо про них лише тоді, коли нас візвуть засвідчити довжину нашого віку чи час якоїсь події числами. А се лучаєть ся рідко. Звичайно ми вибираємо собі иншу пору, инший день, в яким ми свідомо відчуваємо, що «скінчив ся рік».

Рік для кожного чоловіка кінчить ся тоді коли кінчить ся для него період його житєвої діяльності. Рік соняшний означає час від початку до кінця соняшної мандрівки: рік житєвий означає період нашої діяльності, від її початку до успішного закінчення. Рік соняшний і житєвий мають ще то спільного, що сей послідний в многих случаях кермований є першим. Возьмим під увагу хочби діло господаря. В него рік кінчить ся тоді, коли він позбирає з поля все збіжжє і зведе до стодоли. Та пора означає кінєць його житєвого року. Він тоді робить собі обчисленє своїх заходів і успіхів, своєї праці і зисків, своїх

постанов і вислідів і рішає чи сей рік був для нього добрий чи злий. І хоч він робить собі в тім часі добровільно закінченє року, то все таки се майже зовсім залежить від сонця. Як би не воно не міг би він вижати такої розкішної пшениці, не міг-би дочекатись пожитку з своєї насінної конючини, ані позвозити дорібку за суха до стоділ. Властителі черед, отар і табунів, пасічники, садівники, всі вони кінчать свій рік в осени, і їх успіхи в великій мірі залежать від сонця і погоди. Однак є дуже много таких людей, яких рік зовсім не залежить від сонця. Кінець року означає у них закінченє їх діяльності, що знова залежить від ріжних причин.

У школярів і студентів рік кінчить ся в червні і липню, коли то вони кінчать свої класи. Котрий з них не перейде, то для него зовсім рік не скінчив ся; той рік що минув то так якби не був — зовсім не числить ся; і бідний, або пустий, школярик мусить його зачинати і переживати наново. Деякі люди кінчать свій рік в тім часі, коли по довгій праці вони дістануть місяць відпочинку, промисловці кінчать рік в сезоні в яким вони мають найбільше зиску, банкіри кінчать рік в часі коли вони зроблять найбільше пожичок, довжники знова в часі, коли вони заплатять процента, ошуканці і такі, що адвертайамують лихі товари або шері і стаки, тоді коли нарід найбільше податливий до намови, а се діять ся в осени і зимі;

кожний кінчить свій рік в тім часі де він замикає колісце своєї діяльності і відчуває потребу задуматись над її успіхами або невдачами.

Також видавці календаря мають свій рік. Вправді в календарській часті зазначено, що рік зачинає ся першого січня, однак житєвий рік для календаря зачинає ся тоді, коли він вийде з друку. Для автора тоді кінець року. Для видавців рік кінчить ся аж тоді коли люди розкуплять всьой наклад календаря. Деякі видавці календарів ніколи не можуть сказати, що вони скінчили рік, бо їм ніколи наклад не розійшов ся. Наклад нашого календаря розходить ся все скоро по надрукованю і то мимо того, що ми не маємо достаточного способу повідомити про се наш загаль, і тому ми кінчимо рік з хвилию, коли наш календар появить ся з друку.

Се навели ми не для самохвальби. Ми далекі є від того. Впрочім в тім що наш календар розходить ся до послідного примірника, не так наша заслуга як нашого доброго народу, що з такою прихильністю відносить ся до наших скромних змагань. Повисші замітки навели ми яко оправданє для нашої постанови подати в сїм календарі деякі наші замітки і поради для наших Читачів яко вказівки для їх поступованя. Здобувши собі прихильність і довіре нашого загалу, ми чуємось більше оправдані, зглядно обовязані, се зробити, як видавництва інших календарів, які не могучи самі повеличатись успіхами тим більше не є в силі дати добрих вказівок другим.

Календар має бути дорадником чоловіка через цілий рік. Якби не то, що він мусить повнити таку важну службу, ми були би і не згадували, коли то він зачинає чи кінчить свій рік і що з ним взагалі дієть ся. Але що він має бути таким невідступним товаришом кожного читача, то повисші замітки були зовсім оправдані. Кожний розумний чоловік повинен знати того, кого вибирає собі за товариша. Як він пізнає, що хтось є його щирим

товаришом і другом, то радо від него прийме і прикре слово докору, бо буде знати, що воно сказане з прихильности до него і для його добра. І коли би хто в наших замітках знайшов щось, що після його гадки рівнало бись докорови, нехай не чує до нас жалю, бо ми не маємо наміру нікому докучити, лише з щирого серця подати загальні вказівки, і нехай не каже, що се не наша річ вмішуватись в чийсь особисте поступованє, бо може як раз ці прості уваги принесуть йому великі користи і причинять ся до його душевної рівноваги.

Житє наше то як та погода. Сонце кожного року однаково сьвітить і огріває землю. Воно однаково кружить і з найбільшою точністю приближаєсь, то знов віддаляєсь від землі — значить погода все повинна так само правильно повтарятись. А однак бачимо, що одного року в тій порі зимно, другого року в тій самій порі горячо, одного року красно і ясно; другого року буря або слота. Сонце раде все однаково гріти, однак води і лєдівці, гори і долини, вітри і планети причиняють ся до великих змін погоди. Так і в житю людськїм. Нераз лучить ся людина добра, чесна, радаб жити по сьвятому, так тяжко. Другі не дають. Гордість, заздрість, злоба а часом і несьвідомо кинене прикре слово других виведе її з рівноваги і поведе з прямої дороги на манівці. Се значить, що на поступованє чоловіка впливає так власна його воля як і обставини серед яких він жие. Дуже сильну волю мусить мати сей чоловік, що опреть ся всім злим напорам і не уступить з доброї дороги. З досьвіду вже знаємо, що вже лекше є оперти ся при злім, як видержати при добрім. Тому коли би хто хотів ратувати схившого чоловіка, то марна булаб його праця, колиб він старав ся привести до доброго лише його самого. Але коли він попрацював би над цілим його о-круженєм, так щоби усунув причини ведучі до злого, тоді його праця буде успішна. Коли якийсь чоловік зле

поступає, коли він женесь по дорозі зла все в діл, та в діл, то звичайно треба шукати причини або в злім оточенню, яке його до того завело, або в недостаті щирою приятеля, який би йому в час поміг виратуватись. Тому

значені для найширшого загалу, для людей впрочім добрих, які однак не все застановлялись глибоко над своїми словами або поступками. Часом одно на позір невинне слово або бажане дасть другій особі почин до зма-

„Под Твою милость прибегаем“.....

то ми хочемо подати деякі практичні вказівки придатні не для «грішників», або людей злих, з наміром їх піднести, бо ми не віримо, щоби сі наші слова дійшли до них — вони волять иншу, «поступову» літературу — сі слова при-

гань, які не лише її саму заведуть на дно погуби, але дадуть підклад до загального згіршення, невдоволення і нещастя. При кінці тих вступних заміток ще пояснимо що понизші ради походять від одного дуже старенького

дідуся в Америці, чоловіка вченого, який много пережив і бачив і його гадки є випробовані многолітнім досвідом. Дальше ми вже не будемо втручатись в ради і замітки сего дідуся. Нехай він говорить, що уважає за відповідне і передасть свій досвід молодшим.

Для тих, що гонять за богатством.

Чи і ви, так ви, отже не оглядайтесь, бо я до вас говорю, дорогий слухачу, чи і ви гонете за богатствами? Я майже певний, що так. Нині хиба розтратник не дбає про маєток, і то ні; і він бажає більше мати, щоби потім міг більше тратити. Особливо ту в Америці кождий гонить за тими долларами, як хорт за заяцями. А лише спитати, чому вони то роблять, вони і відповідять тобі: не за богатствами ми гонемо, а за щастем, за вигодою, а їх годі досягнути без богатства, без грошей. Тай в тім лежить цілий сук. Що чоловік шукає щастя, вдоволення, в тім нічо дивного, ані злого. Лише дивить ся якими способами ви до него претесь. Тепер світ так устроений, що коли один збирає маєток, то другий мусить бідніти і що коли один знайшов маєток, значить, що другий мусів його стратити; що коли ви підносите ціну за споживчі продукти, то се значить, що много бідних людей буде мусіло терпіти голод; що коли фабриканти і купці підносять ціну за товари, то много робітничих родин не зможе придітись і купити поживи. Подумайте-ж отже чи смачне те богатство і принесе воно щасте, коли ми знаємо, що воно здобує коштом може послідного куска хліба примираючого бідака? Чоловік з чутливим серцем певно не знайде в сім вдоволення, а чоловік без чуття і так ніколи не зазнає щастя.

Скаже-може хто з вас: «Добре тобі говорити— не гонїть за богатствами! Адже всі видимо, що тепер лише великі богачі живуть безжурно і щасливо». На се я скажу, що їх щасте є по-

зірне, воно лише зверха блищить, а в дійсности доля богачів є гірша від пересічних людей. Богачови ні їда не смакує, бо він боїть ся за свої маєтки, все про них думає; йому і жінка і діти не милі, і він боїть ся що якраз вони розтратять йому його достатки; він не дасть милостині, бо се зменшить його маєтки, а він хоче мати ще більше і більше; він з болем серця мусить видавати гроші на службу, льокаїв, повози, щоби лише перевисшити свого соперника. Другому богачеві знова так маєтки і розкоші обриднуть, що він собі з нудьги волисть зломити карк на перегонах, або на літаках, або таки застрілитись підчас поединку, або що. Рідко лучаєть ся таки, щоби богач задержав голову на карку, остав чесним добрягою і вів житє, яке обіцялоб йому опісля спасенє.

Отже моя рада є: не гонїть за богатством, бо воно само не принесе вам щастя. Бажанє богатства є ненасичене. Коли не маєте нічо бажаєте мати 100 дол., маєте 100, хочете 1,000, а маєте 1,000 то хотілибсьєте купити цілу вулицю і т. д. Щасте можете знайти лише тоді, коли ви будете не лише самі вдоволені, але будете видіти, що і ваше окруженє є вдоволене і щасливе. Не гонїть за богатствами, але дбайте про достаток, працею і ощадністю доробляйтесь маєтку, лише уважайте щобисьєте при тім не стали його рабом, і щоби не зробилисьєте нічо на кривду своїм ближнім, противно старались їм помочи після ваших сил. Вірте мені, що само богатство не принесе щасте. Дальше в сім календарі знайдете оповіданє про богатого Павлуся, якого ви не зможете назвати щасливим, хоч йому богатство плило як змішка. Щоби в богатстві знайти щасте, треба знати як його розумно уживати. Хто гонить за богатством для самого богатства або для розкопі, то ніколи її не зазнає, тай богатство його піде так як прийшло. Се видко найліпше з того, що в Америці, в краю де всі так гонять за тими нещасними долларами 80 людей зі 100 вмираючих не лишас

по собі майже цента майна. Се не видумка, а щира правда доказана спадковими судами. Отже така богата країна, а її горожани так сумно кінчать. Чи не краще в нашій бідній Україні, де і найбільший бідак лишить по собі хоч хатину тай виморену коровчину.

Отже найліпша рада що до збирання багатств є така: працюйте пильно і постійно, однак в міру, не над силу, бо ваше здоров'я і сила варта більше ніж всі багатства; ніколи не лїнуйтеся, в роботах занадто не перебирайте, але не беріть найгіршої, зароблений гріш видавайте розумно і ощадно, однак не жалуйте собі мірної і чесної розривки, бо скупість не веде до доброго; відложіть третю, а найменше четверту часть заробленого гроша до банку — на лиху годину або старість і не виймайте його хіба вже не моглибсьє ніяк біді зарадити; не будьте ані одної години без асекурації, а коли ви сей обовязок дотепер занедбали, обезпечіть ся сейчас в добрій запомоговій організації або в певній асекураційній компанії — добра асекурація захистить вас або вашу родину ліпше як гроші в банку; сповніть свої християнські і церковні повинности і не жалуйте жертви на добродійні і народні ціли — лише давайте в добрі руки і в певне місце — бо тамте, що добро народу, се добро ваше, і як народови не буде добре, то і ваша судьба не буде дуже весела. Старайтесь поправити свою долю і можете шукати ліпшого занятя, чи посади, але дуже важайте щоби не занялисьє місця, в якого попередного робітника усунено несправедливо, а Боже вас охорони, щоби ви клеветою або іншими підлими способами позбавили когось куска хліба. Ліпше самому терпіти голод, як видерти кусок хліба другому.

Дбайте про маєток, але так, щоби не скривдити нікого другого, а набувши маєток, помагайте ближнім після ваших сил, щоби вирівнати єї суспільні ріжниць і кривди, які повстали задля вашого збогаченя. Коли ви будете шукати ліпше своєї вигоди і свого

щастя, то ви його не знайдете, бо не будете мати Божого благословеня і внутрішного вдоволення, а без сего маєток не буде щастем, а тягаром.

Все те для доброго християнина видаєть ся ясним. Однак ту хочу ще звернути увагу, що жадоба майна опанує часом і дуже доброго і чутливого чоловіка. А до сего дасть почин нерозважно сказане слово чи то жінки, чи дітей. Нераз жінка скаже докірливо до мужа: бач в сусідів наших є то, а се, як красно вони забавляють ся, вбирають ся, тай нераз виїдуть собі автомобільом на прохїд; або доня жалісно поскаржить ся матері, що її товаришки мають всього подостатком, і їй стидно між них показатись — ну а тоді мама з докором до тата: всі люди якось собі дають раду, каже, в світі, лише ти якийсь безрадний. І заболить тяжко серце того чоловіка. Він знає, чому сусід багатий. Він знає, що його багатство приходить не дуже то чесним способом, на який він сам не може пуститись, бо його совість є більше чутлива. Однак ту почулись жалі жінки, дітей. Він любить їх понад все в світі і не може дивитись як вони відчувають своє понижене. Колиб вони хоч зрозуміли його думку, вони певно погодилибсьє з ним, а то вони певно думають, що він не дбайливий або непорадний... І його ніжне чутє бореть ся, опираєть ся, однак ще один докір чи наріканє і амбіція і любов родини переможе. Чоловік рішаєть ся і собі здобувати маєток і мало-помало не дивить ся вже яких средств має уживати. З часом розбогачив, родина щасливійша, бо заспокоїла свою гордість. Однак що з того. Маєток здобув, а стратив найбільший скарб, який чоловік може мати, се є свою чутливу, шляхотну совість, яка тепер зовсім затупіла. А все те через нерозважний докір жени. Тому то жінки повинні бути дуже обережні а докорами для своїх мужів. Коли той муж добрий, опадний і працюватий, не докоряйте йому, що він не такий багатий як його сусід, бо сей докір мо-

же дуже скоро завести його на алу дорогу. Ліпше самим притерпіти недостачу в дрібничках як вирвати християнську совість найбільшому своїйому другови, батькови родини і хлібодавцеві.

Тим що пруть ся в гору.

Бажанє дорівнати багатшим від нас є так загальне, що здаєть ся чи половина людей є від него вільна. Се дивне бажанє дає почин до гоненя за мастками і неодного вже завело в глухий кут. Одного знищило фінансово, другого морально. Ту зовсім не думаю виказувати, що чваньба і виставність є річи злі. Вони є занадто глупі в очах кожного, щоби ще потребували якого небудь доказу. Кождий з нас з усьмішкою але й з милосердем згадує собі про ті дівчата, що то видають на їду тижнево лише по 3-4 доляри, а на убраня по 8-10 долярів. Ми всі бачимо їх нерозсудність, однак все таки майже в кожного з нас є завязок тої чваньби і гордості. Се вже, кажуть, вдача людська така. Ну але вдачу можна змінити, а найменше усунути її лихі наслідки.

Нема сумніву що чваньба даєть ся часто нам відчутти, чи то на наших здоровлю, чи кишені, а часто веде вона і до нужди цілої родини. Як-жеж її присмирити? Ніколи не шукайте товариства людей багатших від вас, або пустих, бо жадоба дорівнати їм вкраде ваш спокій і щастє. Коли ви вже завязали дружбу з ними і ваша пустота сказала вам раз-два похвалитись, що ви є чимсь ліпшим або що ви є багатші, як ви є, то не надійтесь з того товариства нічо доброго. Покиньте його привітно однак як найскорше, доки ваша чваньба ще багато вас не коштує. Ніколи не вдавайте багатших як ви є, а все на тім добре вийдете.

Знова ті, що мають ся ліпше, повинні дуже остерігати ся, щоби своїм нерозважним словом не вразити амбіції своїх біднійших другів, бо тоді їх приязнь місто користі принесе їм нещастє. Коли ви пристаєте з бідній-

шими і вам залежить на їх дружбі, так любіть їх таких, якими вони є і навіть дайте їм приятельську раду, щоби вони задля вас не робили собі ніяких додаткових видатків. Волите ви знизитись до способу житя свогого друга, як він мав би пняти ся до вашого і наразити через се свою родину на недостачу.

Збираючи коротко раду для чваньків скажу їм: ніколи не вдавайте ані багатших ані мудрійших, як ви є, бо раз зробивши се, тяжко вам буде вернути до давної позиції; а постійна чваньба то не лише не принесе вам ніякої користі, але як се вже старі люди переконались вкінці все веде до пониження і виставляє чванька на глум загалу.

До тих що понижають ся.

Як дуже сьмішно виглядають ті, що пруть ся в гору як ті пусті колоски, так знова зовсім непохвальний є звичай наших людей занадто понижатись. Сю хибу можна було бачити особливо в старім краю, де наш чоловік стрівши якого підпанка, гнув ся в три погібелі, брав ся до цілованя руки тай зачинав цвенькати по польськи, аж соромно було слухати. З такого рабського понижайка часто виріс опісля їбурований чванько, який діставшись на якогось двірського наставника, або в війску вийшовши на капраля, давав ся прикро відчутти цілому окруженю. Він на нім відбивав своє давне пониження а тим тяжко грішив. Отже не понижайтесь, не гніть спину перед тими, що трохи багатші від вас, бо ті будуть глядіти на вас з погордою. Будьте чемні, ввічливі, але ніколи не упідляйтесь, бо хочби через се ви осягнули і якусь користь, то знайте, що се лише хвилеве. Вас перші копнуть ті, що ви їм руки лизали. Шануйте в собі людську гідність, шануйте других, слухайте доброї ради, але не дайте по собі їздити. Вам яко синам довго угнетеного народу повинна все стояти на умі гадка, що Бог дав нам Україн-

цям таке саме право до волі як і другим народам, і що наш нарід має деякі прикмети ліпші навіть, як другі свободні народи. Тому ніколи не понижайтесь, тому що ви Українці, не відрікайтесь того імені, бо поповнилибисьте такий гріх як колиби відрікалисьеся своїх родичів і не цінить себе за низько, в порівнянню з другими народами. Знайте ціну другим, а знайте і собі. Не вихваляйтесь нічим, не будьте

спокійно але постійно до него стремить. Він і не дуже журить ся, що другі про се говорять, бо вірить, що коли буде щиро працювати, то при Божій допомочі дійде до своєї цілі і заживе краще і спокійніше. Такий чоловік знайшов своє щастє вже тоді коли щойно зачав шукати. Але з другим маєсь ся інакше. Він сам не має ніякого пляну і в своїй голові не може видумати нічого що він мігби бажати, і до чого повинен

„Коли я лише диткнусь Його одежі, я буду уздоровлена“, а Ісус звернувшись до неї сказав: „Будь доброї надії, дочко. Віра твоя уздоровила тебе“.

зарозумілими або зухвалими, але не дайте себе на поругу або пониженє. Найліпша рада є в пословиці: в гору не прить ся, в долину не гнїть ся, а по середині несїть ся.

Тим що заздують другим.

Нічо дивного, коли чоловік бажає собі щастя. Се вже лежить в його природі. Однак дивні є ріжні вдачі людий під тим зглядом. Один чоловік витичить собі який плян в житю і

стреміти. І на що йому над тим думати. Він бажає всего того, що мають другі. Він хотів би тим бути, чим є другі, він хотів би там їхати, де їдуть другі, він хотів би посідати чи таку фарму, чи хату, як мають другі. І та зависть так його нищить, що він ніколи не має спокою, він перекидаєсь ся з одного заміру до другого, переміняє скоро свої бажання, і ніколи нічо не осягне, що остаточно вдоволило би його.

Чому він зазидує другому? Лише тому, що йому здаєсь ся, що другому

ліпше як йому. А як би він знав, як не раз він в тім своїм осуді помиляється, то певно що викинув би з себе сей страшний наліг, сей великий гріх, що аветь ся завистію. Чи богач найщасливіший? Дуже сумнівна річ. Його не лише гризе його багатство, зглядно журба про него, його гризе його родина, зіпсута якраз тим багатством, його адорює не раз справляє йому муки — а все то наслідки багатства. Завидуєте може вченому? Так, то велике щастє і приємність знати тайни наук, але що за страшні муки товаришать їм! Може ви не раз чули, що великі мудрці казали, що чим чоловік більше знає, тим він відчуває, що він нічо не знає. Вчений чоловік не доість, не доспить, а все працює, думає і звичайно по довгих літах праці дивачів. Навіть тому, що дуже здоровий, нема що завидувати, бо якраз його здоровле веде його часто до пороків і гріхів, які не лише вкінці знищать те цвітуче здоровле, але відберуть спокій, знищать надії і затроють решту життя. Навіть часом недуга скорше чіпається людий о о сильній будові тіла, як слабовитих, і часом слабе здоровле заповнить довше життя, як кріпке. Завидуєте комусь задля краси його? Краса злиніє, а лишаться лише хибі і зла вдача, яку вона звичайно виробляє.

Лише нерозумний чоловік завидує другому. Він думає що другому є ліпше як йому, а так не є. Коли йому чогось не достає, він зараз дивиться на того чоловіка, що якраз посідає се. І йому здається, що тому другому ліпше, бо деж він має се, чого наш зависник забав собі. А він і не дивиться, що тому другому якраз бракує много інших річий і він має много журб. Тож покиньте зависть, бо вона знищить ваше щастє. А щоб покинути зависть на се найліпший спосіб є: виточити собі ціль в житю, уложити плян праці, і спокійно, але певно і рішучо стреміти до мети своїх замірів, а я вам ручу, що в вашій душі повстане певність, що колісь і в ваше віконце засвітить сонце. Воно засвітить вже

зараз в тій хвилі, коли ви викинете з свого серця зависть а з вдоволенем і вірою в Божу поміч зачнете кути свою долю. Знайте, що хоч вам ведеть ся лихо, то много людий є, яким ведеть ся ще гірше. А ви повинні сказати собі: коли зважити кілько то нещастє і журби на тім світі, то мені здається, що мені є ще найліпше. Тож я не повинен нікому завидувати, а працювати щиро, щобим ще міг другим помочи. З такою гадкою ви можете зачати діла, які дійсно будуть Богу милі, а вам принесуть вже на тім світі велике вдоволенє і щастє.

Народні обовязки.

Коли говоримо про народні обовязки, то мусимо розрізнити хоч кілька родів тих обовязків, а се провідників, інтелігенції, свідомих патріотичних одиниць і вкінці пересічних людий, рядовиків. Тому що в нас позитивна праця народна зачалась дуже недавно, наші погляди на спосіб її веденя є ще зовсім не вироблені. А однак ся справа є надзвичайно великої ваги для народу, особливо в тім часі, коли сей нарід бореть ся о визволенє і укладає пляни свободного життя. Щоби обговорити значінє народної праці в Америці требаб ужити много місця і часу, а се годі зробити в тім місці. Наші провідники і інтелігенти повинні посвятивати розясненю сеї справи много місця в часописах, на зборах, вічах, відчитях і т. п. Тому, що теоретично за сю справу дуже мало говорить ся, а оттут подам деякі уваги і ради в часті практичні, в часті лише загально-теоретичні.

Перша засада народної праці для нас християн-католиків є праця з Богом. В патріотичній роботі ми не можемо нічого робити, що є проти Божих заповідий. Впрочім скажу, що добрим патріотами можуть бути лише правдиво віруючі. Гаслом народолюбства є «всі за одного, один за всіх». А що спонукає невіруючого стати за всіх? Яка йому з сего користь? Бо коли він

не вірує в позагробову нагороду або кару, то пощо йому дбати за других? Він повинен дбати лише за себе. І він так робить. І коли безвірко говорить, що він патріот, так се брехня. Він має на думці свої цілі, а не народні. Правдивий патріотизм полягає на Христовій zasadі «люби ближнього як самого себе». І правдивий християнин любить нарід і робить патріотичні діла не лише тому, що він в тім має користь, але ідучи за великими християнськими гаслами братолюбія і ідеалами духового життя.

Ціллю народної роботи серед Українців є створення незалежної України. Лише в своїй незалежній державі всі Українці можуть мати забезпечені всі людські права, можуть розвиватись економічно і культурно і сповняти спокійно задачу призначену нам Богом. І тому кожний Українець постійно мусить держати в своїм серці се високе знамя: Незалежна Україна. Се одинока наша остаточна ціль в нашій народній роботі. Українці змушені konieczністю можуть часово злучити ся з иншими державами, а може инші некультурні народи насильно загарбають частину наших земель — різно може стати ся — однак все таки їх змаганем і ціллю остане «Незалежна Україна», яко одинока розв'язка нашого питання. І коли буде можливість і прийде відповідна пора, кожний мусить дати для своєї Вітчизни все, що вона йому дала. Боронячи Україну ми боронимо тих 40 мільйонів покривджених братів, які сотки літ терплять муки, визиск і знущання безсердечних наших гнобителів. Кожний Українець все повинен бути готовий на се, що Вітчизна зажадає його услуг і він мусить їх дати без надуми, без вагання, з радістю, з ентузіазмом.

Звернімо тепер до деяких практичних питань нашої народної праці в Америці. Провідникам скажемо, що вони повинні постійно розбирати свої завдання і поступки і одним поглядом обнімати всі потреби народні, щоби не заїздити постійно в глухий кут.

Провідники мусять тямити, що їм на серцю мусить лежати добро загалу, добро всі одиниць, а не їх власне. Беручи провідні становиска, вони мусять не раз пожертвувати свої власні користи і амбіції, щоби лише вдержати гармонію поміж різними поглядами чи групами людей. Амбітні люди є кепські провідники в політиці. Вони часом досягнуть хвилиний успіх і через се потягнуть за собою загаль, але з часом їх праця все кінчить ся зі шкодою для народу. При найближшій нагоді виставлені на пробу поставлять вище свою власну амбіцію як добро народу. Амбітний чоловік робить доривочно, його діла обчислені лише на розголос. Зробивши одно діло він зараз очікує загального признання, і коли його нема, він невдоволений і знеохочуєть ся до дальшої праці. Правдивий провідник має бути чоловік великого розсудку і виrozumілости, він не повинен виноситись в гору, бо зрадить собі окруженє і радше повинен бути переконаний, що нарід робить йому ласку і почесь, що дає йому своє довіре і дозволяє собою кермувати; він повинен бути слугою для всіх, кождому помочи, порадити, повчити. Народний провідник повинен бути мужем праці; він не лише мусить студіювати много і читати, щоби мати всі інформації потрібні в його роботі, але він мусить також укладати пляни роботи, пропаганди, осьвідомлювання, мусить все припилювати, всіх заохочувати. Провідники повинні надавати цілий напрям народній роботі і викладати її теорію. У нас ніколи не робилось народної праці пляново. Все кінчилось на збірках і доривочних вічах. Провідники народні мусять вже вкінці признати що така праця серед народу є дуже тандитна. Праця мусить вести ся систематично, всесторонно. Треба оснувати сталу народну організацію, з практичним статутом, якого не сьмів би хтобудь ломити для приватних цілей, завести демократичну форму виборів, зачати постійну просьвітну працю в читальнях, за-

кладати народні бібліотеки, давати почин до різних наукових — практичних курсів, підпирати шкільництво, наукові інституції, робити пропаганду, щоби наші люди посиляли дітий до промислових шкіл і університетів, агітувати за закладанем спілкових склепів, а може й фабрик — одним словом підносити український загаль в Америці культурно і економічно. Така робота принесе народови великий хосен, усуне роздори, зединить і зєднає нарід, ну а провідникам принесе честь і признанє. На провідників спадає обовязок обдумати плян і зорганізувати машинерію в цілі виконання задач. Коли вони до сего не возьмуть ся, то будучність їх осудить.

Народні провідники повинні все стремити до одноцільної акції серед народу. В єдності сила, се вже старий клич як сьвіт, а все ще добрий. Коли спільна робота немислима і партії неминучі — то противні сторояництва повинні вести гідні і чесні співзаводи. Вони повинні старатись перевисшити одні других в дійсній культурній праці серед народу, а не ширити роздору і розярєня. Провідники, що воюють лише доносами, клеветами і брехнею не повинні мати серед народу ані одного прихильника.

Хиба наших інтелігентів і сьвідомих одиниць та, що вони часто хочуть як то кажуть з «політики жити». Беручи річ ґрунтовно, се не дивне. Приїде сюди який інтелігент, мови не вміє, до тяжкої роботи не привик, тай шукає хліба в політиці. Однак се не повинно зовсім лучатись, або бути лиш тимчасове. Наші молодці повинні скоро підучитись мови, знайти добрі посади в американських фірм, а в вільнім часі не забувати на «меншого брата», помагати йому на просьвітнім полю і ріжними практичними, правними чи господарськими радами. Булоб також дуже пожаданим, щоби наші молоді інтелігенти місто пропагувати кличі і гасла, в які самі не вірять, взялись до будуючої роботи так над собою самими, як і над народом,

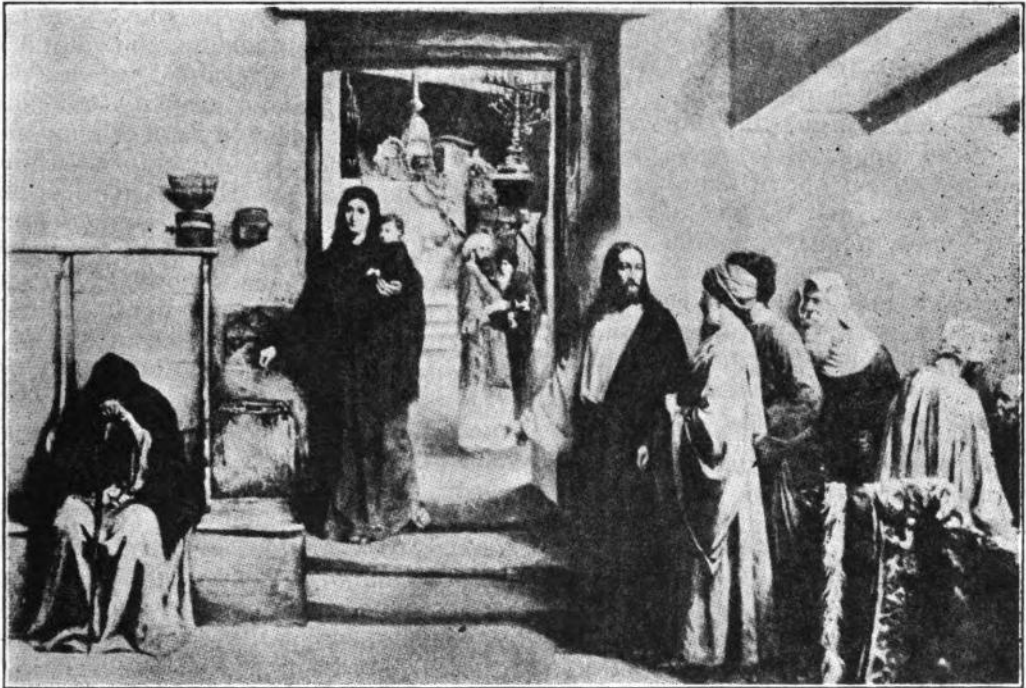
зв'язались в товариство для взаїмної помочі і поради, а тоді своїм тактовним поступованєм дадуть змогу старшим провідникам подумати і подбати про утворенє стипендійного фонду, з якого спосібнійші студенти моглиб за малим процентом позичати гроші на укінченє студій. Нарід морально зобов'язаний дати сю поміч, тимбільше що зворот позички можна забезпечити скомбінувавши пераональне зобов'язанє апліканта з відповідною асекурацією. Даючи поміч нашим молодцям, ми скріпимо ряди народних діячів, бо стипендисти будуть більше зобов'язані віддячитись народови за поміч дану їм в прикрих обставинах.

Яке-ж має бути становище загалу до народної праці? Ту лєкше дати раду. Для загалу народна праця не творить осібного problemu в їх діланю, вона сама се їх ціле жите. Добре, чесно і розумно будуть вони поступати, то й праця народна буде добра. Своїми поступками на кождім кроці і при всякій нагоді вони дають сьвідотство своїй культурі і роблять добру або злу рекляму своїому народови. Кожда одиниця з осібна буде робити хосенне народне діло, коли буде дбати про свою просьвіту і добробут, бо добробут народу зависить від добробуту всіх одиниць з якого він складаєть ся. Коли зложите в себе спілковий склеп, то зробите таке саме, або й більше патріотичне діло, як би зложились відділ політичної організації; коли зложите школу, або дасьте жертву на Сиротинець або виховавчу інституцію, то зробите більше патріотичне діло, як би поїхались на політичну маніфестацію. Бо народу двигнути одним окликом, чи одною маніфестацією, чи жертвою годі! Треба кождому з нас працювати постійно, статочно, але й рішучо і безвпинно і то на кождім полі, тоді сьвіт не зможе заперечити нам права на независиме істнуванє.

Щоби сповняти належно свої народні обовязки кожда місцевість повинна мати красну читальню, з добре уладженою бібліотекою. В читальні

повинно бути жите, часті сходи́ни і густо повинні даватися відчити з запрошеними чужими бесідниками. В читальні повинно ся розбирати всі біжучі справи поважно і розважно, а не спускатись виключно на осуд часописий, які часто змінюють погляд два рази на день. Коли в часописи щось вам не подобається, повиннісьте про се поважно написати до редакції, а тоді певно і часописи будуть більше числити ся і не буде таких нездорових

би, той не буде наглити. При виборі урядників і на зборах уважайте пильно, кого вибираєте. Як не знаєте якогось чоловіка, за яким агітують, то радше зовсім не давайте голосу, як малибисьте купувати kota в мішку. Часто лучається, що на зборах виготовить хтось листу кандидатів, потім другий крикне: «я вношу, щоби вибір прийняти через аклямацію», один, двох замовлених крикне «годимось», а за ними піде дві, три сотки присут-

Вдовича лепта.

лайок і полемік, або необдуманих статей, як се було в минувшині. Кождий свідомий Українець, коли він має на думці якийсь добрий плян, повинен з тим поділитись через часопис з загалом. Ліпше явно висказати свою думку, заміт чи критику, як потайки інтригувати або нищити діло других. Над кожною новою пропозицією добре задумайте ся, поки її підіпрете, і не слухайте галакунів. Хто дуже кричить, знайте, що він певно хоче їсти, і то зараз, а хто має добрі ради до спро-

них, як череда за одною вівцею. Такі річі не личать гідности народу і не повинні мати місця. Вибори мають бути статочно переведені, звичайно тайно, карточками, а тоді вислід буде репрезентувати волю більшости. Всяка неправильність є нечесна, вводить лише заколот і недовіре серед загалу і дуже шкодить народній справі. Тому ви, рядовики, що є основою всеї народної праці, маєте наставати на порядок. Коли ви вибрали собі урядників, чи провідників, то ви повинні

ім повинуватись і солідарно підпирати, аж доки воля загалу не покличе на уряд других людей.

Справа жертв на народні цілі є дуже важна, а наш загаль дуже часто не додає їй значіння або розуміє хибно. Коли ми хочемо бути незалежним народом і з сего надіємось для всіх нас великої користі, ми мусимо всі жертвувати на народні цілі. І то ми повинні жертвувати не тоді як приїде голосливий бесідник і промовить нам до серця, а нам збереться на жаль, тай щойно тоді мошонка отворить ся; ми повинні жертвувати постійно, після певного плану виготовленого провідними організаціями. Давали ми податки чужим правительством, які за сі гроші посилали проти нас байнети, то чому не маємо добровільно дати складки, о много менші, для нашого «правительства», на наші власні потреби! Жертви складайте в добрі руки, які їх зміло уживуть. Рахунків все жадайте хочби провідники були найчесніші, бо чим чесніші тим легше дістанете від них виказ видатків.

Ніхто не сьміє відказуватись від жертв на народні цілі. Ніколи не ховайтесь поза плечі других, тай не думайте, що ви є оправдані, коли випадково вас не доглянули, і ви раді що моглись востромили назад до кишені доляр, що хотілись жертвувати про людське око. Колиб кождий дав свою часть, тоді легко зібраноб потрібну суму, хочби кождий дав і незначну жертву. А так один дає понад сили, а другі нічо. Се дуже нечесно! Я зовсім не помилюсь, коли скажу, що той що усуваєть ся від жертвоування, то так якби крав в тих других що жертвують. Він носить в кишені гроші, які до него не належать, не повинні належати, бо він їх мав дати на загальну ціль. Як би ви назвали сего чоловіка, що не ратував би своєї хати в огні, лише підсьміхував би ся говорячи: «на що мені трудитись, нехай сусіди гасять, бо як не загасять мойого огню то і їх хати попадять ся». Той чо-

ловік, що усуваєть ся від жертв мав таку саму мораль.

При виказуванню жертв даєть ся завважати ще один сумний факт, а іменно що при жертвоуванню нема ніякої пропорції між маєтком жертвуючого а його жертвою. Як зачнуть давати по долярови, то чи бідний, чи багатий, кождий збуваєть ся доляром. Щось так як поголовне за панцини, ну, але панщина вже давно минулась, тепер повинна бути справедливість. А то часом шей таке лучить ся, що бідак але щира душа, жертвує 10 або 25 дол., а багач-дука кине кводра або таки й нікля. То також нечесно, і то таке саме діло, яке я щойно згадав. Заможнійший чоловік повинен дати більшу жертву, біднійшого, з численною родиною треба пощадити. Центральні організації повинні уложити якийсь план; означити пропорцію жертв до майна, а жертволубивість чоловіка належить тоді цінити після того, чи він досягнув своєї марки, чи перевисшив, або чи зовсім нічо не дав, або лиш кинув лепту відчепного. Жертва на народну роботу се загальний горожанський обовязок. Хто його не сповняє не гідний назватись членом суспільности.

Говорячи про народну роботу мушу звернути увагу ще на одну річ. Серед многих наших людей, між ними є навіть деякі інтелігенти, вкорінілось переконанє що всяку народну роботу треба робити з патріотизму, се є за дармо. Ся їх думка є не лише не оправдана, але показалась дуже шкідливою для народної справи. Чи хто бачив, щоби в якійсь компанії робітники робили за дармо? Навіть як би який аголосив ся, то би його не прийняли, бо зналиб, що він може більше пошкодити як помочи. А нарід то нічо иншого, як така велика компанія. Коли він хоче мати добрих робітників, то треба їх заплатити. Як хто робить за дармо, то все треба обавляти ся, що се він робить для власної амбіції, значить більше для своєї користі як для добра загалу. В додатку коли зажадати від того «патріотичного» працюю-

ника щоби посидів над якою справою, він відкажеться, оправдуючись браком часу, або заявою «або я що з того маю, нехай другі трохи зроблять» — і не раз найліпша нагода мине... і не верне. держава збирає податки і платить урядників; ми мусимо зложити жертви і заплатити урядників, а навіть наймити чужих фаховців, колиб в нас забракло, і вести солідну, народну працю. Практика давно доказала, що платні урядники менше коштують, як «безплатні» патріоти. Під тим зглядом у нас вже є зворот до ліпшого. Однак ми мусимо прийняти раз на завісгди практичні засади, а тоді уникнемо невдач, які так часто стрічали нашу народну діяльність в минувшині.

Жертви на Сиротинець в Філадельфії належать до жертв на народні цілі, а в додатку се є жертви християнського милосердя. Яко послідні вони зовсім залежні від ніжності вашого серця. Досвід минулих літ виказав що найбільші жертви не впливали від богатих людей, а деякі зовсім незможні люди жертвували поважні суми. Тому, що Сиротинець сповняє також одну чи не найбільшу патріотичну місію серед Українців в Америці, весь загаль, а головнo наші політичні організації повинні підперти його розвій достаточними жертвами. Тому що видатки в Сиротинці є сталі, кождий патріотичний Українець і Українка повинні жертвувати на сю ціль постійно і відповідно до своєї заможности, майна чи доходів.

Розговорив ся я з вами на різні справи, тай ще говорив би здавсь і не

скінчив би, але думаю що за одним розмахом не добре за много наговорювати, бо заки зайшов бим до кінця, то биєте забули початок. Мав би я ще охоту згадати про ваші обовязки церковні, ну але про се вам отці духовні розяснюють на проповідях; хотівби я дещо сказати про обмовників, що то і другим затроють жите, не раз дуже несправедливо, і на себе стягають ворожнечу; дуже радо говорив бим ще з вами про гігієну, руханкові товариства, повадержливість, ощадність, підприємчивість, товарискість і т. п. але нема часу. На закінченє ще коротко повторю вам свої ради на сей новий рік: Жийте з Богом все і всюди і віддайтесь Його покровови бо все в Його силі. Шукайте щастя вже в тім житю, але вибирайте дороги, які ведуть до дійсного щастя і вдоволення. Не вганяйте за богатствами, бо вони не дадуть вдоволення, лише журбу, не віддавайтесь гріхам і порокам, бо вони знищать вашу душу і здоровлє, працюйте і ощаджуйте, а після сил допоможіть біднійшим від вас. Ся поміч і жертви на добродійні цілі дадуть вам розкіш більшу, як всі богатства. Жийте приязно і в згоді з вашими сусідами, стійте солідарно з цілою українською громадою і всіми силами помагайте в церковній і народній роботі і жертвуйте свої старання на жертвенник Вільної України, а головнo

Україну любіть

Любіть Її во время люте

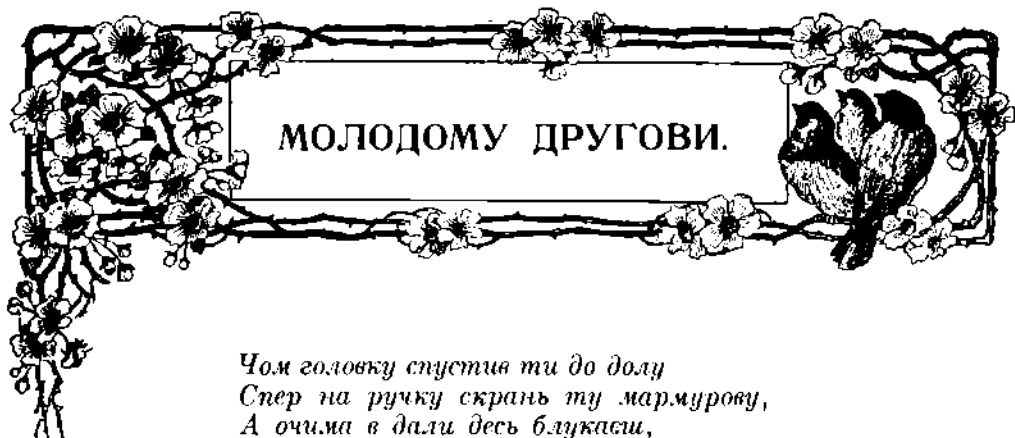
За Неї Господа моліть!...

Хто до свого щастя вибирає средства які є собі противорічні, розбіжні і нищать одні других, є дурнем або... грішником. Гріх є то саме, що знищенє гармонії і ладу.

Чим більше негармонійні і противорічні є чийсь бажання, тим більше неконсеквентним, несталым, неспокійним, нечесним, дурним і склонним до злочину є він сам.

МОЛОДОМУ ДРУГОВИ.

Чом головку спустиш ти до долу
 Спер на ручку скрань ту мармурову,
 А очима в дали десь блукаєш,
 Наче в дали доленьки шукаєш?
 Що завис на тобі сутїнь суму?
 Що задумавсь, молоденький друже?
 Ой не думай, голубе, ту думу,
 Бо та дума зрадливая дуже!

Зразу сяє, мов сонце весною,
 Наливає світ увесь красою
 І чарує твоє серце й очі,
 Наче любка у весільнім строю,
 Наче зірка моргає з дня ночі,
 Наче пчїлка мід з квіток громадить:
 Та як того меду покоштуєш,
 Жар незнаний в серденьку почуєш,
 І тоді вона тебе ізрадить!

Сонця блиски на дрібки розсипле,
 Зорі в бездну темную розсипле,
 В цвітїв барві вкаже страсть кипучу,
 В птахів піснях вкаже зойк розпучу,
 У погоді вкаже скриту тучу,
 У розкоші вкаже скриті муки,
 В кожній перлі на красавиць ший
 Вкаже зсілі нещасливих сльози,
 І твої всі втіхи молодії
 Мов мороз нещадний поморозить.

Ох, і зблідне щічка та румяна,
 А чоло, що добра доля з рана
 Цїлувала, стратить блиск слонової
 І поорєсь зморщинами живо,
 А твій зір свободний, лазуровий
 Потемнїє — самому на диво.
 Бо важкий, колючий шлях розуму,
 Кождий крок щемить у серці, друже!
 Ей, не думай, голубе, ту думу,
 Бо та дума зрадливая дуже!

Хто бажає річий низьких, звичай-
 них і мерзенних, і знаходить вдоволенє
 коли їх осягне, сей ніколи не внесесть
 ся в гору.

Ви уживаєте життя або мудро, або
 глупо, бо заспокоєне одних ваших ба-
 жань скріплює, а заспокоєне других
 нищить ваші сили.

ПО ДВАЙЦЯТИ РОКАХ.

Різдвяна повістка.

I.

Святий вечір. Вже починало смеркати. Було зимно, дуже зимно. Мело завівало снігом. Заможні гутурили весело в теплій хаті, раділи милим торжеством. Не так бідні-убогі...

На передмісттю великого міста в нужденній хатині лежить на смертельній постелі умираюча мати. Біля неї шестеро дрібних діточок. Плачуть, - не плачуть а ридають.

Бідна мати переживала колись красні дні, але поховавши мужа, поховала разом з ним половину свого життя, ціле своє щастє.

Тепер і до неї задукала смерть. Она смерті не боїть ся. Радо би вмерла, слиби не дрібні діти і ся чорна нужда, в якій їх лишає. За про се одно так тяжко, так гірко прашатись єї з сим сьвітом.

Она молить ся та разом з ними плаче....

Улицею сего великого міста іде жвавим кроком старий віком сьвященник, о. Антоній. На розі камениці стрінув знакового чоловіка.

«Бог тебе, Андрію, сюди післав!» промовив о. Антоній подаючи стрінуту руку.

«Я от так вийшов перед вечерею» усміхаючись відповів Андрій.

«Про мене! Добре, що маю тебе перед собою. Ти все був добрим чоловіком!»

«Певно знова треба комусь момочи?» усміхаючись перебив Андрій.

«Друже,» не на сьміх говорю! Ти добрий чоловік і зробиш мені маленьку приємність!»

«М а л е н ь к у ?» повторив протяжно і підозріло Андрій.

«Подай руку!»

«На що?»

«Приречи, що сповниш мою просьбу!»

«Отче, ви любите часом заскочити так несподівано чоловіка!»

«Іншим разом може й була би твоя слухність, але не тепер. Подай руку і обіцяй!»

Ліниво та невідважно подав Андрій руку.

«От так ! - добре !» сказав о. Антоній стискаючи єго. «А чи знаєш, на що ти згодив ся ?»

«Ні!»

«На се, що від нині станеш батьком шестеро діточок!»

Андрій видивив ся на о. Антонія. Відтак потягнув рукою по горячій чолі і сказав : «Годі. Сего не зможу!»

«Не роби з себе скупого чи бідного ! - От ходи зі мною !» І потягнув о. Антоній Андрія за рамя.

Пішли. Добру хвилю ішли мовчки.

«Немилосердно зимно!» почав розмову о. Антоній. «Ми бодай добре одіті. А вернемо до дому, - знайдемо і підогріту і страву теплу тай всяку вигоду. А бідний що ? На дворі зимно і в хаті не тепло. Жолудок порожний. Гріх бути ситим а бідного не спомочи!»

«Слушно! Умієте, отче, говорити про людську біду. Але де ви мене провадите? Та ж ми вже на передмістю!»

«Будь спокійний! Маша добрі чоботи - не перемокнуть! Знаєш, що багаті з нуждою не тримають, тому она втікає на передмістє - під низьку стріху».

«Се правда» подумав Андрій звисивши голову.

Ішли даліше. Доми щораз менші, убожші; дорога гірша, темніша.

«Ось тут!»

Станули перед нужденною, низенькою хатиною. О їх уши відбив ся голосний плач дітей. Отворили двері, переступили високий поріг і увійшли до середини. О. Антоній заговорив лагідним словом до дітей і приступив до ліжка умираючої. Андрій станув неповоротно при дверях.

«Будь спокійна, бідна мати», промовив о. Антоній. «Нині Святий Вечір. Тобі заколядують — ангели там високо в небі. Я щось приніс тобі. Воно злегчить, осолодить твій останній віддих. Бачиш сего чоловіка, що ось заплаканими очима дивить ся на тебе? Він змилосердив ся над тобою і твоїми діточками. Твоя послідна і найтяжша журба заспокоєна. Тепер можеш вже спокійно віддати свою душу Богови».

Лице умираючої стало погідним як ясне небо. Глибокий, щасливий, святий спокій спочив на ній. Великим надійним оком поглянула вона ще раз на своїх шестеро шльохаючих діточок. Глянула і на о. Антонія і на незнамого чоловіка. Сим поглядом пращала і благословила в послідне свої пління, — дякувала обом добрим людям. Ще раз отворила уста. «Слава во вишних Богу!» прошептала і — на віки замовкла.

о. Антоній почав молитву над тілом упокоївшої ся, а бідні хробачки заголосили, заридали, кругло сирітськими голосами. Андрій клякнув при дверях, спустив голову. І по його лиці котили ся рясні слези.

«Друже! — прийшов час дотримати слова», — промовив о. Антоній

скінчивши молитву. «Ось твоїх шестеро дітей. Бери їх, не гай ся! Бачиш, вони перемерзли, голодні»

«Най возьмуть своє платє», — прошептав Андрій.

«Та що їм брати? Нічо, нічого-сенько не мають! Одно-однісеньке їхнє багатство — матір, Бог забрав їм. Бери їх разом із їх нуждою!»

«Діти уцілуйте ще раз мамині руки!» — звернув ся о. Антоній до маленьких.

Попращали діти матір, зрошуючи її закостенілі руки дрібними, гарчими сльозами. Андрій випроваджує їх з хати. Пообгортав, пообтулював як міг і знав. — Вийшли спроти з хати, як безпірі пташенята з гнізда й опинили ся на улиці засніпаній снігом. Зі страхом збили ся до купи, як цепенята без квочки. Голод і холод, нужда і жаль тулив їх до себе.

«Но, ходіть, діти, зі мною!» — промовив зворушенням голосом Андрій.

Підійшли кусень дороги, а вже біднятам перемокли чоботята, лихе платє перевів вітер і їх обняло страшне зимно. Наймолодші вже не можуть ставити дрібних кроків наперед. Андрій взніс очі до неба, начеб говорив: «Милосерний Боже помози!» і взяв одно наймолодше на праву, а на ліву друге та скорійшим кроком поспішав даліше зі старшими. «Жваво, діточки!» говорив до них. «Вже недалеко!»

Прийшли в кінці до мети. Був се послідний час. Іти даліше булоби їм годі. Андрій потягнув за дзвінок. Жінка вийшла зі свічкою до сінний.

«То ти старий?»

«Я!»

«Де так довго забарив ся!» питала відсуваючи заціпку.

Отворили ся двері.

«Ах! Що се? Що ти ведеш зі собою?»

«Що? - Шестеро дітей! - Ходіть діти! Тут і хата тепла і миска повна. Не бійте ся».

«Чоловіче, я тебе не розумію!» перебила жінка.

«Зараз зрозумієш! - Їм треба дати щось теплого, бо вони перемерзли і голодні».

«Я не маю нічого теплого!» відповіла похмурно жінка.

«Як не маєш то звари! Голодна пташина чим буде вдовольнятися».

Жінка дивилася якимось дивно то на Андрія, то на діти. «Ну і що ж се такого стало ся?» спитала.

«Стара то вже наші діти. То ось такий тобі дарунок на коляду!»

«Я тебе таки не розумію!» перебила трохи сердито жінка.

«Удобрися стара! - Сим дітям вже давно помер батько, а нині - ледви пару годин - померла й мати. Вони круглі сироти, голодні і холодні. Глянь на них покулених і дрожачих! Як би з гнізда поспадали! Хто не змилосердивби ся над ними?»

Жінка поглянула задумливо по дітях. Її серце зворушилось. «Правду кажеш, старий!» потакнула лагідно - «Але - не гнівайся лиш - чи ти одинок».

Мудрі зі Сходу йдуть поклонитись новонароджену Мелхиседеку

кий мавш милосердити ся і всім помагати? Є прецінь і інші, що також можуть і повинні помочи бідному. Тай у нас нема золотої зерниці. Є й своя журба».

«Що мого жита на стільки муки не стати, сам добре знаю. Тому лиш одну, другу сиротину задержимо в себе. Бог і так не поблагословив нас потомством. Прочі хто инший прийме. Таж і інші люди мають серце - не будуть вовками!»

Жінка кивнула головою, що годить ся і погладила добродушно бідняка. Не сподівала ся таких гостей, тому приготувала вечеру лиш на двоє, для себе і чоловіка. Пішла до кухні аби наборзї щось більше приготувати. «А щожби так? - Найскорше будуть пироги!»

Зачали вечеру. Засвітили свічки і стара поставила наперед макітру з білими пирогами. Хоч як велика була вона і повна з горою, - для зголоднілих сиріт не було за багато. За чверть години випорожнили єї до дна. Заспокоївши перший голод, Андрійова жінка дала їм ще по трохи і де чого иншого а на кінець куті.

Біднята позабули на сю хвилю, що они круглі сироти: без батька неньки. Они ситі, огріті. Лиш умучене задля довгого плачу і жалю видно на них. Їх почав морити сон. Молодші кліпали очима, кивали головками, — в всі одно за другим позіхали.

Для Андрія і єго жінки був сей святий вечір дуже дивним. В душі і серцю чули якусь радість, вдоволенє. Їм було любо і мило, хоч нерідні то діти, що з ними засіли до вечері. Радо булоби ще сидіти при столі, слиби сон так дуже не мучив молоденьких гостей.

На борзї приготувала їм стара постіль де могла. Двоє найменших поклала на бічнім ліжку, двоє на софі, а найстарших таки на долівці. Умучені сироти ще не поклались, а вже спали. В хаті Андрія стало тихо. Обоє старі станули серед хати й їх обняла солодка задума. Червонаве

світло тихо блимаючої свічки здавалось їм чудовим сявом, яке стояло над Вифлезмом, коли Христос родив ся. Спячі сироти нагадували спячих пастушків, голосний, рівний їх віддих радіснїю пісню Ангелів:

«Слава во вишних Богу, а на землі мир людям доброї волі».

Довго-довго так они в сій задумі стояли, а сироти спали й снили про свою матір. Она з високого неба на них гляділа і благословила

Другого дня свят похоронили небіжку. Коли у гріб спускали домовину убогу, з чотирох простих дощок, - знова заридали, заголосили сироти. Заплакав і Андрій, заплакав і о. Антоній.

Засипали гріб. Сироти взявши ся за руки вертали шльохаючи до дому. Андрій з о. Антонієм ішли позаду.

«Андрію!» почав о. Антоній. Найстаршого хлопця приймає до себе столяр В. Михаськом займає ся я сам. Дам єго до школи».

«А двоє беремо ми з жінкою» перебив Андрій. «Лишає ся ще двоє. Не дуже тим журю ся. Ще й їх хтось прийме».

Між двома нігде ще неприміченими сиротами, була бліда, хоропита, без росту дівчинка. Плечі і груди були у неї горбаті. Нічо в тій сиротині не було красивого, хіба сині, ясні оченята, — нічого здорового крім невинної душі!

Скоро знайшов Андрій місце для пятої сироти. - «Калічки» ніхто не хотів прийняти.

«Знаєш що, Андрію?» промовила жінка. «Як ніхто не хоче вяти «калічки», то най оно буде моє; але тільки моє! Вже собі від уст відіймати му а єго кормити».

Андрій зрадів в душі, як таке почув. Однак докинув: «Але уважай, скільки то клопоту та муки коштує хоропита дитина!»

«Знаю! Але маю надію, що Господь Бог допоможе».

«То най Бог помагає!» додав радісним серцем Андрій.

II.

На тім стало і так остало.

Сироти повиростали і повиходили на добрих ремісників, чесних служниць, а Михасько зістав сьвящеником. Тільки Марійка з уроди каліка - лишилась, якою була: тихою, спокійною, на вид сумовитою. Майже не було чути, що живе на сьвітлі. Вчасним ранком йшла що днини до недалекої церкви сьв. Онуфрія і там щиро молилася, часто причащала ся. Потім вертала і щільно поралась коло дому, працювала. Говорила мало, майже нічого.

Так минав рік за роком. Андрій посивів, а старій почали трясти ся зі старості руки і голова похилилась на груди.

Зима. На широких полях грубі верстви снігу, а над домами великого міста сива, густа мрака.

Вечеріло. Старий Андрій присунув крісло до печи, в якій тріщало сьвіжо запалене дерево. Жінка сіла коло него.

«Стара!» почав Андрій. «Сего року на Сьвятий Вечір буде 20 літ, як я привів тобі несподівано шестеро дітей. Ще нині не можу вийти з дива, як важив ся я накинуги на тебе такий тягар. А однак» -

«Добре що так стало ся!» перебила стара. «Мені нині бувби жаль, елиби ми були відправили їх від наших дверей».

«А через се ми не зубожіли», додав старий. «Противно все пішло нам лучше. В мене було і челядників більше і на гріш не скупю. Благословенство Боже було в хаті».

«І спокій в серці!»

Обое старенькі замовчали й задумались. В старечих головах тихо сьвято мерехтіли давні спомини, як зорі ясної ночі....

Прийшов Сьвятий Вечір. В домі Андрія було завчасу все приготоване, попрятане. Скорше чим у других запанувала сьвяточна тишина, спокій.

Марійка як звичайно, ходила рано до церкви і набожним серцем приняла пресьв. Тіло і Кров свого Господа. Як вернула до дому, на її лици було видно радість змішану з якимось сумом.

«Дівчино ти нині чомусь інакша, як звичайно! Чи не бракує тобі що?» запитала журливо старенька.

«Ні, нічого!» відповіла Марійка. «Мені тільки так, як би мене чекала нині якась велика радість». І слези станули в її очах.

«Ти плачеш? Дивне з тебе сотворінє!» докинув з усмішком старий.

«Ах, татусю!» - і не докінчивши вибігла з хати.

«Дивна дівчина!» повторив Андрій. «Стара, подай мені люльку, бо ще й я готов розплакати ся, як наша Марійка».

Вже вечеріло. Одна зірка за другою показували ся на чистому небосклоні.

«Стара нам би час збирати ся. Сестрінець просив так дуже, аби ми нині прийшли до него на вечеру. Давно були ми у него. Гнівав би ся, як би ми нині не прийшли».

Старенька пара зібрала ся. Виходячи сказали до Марійки: «Ми довго не забавимо. За годинку вернемо, тай ще з тобою повечереємо».

Не минуло півтора години, як старі вже вертали. Марійка вийшла на зустріч і привитала.

«Ну і щож, Марійко?»

«Всьо добре!» і при тім слові нарочно отворила їм двері до меншої сьвітлиці. Помогла розібрати ся і скоро поставила крісла, щоби старенькі сіли. Сама стала напроти них. Придушуючи в собі радість заговорила:

«А знаєте, що нині як раз 20 літ, як ви змилосердили ся над нами сиротами й нашою небішкою мамою».

Обое старі кивнули сивими як сніг головами.

»Най заплатить вам за се Бог сторицею. Я одного отченашу не змовила в якім би не пам'ятала на вас, але«..

«Зістав се, Марійко!» перервав старий Андрій, бо серце в него зворушилось і слези закрутились в очах. «Знаю, що милосердний Бог - его голос зачав дрожати - сего не забуде. Але й ви всі шестеро принесли нам честь і потіху»...

«Татусю, мамусю! чи зробите мені маленьку приємність?»

«Щож такого, Марійко?»

«Ходіть зі мною до другої світлиці!»

«Добре - підемо».

Там була гарно прибрана ялинка. На ній світило ся кілька маленьких свічок. Коло деревця стояв великий образ. На нім було намальовано, як Андрій стоїть з о. Антонієм при ліжку їх умираючої матери.

Старий Андрій глянув на сей образ. По старечім тілі перебіг легенький дропчик. «Акурат так було», прошепотів складаючи руки якби до молитви.

З бічної комнати дав ся чути легонький, спокійний, солодкий спів коляди. Марійка відхилила двері від бічної комнати, а в них стануло їх п'ятеро і простягаючи руки кликали «татусю, мамусю!»

«Діти, вмру з радости!» закликав старий. «Позвольте най сяду».

Дрожачого з превеликої радости посадили Андрія на софу а коло него стареньку мамусю.

«Так!» віддихнув Андрій і дивив ся щасливим оком на несподіваних

гостий. «Тепер скажіть мені, як се стало ся, що ви якраз днесь всі разом зібрались з цілого світа коло мене?»

«Се Марійка так видумала», - відповів молодий священик, вказуючи на свою горбатеньку сестру, що покірно на боці стояла. «Она написала до кожного з нас, щоби ми нині конечно разом зішли ся на святый вечір».

«Марійко, найже Г. Бог тобі заплатить!» - Ледви се Андрій вимовив зі зворушення і щастя голосно заплакав. І гостям закрутили ся слези в очах.

Стара скорше прийшла до себе і сказала: «20 літ тому вечеряли ми разом серед плачу, а нині» -

«А нині весело!» додала Марійка.

«Так нині весело, коли Бог позволив», повторила старушка.

«А чи ти Марійко всею приготувала?»

«Так, матусю, приготувала!»

Засіли до вечері. Много собі розповідали і красні коляди співали. Весело, любо солодко було їм. Їм здавало ся, що ще година не минула, а то вже був ранок. З церковної вежі залунали святочно дзвони взиваючи вірних на «З нами Бог».

Встали і пішли всі разом до Божого дому.

«З нами Бог» залунало в ясно освіченій церкві, - але в нічийй душі не звучали сї слова так виразно, так мило, як в душах сиротинських та їх добродіїв.

Справді з ними був Бог!

Ціллю життя є бути щасливим, знайти радість при помочи средств що є поза нами.

Хто знаходить много вдоволення в життю, той і докола себе сів вдоволенс.

Хто любить з примхи, егоїзму, або виразованя, буде також і ненавидіти з тих самих мотивів; а ті, що їх симпатії зміняють ся часто з їх примхами, будуть мати много несталих приятелів і сталих ворогів.

ХРИСТІЯНСЬКІ ПРАВИЛА ЖИТЯ.

1) *Памятай щобись відмовив ранішні і вечірні молитви; бо молитва є потрібна для витривалости в добрім і дасть їй тобі. «Простіть а дасть ся вам», сказав Господь.*

2) *Часто пригадуй собі, що тобі призначено конечно колись вмерти — а ти не знавси коли, де і як; ти лише то знавси, що коли вмиєш в смертнім грісі, то будеш погублений на завсідги; коли вмиєш в стані ласки, то будеш щасливий на все. В кождім ділі памятай на твій послідний кінець, а ніколи не згрішиши.*

3) *Ніколи не опусти Служби Божої в неділю і в свята. Зединивши наші серця підчас Служби Божої з всіми вірними, ми по перше висказуємо Богови наше найбільше славослов'є, а далше ми упрошуємо і осягаємо найбільші ласки неба. Чорна хмара висить над католицькою родиною, що опускає Служби Божі.*

4) *Уважай, що читавси, бо зле читанє є отруєю для душі. Постарай ся о католицькі книжки. Запренюмеруй собі католицькі часописи і місячники.*

5) *Знай, що чоловіка судять по його товаристві. Утікай від небезпеки гріха, бо хто мечем воює, від меча і згине.*

6) *Коли ти є так нещасний, щось попав в гріх, не трать надії; скоро моли Господа о прощєнє, при найближшій нагоді піди до сповіди і зачни нове житє. «Той що витривав до кінця, той буде спасєнний».*

7) *Іди, по можности, що тиждня до Св. Сповіди і Св. Причастія; в кождім разі хоч раз в місяць приступи до сих святих Тайн. Через сповідь наші душі очищують ся з гріха і скріпляють ся для опору проти покус. Через Св. Причастіє наші душі є кормлені Найсвятїйшим Тїлом і Кров'ю Ісуса Христа. «А хто їсть мене, то я в нїм буду жити, а він в мені», каже Христос.*

*Важке ярмо твоє, мій рідний краю,
Не легкий твій тягар!
Мов під хрестом отсе під ним я упадаю,
З батьківської руки твоєї допиваю
Затровний пугар.*

*Благословлю тебе! Чи ждять тобі ще
треба
Поваги й блиску від будущини,
Чи нї, — одного лиш тобі благаю з неба,
Щоб з горя й голоду не бігли геть від тебе
Твої найліпші сини.*

*Щоб сіячів твоїх їх власне покоління
На глум не брало і на сьміх.
Щоб монументом їх не було те камінь,
Яким в відплату за плодюче насіння
Ще при житю обкидувано їх.*

ГАСИ ОГОНЬ ПОКИ НЕ РОЗГОРІВ СЯ.

Жив в селі господар Іван Щербак. Жив гарно; сам був в повній силі, робітник, та три сини на ногах: один жонатий, другий парубок, а третій підросток, їздив з кіньми і зачинав орати. Стара Іваниха була баба розумна і господарна, і невістка попалась тиха й роботяща. Тільки й було неробучого рота в хаті, що старенький старий отець; він семий рік лежав на печі на дихавицю. У Івана всего було досить: трое коний з жереб'ятем, корова з теличкою, п'ятнадцять овець. Баби обували, обшивали хлопів і робили в поли; хлопи господарили. Хліба ставало поза новий. Вівсом збували податки і всі потреби. Тільки би жити Іванови з дітьми. Та хата об хату жив з ними сусід, Гаврило Хромий, син Гордія Іванового. І завелась з ним у Івана ворожнеча.

Поки жив старий Гордій і господарував отець Івана, жили вони по сусідськи. Треба бабам сита або цебрика, треба чоловікам мірошника або колесо змінити до часу то посилають бувало з одної хати до другої і по сусідськи помагають один другому. Забіжить теля на гумно, то зженуть та тільки скажуть: «не пускай, у нас ще не спрятана стирта». А того, щоби ховати та замикати в гумні або в шо-пі або набріхувати один на других, того й зроду не бувало.

Так жили за старих. А стали господарити молоді: почалось инакше. А все пішло з марниці.

У Іванової невістки вчасно почалась нести курочка. Стала молода збирати покладки під великодні свята, що днини йде за яєчком під шопу до воза. Раз видно, діти сполошили курку, і вона перелетіла через пліт до сусідів і там знесла ся. Чує молодиця: кудкудаче курка. Думас вона собі: «тепер нема часу: треба убрати ся на свята; пізнійше зайду та возмук». Пішла вечером під шопу до воза: нема яйця! Стала молодиця допитувати свекрів, дівера, чи не взяли вони. «Ні — кажуть, — не брали». А Тараско, менший дівер, каже: «твоя чубаточка знесла ся на дворі у сусіда; там кудкудакала і відтам прилетіла». Дивить ся молодиця на свою чубату: сидить вона разом з когутом на жердці, вже очі завернула, спати зібрала ся. І спитала би її, де знесла ся, та не відповість. І пішла молодиця до сусідів. Стрінула її стара.

«Тобі молодиче чого треба?»

— Та що — каже, — бабусю? Моя курочка сьогодні до вас перелітала; чи не знеслась вона де тут?

«І на очі не бачили! У нас свої, дакувати Богу, давно несуть ся. Ми свої позбирали, а чужих нам не треба. Ми доню, по чужих хатах не ходимо збирати яєць!»

Уразила ся молодиця. Сказала лишне слово, сусідка ще два, і стали баби лаяти ся. Ішла Іваниха з водою, увязалась також. Вискочила Гаври-лиха, стала сусідці докоряти; винім-

нула, що було, та й та приплела, чого не було. І пішла тріскотня; всі кричать нараз раді пусті: »Ти така, ти сяка, ти злодійка, паплюжниця, ти й старого свекра голодом мориш!«

— А ти жебрачка! Ти моє сито подерла: та й коромесло у тебе наше, давай коромесло!

Ухопились за коромесло, виляли воду, здерли хустки, стали бити ся. Надіхав з поля Гаврило, заступив ся за свою бабу. Вискочив Іван з сином, стовпились у купу. Іван, хлоп здоровий, всіх розкидав; Гаврилови вирвав клачок бороди. Збіг ся народ; на силу їх розняли.

От і з того пішло.

Завинув Гаврило свій жмут бороди в папірець поїхав до волосної управи судити ся.

— Я — каже — не на те її плекав, мою бороду, щоби її рябий Іван дер! А його жена хвалить ся сусідкам, що вони тепер Івана засудять, заплють на Сибір. І пішла вороженча.

Умовляв їх з печи старий зараз з першої днини, та не слухали молоді. Говорить він їм:

— Пусте ви, діти, робите і з пустого починаєте. Погадайте лише, що вся справа пішла у вас через яйце. Підняли діти яйце: ну, Бог з ним! В однім яйці користи мало. У Бога для всіх стане. Ну, сказала дурне слово, то ти його поправ: научи, як ліпше сказати. Ну, побились: грішні

люди; буває й се. Ну підіть же, перепросіть ся і кінець всему. А піде на удри, то гірше вам буде.

Не послухали молоді старого; гадали, що те все старий говорить не до річи, а так тільки бурчить по старечи.

Христос усмирює бурю на озері.

Не покоровив ся Іван сусідови. — Я каже йому бороди не рвав, він її собі сам висмикав; а його син мені обірвав петельки і цілу сорочку на мені. Ось вона!

І поїхав Іван судити ся. Судились вони і у мирового і у волосного. Поки судили ся, пропав у Гаврила сворень з воза. Посудили баби за той сворень Іванового сина.

— Ми — кажуть — бачили, як він ночію підходив попід вікно до воза; а кума говорила, що він заїздив до корчми і там з тим сворнем напропував ся корчмареві.

І знов стали судити ся. А дома що днини то лайка, то й бійка. І діти ляють ся у старших навчають ся і баби зійдуть ся на ріці, то не так пральниками бють, як язиками цокотять, а все на лихо.

Зразу висуджували хлопці один на другого; а потому таки й на правду, де тільки що недобре сховане, зараз і пірве. І таксамо привчили і баб і дітей. І стало їх жите все гірше і гірше. Судили ся Іван Щербак з Гаврилом Хромим і на зборах і у волосній управі і у мирового, так що й всім судям навкучилось. То Гаврило на Івана наведе грошеву кару, або арешт, то Іван на Гаврила. І чим більше пакостили один другому, тим більше озлоблились. Собаки скоплять ся, то чим більше друкать ся, тим більше озвіряють ся. Собаку бють з заду, а вона думає, що то її тота кусає, і ще більше розпалює ся. Так і ті хлопці. Поїдуть судити ся, їх покарають одного чи другого грішми або арештом: і за все те у них розпалює ся серце одному на другого... »Пожди но! — мовляв — я тобі все те віддам!« І так пішло у них шість літ. Тільки старий на печі все говорив одно. Начне бувало упоминати:

— Що ви, діти, робите? Киньте ви всі свої обрахунки, роботи не занедбуйте і на людей не злобьтесь, то ліпше буде. А то чим більше злобитесь, тим гірше.

Не слухають старого.

На семім році зайшло о те, що на весілю Іванова невістка стала при людях ганьбити Гаврила, стала йому виказувати, що його прихопили з чужими кінями. Гаврило був паний, не

здержав серця, ударив бабу і шибнув так, що вона неділю лежала; а баба була вагітна. Врадував ся Іван, поїхав з просьбою до судії. »Тепер — думає — розвяжусь з сусідом; не минути йому Сибіри«. Та знов не вийшло по його мисли. Не прийняв суд просьби. Оглянули бабу: баба встала і знаків нема. Поїхав Іван до мирового, і сей переслав справу до волости. Став Іван заходити ся у волости, поставив писареві та старшині пів відра солодкої і вистарав ся, що присудили висічи Гаврилови спину. Прочитали Гаврилови на суді рішення.

Читає писар: »Суд постановив покарати селянина Гаврила Хромого двадцятьма різками при волосній управі«. Слухає і Іван рішення та глядить на Гаврила, що він тепер буде робити. Вислухав Гаврило і побілів як полотно, повернув ся і ввійшов до сінній. Вийшов за ним Іван; хотів він до коня та почув: говорять Гаврило.

— Гарно — каже: — Він мою спину висіче! Запалить ся вона у мене, але щоби у него не запалило ся щось важнішого!

Зачув ті слова Іван і зараз вернув ся до судів.

— Судії справедливі! Він грозить мене спалити. Послухайте: він сказав при свідках.

Пізвали Гаврила.

— Правда, ти говорив?

— Я нічого не говорив. Січте коли ваша власть. Видно, що мені одному треба терпіти за мою правду, а йому все вільно.

Хотів ще щось сказати Гаврило, та затряслись у него і губи і щокі. І відвернув ся він до стіни. Налякали ся навіть судії, дивлячись на Гаврила. »Щоби він і справді — думають — не зробив що злого сусідові або й собі самому!«

І став говорити старенький судія:

— А ось що, братчики: погодіть ся ви ліпше по доброму! Ти, брате Гаврило, чи добре зробив, що ударив вагітну жінку? Ну, добре, що Бог помилував: а то який би був заподівав

гріх! Чи добре? Ти послухай ся та поклонись йому, а він тобі дарує. Ми перепишемо се рішене.

Почув се писар та каже:

— Так не можна, бо після 117-ого параграфу не було добровільної угоди, а запало рішене суду; а рішене повинно увійти в силу.

Але судія не послухав писаря.

— От — каже — свербить язик! Перший параграф брате: памятати на Бога; а Бог велів погодити ся.

І став судія знова умовляти мужиків, но на даремно: не послухав його Гаврило.

Мені — каже — без одного п'ятидесять літ, у мене жонатий син, і з роду мене не били; а тепер такий Іван привів мене під різки, і я йому маю поклонити ся! Ну, нехай буде; попам'ятає мене Іван!

Знову затремтів голос у Гаврила; не міг більше говорити. Він повернувся і вийшов.

Від волости до хати було десять верст; Іван пізно вернувся додому. Вже баби вийшли стрічати худобу. Відпряг він коня, упорався і вийшов до хати. В хаті не було нікого. Діти не вернули ще з поля, а баби стрічали худобу. Вийшов Іван, сів на лаву і задумався. Пригадав він собі, як Гаврилови оголосили рішене і як він побілів і відвернувся до стіни. І зацмів у него серце. Прирівняв він до себе, коли би його присудили висіти. І жаль йому стало Гаврила. І чує він: закашлявся старий на печі, обернувся, спустив ноги і поліз з печі. Зсунувся старий, притаскався до лави і сів. Утомився, поки доліз до лави. Відкашлявся старий, оперся на стіл і каже:

— Що-ж? Засудили?

Іван каже: на двайцять різок засудили.

Похитав старий головою.

— Зле — каже — Іване, ти робиш. Ох, зле! Не йому, а собі зле робиш. Ну, висічуть йому спину; а тобі полегшає від того? Що?

— Півнійше не буде! — сказав Іван.

— Що не буде? Чиж він гірше робить від тебе?

Розсердився Іван. — Як то? — каже: Що він мені зробив? Він був би мені бабу вбив на смерть! Та він і тепер грозить мене спалити. Що-ж? Кланятися йому за те?

Зітхнув старий і каже:

— По усьому вольному світі ти Іване ходиш і їдиш, а я на печі котрий вже рік лежу: ось ти й думаєш, що ти все видиш, а я нічого не виджу. Ні, сину; тобі нічого не видно, тобі злість очі заступила. Чужі гріхи перед очима, а свої за спиною. Ти сказав, що він але робить...

Коли би він один але робив, не було би лиха. Чи лихо поміж людьми від одного заводиться? Лихо між двома. Його погань тобі видно, а своєї не видно. Як би він сам був лихий, а ти добрий, лиха би не було. А бороду хто йому видер? А по судах хто його тягав? А все на него складаєш. Сам погано живеш і від того йде лихо. Не так я, сину, жив і не так вас учив. Ми із старим, з його вітцем, чи так жили? Ми як жили? По сусідськи! У него вийшла мука, прийде баба: — Дядьку Фроле, муки треба! — Іди, молодице, до комори та намери, кілько треба. У него бувало нема кого післати з кінсьми: — Іди, Івасю, з кінсьми! — або у мене не стане чого; іду до него: Дядьку Гордію, того а того треба. Бери, дядьку Фроле! — Оттак у нас бувало й легко було нам жити. А тепер що? От колись ту розказував жовнір за Плевну. Що-ж? У вас тепер війна гірше тої Плевни. Чи се жите? Не гріх то? Ти хлоп; ти господар в дому; від тебе йде приклад. А ти чого учиш своїх баб та дітей? Собачити ся! Колись ту Тараско, той смаркачина, лає тітку Ірину при матері, а матір сьміє ся. Чи то добре? Від тебе-ж іде приклад. Ти в душі своїй подумай! Чи годить ся так: Ти мені слово а я два; ти мені в писк, а я тобі два рази? Ні сину; Христос по світі ходив та не так учив нас, дураків. Тобі слово, а ти змовчи; його самого совість пере-

конає. Оттак Він учив нас! Тобі раз в писок, а ти настав ся ще; на — мов — бий коли я заслужив. А його совість зганить; він і покорить ся і тебе послухав. Так то Він нам приказував а не носа задирати. Що-ж мовчиш? Чи добре я говорю?

Мовчить Іван, слухав.

Закашляв ся старий, на силу відпочав, та знов став говорити: — Ти думаєш, що Христос нас але учив? А тож усе для нас, для нашого добра. Ти бодай о земнім житю погадай! Що, чи тобі ліпше чи гірше стало з того часу, як у вас тота Плевна завела ся Почисли-но кілька добра ти протратив на суди, кілька проїздив та прохарчував? У тебе сини — такі орли піднялись; тоби би жити та в гору йти а у тебе достатки стали маліти. А від чого? Все від того від гордості твоєї! Тобі з дітьми треба в поле їхати та сіяти, а тебе враг жене до суду. Не в час зореш, не в час посієш, то вона, матінка, й не родить. Овес чому отсе не вродив ся? Ти коли його сіяв? З міста приїхав. А що висудив? Собі на шию! Ех, сину! Ти памятай на свою роботу, роби з дітьми на поли та в дому, а скривдить тебе хто, так ти по Божому вибач, а й в роботі буде тобі вільнійше і на душі все у тебе буде легко.

Мовчить Іван.

— Ось що, Івасю! Послухай мене старого! Піди ти, запряжи малого, їдь зараз таки в управу, полагоди там усі справи і піди рано до Гаврила, погодись з ним по Божому та до себе запроси — завтра і так сьвято (було се під другої Пречистої), — постав самоварчик, возьми пів кварти і розважи всі гріхи, щоби їх більше не було, та і бабам і дітям закажи.

І знову зачав старий, мов би вгадав:

— Іди, Івасю не відкладай! Гаси огонь в початку; а розгорить ся тоді його не спиниш.

Хотів старий еще щось сказати та не доказав; прийшли баби до хати, зацокотіли як сороки. До них вже всі

вісти дійшли, і як Гаврила засудили на різки і як він похвалював ся спалити. Всього довідали ся і свого додали і вже з Гавриловими бабами вспіли на вигоні на його поляяти ся. Стали розказувати, як ім Гаврилова невістка грозила референтом; референт мов тягне за Гаврилом, він усю справу тепер переверне. А учитель мов уже другу просьбу написав на Івана до самого царя; а в просьбі тій прописано все, і за сворень і за огород, і половина господарства тепер на них перейде. Вислухав їх Іван і знов у него похолало серце; і він розгадав ся миритись з Гаврилом.

У господаря в хаті все роботи багато. Не вдав ся Іван в розмову з бабами, а встав, вийшов з хати і пішов на гумно та до стодоли. Поки упорав ся з роботою, вже й сонечко зайшло за хату, приїхали й діти з поля. Вони орали під зиму на ярину. Стрів їх Іван, розпитав про роботу, поміг уладнати ся, відложив розірваний хомут до направи; хотів ще попрятати жерди під шопу, та вже цілком смеркло ся. Лишив Іван жерди на завтра, підкинув худобі їсти, відчинив ворота, випустив Тараска з кіньми на улицю їхати на ніч, знов залер та заложив підворітницю!

Тепер повечеряти та спати! — погадав Іван; хопив розірваний хомут і пішов до хати. Та до того часу забув і про Гаврила і про те, що говорив отець. Ледво до дверей та до сіний, аж чує: зза плота лає когось сусід хриплим голосом: «На якого чорта!» Спинив ся Іван, постояв, послухав, поки Гаврило лаєв ся; похитав головою і пішов до хати.

Війшов він у хату. В хаті засьвітили: молодиця в куті сидить за кужелю, стара ладить вечерю, старший син крутить волокни до постолів, другий сидить при столі з книжкою, Тараско збирає ся на ніч.

В хаті все гарно, весело, колиб не те лихо, лихий сусід. Війшов Іван сердитий, скинув кітку з лави і насварив на баб, що шафлик не на місці. І нудно стало йому, сів, насупив ся, почав

Ангел Господен....

хомута лагодити а з мисли не сходять Гаврилові слова, як то він на суді відгрожував ся і як отцо про когось хриплим голосом гукнув: «убити його варто!»

Подала стара Тарасови вечерю. Попоїв він, надів кожушину, кафтан, підперезав ся, взяв хліба і пішов на улицу до коний. Хотів його старший брат провести, та Іван сам встав і вийшов перед хату. На дворі вже цілком стало темно, захмарилось і підняв ся вітер. Зійшов Іван з ганку, підсадив сина, підогнав за ним лоша і постояв, посмотрів, послухав, як Тараско поїхав долі селом, як зіхав ся з другими хлопцями і як вони геть відіхали, що їх і не чути. Постояв, постояв Іван у воріт, і не виходять у него з голови Гаврилові слова: «Щоби у тебе щось важнішого не запалило ся!»

— І себе — думає собі Іван — не послухає. Така посуха та ще й вітер! Зайде де з заду, підложить огонь, та й сліду по нім нема! Спалить злодій і стане невинний. От колиб так його зловити, вже не утік би!

І так ся думка залягла Іванови в голові, що не пішов він назад на ганок,

а просто зійшов на улицу, за ворота, за угол. «Давай, обійду обійсте; хто його знає!» І пішов Іван тихою ходою попід ворота. Щойно зайшов він за угол, поглянув здовш плота: і увиділось йому, що на тім углі щось шуснуло, ніби висунулось і назад сховало ся за угол. Спинив ся Іван і притих; слухає і дивить ся: все тихо, тільки вітер листочками на лозині тріпоче і по соломі шелестить. Було темно, хоть око вибери та вдивились очі в темноту, і видить Іван весь угол і стріху. Постояв він посмотрів: нема нікого.

«Видно, привиділо ся», подумав Іван, «а все таки обійду». І пішов крадучись, попід шопу. Ступає Іван тихо в постолах, так що й сам своїх кроків не чує. Дійшов до угла, аж дивись: на тім кінци щось блиснуло і назад скрило ся. Так і вразило Івана в серце, і спинив ся він. Тільки пристанув, на тім самім місци спалахнуло ясніше і виразно видно, як спиною до него сидить чоловік в шапці, прикучнувши, і жмут соломи розпалює в руках. Затовклось у Івана серце в грудях мов птиця і напружив ся весь і пустив ся великими кроками. Сам під собою ніг

не чує. »Ну«, думає, »тепер не втікне, на місці прихоплю!»

Не далеко дійшов ще Іван, аж нараз засьвітилось ясно-ясно, та, вже не на тім місці і не маленький огник, а полумем спалахнула солома під острішиною і несе на стріху і стоїть Гаврило і всего його видно.

Як яструб на жайворонка кинувся Іван на Хромого. »Звяжу!« думає: »не втікне тепер!« Та зачув видно, Хромий кроки, оглянувся і — відки і взяла ся прудкість — шутнув мов заяць попід шопу.

— Не втікнеш! — закричав Іван і налетів на него. Тільки хотів він його ухопити за ковнір, а Гаврило вирвав ся йому зпід руки, а Іван ухопив його за полу. Пола обідерла ся і упав Іван: »Івалту! Держіть«, крикнув Іван, зірвав ся і побіг дальше. Поки він піднімався, Гаврило був уже коло своєї хати; але й тут настиг його Іван. Та тільки хотів він його схопити, якраз щось його заморочило, — мов каменем ударило в голову. Се Гаврило коло хати підняв дубовий кіл, і коли Іван підбігав до него, з усього розмаху ударив його по голові.

Заморочило Івана, іскри посипались з очей, потому потемніло в очах, і захитав ся він. Коли опам'ятав ся, Гаврила вже не було; було ясно як у день і від його хати, мов би машина йшла, гуділо і тріщало щось. Іван обернувся і побачив, що його задна клуня вся горіла, а бічну захопило; і огонь і дім і огарки соломи гнало з димом на хату.

»Щож се братці! крикнув Іван, підняв руки і вдарив ними себе по боках: »Таж мені тільки було вирвати з острішини та задоптати!«

Хотів Іван закричати та дух йому захопило і не добув голосу. Хотів бігти: ноги не рушають ся, одна за другу зачіпає. Пішов поволи, зробив два кроки, захитав ся, знов йому заперло дух. Постояв, відітхнув і пішов. Поки він обійшов клуню і дійшов до огню, бічна клуня була в огні, захопило вже й угол хати і ворота; а хати валив огонь

і не було до неї приступу. Народу збіглося багато, та не було що діяти. Сусіди виносили своє і виганяли з обійсть свою худобу. Після Іванової заняла ся Гаврилова хата; підняв ся вітер, перекинуло через уличню. Мов мітлою змело половину села.

У Івана лише старого витаскали та самі повискакували, в чім були; а то все лишило ся. Крім коний, що були на нічлігу, вся худоба згоріла: кури погоріли на сідалах; вози, плуги, борони, жінчині скрині, збіже в сусіках — все згоріло. У Гаврила худобу вигнали і деро повиносили.

Горіло довго, всю ніч. Іван стояв коло свого обійстя, дивився та тільки приговорював: »Шож се братці! Тільки було вирвати та задоптати!« Але коли завалила ся стеля в хаті, він поліз в сам огонь, хопив обгорілий сволок і став тягнути з огню. Баби побачили його і стали кликати назад; але він витаскав сволок і поліз за другим та пошпотнувся і упав в огонь. Поліз за ним син і витягнув його. Спалив собі Іван бороду і волосся, попалив одіж і понік руки та нічого не чув. »Се він в горя одурів!« говорив народ. Став огонь погасати, а Іван все стояв і тільки приговорював: »Братці, щож се? Тільки було вирвати!« Над ранком прислав вїйт за Іваном сина.

— Дядьку Іване, твій батько вмирає; велів тебе прикликати попращати ся.

Забув Іван і про батька і не розумів, що йому кажуть.

— Який — батько? Чого?

— Велів тебе прикликати попращати ся; він у нас умирає в хаті. Ходімо дядьку Іване!

Ледво порозумів Іван і пішов за вїтовим сином.

Коли старого виносили, окинуло його соломою з огнем і обпалило. Його занесли до вїйта подальше, де не горіло. Коли Іван прийшов до вїтця, в хаті була лише сама стара вїйтиха і діти на печі. Всі були при огні. Старий лежав на лаві в сьвічкою в руді

і споглядав на двері. Коли син увійшов, він зарушав ся. Стара підійшла до него і сказала, що прийшов син. Він велів призвати його ближче. Іван підійшов і тоді старий промовив:

— А що, Івасю — сказав він, — говорив я тобі? Хто спалив село?

— Він, тату — сказав Іван. — Він, я й застав його. При мені він і огонь підложив під стріху. Мені було лише вихопити жмут соломи з огнем та задоптати і нічого би не було.

— Іване! — сказав старий: — Моя смерть прийшла, а й ти будеш вмирати? Чий гріх?

Іван вліпив очі в батька і мовчав; він нічого не міг вимовити.

— Перед Богом кажи: чий гріх? Що я тобі казав?

Аж тепер опам'ятав ся Іван і все порозумів. І засопів він носом і впав на коліна перед вітцем, заплакав і сказав: »Мій батечку! Даруйте мені ради Христа! Винуватий я перед вами і перед Богом!«

Старий порушав руками, переняв свічку в ліву руку і поніс праву до чола; хотів перехрестити ся, та не доніс руки і спинив ся.

— Слава Тобі Господи! Слава Тобі Господи! — сказав він і знов звернув очі на сина.

— Івасю! А, Івасю!

— Що, батечку?

— Щож тепер треба робити?

Іван усе плакав.

— Не знаю, батечку — сказав, — як тепер і жити будемо.

Заплющив старий очі, помолов губами, мов би збирав сили, і знов розплющив очі і сказав:

— Проживете! Як будете жити з Богом, то проживете!

Помовчав еще старий, усміхнувся і сказав:

— Смотриж, Івасю, не кажи хто підпалив! Чужий гріх покрий, Бог два простить!

І взяв старий свічку в обі руки, зложив їх під серцем, зітхнув, протягнув ся і помер.

Іван не сказав на Гаврила і ніхто не довідав ся від чого була пожежа. І зійшло у Івана серце на Гаврила, і дивувався Гаврило, що Іван на него нікому не доносить. Зразу боявся його Гаврило а потому й привик. Перестали сварити ся хлопці, перестала й їх родина. Поки будували ся, жили обі родини на однім обійсті; а коли відбудувало ся село і обійстя розмістили ся ширше, Іван з Гаврилом лишили ся знов сусідами в однім гнізді.

І жили Іван з Гаврилом по сусідськи так само, як жили їх батьки. І пам'ятає Іван Щербак на приказ батька і на Божу установу, що гасити огонь треба в початку. І коли йому хто зробить щось злого то він не о те дбає, щоби відометити ся за те, а о те, як би міг направити. А коли йому хто скаже лихе слово, то він не о те дбає, щоби відповісти еще гірше, а якби навчити його не говорити так; а так само учить своїх баб і дітей. І розжив ся Іван Щербак і став жити ліпше, ніж давнійше.

Чим меншу ви знаходите радість в життю, тим біднійші ви і тим нужденнійші; чим більшу ви знаходите радість в життю, тим багатіші ви і сильнійші.

Розвага і простота, різноманітність і єдність, означають дійсну великість характеру.

Нелюблений не може любити.

НАЙМИТ.

В устах тужливий спів, в руках чепіги
плуга,

Так бачу я його;

Нестаток і тяжка робота і натуга

Зорали зморщками чоло.

Душею він дитя, хоч голову схилив,

Немов дідусь слабий,

Бо від колиски він в неволі пережив

І в труді вік цілий.

Де плуг його пройде, залізо де розриє

Землі плідної пласть,

Там незабаром лан хвилясте жито
вкриє,

Свій плід земляця дасть.

Чомуж він зрібною сорочкою окритий,

Чому сірак, чута

На нїм мов на старці з пошарпаної сви-
ти?

Бо наймит він, слуга.

Слугою родить ся, хоч вольним окри-
чали

Богатирі його;

В нужді безвихідній, погорді і печали

Сам хилить ся в ярмо.

Щоб жити, він жите і волю власну й
силу

За хліба кусник продає,

Хоч не кормить той хліб і стать його
похилу

Не випрямить і сил не додає.

Сумує німо він, з тужливим співом
оре

Те поле, оре не собі,

А спів той, наче брат, що гонить з
серця горе,

Змагатись не дає журбі.

А спів той, то роса, що в спеці підкріп-
ляє

На пів зівалий цвіт;

А спів той — грім страшний, що ще
лиш глухо грав,

Ще з далека гримить.

Та поки буря ще нагряне громовая,

Він хилить ся, проводить в тузі дні

І земельку сьвяту, як матінку, кохав,

Як матінку сини.

Байдуже те йому, що потом труда свого

Панам панованє дає.

Коб лиш земля, котру його рука справ-
ляла,

Зародила опять,

Коби з трудів його на других хоч
спливала

Небесна благодать.

Той наймит — наш народ, що поту ллє
поточи

Над нивою чужою.

Все серцем молодий, думками все ви-
сокий,

Хоч топтаний судьбою.

Свої доленьки він довгі жде столїтя,

Та ще надармо жде;

Руїни перебув, татарські лихолїтя,

І панщини ярмо тверде.

Та в серці, хоч і як недолею прибитім,

Надія кращая жие;

Так часто під скали тяжезної іранітом

Нора холодна бе.

Лиш в казці золотій, мов привид сну
чудовий,

Він бачить доленьку свою,

І тягне свій тягар, понурий і суровий

Волочить день по дню.

В столїтях нагніту його лиш ратувала

Любов до рідних нив;

Нераз дітий його тьма тьменна поги-
бала,

Та все він пережив.
З любовою тою він, мов велитень той
давний,
Непоборимий син землі,
Що, хоч повалений, опять міцний і
славний
Вставав у боротьбі.
Байдуже, для кого — співаючи він оре
Плідний, широкий лан:
Байдуже, що він сам терпить нужду
і горе,
А веселить ся пан.
Ори, ори й співай, ти велитню, заку-
тий
В недолі й тьми ярма!

Пропаде п'ятьма й гнет, обпадуть з те-
бе пута,
І ярма ми всі порвемо.
Не даром ти в біді, пригноблений вра-
гами,
Про силу духа все співав,
Не даром ти казок чарівними устами
Його побіду величав.
Він побідить, порве шкарлущі пере-
суду,
І вольний власний лан
Ти знов орати меш — властивець свого
труду
І в власнім краю сам свій пан.

Що повинно найбільше цікавити
чоловіка? Що є його Бог, вершок його
бажань і змагань, початок і кінець
його існування. Се те, про що він зга-
дує на кождім кроці з безконечною
сердечністю, або з невисказаною оба-
вою зоває перед кождим грішним оком
і утом; се то, до чого кожда инша річ
є лише малозначущий додаток; се вер-
шок, центр, незрушна точка, від якої
він починав, і до якої він нестримно
вертає все знова; се те, що він ніколи
не перетерпівби його страти; се те,
що він в небезпеці ратує з великою за-
попадливістю і пожертвоуванем.

Може ви чули казку про славного
малюра і князя, який прийшов до нього
і хотів купити образ який був найдо-
розший малюреви. Однак маляр не хо-
тів сего зрадити. Тоді князь приказав
комусь зі своєї служби, щоби з надвору
крикнув «горить». На перший оклик
артист сейчас відскочив і взопив свій
улюблений образ. Оклик показав ся

жартом, але князь знав, що він мав
торгувати. Так можна і у всіх нас ви-
пробувати, яка страта, який зиск
викличе в нас найбільше вражінє. Се
мав на думці Христос, коли сказав:
«Де лежить твій скарб, там є також
і твоє серце». — Предметом вашої лю-
бови є ваш Бог.

Найбільший характер є без сумніву
сей, що не оглядаючись на дрібничкові
случайні приклученя, мірить всі спра-
ви великим, одним, незмінним мірилом,
опираєть ся кріпко всякій злуді і ча-
сови і серед виру життєвих справ бачить
всі річи в їх правдивім стані і світлі.

Де ви знайдете правдиве внутрішнє
життє, сталість характеру, засади
правдивої незалежності, симпатію для
загальної згоди, а рішучість проти
всіх що загрожують правдивій гармонії
життя і підставам ладу, — де ви знай-
дете то все, то віддайте честь належ-
ну правдивій людскости.

КАЗКА ДИТИНИ.

Се було в чудовім городі, старім, престарім садку, з низькою мурованою огорожою і вузкими, крутими стежками. Лагідні проміні заходячого сонця продирались крадькома поміж деревами, а високо на небі показався тоненький, загнаний місяць. І чоловік, що любив дуже садки і діти поглянув на сей тонкий, зігнутий місяць і порівнював його з послідним облітаючим листком якоїсь золотої лелії, що цвила в божеськім раю.

Відтак він знова глянув на садок і в душі погратулював собі що йому вдалось знайти таке пречудне місце на час сьвят.

Нечайно до його уший дійшов голос дитини. Вона сиділа на колінах в своїй матери, а вузкий, зігнутий місяць відбивався в її до гори звернених оченятках.

»Се така красна казка, мамцю... Чи сказати тобі її?«

»Добре, скажи дитинко«.

Дитина сіла вигіднійше в її раменах і з очима зверненими до місяця говорила казку. А чоловікови здавалося, що навіть цвіти стихли щоби слухати.

»Се було в Різдвянім часі, шойно кілька ночий по самім першім Різді. Всюди було повно снігу. В деяких місцях сніг виглядав як білі ягнятка,

стиснені до купи, щоби завітись, а в інших місцях він виглядав як велика біла скатерть, розпростерта понад землею, щоби забезпечити малим змученим цвіткам довгий, скріпляючий спочинок.

Пречиста Діва сиділа в малій вифлеській стаєнці, а Ісус-Дитя лежав на її колінах. Сьвятого Йосифа не було; мабуть він пішов до міста, щоби щось їм купити.

Всюди було дуже тихо. Через шпару в дверях сьвітлив луч місяця. Він старався зблизити ся до сандалів Пресьвятої Діви, однак не міг.

В тім по снігу почувлись чийсь тяжкі кроки. Се не був хід сьв. Йосифа, однак Пречиста Діва не настрашилась; Вона не могла як бачиш, боятись, коли Сьвяте Дитя було з Нею.

Нараз малий луч сьвітла стемнів, а в дверях стаєнки показався великий чоловік. Він дихав тяжко, так як би біг. Він виглядав перестрашений, коли ввійшов до середини. Луч сьвітла відбіг в зад і спочив на дверях.

Чужинець не знав, чи в стаєнці хтось є. Він лише влетів, щоби схоронитись. Він чув як віл і осел жули сіно. Відтак він почув тихий, легкий віддих, як би хтось спав. Се був віддих Бога!

Чужинець взяв за меч. Як би хто був в стайні, він готов був боронити ся. А тоді з вільна, і з легка появилось рожеве сьвітло, і росло, розпростиралось аж ціла стаєнка була осяєна золотом.

Чоловік побачив — Пречудну Ді-

казала йому прийти близше до неї, а чужинець впав на коліна і сказав їй чому він хотів скрити ся. Він був розбійником і люди гнали за ним, що-би взяти його на суд; він втік серед ночі і хотів скрити ся в стаєнці.

Тоді Пресвяте Дитя збудилось і його очі стрінулись з поглядом розбійника.

А тоді сей зложив руки і з плачем виповів свої гріхи з цілого свого життя. Коли він скінчив Дитя усміхнулось лагідно, а Пречиста Діва взяла його малу ручку в свою і зробила нею на чолі і устах розбійника знак хреста. І се кінець казки. Розбійник потім відійшов, і від тоді був все добрим чоловіком.

Нам Сестра в школі казала, що і тепер так дієть ся. Люди, що були злі, можуть прийти до Пречистої Діви. Вона їм поможе; Вона возьме їх до Свогого Божеського Сина. В сповіди Він відпускає всі гріхи. Час Різдва, се найліпший час, що-би повернути назад до Бога. Сестра казала, що ми повинні молитись за людей, які відступили від Бога. Злий дух перешкаджає їм всіми способами, що-би вони не пішли до сповіди. Він відстрашує їх.

І ми, мамцю помолім ся разом за когось. Помолім ся за сего, що хоче піти до сповіди, що-би получитись знова з Богом, а боїть ся. Просім Пречисту Діву, що-би Вона йому помогла в сім Різдвянім Часі».

Вскорі вони пішли в хату, а чоловік, що любив городи і діти, побачив, що тонкий місяць зайшов, город відкри-

Молитва дитини.

ву і Пречудне Дитя. Золоте сьвітло здавалось, сяло від Дитяти.

Чужинець, що передтим бояв ся, тепер задрожав і закрив своє лице руками. Тоді Пречиста Діва заговорила до него. Вона запитала, яке лихо йому скоїлось і чого він боїть ся. Вона

тий тіню, а він сам опинив ся серед темряви.

Казка дитини звеніла йому в ухах. Він бачив чоловіка, клячучого коло ніг Пречистої Діви; він бачив як ручки Дитяти робили знак хреста на його безстидних устах, і вкритих гріхами бровах...

Дні минали за днями. Кожного разу коли він стрітив дитинку і її матір на сходах городу, ся казка щораз голоснійше звучала в його ухах. Він

нераз був цікавий чи вони ще далше молять ся за сего «когось», що хоче назад піти до Бога, але боїть ся.

Молитву дитини і її матери ангели занесли до Пресвятого Дитяти і Пречиста Діва попросила його, щоби позволив щоб ся молитва допомогла бідному чоловікови.

І чоловік, що любив городи і діти, прийшов назад до Бога, бо Святи Дитя вислухало молитви дитини і її матери.

ТУГА ЗА ДОЛЕЮ.

Де ти моя доле,
Де ти моя сила,
Гіркая недоля,
Мене придавила?
Голові прибитий,
Не сила піднять ся;
Думи в ній мов хмари
Чорні носять ся...
А крізь тії хмари,
Сонце не засяє,
Серце немов голуб,
Прибитий вмірав....
Ох, ти відьмо злая, —
Недоле лихая!
Мене і без тебе,
Лицо добиває...
Тиж мене загнала,
В темную хатину,
Там же нужда злая
Не має упину.

Чорно, темно, сумно,
Сонце не засяє;
Вже віконце в снігу, —
Мороз дошкуляє...
Буря хатку ломить,
Кришу розриває,
А в хатині тихо,
Лямпа догорав.
Сижу, та нужуся, —
Нічого робити,
Немає чим в грубці,
Навіть затопити.
В кутку лиш святій,
З образів дивляця,
Й подають надію,
Для тих що трудять ся;
Заплачеш, всмігнеш ся,
Не мов-то дитина,
І знову за працю; —
Не стоїть година...

.....
І знов рефлексії! Та цур же їм!
Се панський спорт. Хай нервні біло-
ручки

та пустопляси риють ся в своїм
Нутрі і всяку думку гірші онучки
Розскубують і всякий рух чуття
Жвуть, мірять, ваяють! Не для нас
сі штучки!

Ми, бра, плебей, учтою життя
Не мали ще коли переситити ся,
Гашіш та опій, сім'я забутий

Противне нам. Нам хочесь жити, бити
ся

З противником, нам любя праця, рух
Ми хочем справді плакати, веселити ся.

Любить, терпить, вчить ся. У нас
ще дух
Не розколовсь на двоє під корою,
Традиції не вяже нас ланцюх.

Ми можемо втомити ся боротьбою,
Зломити ся, впасти, та не наша річ
Розмикати ся в борні з самим собою.

Ось глянь лишень! Чудова, ясна ніч!
На небі зорі ярко так палають —
Се безконечність нам морга до віч!

Тиша кругом. В селі там пси дець лають
Держач у травях дре, довкола хат
В повітрі чорні лилики гуляють.

Хрущі гудуть, до світлич шиб летять,
А там, мов весі, бапти фантастичні,
Недвижно темні дерева стоять.

Ти сам один в природі тій величній,
Мов принц в заклітій місті у казках...
І в душу лась спокій, якісь празничні,

Врочистій чуття.. І ти, мов птах,
Стаєш ся легкий, мов ось-ось летіти!
Безмірну силу чуєш у руках.

І весь ростеш у безмір... Люди! Діти!
До мене! Я люблю вас, всіх люблю!
І все зроблю, що будете хотіти!

Чи крові треба — кров за вас проляю!
Чи діл — я сильний, віковічні скали
Розтороцу, на землю поваляю...

Дмухнув вітерець — і мрії ті пропали.
Та в серці прилив ще чуття тремтить —
І вже думки до хат тих поскакали,

Де чорна праця й чорне горе спить.
Вузка, здасть ся, непривітна нива,
А кільки можна й треба тут робити!

Суспільна праця довга, утяжлива,
За те-ж плідна, та головно — вона
Одна лиш може заповнити без дива

Жити людини, бо вона одна
Всіх сил, всіх дум, чуття, стремління
людини
Ждає, із вичерпує до дна.

Вона одна бере нам все що днини
І все дав, бо вяже нас тісніш
З людьми, як діти спільної родини.

Що поза сею працею, то гріш
Змарнований, то манівці блудні,
Що запровадять швидше, чи пізніш,

Чи в самолюбства омути брудній,
Чи в нігілізм, чи то в містичну мглу
Що дійсними вважає лиш власні мрії,

А мрією — природу й життя цілу.

СВЯТА ВЕРОНІКА.

I.

На кінці пановання цісаря Тиберія в Римі, жив в сабінських горах в маленькій хатині убогий робітник з жінкою. Жили вони самотно, дітей не мали, та мало хто заходив до них.

Одного разу рано, коли сей чоловік відчинив двері своєї хати, побачив на порозі сидячу жінку, що була одягнена в сивий плащ і виглядала убого. Але коли підняла ся і глянула на робітника, видала ся йому так могутньою панею, що мимоволі прийшли йому на думку байки про богині, перебрані за старі жінки, коли відвідують людей.

»Друже, — сказала жінка, — не дивуй ся, що я нинішню ніч переспала на порозі твоєї хати. Се хата, в котрій я родила ся, думала я, що вона стоїть пустою, коли покинула її моя рідня, однак завела ся, бо бачу в ній людей«.

»Ми зайшли тут з далеких країв — говорив робітник — а коли наїшли високо в горах сю пусту хатину, осіли в ній в тій думці, що вона властителя вже не має. Тепер коли дозволиш нам остати ся в ній, будемо тобі вірними друзями і радо поділимо ся з тобою хлібом і солею«.

Стара жінка згодила ся на се а коли вийшла до хати, сіла з людьми до сніданку, їла чорний разовий хліб і попивала молоком, хоч легко по ній можна було пізнати, що через своє жите більше їла бажантів зі срібних

полумисків, як разовий хліб і молоко. Нераз розглядала ся по хаті. Зір її спиняв ся по образках, котрі може ще й рисував її батько. Часто думками відбігала далеко, а коли очуняла ся з задуми, зітхала в тяжкім сумі. Вкінці встала від сніданя і дякуючи господарям за поживу, хотіла відійти.

Тоді чоловік і жінка ще раз попросили її, щоби остала ся з ними, а коли разом не хоче мешкати, тоді вони відійдуть, а вона най остане ся.

З подивом гляділа вона на них і спитала: »Чому ви такі добрі і милостиві для мене? Та я чужа для вас?«

»Тому, що ми також в житю зазнали милосердя« — відповіла молода жінка робітника. Так і остала ся прихожа жінка в хаті з молодими людьми та була для них добра і щира. Ніколи однак не сказала вона їм, хто вона є і звідки прийшла. Вони знов її про се не сміли питати.

Раз у вечері по скінченій денній роботі засіли всі троє до вечері на дворі перед хатою. Здалека в долині побачили вони ідучого до них чоловіка. Був се високий, сильчо збудований, середного віку мужчина. Глядів перед себе остро і сумно, а на устах малювала ся погорда. Робітник глянув на него і подумав собі: се певно леґіоніст вислужив при війську та вертає в рідні сторони.

Коли прихожий наблизив ся до хати, задержав ся, неначе вагав ся.

Робітник знаючи, що стежка не веде даліше як висше хати, промовив до него: «Чоловіче добрий, мабуть заблукали ви, коли прямували до нашого житла. Ніхто туди не переходить, тільки як хто має діло до нас».

Чужинець прийшов ще близше.

«Так правда» — сказав до господаря — «я певно збив ся з дороги а тепер не знаю, куди повернути ся. Буду вам дуже вдячний, коли позволите мені тут спочити а опісля покажете дорогу до села».

По тих словах сів на однім з каменів, що лежали коло хати. Молода господиня спитала його, чи не хотів би що перекусити, однак він відмовив, усміхаючи ся, тільки приглядався як домашні ілі і почав живо розмовляти з ними. Питав ся про спосіб їх життя, про зарібок в винницях, а господарі відповідали йому свobodно і весело.

Даліше спитав робітник чужинця:

«Ми тут так самітно живемо, що не знаємо, що діє ся в світі, радо послушалиб децо про Рим, про цісаря, що там чувати?»

Як тільки се сказав, побачив, що стара жінка остерігає чужинця, щоби вважав і не говорив всего в розмові. Однак чужинець відповів прихильно: «Бачу, що вважаєте мене за леїоніста. Так, я був ним, однак давно вже, як покінчив я службу. За пановання Тиберія не було роботи для нас жовнірів. Раз тільки показав ся він великим вождем. Щасливі то були тоді його часи. Тепер продумує тільки над тим, якби остеречи ся від заговірників. В Римі про нічо не говорять, лиш про него, як минувшого тижня за тінь підозріння казав піймати і стяти Тиція».

«Бідний цісар! Сам не знає, що робить» — сказала молода жінка, заломивши руки з жалю. «Се правда — сказав прихожий. — Цісар знає, що всі його ненавидять і се доводить його до такої лютоости».

«А за щож малиб його всі ненавидіти? — спитала жінка. — Нам

жаль, що він вже не такий, як на початку свого пановання».

«Його ненавидять тому, — казав прихожий — бо є тираном без милосердя і в Римі ворожать, що буде ще лютіший».

«А по чім же так ворожать?» — спитав робітник. Тут стара жінка дала знов знак прихожому, щоби не говорив, однак він не завважав сего і щиро оповідав даліше:

«Чули ви може, що цісар Тиберій мав до тепер при собі якусь особу, в котрої любов вірив, бо вона завсіді казала йому правду».

Всі інші дворяни підхлібством полюють на золото, виславляючи його злі і підступні вчинки рівно з добрим. Була тільки при ній ся одна душа, що завсіді говорила йому правду, а сею людиною була його мамка Фавстина.

«Чув я про неї — казав робітник — казали, що вона була в великій ласці у цісаря».

«Ось так Тиберій вмів цінити її вірність і посвячене, бо обходив ся з нею як з мамою. В Римі мешкала в своїй палаті на Палатині, щоби бути близько него. Ніяка з достойних жінок Риму не дізнавала більшої пошани. В лектиках носили її по улицах міста, і королівську одежу носила. Як переселив ся цісар на Капрею, взяв її з собою і зараз купив для неї віллу, повну невільників і дорогих річий.»

«Добре їй жило ся» — завважав робітник розмовляючи даліше з прихожим, підчас коли його жінка зі здивованєм гляділа на стару жінку.

Від часу як чужинець став оповідати про цісаря Тиберія, відсунула вона миску далеко від себе і неповорнуто гляділа перед себе а на її лиці малював ся жаль і сум.

«Цісар бажав, щоби вона щасливо жила при ній, — продовжав чужинець — однак вона його покинула».

Стара жінка задрожала на сі слова а молода поклала її руку на рамя та ніжно сказала:

«Не можу повірити, щоби Фавстина була щаслива при дворі. Я певна, що цісар любив її як маму, розумію, що цінила вона сю любов, однак її дуже мусіло се боліти, що він попав в жстокість і підозрілість. Вона певно успокоювала його і остерігала але прикрі для неї були ці даремні благання та образ його щораз більшого упадку, що....»

Прихожий поглянув пильно на молододу жінку. Вона спустила очі і замовкла.

«Може се і правда, про що говорив — відозвав ся він скоро — але се дивне, що покинула цісаря по тільки літах, проживши у него майже ціле життя».

«Що ти кажеш? — спитав робітник. — То Фавстина покинула цісаря сама і то тепер недавно?»

«Так, ніхто не знав, коли покинула Капрею, відійшла так бідно, як прийшла була на цісарський двір, нічого і ніякого не ваяла з собою» — відповів чужинець.

«І цісар не знає, де вона тепер перебуває?» — спитала молода жінка.

«Ні, не знає, він не міг сподівати ся, щоби вона покинула його за се, що раз в гніві сказав її, що і вона така як інші, остає при нім ради його достатків і богатства. Зразу надіав ся він, що вона верне, вона була добре свідомо сего, як дуже потрібна йому в його самоті».

«Не знаю її, — сказала молода жінка — а однак розумію, чому лишила цісаря. Зневажив її, тому пішла в свою тишу, убожество і простоту, котру любила за молододу. На її місці зробилаб я так само, пішла би також, щоби кінець життя провести в спокою».

Чужинець глянув сумно на молододу жінку і сказав:

«Не вважаєте на се, що цісар тепер буде для всіх ще лютійший. Нікого не має кругом себе хтоби його успокоїв, коли його огорне підозріване і жаль до людей. Подумай тільки, на

цілім світі не має нікого, ким би не погорджував».

На ці повні розпуки слова задрожала стара жінка і поглянула на чужинця а молода відозвала ся:

«Тиберій може бути переконаний, що Фавстина верне до него, коли він її закличе. Перед сим однак вона мусить упевнити ся, що не буде мусіла глядіти на його жстокість і убійства».

По сих словах всі встали. Чужинець не сказав вже ані слова, тільки глядів на Фавстину і запитав про її думку. Однак уста її дрожали так сильно, що не могла ані слова промовити. Молода відповіла за неї:

«Коли цісар любив свою стару мамку, повинен дозволити їй спочити на старости літ».

Прихожий завагав ся хвилину, опісля усьміхнув ся і сказав: «Мої приятелі, багато можна закинути Тиберієви, однак се треба йому признати, що вміє виречи ся і найдорожшого. Одно тільки скажу, що коли би Фавстина випадково зайшла до сеї хати, прийміть її щиро а ласка цісаря не мине вас». Огорнув ся плащем і відійшов тою дорогою, котрою прийшов.

II.

По сих відвідинах ані робітник, ані його жінка не згадували старій жінці нічого про цісаря. Тільки між собою нераз говорили, що вона могла на старість виречи ся всіх достатків і вернути до убожества. Роздумували чи верне вона до Тиберія, коли він змінить ся і покине свої лихі вчинки.

«Чоловік в літах цісаря не зійде легко з вибраної дороги — сказав робітник. — Хто йому відбере сю недовірчивість до людей, хто його навчить милосердя? Та взагалі, хто би відважив ся йому про се казати?»

«Ти знаєш, що є хтось на світі, що міг би се зробити — сказала жінка. — Нераз роздумую над тим, щоби то було, колиб сих двох стрінуло ся на світі».

Стара жінка жила при них далше; по якімсь часі дав Бог робітникам дитя. Вона доглядала і плакала його щиро і здавалося, що про весь світ забула. Тільки що пів року вбирала ся в свій сивий плащ і ходила до Риму.

Не відвідувала там нікого, тільки йшла на форум. На пишній площі задержувала ся перед малою святинєю, в її середині, на місці, що було вилічене мармуровими плитами, стояв вівтар, над ним богиня Фортуна, низше неї статуя Тиберія. Крутом святині були кімнати для жреців, стайні для жертвованої худоби та запаси палива.

Вона не йшла ніколи далше від сего місця. Тут складали люди жертви на щастє цїсаря. Як вона побачила там повно свіжих вінців, горючий огонь і людей, що славили цїсаря разом з жрецькими, відходила вдоволено в свої гори. Тим способом не питаючи ся нікого про цїсаря, довідувала ся, що він могутий, і має ще багато приятелів.

Коли в третє пішла в свою дорогу, ждала її несподіванка. Застала святиню занедбану і порожню. Огонь вигас і нікого при нїм не було. Кілька зісохлих вінців, свідків давньої слави, висіло на вівтарі. З жреців не було ні одного, а статуя цїсаря була занедбана і обкидана грязею. Жінка звернула ся до першого прохожого і спитала: «Що се значить? Чи цїсар Тиберій вже вмер? Чи маєте вже нового цїсаря?»

«Нї! — відповів Римлянин — Тиберій ще живе, тільки ми перестали вже за него молити ся, бо наші молитви вже йому не допоможуть».

«Приятелю, сказала вона — я мешкаю далеко в горах і не знаю, що діє ся в світі. Скажи мені, яке нещастє стрінуло цїсаря?»

«Найбільше, яке тільки є на світі — відповів Римлянин. — Він попав в слабість, незнану в Італії, тільки на далекім сході. На сю хворобу не має ліку, се проказа, тіло гниє, паль-

ці відпадають, а лице змінило ся до непізнання. Кажуть, що за кілька тижнів умре. Коли би однак не вмер, уряд усуне його, бо він вже не може панувати. Се його кінець! Нічо не pomoже молитва до богів за него, він вже живий мерлець, а мерця ніхто не потребує бояти ся. Тому на що за него молити ся».

Склонив ся і відійшов, а жінка остала ся неначе не своя. Перший раз в життю похилила ся її стать так, неначе би її старість змогла. Дрожала всім тілом, а руки шукали опертя. Хотіла відійти, однак ледви поступала і оглядала ся крутом себе, неначеб шукала підпори. Силою волі побідила ослаблене. Випрямила ся та певним кроком хотіла перейти людні уллиці міста.

III.

Через тиждень опісля йшла Фавстина скалистим побережжєм острова Капреї. День був гарячий, страшно почуте ослаблення заволділо знова нею. Повільно минала круті стежки і сходи виковані в скалі, однак завсїди приближала ся до вілли Тиберія. Ще більше почула ся немічною, коли побачила, як крутом домівки все змінило ся в часі її неприсутности.

Там, де панував безперестанний рух де повно було прихожих, де густо було від сенаторів, несених через великанів лібійських, де повно було заграничних послів, окружених товпою невільників, сегоднї було пусто і тихо.

Слабість цїсаря тревала ледви кілька місяців, а вже сходи його палати поростали зелом. Езотичні рослини в дорогих вазонах повяли і посохли а зухвалі шкідники зломали навіть мармурову балюстраду в кількох місцях. Однак найприкріше вражінє робив брак людей. Де поділи ся незчисленні ряди війська і невільників, де танечниці і музиканти, де сторожі і служба, з котрих складав ся цїсарський двір? Щойно тоді, коли вийшла на найвисшу терасу, побачила кількох

старих невольників, що сиділи на сходах. Коли її побачили, повставали і поклали на неї поклоны.

«Витай щасливо Фавстино! — сказав один — Хто з богів присилає тебе до нас?»

«Що се значить ся, Мілю, чого тут так пусто? — спитала. — Мені казали, що цісар перебуває на Капреї!»

«Розігнав всю службу, — відповів невольник — підозріває, що котрийсь з тамтих подав йому отрую у вині, котра спричинила сю слабість. Нас також хотів прогнати, однак ми остали мимо його волі, знаєш прецінь, що ми йому і його мамі посвятили ціле наше житє».

«Не питаю про його службу, — сказала Фавстина. — Та де сенатори, де провідники військ? Де цісарські фаворити та підхлібні лаползи?»

«Тиберій не хоче вже приймати чужих — сказав невольник. — Сенатор Люцій і провідник армії приходять тільки самі, щодня по прикази. Нікому більше не можна приступити».

Фавстина увійшла до віллі, невольник йшов перед нею.

«Що кажуть лікарі про хворобу цісаря?» — спитала.

«Ніхто не знає сеї слабости — відповів невольник. — Не знають також, чи від неї скоро вмирає ся, чи довго слабує ся. Одно тільки певне, що Тиберій вмерти мусить, тим більше, що майже нічого не хоче їсти, з боязни перед отруєю. Заснути також боїть ся з боязни перед убійниками. Коли тобі буде так вірив, як передше, то ти намовиш його до їдженя і спаня. Ти продовжиш його житє». Невольник вів Фавстину через просторі коридори і подвір'я на терасу, де Тиберій любив пересиджувати, поглядаючи на залив і могучий Везувій.

Коли Фавстина поступила на терасу, побачила на землі лежачу скулену стат'ю з опоганим лицем, з виразом звірськості. Руки і ноги були обв'язані. Одежа його була опорошнена і брудна, можна було пізнати, що не

міг ходити, тому сунув ся по землі на чворяках. Тепер лежав зі замкненими очима, в пайдальшій куті тераси і не порухав ся навіть, коли надійшла Фавстина.

«Не можу поняти, Мілю, — сказала Фавстина до невольника — як ви могли когось так нужденного впустити на терасу. Винесіть його звідси, бо...»

Нараз побачила, що невольник перед тим нуждарем похилив ся майже до землі і закликав:

«Цісарю! приходжу вкінці з доброю вісткою!» Відтак звернув ся до Фавстини. Нечайно випрямив ся і зі здивованя не міг ані слова промовити.

Не мав вже перед собою могутної жінки з гордою і сильною поставою. Невольник побачив в ній старушку, з слабим поглядом і дрожачими руками, котрі безпомічно ловили воздух.

Фавстина чула про се, що цісар змінив ся, однак так великої зміни не сподівала ся. Він був до непізнання знищений хворобою.

Повільно зближала ся до цісаря. Промовити не була в силі, тільки мовчала і плакала.

«Прийшла ти в кінці, Фавстино! — сказав не відчиняючи очий. — Мені здавало ся, що приходиш і плачеш надімною. Не хочу відкрити очий, щоб і не побачити, що се лиш обман».

Тоді Фавстина присіла коло него. Поклала його голову на своїх колінах, а Тиберій лежав неподвижно не відчиняючи очий. Чувство солодкого супокую огорнуло його і по хвили заснув сном цілющим.

IV.

Через кілька тижнів опісля післяли одного з цісарських невольників в сабінські гори до хати робітника. Робітник стояв з жінкою на порозі і глядів на заходяче сонце. Невольник приступив до них, виняв із за пояса тяжку сакву з грішми, а віддаючи їм сказав:

«Се пересилає вам Фавстина, котру ви пригорнули були до себе. Велиць

Ісус падає під тягаром Хреста.

за ті гроші купити собі власну виницю, та збудує там хатину, щоби ви не мешкали ту так високо і опущено»

»То Фавстина жие? — скрикнув радісно робітник — а я її шукав по провалинах і пропастях».

»Що до мене — відізваля ся жінка — то я й так думала, що вона вернула до цїсаря».

»Так вона є біля него — відповів

невільник — і се добре для нас і для него». З сими словами хотїв відійти, бо вже вечеріло.

»Мусиш остати ся у нас, — сказав робітник — темно а в горах дорога небезпечна».

Невільник згодив ся ї остав у них на ніч. При вечері розказував багато про слабість цїсаря і Фавстину. Коли скінчив відізвав ся робітник:

«Друже, перекажу через тебе радісну вістку для Фавстини. Гляди, передай їй кожде слово. Моя жінка, котру ось тепер бачиш в повній силі здоровля і краси, була також так хора як цісар. Ми походимо з Палестини а та слабість там звичайна. Право державне виганяє прокажених з міст і сіл. Мешкати можна їм лиш в пустині. Моя жінка будучи ще дівчиною, дістала сю страшну хворобу, а тепер бач, яка вона здорова».

Невільник недовірливо і зі здивованем слухав сего оповідання, а вкінці сказав:

«Се прямо неімовірне, що вану жінку вилічило, хиба яке чудо?»

«Так, се було дійсно чудо — оповідав даліше робітник. «Скажи Фавстині, що одної днини дійшла прокажених в пустині чутка, що великий пророк явив ся в Назареті та уздоровляє хорих діткненням руки. Більша часть з них не повірила, однак одна дівчина і се була моя жінка, дала віру сій вістці. Покинула громаду і пішла шукати дороги до Назарету, де жив сей пророк. Одного дня йдучи рівниною побачила чоловіка, що надходив до неї. Лице його було бліде, окружене темним волосем, що спадало на рамена. Очи його ясніли як звізди і манили до себе. Заким зблизила ся вона до него, крикнула після законного припису.

«Я хора, не зближай ся до мене! скажи мені тільки, де можна найти пророка з Назарету?»

Чоловік прийшов таки до неї і спитав:

«Чому шукаєш пророка з Назарету?»

«Шукаю його, бо хочу, щоби діткнув ся мене і вилічив».

Тоді чоловік той положив руку на її чоло, а вона сказала:

«Що мені се поможе, що ти кладеш свою руку на чоло, як ти не є пророк? — Він усьміхнувся і сказав:

«Йди в місто і покажи ся рабінам!» Жартус з мосі віри в уздоровлене, подумала дівчина. Не скаже мені про

пророка і пішла даліше. Небаром побачила їздця та закликала знов до него. «Не зближай ся до мене, я прокажена, скажи тільки, де можу найти пророка з Назарету?»

«Чого хочеш від него?» — сказав він.

«Хочу, щоби положив руку на мою голову і уздоровив мене», відповіла.

«На яку ти слабість хора?» — спитав він її.

«Чи не бачиш що я прокажена», — сказала дівчина, я мала вже хорих родичів і виросла в пустині. —

Мужчина не задержав коня а підїхав до неї, бо гарна і сьвіжа була, як щойно розцвіла квітка.

«Тиг найкрасша з дівчат Юдеї!» — сказав з усьміхом.

«Не сьмій ся надімною», — сказала вона сумно — лице моє покрите ранами а голос мій як вите дикого звіря на пустині».

Він поглянув її в очи і сказав:

«Голос твій як шум ручаю а лице твоє як шовкова хуста».

І зближив ся до неї так близько, що могла пригланути ся в його стремених блискучих чистотою бляхи.

«Поглянь — сказав — а вона побачила лице гладке і здорове».

«Хто се?» спитала здивована.

«Ти сама», сказав їздець.

«Тоді вона обернула ся а показуючи в даль за незнакомим спитала:

«Хто се, що ось там віддалюється там, на краю долини?»

«То — пророк з Назарету, про котрого ти мене питала».

«О сьвятий! О Боже! Ти мене уздоровив!» закликала дівчина.

Їздець взяв її на коня і завіз до міста показати книжникам і начальству. Розказав, як її стрівив і оповів, що з нею було.

«Вертай в пустиню, — сказали вони. Коли ти була прокажена, то ти будеш слаба до кінця життя, небезпечно тебе пускати до людських осель».

«Алеж я чую ся зовсім здорова — сказала до них — від коли пророк з Назарету стрівив мене».

Почувши се закликали вони з гнівом:

«Хто він такий, що може уздоровляти? Се нечиста справа. Иди гет з міста!»

«Як рабіни видали сей засуд сказала дівчина до іздця — то деж я тепер дію ся? Чи маю вертати знов до хорих?»

Тоді іздець підняв її знова на коня і сказав:

«Не вернеш в пустиню, поїдеш зі мною у мій рідний край, далеко за море — і вона поїхала зі мною — се ось моя жінка».

«Почувши се, підняв ся невільник і сказав:

«Простіть, однак я таки мушу йти, щоби сказати се Фавстині і цісарю, шкода гаїти час, коли терплячому можна занести надію подужання. Проведіть мене дещо, ви сю дорогу знаєте добре, та будьте здорові». Відтак виїшли оба з робітником з хати. Коли робітник вернув, застав ще жінку роздумуючу над усім і вона сказала до него:

«Не можу спати, а думаю, чи цісар і пророк Назаренський стрінуть ся коли. Тамтой що любить всіх людей і сей що всіх нечавидить. Се буде незвичайна стріча».

V.

Фавстина вибрала ся в подорож до далекої Палестини та до Єрусалиму, щоби вишукати пророка та свому цісарю вернути здоровле. — «Сего, чого я від пророка вимагаю, не можна дістати за гроші — говорила. — Може однак змилосердить ся над ним, коли упаду йому до ніг та розкажу про муки, котрі терпить Тиберій і я з ним».

Надія уздоровити цісаря додала її сил. Без умучена відбула подорож морем до Йопи а дорогу до Єрусалима відбувала верхом на коні. Була якраз весна а долина Сарону пишала ся цвітучими рожами. Гори Юдеї покривав пишноцвітний килим, всі узгір'я, котрими переїздила, стояли при-

брані садками в повнім розцвіті. Не тільки квіти і зелень солодили подорож а й безчисленні громадки людей, що поспішали також до Єрусалиму. З високих гір, самотних стежок, розлогих долин згромаджували ся прочани і йшли разом дорогою, що вела до міста та співали довгі псалми а деякі з них грали на арфах.

Фавстина їдучи в громадї, не відлучувала ся вже від неї а поганяючи коня, розмовляла з молодим римлянином, що їхав коло неї.

«Снило ся мені, що Тиберій вимагав від мене, щоби не зволікати а спішити ся — оповідала, — щоби ще сего дня конче бути в Єрусалимі. Видко боги дають мені якусь пересторогу, щоби негати часу».

Тепер виїхали вони на верхи довгого пасма гір. Мимоволі Фавстина адержала коня. Перед нею видніла кітлина, окружена гарними узгір'ями, посеред неї піднімала ся велика гора, на ній видно було місто Єрусалим. Тісне гірське місто обведене мурами та баштами, було сего дня значно побільшене поставленими по узгір'ях шатрами та сотками людей кругом них. Фавстина догадувала ся, що населене краю зібрало ся сегодня в Єрусалимі на якесь велике сьвято. Ті, що дальше мешкали, прибули найскорше та розіпняли щатра. Близші перебували щойно до міста, та зі всіх узгір' ступали в кітлинину як струї потоків, співачучи при тім побожні псалми. Вона приглядала ся сему гарному образowi, та сказала до свого товариша:

«Здасть ся мені, мій Сульпіціє, що весь народ сеї країни спішить сегодня до Єрусалиму».

«Так, моя пані, — відповів римлянин, що товаришив її для того, що знав добре Юдею, бо кілька літ вже тут давнійше пережив. «Вони сьвяткують тепер велике сьвято пасхи і всьо що живе — молоді і старі — відбуває прощу до Єрусалима».

Фавстина задумала ся а по хвили сказала:

»Приємно мені, що прибуваю до сего міста як раз в так торжествений час. З сего ворожу собі, що боги сприяють моїй подорожі і ціль її я досягну. Думаю, що тут буде також пророк з Назарету, котрий певно буде брати участь в сім великім сьвяті».

»Певно що так, — відповів римлянин. — »Се певно булоб щастем для вас, колиби ви не мусіли відбувати дальшої утяжливої подорожі до Галилеї». Відтак підїхав до кількох вандрівників, котрі їх минали і спитав, чи пророк з Назарету є в Єрусалимі?

»Що року в тім часі бував тут — відповів один з подорожних — певно мусів і сего року прибути, бо се побожний і правий чоловік».

Одна з жінок показала узгірє на схід від міста і сказала:

»Там завсїди Галилейці розбивають свої шатра, підїть там і спитайте про сего, кого шукаєте».

Фавстина і її товариш поїхали на вказане місце, та прибувши, знова питали людей про пророка з Назарету.

»Гляньте — відповіла одна жидівка — сей чоловік що сидить ось там на мурі, се Галилейчик. Пригадую собі, що я його бачила між учениками пророка. Він певно вам скаже про сего, кого шукаєте».

Фавстина і Римляни підїхали до муру, де сидів старший вже чоловік з сивавою бородою. Лице його було обгоріле від сонця, руки спрацьовані. Сидів задуманий, не завважав навіть що його кликали і про щось питали.

»Приятелю — закликав голоснійше Сульпіцій, — казали нам, що ти з Галилеї. Скажи, будь ласкав, де можна би найти пророка з Назарету». Галилейчик стрепенув ся і поглянув довкола. Коли розсудив що воли хотять від нього, розсердив ся і крикнув:

»Що ви від мене хочете? Чому питаєте мене про него? Я нічо не знаю! Я не з Галилеї!»

На се відізвала ся жидівка:

»Якто ні? Таж я вас все з ним бачила. Не бійте ся, скажіть се ось тій

достойній, пані котра є приятелькою цісаря, скажіть, де могли би вони пророка віднайти».

Однак завзятий ученик ще більше розгнівав ся і знова неохотно відповів:

»Чому мені не вірите, що я не знаю сего пророка. Я не з тих сторін. Я його ніколи не бачив».

На його слова звернуло увагу кількох прошаків та й ті відозвали ся до нього:

»Таж ти належав до його учеників. Всі се знаємо і памятаємо, що ти прийшов з ним з Галилеї».

Тоді той чоловік підніс руку в гору та почав кричати.

»Вже сьогодні в Єрусалимі не міг я через него вибути, то ще й тут не дають мені супокою. Чому не вірите, коли кажу, що його не знаю?»

Фавстина махнула рукою і відвернула ся від нього.

»Ідмо далше — сказала. — То якийсь божевільний, від него нічого не довідаємо ся». — І поїхали далше стежкою стрімкою в гору.

Фавстина була вже тільки о кілька кроків від брами міста, коли закликала йдучи за нею жидівка, що хотіла помочи її у вишуканю пророка:

»Уважно! Позір!»

Фавстина стягнула поводи та побачила лежачого на дорозі чоловіка, що був убого одягнений та ще до того порохом і грязею вкритий. Лежав він так, неважко хотів, щоби його люди переїхали.

»Що се, чого він тут лежить?» — сказала Фавстина.

В тій хвили почав сей чоловік кричати до людей:

»Змилюйте ся, люди, провадьте коні на мене! Не оминайте мене! роздопчіть мене як гадину? Я видав невинного чоловіка на муки. Задавть мене на порох!»

Сульпіцій взяв за поводи коня Фавстину і звернув в бік.

»Се грішник, що покутує — промовив. — Не задержуймо ся над ним, най оплакує свою вину».

Чоловік на землі заводив даліше:
»Розтратуйте моє серце ногами, най коні поломлять мені груди, най осла копитами вибють очі«.

Фавстина почувши над ним мило-серде почала намавляти його, щоби підняв ся, коли йдуча за нею жидівка сказала:

»Сей чоловік був також учеником пророка. Може зволите його дещо про учителя спитати?«

Фавстина притакнула, а жидівка схилила ся над лежачим і спитала:

»Що ви Галилейці вчинили сего дня з своїм пророком? Вас його учеників, можна всюди побачити а його ніде нема?«

На ці слова прикляк сей чоловік на коліна і сказав:

»Хто зі злих духів казав тобі мене про него питати? Таж бачиш, що валяю ся в поросі, хочу, щоби мене роздоптали, чи тобі сего не досить? Ще питаєш, що я з ним зробив?«

»А щож в тім злого, я хотіла довідати ся де він є, таж то твій приятель!«

Чоловік зірвав ся на ноги та заткавши собі уши, закричав утікаючи:

»Чому не даш мені спокійно вмерти?« — і побіг між товпу в напрямі до міста.

Фавстина поглянула здивовано за ним а звертаючи ся до жидівки, сказала:

»Се знов якийсь божевільний. Чи хтось маючи таких шалених учеників, мігби сам мойому цісарю помогчи?«

Жидівка також засумувала ся і сказала поважно:

»Спішіть, пані, найти того, кого шукаєте. Мені здаєть ся, що мусіло з ним приключити ся щось злого, коли його ученики навіть слухати не хотять, як про нього спитати«.

Фавстина підігнала коня і опинила ся за брамою міста, але тут була така тіснота, що коні ледви з трудом могли поступати нога за ногою. Тому Сульпіцій сказав до неї:

»В тих натовплених улицах лекше булоби перейти як їхати колом, коли ви пані не дуже умучені, то я поведу

коня, а ви йдїть пішки до палати намісника, я піду за вами«.

Фавстина зїїла з коня, і так йшли даліше. В недовзі побачили гостиницю, в котрій мали замешкати. Однак коли хотіли завернути до неї, стрінула їх найбільша перешкода.

Сею дорогою, котра також провадила на Голгофту, сунула ся непроглядна юрба людей. В переді проваджено чоловіка засудженого на розп'ятє. Кругом него бігла велика товпа хлопців, що хотіли всьому приглядати ся. Бігли з криком, та у радісних підскоках, радіючи що побачать незвичайне видовище, котре рідко лучасть ся видіти. За ними йшла громада людей в довгих строях, що належали до мійських шляхтичів. За тими йшли жінки, з котрих деякі плакали мовчки. По заду волікли ся бідні і каліки, протягаючи руки до неба і благаючи жалісними голосами:

»О Боже! Ратуй його! Зішли ангелів своїх і освободи його від смерти«.

Дещо даліше їхало кілька римських жовнірів на конях. Вони вважали, щоби ніхто не зближав ся до засудженого та не старав ся увільнити його.

За ними йшли мійські слуги та провадили жертву на місце страчення. Вложили йому на рамена великий, тяжкий хрест, що зігнув його стать до половини. Голова повисла а спадаюче волосє прикрило лице.

Фавстина стояла з краю побічної улички та гляділа на тяжку муку нещасного. Ще більше здивувала ся вона, коли побачила на ньому пурпуровий плащ та терневий вінець на голові.

»Хто сей чоловік?« — спитала одного з товпи.

»Він хотів бути цісарем«, — відповів запитаний.

»Коли так, то гине за справу не варту пожадання« — сказала сумно.

Засуджений під тягаром хреста поступав що раз поволііше наперед. Слуги, окрутивши його мотузком, почали тягнути, нагляючи до поспіху.

Однак коли за сильно потягнули, вправ засуджений на землю і ліг під хрестом.

Зробився рух. Жовніри з трудом вздержували людий, що тиснулися до упавшого. Слуги шарпали і били Його, щоби вставав і йшов даліше, а коли сей не міг з під хреста піднятися, кинулося кілька чоловіків підносити хрест.

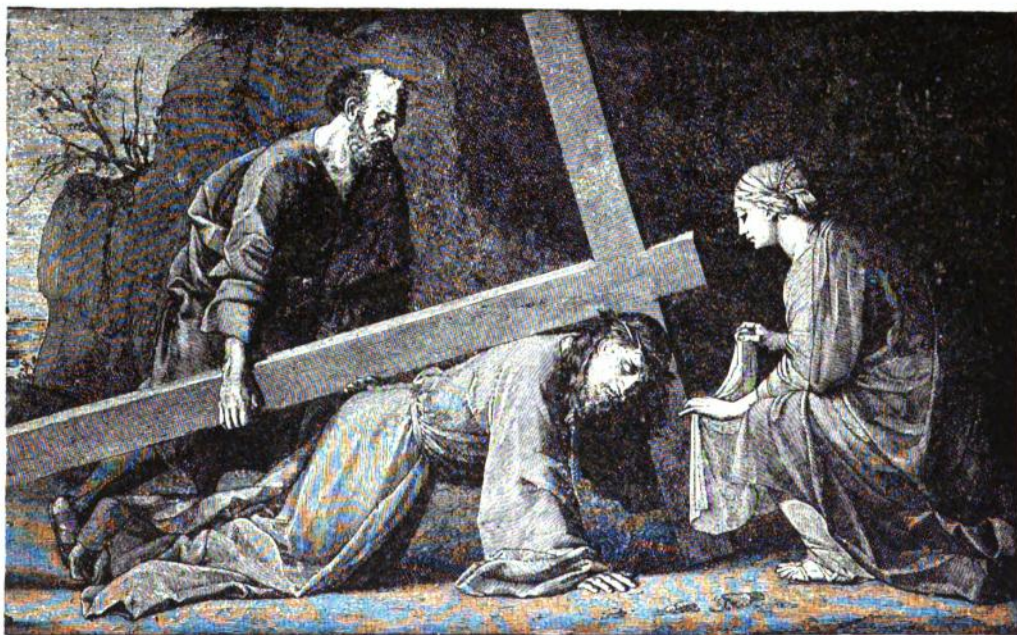
Коли піднесли хрест, піднісся й дещо упавший, та тепер могла Фавстина побачити Його лице. Було воно поранене, побите, кровю обмоченим

полотна та отерла нею сльози, піт і кров з Його лица.

В тій хвили знов шарпнули слуги Його і він піднісся і почав іти. Фавстина хотіла промовити до Него, однак слуги силою відтягнули Його від неї, і в тій хвилі заболіло їй дуже за ним серце та наповнилося мовби матерньою розпукою і вона почала голосити:

»Не тягніть Його! Не знущайтеся над ним. Він повинен жити!«

Хотіла бігти ще до них, боронити,

Вероніка отирає кровавий піт Ісусови.

волосем покриті, однак вираз сего лица і Його очі так були повні маєстату, могутости, доброти і милосердя, що зробив на Фавстині велике вражіння. Жаль їй стало Його і закликала:

»Ах бідний! Як се з тобою обходяться?« та підійшла близько до него.

Коли засуджений побачив її зближаючуся до себе, піднісся ще більше, прикляк та взяв за її одежу. Вона заплакала над ним, обняла Його за шию, та як мати, що спішить утерти слези дитині з очей — так і вона здійснювала з шиї хустину з біленького толяського

видерти вязня, однак омліла та була би упала на землю, коли би був Сульпіцій не вхопив її на руки і не заніс до поблизького склепу. Не було там ані стола, ані лавки, щоби її вигідно положити, однак милосерний купець приніс мати і на них положено її на землі. В коротці прийшла до себе, однак так була ослабла, що не могла піднестися, лежала неповоротно по перебутих вражіннях і трудах довгої подорожі.

»Перебули ми довгу дорогу а рух, тіснота і ся подія вичерпали її сили,

а вона вже й не молода — поясняв Сульпіцій купцеви.

«Сьогоднішній день і для молодших тяжкий» — сказав купець — «Воздух душний, тяжкий до віддиху. Не тяжко, щоби і бурі не наднесло».

Оба підійшли до дверей склепику і гляділи на дорогу, ждучи аж пробудить ся Фавстина.

VI.

Римський намісник в Єрусалимі мав молоду жінку. В ніч перед прибуттям Фавстини снило ся їй, що стояла на криші свого дому та гляділа в долину на гарне подвір'я, вилужене мармуром і украшене шляхотними рослинами. На ній було безліч хорих і калік цілого світа. Всі тиснули ся до входу а ті, що були з переду, стукали до дверей палати. Далше бачила як вийшов один з невільників, став у дверях і спитав, чого бажають.

Відказали йому: — «Шукаємо великого пророка, котрого Бог зіслав на землю. Де є пророк Назаренський, король над усіма хоробами. Де є сей, що мігби нас спасти від них».

На се відказав невільник гордо і обоятно, як звичайно слуга великих панів, коли бідних від порога відправляє:

«На нічо не придасть ся ваше шуканє! Пилат казав убити великого пророка».

Тоді всі хорі і нещасні так голосно почали плакати і голосити, що вона не могла сего навіть у сні знести, бо з жалю плакало і її серце і пробудила ся. По якімсь часі заснула знов, та знов снило ся їй, що стоїть на криші свого дому і глядить в долину. Тут знова було повно людей, однак вже не хорих тілесно а душевно. Повно божевільних. Бачила що клали собі на голову солом'яні вінці та казали, що вони королі а се їх королівські корони. Інші несли тяжкі камні та казали, що се золото. Були й такі, що проповідували і казали, що се демони а них говорять.

Сі знова стукали до дверей палати і знов вийшов невільник та спитав: — Чого бажаєте?

Тоді всі разом закричали:

«Де є великий пророк Назаренський, щоби нам звернув наші душі та потрачені розуми?!»

Вона вчула, як знова відповів обоятно невільник:

«Не найдете його. Пилат його убив».

На се почали всі страшно кричати і заводити а вкінці взаїмно себе бити і плакати.

Не могла сего спяча перенести, зачала й собі плакати і сей власний плач збудив її. Однак заснула і в третє, та знов побачила себе на верхівлі дому. Кругом неї сиділи невільниці та грали на арфах і співали. Серед сего співу почула вона голос, котрий промовив до неї: — «Піди і поглянь в долину!»

Хоч не хотіла вже йти і дивити ся, однак непереможною силою приблизила ся до балюстради. Подвір'я було наповнене в'язними цілого світа. Виділа людей тяжкої праці, невільників змушених до праці, звірят в'ючних, всі вони були обезсилені від перетяження а декотрим ще й кров текла через плечі з ран від побоїв. Всі вони кричали в голос:

«Відчиніть нам, відчиніть!»

Зараз вийшов невільник та знова спитав:

«Чого хочете?» А вони відповіли:

«Шукаємо великого пророка з Назарету, що прийшов на сей світ зрівнати людей і невільників освободити».

Слуга відповів обоятно:

«Нема його. Його вже Пилат убив!»

На се підняли ся такі жалі і нарікання, що задрожало небо і земля, а спяча здригнула ся та з перестрахи прокинула ся зі сну.

Сіла на постели і сказала сама до себе:

«Не буду більше спати, бо не хочу глядіти на так страшні сні. Але сонність перемогла її, упала на подушки і заснула. Тенер побачила себе на кри-

ші до дому з своїм сином, що бігав і грав ся пилкою. Тоді почула голос, що говорив до неї:

»Піди до балюстради та поглянь на тих, що ждуть на подвір'ю«.

Вона відповіла як би до себе:

»Не піду. Досить нужди бачила я вже сеї ночі. Не можу на більше дивити ся. В тій хвили її синок кинув пилку і та покотила ся поза балюстраду. Хлопчик побіг за нею, а вона обавляючи ся, щоби він не впав, підбігла над край і вхопила його за руку. Тоді побачила подвір'я наповнене жовнірами, здоровими і пораненими. Деякі мали повідтіняні руки, поуривані ноги а кров текла аж по землі. Поза ними тиснули ся вдови і сироти, що на війнах потратили своїх дорогих. Всі тиснули ся до дверей а невільник вийшов і спитав:

»Чого шукаєте в тім домі?«

Вони відповіли:

»Шукаємо пророка з Назарету, котрий видав закон, щоби не було воєн а спокій панував на землі. Шукаємо сего, що шаблі заміняє на коси а мечі на ножі винничні«.

Тоді відповів знехтерпелений слуга:

»Не мучте мене довше своїми приходами. Я вже й тамтим казав, що його тут нема. Пилат убив Його!«

Сказавши се, замкнув двері а вона відскочила від балюстради і крикнула:

»Не можу слухати їх нарікань!«

В тій хвили обудила ся і побачила, що вона у сні, зіскочила з ліжка на долівку.

Довго старала ся вона не спати, однак знов сон поборов її і заснула. Та знов гайнула ся на криші свого дому. Стояла там зі своїм чоловіком, та мовби розказувала йому свої попередні сні а він сьміяв ся з неї. Нараз почула, що хтось в долині застукав тричі в браму. Вона не хотіла йти, щоби не побачити що страшного, однак її муж пішов, та зараз кивнув на неї, щоби підійшла до него.

Пішла і глянула в долину. На подвір'ю було кілька їздців на конях.

Невільники здіймали тягарі з ослів і верблюдів. Знати було, що се прибув якийсь знатний гість.

У входових дверех стояв високий не молодий вже чоловік, з лицем сумним і замисленим.

»Чи знаєш його?« — спитав намісник її.

»Тиберій прибув до Єрусалиму! Се ніхто крім нього лише він!« — відповіла вона.

»Та мені також так здаєть ся«, — відповів її муж і дав знак, щоби слухала про що говорять в долині. Побачила як вийшов невільник і питав приїжджих:

»Кого шукаєте?«

Достойний гість відповів:

»Шукаю великого пророка Назаренського, що має дар від Бога робити чуда. Цісар Тиберій взиває його, щоби зняв з него тяжку хворобу, проти якої лікарі не знають ліків«.

Коли невільник почув сі слова, поклонив ся і сказав:

»Простіть пане! Однак ваше бажанє не може бути виповнене, бо Його тут нема!«

Тоді післянець цісаря звернув ся до своїх невільників, що ждали коло него на подвір'ю, і дав їм якісь прикази.

Всі розбігли ся скоро. Одні понесли з собою гроші, другі жемчуги, треті інші дорогоцінні дари, а післянець цісаря вказуючи слугі до дому прочі дарунки, сказав:

»Весь віддам тому, хто віднайде пророка з Назарету, котрий зможе вилічити Тиберія«.

Але невільник склонив ся ще низше і сказав:

»Пане, не гнівайте ся на мене, вашого слугу, однак ваше бажанє вже не може бути сповнене«.

Тоді приїжджий показав йому дорогу одєжу, котру привіз для пророка а невільникови давав як найцінніші дари і просив, щоби сказав, де є пророк.

Слуга впав йому до ніг і сказав сумно:

»Пане, я не можу на се ніщо порадити, бо сей, котрого шукаєш, вже не жив. Пилат убив Його».

З тим вона обудила ся.

VII.

Був вже повний ясний день, коли прийшли слуги вбирати свою паню. Поставали кругом неї і помагали їй одягати ся. Підчас сего вона мовчала і була сумна. При чесаню спитала невільницю, чи пан вже встав. Дізналася, що вже виїшов переслухати в'язня котрого привели з міста.

»Дуже би я хотіла бачити ся з моїм мужем зараз« — сказала молода жінка.

»Володільсько« — промовила служниця. — Не буде се тепер можливе, тепер переслухана обвиненого, коли скінчить ся, дамо вам знати».

Знов понала вона в задуму, а по хвили спитала:

»Чи не чула котра з вас, що кажуть люди про пророка з Назарету?»

»Пророк з Назарету є жидівським чудотворцем — сказала одна. — Се дивне, володільсько, що якраз нині питаєш про него. Його то привели тепер жиди тут до палати, щоби Пилат судив Його».

»О щож Його обвиняють?» — спитала пані.

На се не знали невільниці що відповісти і жінка намісника післала зараз одну з них спитати про се.

Коли невільниця вернула, сказала:

»Обвиняють Його за се, що хоче бути королем сего краю, та велить Пилатови, щоби Його осудив на смерть на хресті».

Коли се почула жінка намісника, переняла ся сим дуже і сказала:

»Я мушу конче зараз поговорити з моїм мужем, бо могла би стати ся велика помилка і нещастя».

Коли невільниці її ще раз сказали, що се майже неможливе, почала плакати і дрожати, а одна з них сказала:

»Може би ви, пані, написали про се, що хочете сказати, то я спробую володільцеві доручити».

Подали їй воскову табличку і рилець а вона написала кілька слів до мужа і післала через найсьміліїшу служницю. Жалувала однак дуже, що не могла з ним сама поговорити.

Коли вже жиди відвели засудженого в'язня, поспішив Пилат до дому на обід, на котрий запросив був кількох римських високих урядників, що пробували в Єрусалимі.

При обіді не було звичайної веселости, бо жінка намісника була сумна і мовчалива. Коли один з присутних гостей спитав про причину, розказав Пилат жартуючи про письмо, котре дістав від неї підчас суду та додав, що як вона могла думати, щоби римський намісник міг зважати на бабські сні.

Тоді вона відповіла тихо і сумно:

»По правді не були се сні, але пересторога богів. Ти міг бодай о один день відложити виконане засуду!»

Всі бачили, що була вона дуже строжена, та хоч хотіли її веселою розмовою розірвати, не вдало ся їм се і вона остала сумна і пригноблена.

Нараз один з гостей підніс голову і спитав:

»Що се такого? Чи ми вже так довго сидимо при столі, що вже день меркне і вечер надходить?»

Всі оглянули ся кругом і запримітили, що дійсно вечеріє і всі предмети тратять краску. Поблідли також лица присутних, а уста аж почорніли. Найбільше вражало се молоду жінку, з жалем і розпукою промовила до мужа:

»Друже мій! Чи не бачиш, що се був знак богів. Тепер гнівають ся за се, що ти засудив невинного чоловіка. Хочби вже його і прибито до хреста, може ще жив? Кажки його зняти! Сама займу ся ним і вилічу рани його. Прикажи! Позволь його відратувати».

Однак Пилат відповів, сьміючи ся:

»Може се і правда, що боги дають знаки на небі, однак не гасили би вони сонця тому, що якогось жидівського

бунтівника засуджено на смерть. Скорше можемо надіятися якогось державного перевороту. Хто може знати, чи довго поживе Тиберій?»

Хотів щось даліше казати, але так потемніло, що вже не бачив нічого перед собою, перервав бесіду, та велів невольникам засвітити свічки і смолоскипи. Коли вже світло зайняло а сидячі при столі могли се бачити, сказав Пилат з неохотою до жінок:

»Ти поспувала нам обід своєю вразливостію. Коли вже не можемо нічим иншим забавити ся, то хоч розказки нам про свої сни, а ми будемо викладати їх значіне«.

Молода жінка охочо на се згодила ся. Та коли образи своїх снів оповідала один по другім, гості поважніли щораз більше. Перестали випорожнювати пугарі, а чола їх покрила задума. Тільки один Пилат сьміяв ся і жартував. Колиж вона скінчила оповідати, сказав один молодий римлянин:

»Се справді щось більше як звичайні сни, бо я нині бачив тут в місті Фавстину, мамку та найщирішу приятельку цісаря. Дивує мене тільки, що вона не була ще доси тут у вашій палаті!«

»Я чув — відізвав ся командант армії — що цісар хорий на невилічиму недугу, та може що про се сповіщає сей сон«.

»Се дуже можливе, що Тиберій почувши про назаренського чудотворця, вислав послів до Юдеї, щоби його до себе покликати«, — промовив молодий ретор.

Командант звернув ся до Пилата і сказав поважно:

»Коли би се була правда, що цісар хотів би сего пророка спровадити до себе, було би краще для вас, щоби цісарський посол застав був його живого«.

Пилат відповів на се хмарно:

»Мабуть ся темнота так на вас подейкала, що змінила вас в сповідців і пророків«.

Командант відізвав ся ще раз переконуючо:

»Може би ще можна вратувати жите сего чоловіка? Пішліть кінного післанця!«

»Хочете, щоби з мене люди сьміяли ся? — відповів Пилат. — Скажіть як потерпіла би моя повага на тім, коли би всі дізнали ся, що я увільнив засудженого, бо мой жінці щось лихого приснило ся«.

»Але се не сон а щось дійсно якби пересторога, бо ж кажу вам, що я бачив сегодня Фавстину в Єрусалимі. Щож би вона тут робила, якби не була вислана в посольстві?« — повторив молодий ретор.

»Я сам відповім перед цісарем за мой вчинки — сказав Пилат. — Він певно легко зрозуміє, що сей пророк, що дав себе на смерть засудити, і йому би не поміг«.

Коли тільки висказав послідні слова, затрясла ся вся земля, грім голосний дав ся чути, дім задрожав і поблизько тріщали будинки і кольоси, що розвалювали ся. Коли на хвилюк успокоїло ся, закликав Пилат одного з невольників до себе і сказав:

»Біжи на місце кари, та скажи в мойм імени, щоби пророка з Назарету сейчас зняли з хреста!«

Невольник побіг що сили, а всі присутні вийшли з ідальні на веранду, щоби на случай нового потрясеня землі бути під небом. Всі мовчали і ждали нетерпеливо повороту післанця. Небавком вернув і став перед намісником.

»Чи застав ти його ще при житю?« — спитав Пилат.

»Ні, пане, умер якраз в тій хвили, коли затрясла ся земля, вдарив грім а небо відчинило ся«.

Коли невольник се сказав, почули всі трикратне стуканє до входової брами. Всі здригнули ся на се так, якби знова земля затрясла ся. Зараз по тім вийшов невольник і сказав:

»Достойна Фавстина і чесний Сульпіцій, свояк цісаря приходить з прось-

бою, щоби їм допомогти віднайти пророка з Назарету».

Тихий шепіт перебіг поміж присутніми на веранді та легкі кроки зближали ся.

Намісник оглянув ся кругом себе і побачив, що його приятелі поспішно відходили від него, як від чоловіка, якому грозить нещастє.

VIII.

Фавстина повернула щасливо до Капреї і зараз явила ся перед цісарем. Розказувала про свої пригоди, а очима оминала його лице, щоби не бачити, яке страшне знищенє вчинила хвороба на нїм, та при тїм думала собі:

«Коби то боги змилювали ся та забрали його до себе. Смерть була би полєкшою для него в терпїнях».

Опісля розказувала далєше, як пророка чудотворця розпинали на хресті в тїм дни, в котрїм вона прибула до Єрусалиму, що хотїла його ратувати, однак не могла і на сю згадку розплакала ся. Однак Тиберій сказав обоятно:

«Ах! Фавстино, ціле житє пережила ти в Римі, а однак забобони з гір сабїнських про чудотворцїв остали ся від дитинства у тебе до тепер».

З тих слів пізнала Фавстина, що цісар не надїяв ся зовсїм помочи від Назаренського пророка, і спитала його:

«Чому вислав ти мене в так далекі краї, коли не мав надїї на добрий успїх моєї подорожи?»

«Ти є моїм одиноким другом, сказав цісар — чому мав я відмовити тобі, коли ще можу сповняти всі твої бажання».

Однак Фавстина прогнївала ся за се і сказала:

«У всїм була твоя хитрість, я її ніколи не могла знести».

«То не треба було вертати до мене — відїзжав ся сумно цісар, — треба було остатись у своїх горах».

Через хвилю могло здавати ся, що ті, котрі так часто сперечали ся

і годили, посперечають ся тепер на добре. Пройшли бо вже ті часи, коли вона вперто суперечала ся з цісарем. Знижаючи голос почала оповідати далєше:

«Сей чоловік був правдивим пророком. Я його бачила. Коли його погляд спочив на мені, пізнала я, що се Бог... Була я з жалю як божевільна, коли його вели на смерть, а я сему перешкодити не могла».

«Дуже тішу ся з того, що ти сему не перешкодила — сказав Тиберій. — Був се злочинець, розбійник, він був рив людий проти цісаря»...

Фавстина розгнївала ся і сказала:

«Говорила я з його прихильниками в Єрусалимі та всі вони казали, що все те неправда і брєхня, за що його обвинили».

«Хотїй би ще так дуже не провинив ся, чому мав бути бїльше вартчим другі — сказав цісар змученим голосом. — Нема такого чоловіка, котрий би в своїм житю не заслужив бодай раз на кару смерти».

По тих словах цісаря рішила ся Фавстина на останний вчинок, що мав довести правди її слів. Виняла хустину та розкладаючи її перед цісарем, сказала:

«Я вже згадувала, що лице його отерла я з поту і крови своєю хустиною. Глянь тепер на ню. На нїй остав ся образ черт лица його. Сей чоловік відчув, що я його полюбила і своєю силою зробив чудо, що оставив мені свій образ. Коли дивлю ся на него, то слези заслонюють мені очі».

Цісар нахилив ся над хустиною, та приглядав ся відбитому на нїй лицю. Повільно виступало се лице перед його очима як живе. Пізнав каплї крови на чолі, кїлцї тернового вінця, волосє змочене потом і кровю і уста, що дрожали від муки. Щораз низше похилив ся цісар над образом, та щораз бїльше виступало на нїм лице перед його зором як живе. Зпоміж зарисів заяєніли очі наче живі, такого виразу терпїня і такої божественної чи-

стоти в погляді цісар ніколи перед тим в світі не бачив.

»Чи се чоловік? — запитав тихо. — Чи міг се бути чоловік? Ні, се хтось більше чим чоловік!»

Слези покотили ся по його лиці і мовчки вдивляв ся дальше в черти лица. По довшій хвили промовив:

»Як мені жалко, що тебе вже нема на землі, ти Незнакомий!»

»Фавстино! — відізвав ся по хвилі до неї. — Як ти могла допустити до сего, що його убили? Він був би дійсно уадоровив мене!»

І знов попав в задуму, дивлячи ся в образ. По хвили відізвав ся рішучим голосом:

»Хоч ти вже не можеш мене спасти, я можу піметити ся за твою смерть. Попамятають мене ті, що тебе убили!»

Знова замовк, опісля якби несвідомо усунув ся на колінах перед чудовою появою і говорив:

»Се чоловік, якого я не мав вже надії ніколи побачити, а і всі такі як я, се дикі звірі, потвори, гнобителі а той — той чоловік».

Похилив голову так низько, що діткнув ся нею землі.

»Помилуй мене, Незнаний мені! — кликнув а слези змочили долівку. Колиб ти був жив, один твій погляд бувби спасенєм для мене».

Фавстина налякала ся сеї розпуки і одушевлення цісаря. Жалувала тепер, що показала йому Його, взяла хустину і хотіла забрати її з перед очий Тиберія. Він підніс голову. Та о чудо! Лице його було чисте як перед хоро-

бою. Ран а навіть слідів слабости не було на нім, так якби його хвороба не мала фізичної вдачі а лише моральну, котра зникла зі зміною душевних і серцевих переконань, коли його огорнула любов, спочуте і одушевлене.

* * *

Слідуючого дня післав Тиберій трех післанців. Перший поїхав до Риму з приказом, щоби сенат строго провірив правління намісника в Палестині, та коли би показало ся, що Пилат гнобить нарід, видає на смерть невинних, щоби був покараний.

Другий післанець пішов в сабінські гори подякувати винареви і його жінці за спасенну раду, подану цісареві та розказати про все. Зі слезами в очах вислухали обоє подруги оповідання післанця а робітник сказав:

»Ціле жите жалувати буду, що тих двох людей не стрінули ся з собою».

Жінка однак сказала:

»Всемогучий ліпше знає, що робить!»

Третий післанець поїхав до Палестини і привіз звідтам кількох учеників Ісуса Христа на Капрею, та вони почали навчати там сьвятої віри, за котру вмер їх учитель.

Стара Фавстина вже на смертній постели стала християнкою. Дістала на хресті імя Вероніки, що своїм змістом пригадує народам сю ласку Ісуса Христа, уділену її полишенєм образу свого лица на її хустині.

Чимбільше незалежний від случайних обставин, чимбільше незалежний, тим багатший і більший є характер чоловіка.

Сей має велику внутрішню силу, що в одній хвилі може здусити в собі сміх; однак той, що може скрити обаянню любови, виказує ще більшу силу волі.

ОПОВІДАНЄ ЖОВНІРА.

Се було в Франції. Одного вечера ми дістали приказ вдарити на німецькі окопи. По короткій борбі ми заняли першу лівню ворожих становиск, в яких ми знайшли много трупів їх оборонців, що їх змів огонь нашої артилерії. Звідси ми рушили знова вперед і здобули другу лівню. Коли ми звідси знова рушили наступом в третолівнічних ворожих окопах ми попались нечаяно в страшний огонь ворожих машинових крісів. Я зістав ранений і впав несвідомий на землю. Коли я відніскав свідомість, я почав розглядатись що з нами сталося. Я побачив зовсім близько коло мене двох жовнів, оба смертельно ранені: один з ясним волосом і синими очима, молодий Баварець, який догоряв, а коло него Француз, також молодий, який мав рану від штика в боці, а другу від кулі через голову.

Оба борці терпіли страшні муки і я міг бачити як краска життя скоро счезала з їх лиць. Я не міг відняти очий від них і мене тяжко се боліло, що я не міг нічим помочи мойому землякови, і що я не міг найменше спробувати осолодити йому хвилі розлуки з тим світом. Коли такі думки неясно шибали по мойй голові, я побачив що французський жовнір легко порухав ся. Його рука всунулась поволи і слабко під плащ і гачеб чого там шукала. По довшій хвилі рука знова висунулась на верх і сильно держала в своїх пальцях срібний хрест. Вмирающий

притиснув знак своєї віри до уст і почав дуже тихим але виразним голосом молити ся: «Богородице Діво.... Благословення Ти в женах»...

Мені се справило велику полекшу, і сльози, хоч непростені, потоком полились мені з очий. Баварець, який не давав иншого знаку життя, крім короткого стогону, отворив свої сині очі, що вже виділи зближаючусь смерть, звільна повернув своє лице до Француза, і з поглядом, а якого зник всякий слід ворожнечі, що більше, майже з усмішкою на устах почав собі відповідати: «Под Твою милость прибігаєм Богородице Діво....» Француз здивовано липнув на Баварця. Їх погляди стрінулися, і вони сейчас зрозумілись. Вони були правдиві католики, яких судьба загнала на поле борби, і тепер вони вмирають так як правдиві католики повинні.

З шляхотним зворушенням Француз простяг своє рамя, щоби дати Німцеві поцілувати свій хрест. Відтак він стиснув його руку і промовив: «Я служив свойому краю, а ти свойому. Тепер ми йдемо до Бога». А Німець відповів: «І готові».

За хвилю їх очі замкнулись; їх тіла задрожали, а по смертельних судорогах випрямались і спочили вічним сном, а їх душі перейшли до вічності.

Я перехрестив ся і прошептав «Амінь».

Публична опінія рідко прощас два рази.

Всі великі уми симпатизують з собою.

Правдива любов, як око, не може знести скалки.

Той що жартує з любови, ніколи щиро не любить.

РАДУЙ СЯ МАРІЄ!

О Маріє Пресвята,
Як пливе Твоє ім'я
Над левади, над луки!
Довкруги
Піснь лунає: Радуй ся Маріє!

Деревина шелестить,
Листочками лопотить,
А пташина і собі
О Тобі
Піснь співав: Радуй ся, Маріє!

І зоря на неба тлі
І цвіточка на землі
Вслухуєсь в солодкий спів
Ангелів,
Херувимів: Радуй ся, Маріє!

Так хвалить вселенна вся
Пресвята, Твоє Ім'я;
Так співав цілий світ
Много літ,
Піснь солодку: Радуй ся, Маріє!

ПІСНЯ ДО СЕРЦЯ ХРИСТОВОГО.

Небесних хорів радосте,
Вітційської слави світлосте,
Ти людську статъ на себе взяв,
За нас жертвеним Агнцем став.

Ісусе, Ти душевна вонь,
В серцях зажжи святий огонь,
Щоб гідними похвалами,
Серце Твоє вславляли ми.

О Серце, миле понад все,
Ти к нам горюш любовою все,
За нами тужиш із любови,
О, не карай нас за гріхи!

Небесних хорів радосте,
Вітційської слави світлосте,
Свята Любове в небесіх,
Царюй же над серцями всіх!

Які средства його радості, які предмети його любови, така є вартість і характер чоловіка.

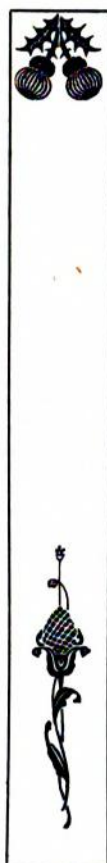
Чим ті средства є більше скоплені і різнородні, а по мимо того гармонійні, тим сей чоловік є сильніший і більший, гідніший і щасливіший.

Радість і смуток рішають про характер чоловіка. Що додає веселости в добробуті? Що додає ще більше жалости в смутку? На що ми зовсім обоянні? Що нас найбільше обходить? Бо яка цінність чоловіка, такі його відносини до Бога, а які ті відносини, такий і він сам.

Завсїгда розрізняйте, чи то в себе самих, чи в других між бажаннями а волею.

Хто має много бажань звичайно має мало волі. Хто має силу волі, звичайно має дуже мало бажань чи замірів. Чия воля є спрямована на одно, він мусить зрічись бажань до много інших річий. Хто сего не може зробити, того людська вдача є слаба. Певність в рішеню, зеднанє всіх сил в одно, отсе доперва є воля, яка зродила ся з самовіреченя і ограниченя бажань.

Предмет любови повинен бути безрежний, щоби не стратити нічо з своєї любязности.

ДО ХРЕСТА ТВОГО.

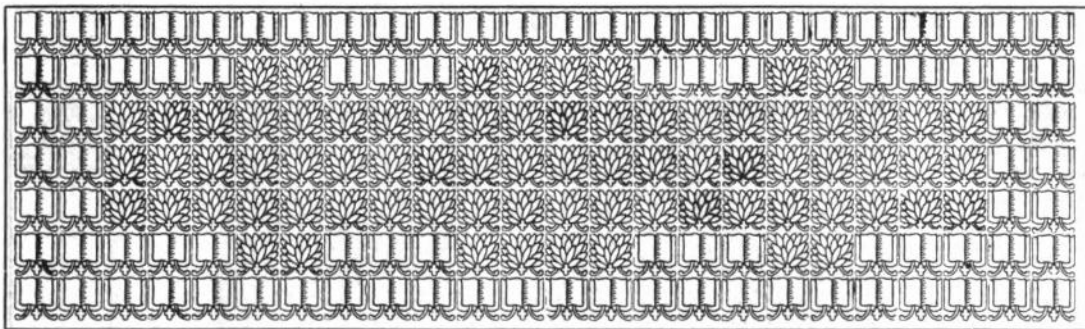
До хреста Твого, Спасе піду,
Як страсть житейська зломить мене,
Як день погідний, ясний мине,
Як ніч обгорне душу мою.

До хреста Твого, Спасе, піду,
Нім ще надтягне бурі мара,
Задрожить серце жахом до дна
Й стратить надію в життю одну.

Під хрест Твій, Спасе, я отсе спішу;
Люто шаліє буря і грім,
Дрожить в сугубах вже світ цілий,

Звалились дуби, а я слабий,
Як та билина, на диво всім,
Під хрестом Твоїм, Спасе, стою.

ДИВНІ ПОТВОРИ ДАВНИХ ЧАСІВ.

Вчені люди ділять історію землі на три головні періоди: першорядний або палеозойчний, другорядний або мезозойчний і треторядний, або кенозойчний. Кождий з них тривав дуже довгий час. В мезозойчній періоді рослини і звірі були ще дуже позаду в своїм розвитку.

Горби і долини були вкриті примітивними родами рослин, як пальми і папороти, а з поміж ссавців були лише торбуни або міхоносці. Тоді то розмножилась могутча раса звірів, так званих динозаврів, яка розбрилась по всіх закутках землі. Сі дивні звірюки були дійсними потворами. Вони з'явилися нечаяно і розсілися всюди з винятком зимніх околиць. Що до величини вони ділилися на дуже численні відмінні, найменші з них були довгі лише на кілька інчів, а найбільші рівнялися нинішнім морським китам, їх довжина досягала 100 стіп. Їх вигляд нагадував зовсім нинішню ящірку, однак яка страшна ріжниця щодо величини і потворности! Пащі їх були як дзьоб у птахів, без губ, узброєні в величезні зуби.

Передні ноги мали короткі, а за те задні високі і грубі. Здається що щоби додати своєму виглядові більшого постраху ці звірюки ходили звичайно на задніх ногах, як кангури. Передні ноги держали вони в зачіпній позиції і при помочі їх лап і о-

стрих пазурів все були готові до оборони чи нападу. Довгий м'ясистий хвіст служив тілові за піддержку в його прямій поставі, а на воді звіря кермувалось ним. Шкіра не мала волосся, і не мала панцирів, як в крокодила, лише була рапата, шорстка і груба, як у слона.

Ми цікаві знати також багато інших відомостей про ті звірі, однак наука не змогла всього відкрити. На примір ми не знаємо, чи ці звірі несли яйця, чи малі родилися живі. Чи їх голос, який напевно часто відбивався луною по пралісах, нагадував рахкіт крокодила, чи трублячий голос слога, чи страшний рев льва? Чи вони жили разом як інші діти дичи и і громадилися в цілі спільної охорони і оборони, чи може були такі дикі і

Цератозавр має на чолі малий ріг.

їдкі, що жили самотою, і хоронились одинцем до своїх криїв.

В найновіших часах відкрито велике число кістяків тих динозаврів і кожний більший музей має повну їх збірку. Упорядкувавши всі відміни розділено їх на три головні роди.

Найвчасніший рід творять так звані терапода. Вони жили через цілий мезозойчний період. Що до величини вони не дорівнювали слідуєчому роду, однак були від них страшніші, тому що їх паці мали такі самі великі і ostrі зуби як паці тигрів або левів. Вони були м'ясоїдниками, і лучачи велику силу і величину з крокодилячим апетитом вони без сумніву мусіли робити страшне знищення між тодішніми звірятами, не щадячи навіть своїх племінників.

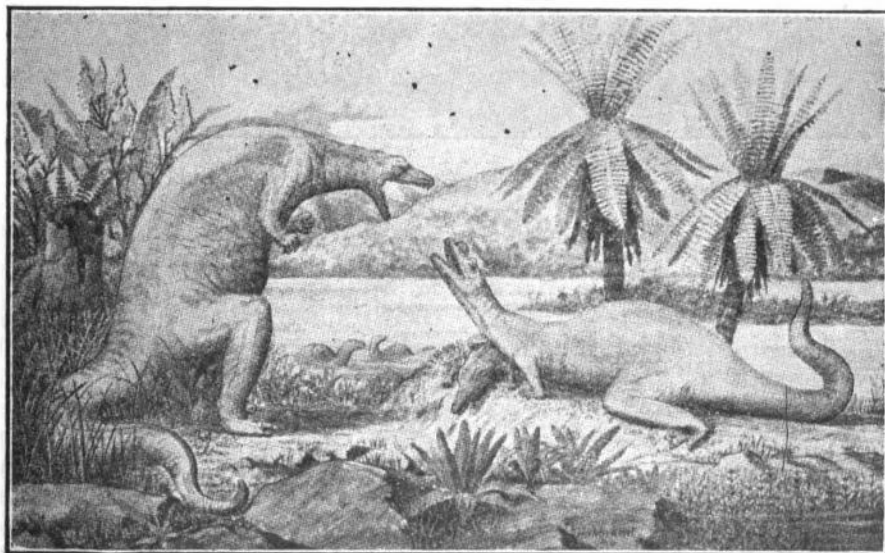
Їх кістяк був легкої будови, а деякі кости були порожні як у птиць, і тому можна догадуватись що вони були легкі і звинні.

Типовим представником першого роду є мегалозавр (дивись на образець.) Він був довгий на яких 30 стіп і є без сумніву найбільшим з м'ясоїдних звірят які колисьбудь жили на землі. Багна і ліси були його криївкою. Ту він мав подостатком

Бронтозавр серед передпотопової трави.

поживи. Як часто мусіла ся звір'юка підсуватись зрадливо в плиткій во-

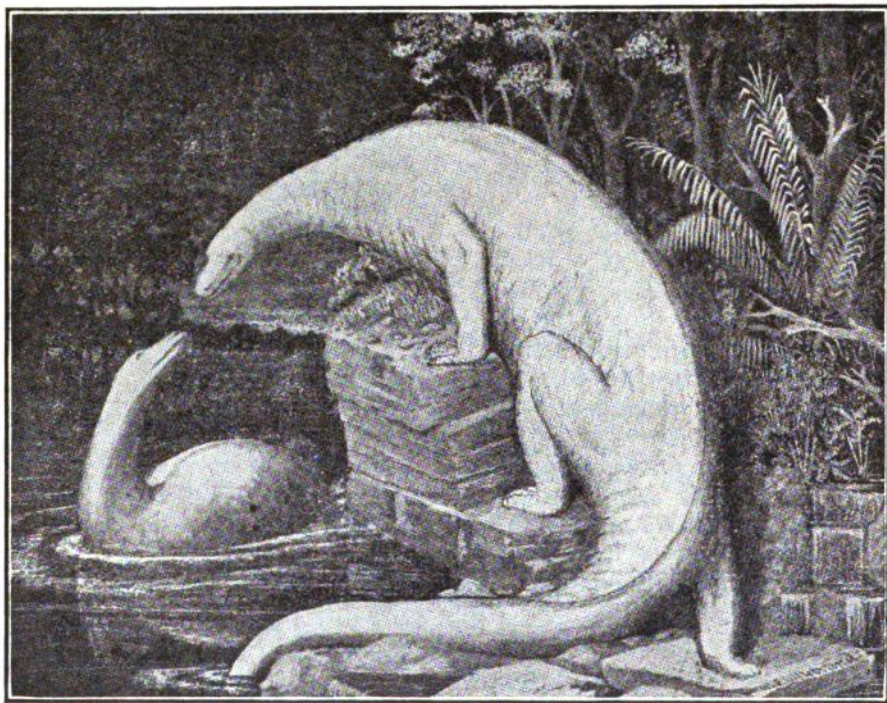

Два мегалозаври б'ють ся за добычу.

ді, неначе зрадливий водяний вуж, щоби ту вхопити ненадійно рибу, то там знов скочити га крокодиля, що вигрівав ся на сонці! Як часто він мусів хитро пересунутись через буйну рослинність в багнях, щоби нечаяно напасти га свого товариша савріяга, який може і був більший від него самого однак не міг успішно боронитись. Жорстока і завзята мусіла бути тоді їх борба, і страшно певно було б

рюка була одним з найбільше войовничих ящурів старини.

Другий рід творили так звані санопода, се є нешкідливі динозаври, які живились рослинами. Їх передні і задні ноги були майже однакові що до величини, і вони звичайно ходили га всіх чотирох ногах. Шия і хвіст були в них дуже довгі і можна з певністю сказати що вони переводили більшу часть життя в воді. Вони були

Два Атлантозаври серед нічної тишини.

і глянути на сі потворні звірюки в їх смертних ухватах.

Іншим цікавим членом роду терапода був цератозавр або рогатий савріян. Він мав на чолі пригнуплений короткий ріг і роговаті нарости на чашці перед і понад очима. Звір сей мав 20 стіп довжини. Мозок був пропорціонально великий, тому звір мусів бути мудрійший як другі динозаври. Шкіра була панцирована як в алігаторів. До того коли додати ostrі кігті і велику пащу, то ся зві-

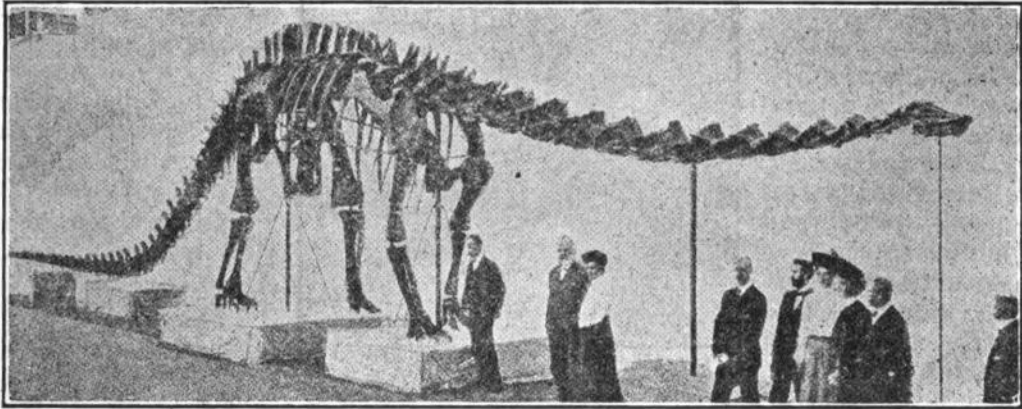
в гіршім положенню коли ходило о борбу о житє, однак все таки їм припало то призначенє що вони мали між собою найбільші звірята, які коли небудь жили. Найбільший і найпоказнійший з них був велитенський атлантозавр, з якого знайдено кілька кістяків в Колорадо. Ми широко відчиняємо уста коли споглянемо на кістяне руштованє сеї потвори. Ми пригадаємо собі байки про великі змії, які нам говорено за малих літ, і ту ми бачимо їх в дійсности. Його хребет

сягає 40 стіп височини, а довжина перевищує 100 стіп. Деякі кости є так великі, що ми не можемо поняти як вони колись могли творити частъ живого організму.

Другим величезним звірем того самого роду був б р о н т о з а в р. Він був довгий на яких 60 стіп, а важив

він не раз мусів впасти жертвою кровожадних тераподів, які жили в тім самім часі. Одиною його обороною було в тічи в воду, а там він був безпечний, бо вмів пливати не гірше від ко- трогонєбудь динозавра.

Послідний рід, так звані о р н і- т о п о д а, творить кілька родів с а в-

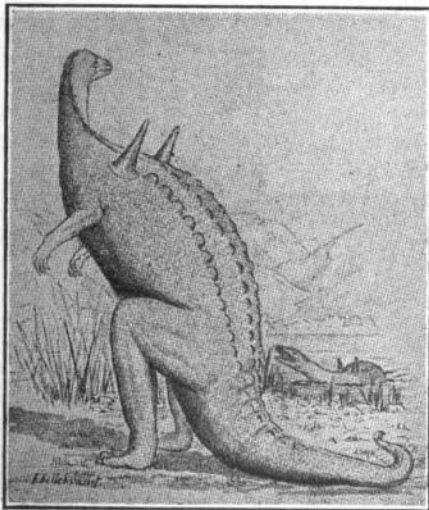
Кістяк савріяна в Кенсінгтонськім музею.

пять до шість разів тільки що слон. Його голова була мала, і він самий був повільний і ледачий. Його зуби не були такі острі і не дуже придаті до хватання і кусання. Його шкіра також не мала ні панцирів, ні рогів ні жадних інших средств охорони і тому

р і я н і в, які ріжнять ся між собою під многими зглядами. Вони були або чотиро- або дво-ножні. Всі вони жили ся рослинами, а долішня щока мала з переду місто зубів, остру пилу, що служила до кусання.

До сеї породи належали і н і в а н о д о н и. Їх задня частъ, а особливо хвіст, була дуже сильно розви е а, а за се передні ноги були зовсім не догідні до ходу. В однім місцю в Бельгії знайдено нараз аж 23 кістяки сих звірят. Найбільший з них був довгий на 30 стіп, а високий на 15. Се здивувало всіх, що тільки тих великанів знайдено в однім місцю. Їх знайдено загребаних в глині, перекладаній місцями піском. Правдоподібно вони згнули підчас великої катастрофи, а опісля вода занесла їх в одно місце і замулила, тай в той спосіб вони заховались до тепер.

Дуже дивним типом тої породи був с ц е л і д о з а в р. Дотепер знайдено лише один кістяк сего звіра. Він був не великий, довгий всего яких 12 стіп.

Сцелідозавр має два роги на хребті.

На хребті мав фантастичні роги і смішні нарости, як се видно на образку.

Між ними був також *стеґозавр*. Представте собі що ви є в стариннім пралісі. Серед пречудної тропічної рослинности нараз з'являється перед вами звір'юка, довга на 35 стіп і дуже висока. Вона спустила низько свою малу, препогану, гаче-птичу голову. Чотири великі слочоваті ноги підпирають безшерстне, ящуровате тіло зігнув в велику дугу, наче в порскаючого кота. Його хребет є вкритий великими, кістяними карбами, з яких деякі мають в перекрою 3 стопи, і він кінчить ся сильним звисаючим хвостом, який на верху має чотири пари острих ріжків. Хотяй вид сеї звір'юки нагнав би неодному великого страху, то в дійсности її не було чого боятися, тому що вона не мала ніякої зачіпної збруї, а страшене виеквіповане не мало практичного вжитку.

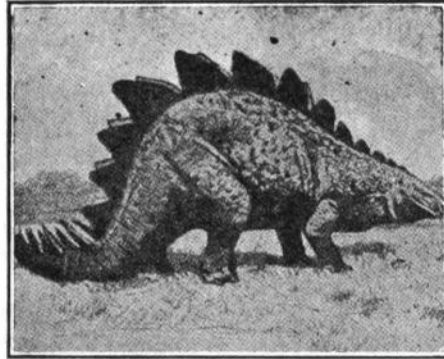
Другим смішним динозавром був *тріцеротопс*. Він дуже нагадував носорожця, і дехто думає, що сеї послідний є його потомком. Його найдивнішою ознакою була надзвичайно велика і потворна голова.

Хоч ціле звір'я не було довше як 24 стопи, то сама голова була довга на 6 до 8 стіп. Його паща виглядала наче дзюб,

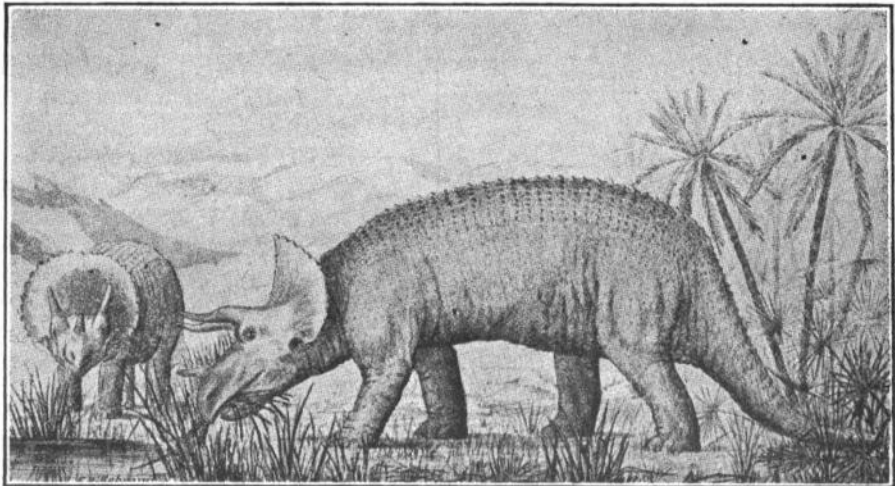
на переді були настромлені три роги, а шию довкола огортав довгий ковчир, яко охорона для плечий. Вид з переду сеї звір'юки мусів бути дуже страшний. Нема сумніву, що до тріцеротопса було дуже небезпечно зближатись, і коли африканські ловці кажуть нам, що носорожець є одним з найнебезпечніших звір'ят і що треба добрих нервів, щоби стрінати його напад цілним стрілом, то що доперва наш стрілець зробив би коли би він стрічав сю давню твар'юку?

Динозаврів тепер зовсім нема на землі. Вони вигинули як і многі інші породи звір'ят. Коли би природа не заховала їх дивних кістяків, ми би

навіть не знали що вони колись існували. Богатство землі є невичерпане. Що здається для нас великим і чудним, вона зітре його з свого лица, не зменшаючи свого богатства. Коли одно минає, на його місце приходить друге ще ліпше. Динозаври вигинули, а на їх місце прийшли ссавці і корови, вівці і інші сотворіня, що для чоловіка мають незвичайно велику вартість.

Стеґозавр був довгий на 25 стіп.

Тріцеротопс був на вигляд дуже страшний.

З ГЛУБИН ДУШІ.

Душі моїй полекші я прошу в Тебе,
Боже,
Розбуртаному серцю погоди і спокою;
Думками як буйним вихрам, що віють
все ворожо,
Скажи раз не знуцатись так тяжко
надімною.

Як те судно по морю, так я пливу
розбитий;
І без вітрил без керми, а буря надімною
Реве лютує визор, скажений і сердитий.
Душі моїй о Боже, полекші дай, спокою.

Як пірвана вітрами слабенъкая
пташина
Летить туди, де визор її несе з собою,
Так я лечу в безодню бездонню загину,
Бо серцю брак полекші, душі моїй
спокою.

Як цвітка, як билина, в степу без-
країм вяне
Під ударом морозів, пращається з
красою,
Так я марнію, вяну й тоді тибя аж
встану,
Як в серце, душу мою, прийде весна
спокою.

Поекші і спокою я прошу в Тебе, Боже,
Вчини най я знов стану нащадком
Твого раю
Досить гріхів неволі — досить вітрів
ворожих;
Поекші і спокою я в Тебе тільки чаю.

ПСАЛОМ 111.

Щасливий чоловік, що Бога ся боїть
Й по закону Його, життя веде своє;
Бо сімя рід його у вік ся устоїть,
А Бог йому все благословити буде.

На дім його спливуть майна мов дощ
рясні,
А правда його все буде тревати в вік:
Бо правим людям засьвітить сонце в
тьмі;
Щасливий в Бога все, праведний чоловік.

Щасливий чоловік, що щедрота у нїм
Кермує все життям і ближнім помага:
Бо хвала, честь його на судищи
страшнім,
А слава діл його, від рода в вік віка.

З кадилиць дим в гору зносить ся,
розливає запах тимїям
а люд клячить, а люд молить ся;
Прости провини, Боже нам!
Прости гріхи нам, як ми прощаєм
всім своїм ближнім і братам.

В покорі люд клячить й співас;
несе ся в гору тимїям.
І я клячав слізами зросив ся;
не було стриму тим слъзам;
зі всіми разом я молив ся
й пращав слъзою ворогам.

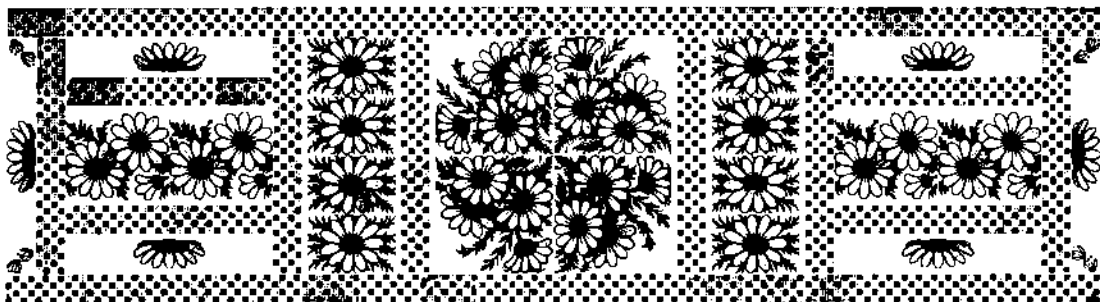

Як би само велике стражданє
Могло тебе, Вкраїно, відкупити, —
Булоб твоє велике пачуванє,
Нїкомуб ти не мусїла вступити.

Як би могутість, щастє і свобода
Відмірялись по мірі крови й сліз
Пролитих з серця і з очей народа, —
То хто б з тобою сунірництво зніс?

О горе, мамо! Воля, слава, сила
Відмірюють ся мірою борби!
Лиш в кого праця потом скрань зросила,
На верх той вибєсь з темної юрби.

Та праці то, мамо, в нас так мало!
Лежить облогом лан широкий твій,
А кїлько нас всю силу спрацювало,
Щоб жити, без дяки, в каторзі чужій!

СВЯЩЕННИК В ГОДИНІ СМЕРТИ.

В селі Н. в горах була місія. З гір і долин зійшли ся старі і молоді, хлопці і дівчата та слухали пильно як чернець місіонар говорив о сьв. сповіди, та дивних наслідках, які вога справляє в тих, що гідно сповідають ся. Саме говорив місіонар о великій власті священика в сьв. сповіди і о тім, що в годині смерти кожний правдивий священик має власть розрішати від всіх гріхів без виїмка.

»Наколиб я захорював смертельно«, — говорив священик — а був в найстрашніших гріхах проти Бога, ближнього і самого себе, то є один чоловік, що може мене виратувати з так страшного положення. Тим чоловіком не є ані лікар, ані богатир, ані цар, ані жаден инший могучий пан. Він один є дорожший і миліший умираючому ніж цілий сьвіт зі всіма своїми мудрощами і багатствами — а таким чоловіком є священик-сповідник.

І хотяби се був наймолодший священик, а навіть і сам був грішником, мимо того лишень він один по Бозі може умираючого грішника увільнити від гріхів. — В сповіди не зважає ся на особу священика, але на власть, яку він дістав від Г. Бога через епископа».

Запанувала гробова тишина, а місіонар звернув ся з застосованєм до людей. »Дорогі брати і сестри! Я люблю — каже він — ваші душі, як лише може любити чоловік свого ближнього, тому нічо крашого, нічо ліп-

шого не желаю вам, як лишень се, щоби кожний з вас в годині смерти, в послідній борбі життя зі смертю, крім совершенного жалю, мав також при собі правдивого священика. Прошу вас всіх, старих і молодих; закликаю на ваші власні душі, моліть Г. Бога встаючи і лягаючи, щоби Він дав вам ту ласку. Милосердіє Боже нехай так опікує ся вами, щоби ви в годині смерти крім невидимого ангела хоронителя, могли мати також видимого ангела, заступника сьв. Церкви, правдивого священика».

»Амінь, нехай так буде від тепер«, сказав по проповіді пастух до своєї жінки, що стояла біля него.

Був то Яцко, так його в селі попросту звали. Вже старий він був, але ще на силах добре тримав ся. Рідко можна було видіти Яцка на долах. Перед літами він так і на долах в селі мешкав, але нещастє позбавило його хатинки і города, так він і покинув тихцем своє рідне село і пішов з жінкою на високу гору, де рідко хто доходить і там наняв ся у одного гірника за пастуха.

Яцко з жінкою як собі постановили, так і зробили. Кожного дня вечером відмовляли коронку, щоби Г. Бог не дав їм вмерти на тій відлюдній горі без священика. Минали дні, тижні і місяці, минуло тепле літо, прийшла студена осінь. Одного дня Яцко трохи перестудив ся, стало його колоти в боці, та він не дуже зважав на се;

Гори повиті зимовим сном.

з початку все потішався надією, що воно минеся.

Було то вночі. Умучена денною роботою пастушиха спала, лише хорий перекидався з одного боку на другий — він не спав.

Довкола гробова тишина — північ.

До дверей хатини, де лежав хорий Яцко, зближався ангел смерті. Чув то хорий, предчував, що слідуєчій ночі вже буде лежати на сій постелі лиш саме його тіло без душі. Ніч се час совісти. Вночі може совість говорити, що хоче і як довго хоче, не можна від неї втіти. Воєа тримає чоловіка немов кліщами, говорить йому правду просто в очі, а бесіда її страшна, ой дуже страшна, бо через ню говорить справедливість Божа. Тисячі, тисячі гріхів ніч покрила, але тисячі і тисячі грішників ніч поєднала з Богом.

Яцко числив години свого життя. Він чув, як його тіло деревіє, всі його члени стають важкими мов олово. Смертельний піт виступив йому на чоло, руки і ноги здавалися вже мертвими, а серце давив якийсь страх. Обезсилений, ні живий, ні мертвий лежав наш пастух на розстеленій соломі. Він вже з неї не встане. За хвилину буде мусів здати стислий рахунок зі свого життя найсправедливішому Судії. Страшно приходилося Яцкови вмирати. В його голові товпилися страшні гадки мов в улию пчоли. Поперед його очі перелітали самі гріхи, а такі важкі, що аж подумати страшно.

Щож тепер робити?

Чи поправитися? Та коли? А ту ще мов чорна хмара пасує на його душу гнів та ненависть до тих, що позбавили його хати і города.

«О Боже, не дай мені так вмерти»,

простогнав конуючий «дай мені вперед висповідати ся».

Висповідати ся? Нараз повстав в його душі великий сумнів: — висповідати ся? ще нині? в ночі? на так високій горі? Если ти збудиш жінку і вона піде по сьвященника, то мине 5 годин нїм вона зійде з гори до села, других 5 годин нїм вийде сьвященик на гору, а за той час ти вже давно будеш на другім сьвітї. Коли се він так мучив ся такими гадками, в його серці випило ся щось мов каня в гуся. То була розпука.

Тяжкий зойк, що вирвав ся з грудий конуючого, збудив недалеко сплячу його жінку. Вона встала, прийшла до него, обтерла сухою хусткою піт, тай стала розбуджувати в нїм домліваючу надію. Були то слова і реченя прості і нескладні, але пліли з серця повного супружкої любови і щирости. Мали вони якусь надприродну силу, бо в них говорила жива віра і мов скала сильна надія. Рідко котра вчена, образована жєнщина, що довгі літа вчила ся по інститутах красної бесїди, так потрафить промовити до свого умираючого чоловіка, як говорила та проста сїльська жінка до свого умираючого Яцка.

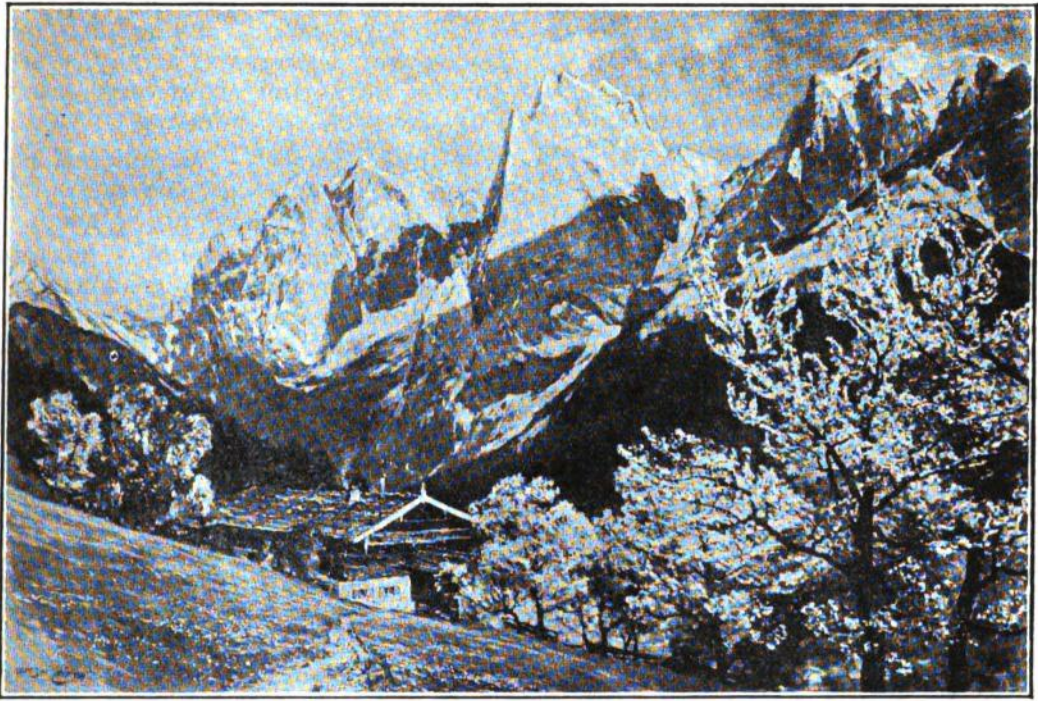
«Яцку», сказала по хвили. «Я тепер клякну коло тебе і буду молити ся, щоби прийшов сьвященик, і вір мені, що він прийде, не бій ся? Я буду так довго клячати, аж прийдуть зі села наші Отець духовний. Не трать тільки надії на Бога. Він є так добрий і Матінка Його Найсвятийша молитъ ся за тебе. Прецінь ми щодня мовили до Неї корочку, часами ти при тїм аж був умучений. Г. Бог може се зробити. Він все може і все зробить з любови до твоєї душі. Рано екоро гастане сьвіт, побіжить хлопець га долину до села, тепер не може йти, бо місяць зайшов, а на дворі темно хоч око вибери. Рано запросить хлопець Отця духовного і лікаря. Тільки не бій ся! При Божій помочи ти ще конче дочекаєш полудня».

І вклякнула сердечна, завісила чоловікови коронку на руках, взяла свою тай почала молити ся. Ніч поволи минала, а хорому ставало щораз гірше; мимо того обоє не тратили надії, що таки сьвященик же прийде на час.

На долині в селі стоїть великий, просторий дім, се гостинниця. Літом приїжджають сюди гості; одні щоби налюбувати ся чудовим видом високих гір, другі знова, щоби на сьвіжїм гірськїм воздуху відпочати по тяжкій праці.

Було вже співночі. В малій кімнаті гостинного дому, один гість не міг чогось заснути. Був то сьвященик, що вичерпаний зі сил задля надмірної праці, приїхав сюди, щоби в тихім закутку, га сьвіжїм гірськїм воздуху набрати сьвіжих сил. Його стан вже значно поліпшив ся, тож він задумав вернути вже до дому. Сеї ночі чув ся він чогось так неспокійним, як ще піколи в житю. Йому все насувалось питанє: чи ти так зужив час між сими горами, щоби се міг спокійно здати рахунок перед Богом? Ти правиш Службу Божу, молиш ся — се добре. Але крім того, чи не міг би ти ще щось більше зробити для спасєня ближних? «Такі гадки снували ся в його голові одна за другою. Він пригадав собі терплячі душі в чистилищі і помолив ся за них, згадав на конуючих і за них помолив ся. Відтак встав, витягнув руки до неба і з глибини душі закликав: «О добрий Ісусе! Ти так дуже любиш людські душі, прошу і молю Тебе через те конанє, яке ти перенїс на хресті, через болі Найсвятийшої Твоєї Матери, умилосерди ся над бідними конуючими грїшниками цілого сьвіта і очисти їх Твоею Найсвятийшою Кровю, аминь». Потім ще о одно молив ся він, а то, щоби Г. Бог дав йому нагоду завтра, се є, в послїднім дни його побуту в горах, зробити яке добре діло християнське.

На другий день рано, в сам день св. Лаврентія, відправив він Службу Божу тай вернув до гостинниці. Сон-

Весна в горах.

це вже високо викотило ся на чисте небо, весело розкинуло золоті лучі по високих горах і зелених лісах, а сьвященик вже таки був поважно задуманий. Він бажав самоти і спокою.

Перед гостинницею збирав ся гурток гостей на прогульку до ліса. «Просимо Отця з нами на прогульку», сказав один з гостей, «будемо мати гарне товариство». Сьвященик подякував за запрошенє, гості відійшли самі. «Бодай се най буде Г. Богу на подяку», подумав собі сьвященик, що з любови до Него відмовлю собі сеї приємности.

Він лишив ся сам в гостинниці. Бажав знайти спокій, але не знав де. По хвили взяв капелюх і палицю тай вийшов з хати. Перед його очи розстелила ся висока о широкій підставі гора, а на ню вела вузонька, не добре утоптана стежка. «Ген на гору», говорив до него якийсь голос; і він пертий якоюсь дивною силою пустился на гору. Ішов він так годину, дві, щораз висше і висше. Кругом ні живої

душі, жадної дороги не видно, вже й стежки не пізнати; всюди лиш трава, ліси, а від часу до часу вирине ізза ліса один, другий шпиль скалистої гори, вже ледви покритої мохом. По якімсь часі сьвященик зупинив ся. «Що мені є», спитав сам себе, ніби сьміхом, ніби поважним тоном. «Чи я згубив що на тій горі, що так спішу ся?» Однак якась сила тягнула його очивидячки наперед. Ані спека, ані умуцненє не могли його завернути з тої дороги. Ще з годину драпав ся на гору, аж ту пригадав собі, що на вершкку тої гори є хата одного гірника, а звідтам чудовий вид на гори. Хотяй ноги вже обімліли, мимо того сьвященик добував послідних сил і йшов наперед, неначеби там на горі мав дуже важну справу. Глянув перед себе, а ту ще спорий пмат дороги. Утомлений до крайности, гадав, що і кроку дальше не зробить, если не відпічне. Аж ось під деревом муравлиско, а мурашки увивають ся сюди, туди і не видно, щоби котра відпочивала. «Не дам ся

їм завстидати», подумав хвилину священик і пішов далше.

Нараз злопотіли по лісі удари сокири. Священик оглянув ся навколо себе і побачив недалеко двох рубачів, як стинали грубезну смереку.

Священик продер ся через гушавину, прийшов до них і поздоровив їх по християнськи. Вони відповіли чемно, але здивували ся дуже, що так несподівано явив ся перед ними священик. «Чи то Отця духовного післали о. парох», спитав один з них, зближаючи ся скромно до священика з відкритою головою і цілуючи його в руку.

«Або що?» каже священик.

«Чи Отець духовний нічо не чули про Яцка?»

«А щож стало ся з Яцком і що він за один є?» Здивовані гляділи один на другого, відтак відізвав ся один рубач:

«Яцко є пастухом і там на горі в хатині вмирає», — відповів рубач — хлопець побіг в село до о. пароха, але гадаю, що заки він верне ся, то вже буде запізно. Яцкова жінка безнастанно молить ся о священика. Еслиби Отець духовний хотіли ще трохи потрудити ся, то за хвилю можуть стати в пригоді душі християнській».

«Ах! То я вже знаю, що мене так тягнуло йти на гору» — додав священик — «то молитва бідної жінчини витягнула мене сюди» — і як стояв, так і пустив ся чим скорше на правці і за кілька хвиль вже був коло убогої Яцкової хати.

«Де є хорий?» — закликав голосно священик. Пастушиха глянула через вікно і не хотіла своїм очам вірити. Бог вислухав її молитви.

«Яцку, Яцку», — закликала з радості — «священик вже є» — і побігла чимскорше відчинити двері.

«Так священик вже є» — повторив до живого зворушений священик, і дучи прямо до хорого. Тут виняв він хрестик, який носив на грудях, а даючи його умираючому, сказав: «Возьми сей хрестик і тримай його аж до послідної хвилі: а в нїм є кусник того Хреста святого, на яким наш Божественний Спаситель проляв свою Найсвятїйшу Кров». Пастушиха вийшла з хати а священик усїв коло хорого. Що вони говорили в слїдуючїй годині, Бог лише знає. Убога хатинка пастуха була свідком чуда ласки і милосердія Божого....

Яцко помирений з Богом успокоїв ся цілковито і вже без страху очікував смерті. Врадуваний священик, що міг вратувати душу людську для Г. Бога, додав йому ще відваги, уділив відпусту цілковитого і попрощавши його, пустив ся до дому. Ледво однак уйшов з 5 хвиль дороги, аж ту доганяє його пастушиха і каже, що Яцко вже Богу духа віддав і що Г. Бог умисно не дав йому скорше вмерти, аж поки не поєднає ся з Ним через сьв. сповідь.

Таку силу має витревала молитва. Вона пробиває небо і неначе зневолює Г. Бога до уділення того, о що Його просить ся.

Що є правда, мудрість, чеснота, великодушність? — консеквентність. А що є консеквентність? Згода між вами, а вашим положенєм, вашим поглядом і обставинами.

Всяке моральне довіре до чоловіка що допустив ся раз холодної злости проти знаного, чесного і шляхотного характеру, рівнасть ся легковірности або безглузду.

А Ф О Р И З М И.

Хто в тім самім часі може зробити більше, як багато інших, той має силу; хто може зробити більше і ліпше, той має талант; а хто може зробити то, що ніхто инший не може зробити, той є гений.

Де кінчить ся консеквентність, там починаєть ся пустота, неспокій і терпіння. Консеквентність рішає про вашу повагу, в кожній обставині і справі, почавши від вашого ворога аж до вашого створителя.

Хто робить всьо консеквентно є приязний і є також гідний приязни; чим хто більше неконсеквентний, тим він менше спосібний до своїх обов'язків. Сей висказ здаєть ся є зовсім самозрозумілий. Однак як ти би обрушив ся, коли би я примінив його до тебе.

Хто є отвертий, однак не легкодушний; жертволюбивий однак не розтратний; довірочний, однак не таємничий; смирний однак не рабський; відважний, однак не арогантський, обережний однак не тривожливий, формальний однак не штивний; лагідний але не занадто поблажливий, кріпкий, але не жорстокий: сего чекають почеси, приязнь, чесноти.

Лагідність усміху означає лагідність характеру.

Сей, що не погорджує нічим, не може гідно нічо оцінити; а сей що не може нічого оцінити, не має права нічим погорджувати.

Хто є бистроумний в виборі доброго і відважний щоби пошанувати його в міру заслуги дає міру також своїй власній доброті і досконалості.

Лише той є мудрим, хто знає, звідки він приходить, де він є і куди йде.

Чим свободніший ти чувши ся в товаристві другого, тим свободніший і він; хто є свободний чинить і другого свободним.

Між людьми є негативна класа, якої постійною ціллю є нищення, яка безпастанно намагаєть ся, щоби зруйнувати нас, огірчити наше життя, уїмжити на чеси; стережіть ся тих людей, однак зверніть увагу на се, що вони кажуть; їх острій і далекосяглий осуд зверне вашу увагу на річи, яких ви булиб ніколи не завважали.

Хто бере від вас, повинен з своєї сторони щось дати. Інакше він є злодій.

Хто має відважні очі то скаже прямо правду як і також лож.

Хто другому перебиває часто бесіду є несталий і нецирий.

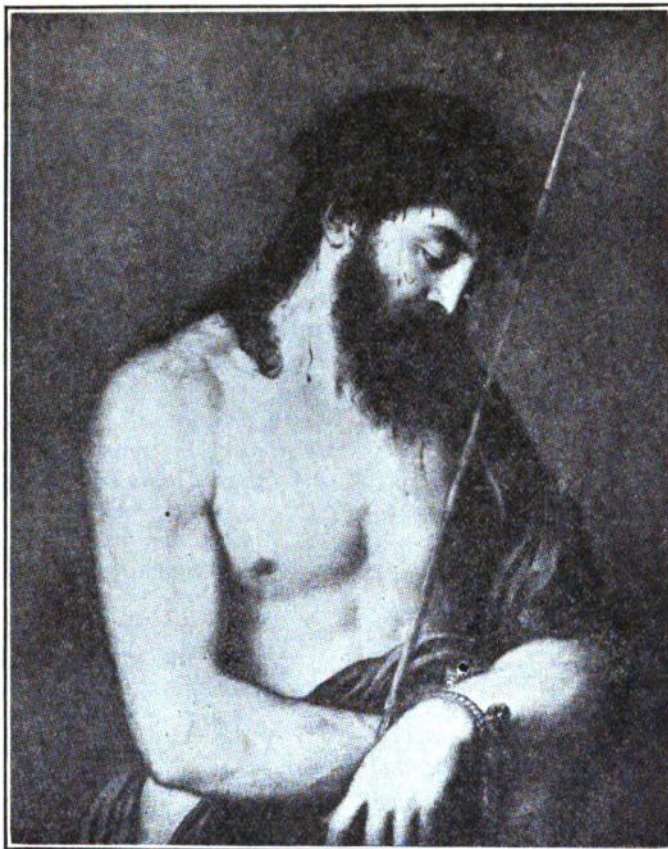
Хто ставить много рішучих питань, а сам дає оминаючі відповіді, мусить стягнути на себе підозріне хитрого або дволичного.

Хто не має ані приятеля ані ворога, мусить бути простаком: без талану, сили і енергії.

Як твої вороги і приятелі, такий і ти. Можна уважати когось за доброго, коли всі його сердечні приятелі є добрі, а його вороги рішучо злі.

Велику ціну має сей чоловік що не кине доброго, коли злобні і низькі люди зеднять ся, щоби його переслідувати.

Хто говорить чи то про свого приятеля, чи ворога, то само в їх присутності як і в їх неприсутності, сей є більше як чесний, більше як муж, сей прямо є героєм.

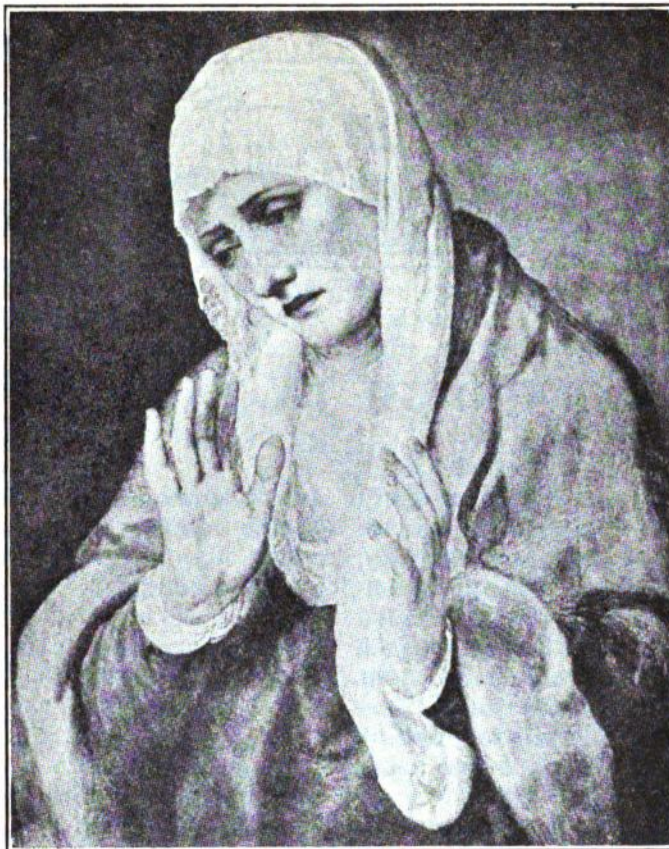

Хвала Тобі, Владико світа,
Тобі Володарю блакита,
І Серцю Твому все хвала;
У Тобі радість серця мого.
Ти витерпів за мене много, —
велика страсть Твоя була!
Як улягав Ти лиш любови,
коли без ропоту, без мови
ступав шляхами смертних мук!
Як смирно смерти Ти скорив ся
на те, щоб я освободив ся
від смертоносних, адських рук!

О смерти, гостю не відрадний!
Який удар твій безпощадний,
який безоглядний удар!
Ти — плід порока непримітний!
А покоривсь тобі весьсвітний,
всевладний, всемогутний Цар!
О серця мого серце ясне!
Ти з болю красн ся, нещасне!
Тепер Тебе благаю я:
Огрій Ти нині серце в мене,
нехай не буде все студене —
се просьба і мольба моя!

Студене в грудех серце маю:
тверде, засліплене до краю,
все бєть ся лиш для суєти.
Серце Ісусове чудове!
Огрій мєє теплом любови,
огрій його і просвіти!
Яви всю силу свого чару,
що нищить всяку сквернь до тла!
Нехай любов Твоя могутча
прийде на грішника як туча,
нехай здержить його від зла!

О Серце! Будь для мене світом!
Стань запашним рожевим цвєтом!
Твердому серцю сонцем стань!
Кинь іскорку рабови Твому,
а розгорить ся в серци мому
свєята любов, як ясна грань.
Хто взяв любов, той має силу.
Бо як спочити в Тобі мило,
ніхто не виявить в словах.
Хто полюбив Тебе, як слідно,
той при Твоїй зашиті гідно
перетриває смертний страх.

Серце, що будиш серце в мене!
без Тебе я — єство нужденне.
Склонись до щирих мольб моїх!
Прийди, бо довго жду вже тужно,
зблизься до серця мого дружно,
а даш йому рай щастя, втіх.
Знижись до серця мого, молю,
а вірно все Твою лиш волю
як раб чинити-ме воно;
як раб Тобі служити буде,
і лиш Тебе і без облуди
в одно любити-ме, в одно.

Пахуча роже, серце-квіте!
Чи слово у хвалу одіте
до Тебе Серце, долетить?
Знижись до мене милостиво,
души голодній дай поживу,
а певно сита стане в мить.
Зранене Христе, Серце в Тебе.
Я тебе молю в час потреби;
прийми мене, візьми в свій круг!
Серце моє зрани стрілою,
так як Твоє в час упокою.
зранив один із римських слуг.

Або просити-му одного;
постав те серце побіч Свого. —
там мати-ме найкрасший зиск.
Там буде все мов на весілю.
Там воно буде в кожду хвилю
славити дому Твого блиск.
Там йому буде любо, мирно,
там і радіти-ме незмірно...
Ах, дай се тільки, Христе, дай!
Серце моє Тебе лиш любить.
Хто-ж його в світі приголубить
і хто йому сотворить рай?

Др. В. Щ.

НЕ ТАК ЖДАЛО СЯ ТА ТАК СКЛАЛО СЯ.

Жив колись у нас на селі козак Степан Дуброва. Замужний був чоловік, сказати: що поля, що скотини, а найбільше — бджоли. Бувало, хлопцями ще, позбираємось на Головосіка до Степанової пасіки: «Дідусю, дай меду!» Стара його то часом і гримас було на нас, а старий — ніколи: наріже у миску стельників, та дочці у руки, — а та вже і роздає нам через тин по шматочку.

За молоду Дуброва чумакував, так там десь, далеко, й одружився. Добра, наче, і людина була його жінка, тільки пановита дуже; вже була стара, а ще подавай їй і спідниці баєві, і юпки гавзевані; а міщан, кажуть, була чи що. І до нашого брата, простого козака, не хилилась якось (не врок у їй, нехай царствуй!) чубріями звала: «Чубрії!» каже.

Семя в його була чималенька, та Бог прибрав до себе. Я знав жінку його, Стеху, та дочку Христинку. Та жив у него приймит Микола, — хто й що — сьвяті його знають!

Була ревізія — хлопця привели до волости, не знаю відкіля. Хлопця жило у шпитали, росло в поводирих, та тільки й знало, що його зовуть Миколою. Привели покинули. Хлопця у ревізії записали, а де дітись сироті — людям і клопіт мало.

Трапилося Дуброві йти колом розправи; дивиться, хлопця босе й голе,

лупає очима коло ганок та ковтає слези; може то сердешне, день-денський і хліба у вічн не бачило. Старий до хлопця, — мовчить. Другі вже розказали; воно тільки так жалібно, каже, дивиться на старого.

«Та як же воно, панове громадо, з сим хлопцем буде?» питає Дуброва.

«Записали, « кажуть, »у ревізію: нехай тепер батька та матери шукає».

«Так!» каже Дуброва. «Тільки поки сонце зійде, роса очі виїсть! Кажіть мені, панове, сего хлопця до себе взяти; я буду й ростити, і подушне за його платити».

«За всі голови!» кажуть.

Взяв, отто, Дуброва Миколу до себе, та й виростив, — гріх сказати, як рідну дитину.

II.

Микола і Христина росли собі у купі — і вирости. Любо було і чужому дивитись, як зійдуться вони на роботу: обое молоденькі, обое трудящі, і діло робить ся, і пісня лунає. Микола якось був неговіркий, все наче сумує, або думає що, а Христина, як та чаєчка, прудка та весела. Посядуть було віддохати: Христина, знай, щечече і хто на улицю ходить, і хто кохає кого, і коли рушники даватимуть, — все таки, вістимо, дівоче. Христина

щебече, Микола слухає, а одно з одного й очий не зведе.

Старий було, часом, підкрадеться ся до молодять, слухає-слухає, перехрестить дітий іздалік, та й піде собі гет, усьміхаючись. Гарна була дівчина Христина, ясноока, чорзобрива; і Микола був неагірший парубок. Як тепер бачу: високий, на лівій щоці значок родимий; погляд такий поважний, а діло в руках кипіло. Наставе було літечко сьвяте: старий коло бджоли, стара з дочкою у господі, а на полі Микола з наймитом порядкує. Вийде, йноді, старий на поле відвідати, все як слід, усе гаразд; Микола радіє, як дитина рідна.

«Добра в нас, жінко, дитина, Микола», загомонів раз старий до жінки: «роботящий, слухняний, і нас поважає, та й по селу, крім доброго, нічого про него не чути».

«Треба бути роботящим, треба бути й слухняним», відказує жінка. «Не роби, не слухай — проженуть! тоді куди голову прихилити?....»

«Може воно й так, стара, може й не так; а Микола все таки велика нам поміч... Дасть Бог йому долю, і ми йому поможемо: великим ні з чого, а пів сотні грошей, та пара волів, і у нас знайдеться Миколі на нове хазяйство».

«Так, так, старий!... Дочка рушники готує, — як будеш кожному паровиці з пів сотнями роздавати, діждешся зятя!...»

«А правду кажеш, стара: воно й лучше, як би не давати Миколі ні паровиці, ні пів сотні!... Поглянь, діти так гарно, здається, живуть поміж собою».

«Так щоб як се?»

«А так; нехай би їм без поділу усе, що ми з тобою придбали на віку. Микола — добра дитина — сказати; лучшого зятя нам би й не треба».

«Схаменись, старий! Чи тож до діла таки: єдину дитину віддати за чоловіка, що, може, де під тином на сьвіт народився!... Христина у нас, дякувати Господеві, як і в людей:

і худоба і врода.... Ні, старий, ніяко. Добра дитина!... Треба бути добрим, піде дітись; чи батько заступить ся, чи мати, чи, може, рід поважний, чи худоба велика?... Не будь добрий, — так і слова промовить ніхто не захоче».

«Дурень ти esi, баба!» відповів старий жінці.

У Степана така вже вдача була: як що не по його, він верзикаць довго не буде, — махне рукою: «Дурень, ти esi баба!» хоч би то була зовсім не баба, а справжній чоловік.

III.

У Дуброви був свій ліс, а в лісі сінокоси добрі. Діждали Зеленіх Сьвят. «А що, діти», каже старий: «дівоча косовиця настає!» — А тим того й треба, — до сего торгу й пішки. Забрала Христина дівчат, та й до ліса. А в лісі то в ту пору любо та мило: бджоли гудуть по вітам пахучим, соловіна пісгя горохом сиплеть ся по зеленому листячку, а цвітот, а пташок — рай Божий, та й годі!

У нас що року зберуться дівчата, то гуртом на сіножати, днів у два, в три за іграшки і погребакоть сінокоси і в того, і в другого, і в третього, — аж воно й геть добре!

На другий, чи на третій день, стали дівчата до дому збиратись; воно ще-б й не пора трохи, та Христині тільки до дому чогось треба.

«А ти, Миколо?» — питає Христина.

«Я з кіньми тут зістанусь, відказав, «а завтра у обідню пору приїду».

«Лучше би сьогодні, Миколо, на улицю пішли би; там тепер так весело, — Василевич приїхав».

«Який Василевич?» питає Микола.

«Василя Калюжного, що в окрузі був, — хиба не знаєш? Приїхав до нас у росправу писарювати. Не наших парубків—сказати! На вигадки та на прикладки, то й пари йому нема, — у жупані!... Прийди Миколо!...»

Миколу мов би вкололо що. «Побачу», каже.

«Дівчата пішли співуючи до дому, а Микола у лісі зістав ся. Ходить козак, — сам не свій, паче у Москалі зібрав ся. Смеркло.

«Поприпинай, Грицю, лошат, та й на коний поглядай», каже Микола наймитови: «а я піду вівса відвідаю в ярузі, щоб часом спашу не було».

Пійшов та мабуть заблудив, сердега: опинив ся не в ярузі, а прями-сенько на улиці коло дівчат.

«Микола! Що се йому сталось?... на силу!...» закричали дівчата.

Поздоровив Микола дівчат; дивить ся — поміж дівчатами парубок, в жупанині, на голові козир. «Осе-то воно!... гм!... Сів. Сьпіви, регіт, — звісно, улица. А писар, як те шило: одну обійме, другу поцілує, — часинки не посидить тихо; так й шнипорить усюди!... А найбільше залицяєть ся до Христини. Обізветь ся який парібок, — він зараз і пришиви квитку: дівчатам регіт, парубкови сором.

Посидів Микола, подивив ся. «Прощайте, дівчата!»

«Миколо, не втікай, — ще рано!» просять дівчата.

«Крамного не багато!» обізвав ся по панськи писар.

«Нехай же тебе, Миколо, вовки зідять!» закричали дівчата, «коли не хочеш гуляти з нами».

«Та і зідять таки!» приложив писар, «бо він бараном пахне».

Дівчата зареготали.

Повісив голову Микола йде, йому й байдуже, що там глузують з него. Вийшов за царицю; пахнув з поля сьвіжий вітрець — Микола ніби прочувєсь. Постояв-постояв. «Вернусь!» каже, «може се вона так; може, се воно нічого... Розпитаю про все, розкажу про все, чи так, чи не так; нехай буду знати свою долю!»

Прийшов до воріт, не засунені; він сів на колодці, жде. Коли так, геть-геть уже, бубонить щось по улиці. Він за ліску й сховав ся. Близше, — Христина з писарем. Постали під воротами. Писар так любенько заводить. Слухає Микола.

«Ні», каже Христина, «ніяко, побачать люди — осудять. Лучше виходи на улицу, на улиці побачимось і поговоримо».

«Моя перепілочко!» при людях я не хочу, та й не годин розказати, як вірно та щиро тебе люблю; а в садочку, Христино, крім соловейка, нікого нема, ніхто й не побачить, ніхто й не осудить. Посідаємо любенько під вишенкою, під вітям пахучим; нехай собі співває соловейко; а я тобі усе розказав би, Христино, все, що в мене й на думці, що в мене й на серцю!... Вийди, моя ясочко!»

«Побачу!» каже, та й стрігнула ворота.

«Пострівайже, серце, поцілую, ще раз, ще!...»

«Осе», каже, «як тобі се цілуванє!» Та й засунула ворота.

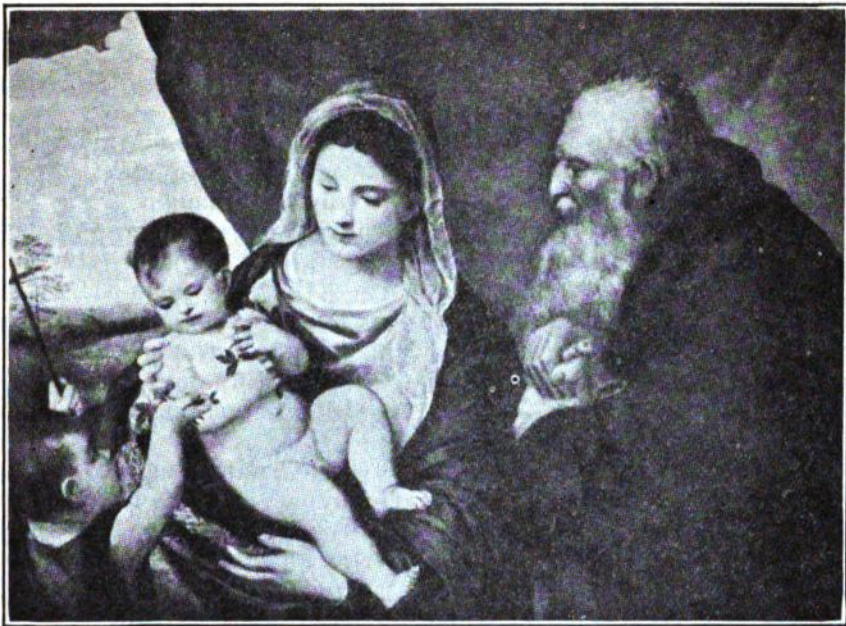
«Побачу!... гм!» пробурчав, усміхаючись, писар. «Вийдеш! з носа видно!» Викресав огню на люльку та й потяг назад, співуючи.

Підняв ся Микола. Місячко вже гень-гень височенько. По небі блакитному хмари плили тихесенько, та білолиций, як той лебедь у хвилю на озері, то виринає між іми, то потопає; а на селі тихо-тихо, наче й душі живої нема. Дивить ся Микола, кругом оглядає ся, ніби не второпає де він і як? Зліг на лісу, постояв-постояв, здихнув важко, та й поплентавсь, сердега, до гаю.

IV.

Христині минуло піснайцять; розвила ся, розцвила ся дівчина, як квіточка рожева. Мати, бувало, й очий не зводить з любої дитини. «Зіронько моя вечірняя, крале моя ясноока! то й чоловіка нема у нашому селі — чубрії все!» частенько, бувало, говорить своїй доні стара, жалуючи. «Чи таки-ж припаде оттаким білим рученькам піклуватись коло мужицького діла?...»

Богато парубків, багато й материй закидали око на Христину, та не знали з якої й підступити. Дуброва на

Пресвята родина.

богатство не вповав, се всі знали; знали й те, що Дуброва любить Миколу, як рідну дитину. А про те і Микола був такий парубок, що хотьби і хотів чим зганити — не зумієш.

»Мені здається, старий, чи не краще би нам уже Миколу поблагословити на всі чотири?« каже раз жінка Степану. »Виростили, викохали, — нехай з Богом йде в люди, та шукає собі долі, а то кожде думає, що ми в зятя його собі готуємо. Христині найдуться хороші люди«.

»Пішли, Господи!« каже старий. »Тільки я спершу казав і тепер кажу: кращого нам зятя не треба як Микола. Коли і дітям пішло Господь любов та совіт, я за іншого дочки не дам«.

»Отсего вже, старий, не буде!«

»Даруй! Господи, щоб було!«

»Не буде!«

»Побачимо....

»Побачимо!... Так, бач, чого твій Микола, як сич той, став похожати, що слова не добеться!... Аж і він, мабуть, задумав у чужім добрі господарювати, — побачимо!

Так було й частенько. А Микола не знає і не відає, що за него, сироту, без його вини, недобре поміж старими заводиться. Приїде з поля, візьме що треба, та й знов на поле. Вістимо — літо, літом хліборобова хата — степ широкий. То був не балакливий Микола, а то й ще краще мовчав; та тільки не господарство в чужім добрі, а інші думки завили речи козакови..

Раз так, приносить Христина обідати Миколі на поле. Сіли під возом; а Микола — чи їсти, чи не їсти.

»Який ти невеселий став, Миколо!« відізвалась Христина. »І на виду змарнів!.. Може нездужаєш?«

»Бог милував по котрій час,« каже.

»У тебе, Миколо, щось не добре на думці, та не кажеш, — недобрый став! Мати казали, що ти скоро покинеш нас, — не кидай, Миколо!«

»Я покину! Кого? вас?«

»Не кидай, Миколо! у-купі зросли у купі і жити. Може тебе щоденна ся праця сушить? Я таки батькови казала, що десь Миколі і віддихати не треба — усе на роботі, усе на роботі!... Та не до віку, Миколо, будем день при

дні працювати: я останнє літо осе хожу по полю, та піклуюсь ніби крепачка гіркая! Буде, дасть Бог, скоро й хата з кімнатою, і їсти і пити, й хорошо ходити. І ти, Миколо, знайдеш собі пару, та й будемо жити любенько у-купці.....»

»А ти собі хліба найшла вже Христіно?»

»Я?... Ні« відказала Христина, та й почервоніла.

»А відкіля-ж се на тебе такий панський вітер віє?«...

Христина ще й більше почервоніла.

»Не соромайся мене, Христіно! Коли ти кого щиро полюбила й тебе також, — я перший радітиму твоїй долі.«

»Спасибі, тобі, Миколо! І мати радієш, що, може, скоро я не буду мужичкою«....

Микола здихнув. Посиділи, ще поговорили; Христина за горшки, та й до дому.

Остався Микола; проводить очима Христину, й очий не зведе. А вона поспішає, сьпіваючи, до дому; та як та перепілочка, здається, і ніжками до землі не черкаєть ся. Христини вже давно й не видно, а Микола стоїть, дивить ся... Потім утер рукавом очи, та й знов за соку — ниви доорувати.

V.

»Не гніви Бога, стара; за що таки ти Миколу так обиджаєш?« обізвався одного разу старий Дуброва до жінки. »Лучше сироту з двора прогнати, а ніж докоряти йому куском хліба. Чи він же його даром їсть у нас? Поглянь лиш, який він на виду став!... Кам'яна душа — і таб пожаліла«.

»А чи можно-ж стерпіти, коли твій Микола обезглуздів зовсім... Єму кажи: тату, а він каже: к кату! як навіжений!... Коли не мусиш до ладу діла робити, і хліба чужого не їдж!«

А Микола, справді, наче збожеволів; йому треба у Чернечину, а він

опинить ся у Шкрабовці, — поїде по сіно, а ликов привезе.

Заманулось раз старому відвідати поле, — сїяли жито. Приходить. Микола сїє.

»Помогай Біг, Микола!«

»Спасибі, дядьку!«

Старий ближше, — аж Микола сїє гречку. Дивить ся старий на Миколу, а той блідий-блідий... Куди тут лайки!... Пригорнув його: »Миколо, сирото мій безталанний! Прости мені, мій голубе! тяжко, бачу, виходить тобі хліб мій, моя дитино!«

Микола счепив руки: »Дядьку! я... Мині.....«

»Годі, годі, Миколо!« каже старий. »Не журись, не плач: усе буде як слід, усе буде гаразд!...« А в самого так і котять ся з старих очий сльози.

Гірке жите стало Миколі; одно те що Христина... а друге — мати. Так і їсть, наче іржа зелізо! Обізветь ся старий, — куди!

»Погане в нас жите, — нехай де лучше шукає: не прив'язаний!« каже жінка.

Діждали Покрови. Сидять так раз у-вечері, і діла ніякого не роблять, і речи нема; коли забрехали собаки на дворі. Трохи згодом, увиходить двоє сусідів, поважєї люди, у нових свитах, красними поясами підперезані, у одного під правицею хліб у білій хустині.

Поздоровились, привитались. »Поклянялись вам,« кажуть гості »Василь і Василях щастям та здоровлем та хлібом сьвятим«.

Стара накрила білою скатертиною стіл, просить любих гостей до покутя; така весела, говірка і запіканой поставила на стіл кубичечку. Сидять, гуторять про се та про те, звичайно, як свати.

»Та як воно буде, пане Степане?«

»А так буде«, каже Степан. »Покланяйтесь і від нас Василю і Василисі щастєм та здоровлем, дякуйте за їх ласку, та повагу щирю, панове! Хліба сьвятого не цураємось, а дочки сего року не віддам, — молода. Більше погуляє, лучшим згадає батька старого«.

Чого вже її робили, що ні говорили — га Степана і аче перя московська напала: її віддам до року, та й її віддам. З тим свати й до дому повернулись.

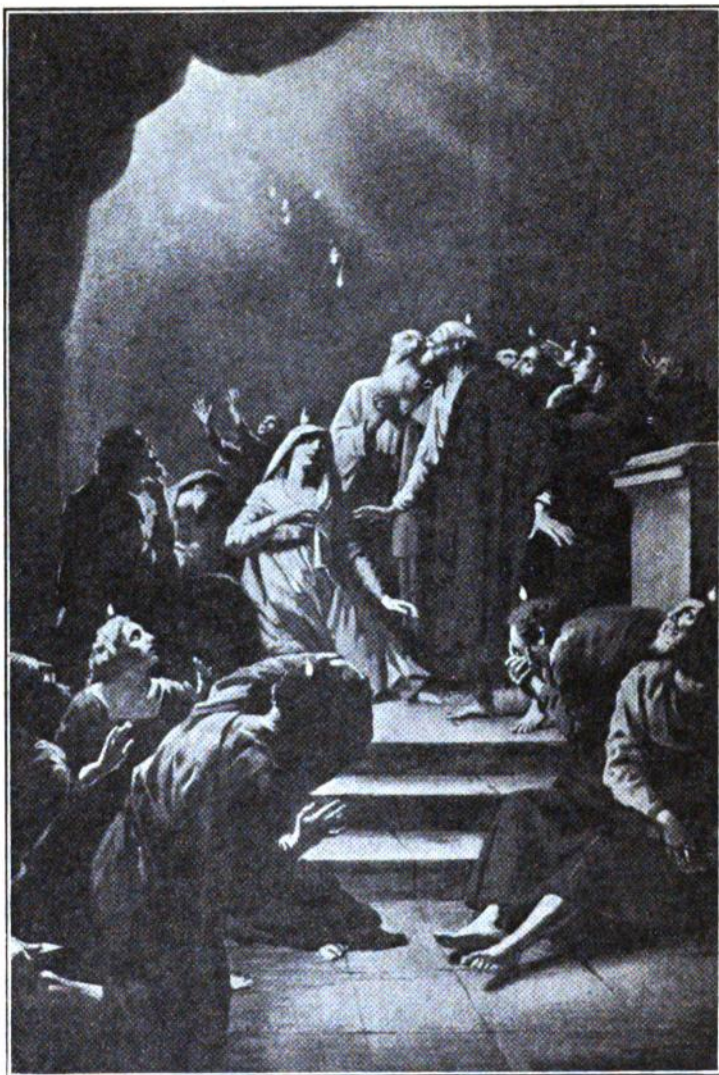
Стара й руки опустила. Не придумає, її пригадає; яктаки за такого чоловіка, як писар, дочки її віддати?

»Се її чубрій який! Первий чоловік у селі, судить і рядить, як знає, — кожному прийдеться до його з покірною!... Обезглуздів«, каже »старий, та й годі! Та не буде-ж і по його, не діжде й приблуда моїм зятем бути!«...

Зробилась хата Степанова гірш пекла. День у день сварка, та лайка, та слези!... А що вже терпів Микола — Господи! Нехай би стара, а то й доня; і тій мати натруудила — чого знала; довелось Миколі і від Христини терпіти і речи недобрі, і зневагу. А того він ждав... Того серце сподівалося. Глянеш бувало на парубка — серце щимить. Усі знали, що він терпів у Дуброви; а щоб він став на кого жалуватись — ніколи в сьвіті!

VI.

»Бач, старий, на моє й вийшло! От тобі й добра дитина? Бач, яка добра! як водив старці та ночував попід тинном, так тоді і дядечко й тіточко, й сухі і немазані; а як викохали та виростили, — згинув як харцізяка, і спасибі за хліб-сіль нашу не сказав!..

Сошествіє Св. Духа.

Мовчиш, старий? не любо правду слухати!«

А Микола справді зник. День, два нема.

Коли так, тижнів два чи що, прийшла до волости бумага за Миколу. Почув старий, та мерщій туди, питає: »Що! Як?«

»Іде«, кажуть, »ваш Микола охотою у москалі, — так начальство учинило запрос; що він і як?«

»Та як?«

«Громада одвістила, що препятствія не іміється, а що Микола добра людина».

Здихнув старий: «Добра людина!» промовив: «тяжко добра!»...

Почула і стара з дочкою, — раді-раді! Думка; тепер старому нічого пручатись. А старий все-таки своє: «Не дам до року, та й не дам, і то ще», каже, «коли покине писарювати».

«Та схаменись, старий! Чого се ти коверзуєш? Подумай, які люди! Бог дає дитині долю, а він; нехай покине писарювати! Писар — первий чоловік у селі. Христина за ним, як у Бога за дверми житиме; і дома панство, і в людях повага, на хвості не посадять; та й нам кожде голову схилить».

А тут і доня пристане: «І таточку, і голубчику, не губи свої дитини єдиної! Лучше мені з мосту та в воду, ніж з иншим одружитись!»

Як до стіни!

Дождали Дмитра.

«Якже хочеш», домовляється стара: «буде каєня, та не буде воротя! Діждешся ти, старий, лихої години, гіркими слізьми заплачеш на старости віку!... Плач тоді на свою голову!... Та й почала щось на вуха шептати.

Старий аж здригнув. Побілів-побілів. «Необачная ти мати!» каже, та й заплакав.

А за тиждень чи як, молодих повінчали.

Як понурих старий Дуброва голову, так і весілля не допомгло. Пють, гуляють у хаті, а Дуброва ходить по дворі смутний та мовчущий.

На другий чи на третій день, весільні поїхали у Шаболтасівку, — верстов шість, коли знасте, у перезву, там дядько жив молодого, а старий з наймитом дома зістав ся. Обідньої так пори, сидить Дуброва кінець столу, сумує, — коли рипнули двері. Підняв старий голову.

«Москаль! Микола!» Скочив з лави та до него; зрадів-зрадів! То цілує, то хрестить; спитає одно, друге, та знов на-ново.

«Мене, дядьку, вибрали у ївардієнці», каже Микола: «гонють у Петербурі; та я ублагав старшого, — спасибі йому, — та й прийшов відвідати вас, та подякувати за хліб-сіль вашу, дядьку!»

«Добре, Миколо, спасибі!... Та який же ти гарний став, мій голубе!... Тільки чогось наче поблід».

«Трохи нездужав», каже. «Звісно, і люди незнакомі, і порядки не ті, поки привикнув».

«Так, так», каже Дуброва, хитаючи головою: «знаю твоє житє, знаю!»

Старий, здасть ся, на все забув, мов повеселів; розказує Миколі й те, й друге. Засьпівали пісні.

«Отже я з радощів гет загуторивсь з тобою, Миколо, а тобі з дороги і відпочити-б треба, — лягай-же сину, абощо!»

Переночували.

«Та якже отсе, Миколо, не побачивши моїх, йдеш?» каже старий, дивлючись що той вже лаштується в дорогу.

«Нехай їм Бог дає щастя та здоровля!» каже Микола. «І рад би побачити та не могла, — на три дні тільки пушено».

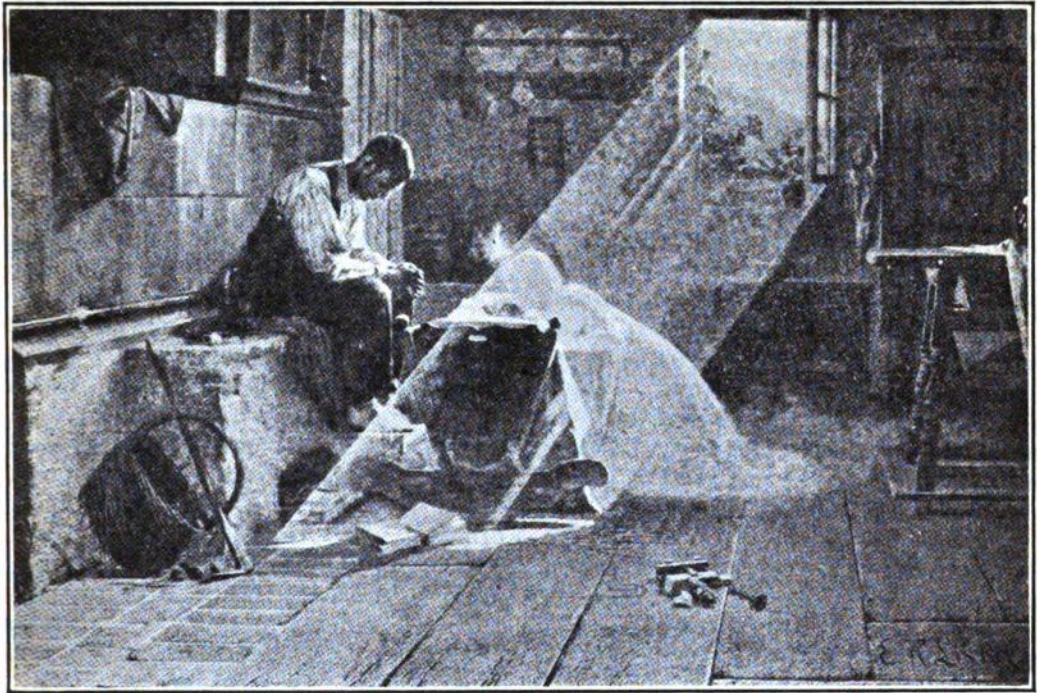
Чого й не робив старий, — не можна та й не можна!

«Молись же Богу, Миколо!»

Відбив Микола три поклони; відбив три поклони і Дуброва старий. Потім зняв з божниці образ невеличкий: «Ходи сюди, Миколо!»

Микола підступив, став на вколішки. «Благослови тебе, Боже, як я благословляю тебе, люба дитино моя! Пішли тобі, Господи, вік довгий, розум добрий та долю щасливу!...» Схопив за голову, ще хотів щось казати, та й не сказав нічого за слезами.

«Слухай же, Миколо, що я тобі, може, в останній раз, казатиму. Бій ся Бога, не бій ся труда, не обіждай меншого. Отсей гаманець — тут сто рублів — возьми; се не плата за твою працю в моїм добрі, — Бог тобі заплатити за твою щиру правду!... Не пручайсь, Миколо, — возьми; не обіждай хоть ти мече на старости віку. Знаю, —

Сон відіця.

поки ти здоров, чужі гроші тобі не в жадібку, та на віку всяко буває, моя дитино! Боронить тебе Бог від немочи, або іншого лиха несподіваного, — віддай сі гроші за упокій душі, ти сирота, Миколо, — умреш, так і помянути нікому!...»

Помолились Богу ще раз, пійшли. Вийшли за царину. «Прощай, Миколо!» каже старий: «Не забувай, що я казав тобі. Не так ждало ся, та так склало ся: Божа воля!...»

Попрощались; старий пішов до дому а Микола своєю дорогою.

Іде сердега, а на полю ні душі живої. Зійшов на Кручиків Груд, що коло дороги, — степ, кругом степ! Весело дивитись на степи наші безкраї, любо козацькій душі оглядати те широке роздоля степове, тільки не тоді, як нема в тебе на світі ні хатини, ні родини!... На степу широкім, безрідному сироті у двоє важше його сирітство. Поглянув Микола округи, поглянув на село, де звікував вік свій

молодий, на хатки знакомі, на садки вишневі, — і гірко-гірко заплакав...

VII.

Минуло десять літ чи й більше. У дворі старого Дуброви господарює писар Калюжний. І двір не той зробив ся: те повалене, друге похилене, наче й хазаїна у дворі нема. Оженившись, писар спершу потроху, а потім і гет став пити.

Старий було часто благає зятя: «Покинь, сину, писарювати: писарство се до добра не доведе!»

Зять би, може, й послухав, коли-ж стара... Тій паньство, та шаноба людська на умі.

За живота старого ще й туди-сюди було, а як умер, — пішло по-панськи! Наведе було зять день-у-день гостей: щоб і те було, щоб і друге було, а де його взяти, — йому і горенька мало.

За шість літ і старий вічну пам'ять засьпівали: старий ранше Богу душу

віддав. Зісталась на господарстві Христіна з чоловіком, і дітьми Бог благословив. А тут, і те треба, і другого нема, а хазяйство з недогляду небогато давало. Чоловік зранку до вечера у розправі, а в вечері, хоч і тут, так теж такий, що ні любові від него, ні совіту, ні слова ласкавого. Кинеться було Христіна по хазяйству сама, — так щож? Одна голова за все... Друге діти дрібні, і коло них треба. А чоловік не звик, бач, до мужицького діла. Нема чого, — думати довго не буде, — йому все мусить бути готове.

Сидить так раз Христіна в хаті, сумує, латаючи сорочечки дітям. «Господи!» каже, «чи не лихо яке крадеться до мене, на серцю мов гадина вється!»...

Коли сусідка на двері. «Христіно, серце, лишенько твоїй головоньці!».. Христіна так і обмертвіла. «Везуть твого чоловіка у тюрму, — вже в путо закований!»..»

І не стямилась Христіна, як прибігла до розправи. Благас, плаче: «Не можна», каже становий, «начальство велить! Твій чоловік, голубко, фалшиві пашпорти постачав, та і суми обчеської недостача».

Чого вже не робила, сердешна, щоб як-небудь відволотити чоловіка, — худобу ростратила, здоров'я запанастила; а чоловік все-таки пішов туди, де козам роги правлять.

Зісталась молодиця, як там у пісні співвають: ні салдацькою женою, ні мужнею удовою! Бодай нікому хрещеному так не зіставатись!...

VIII.

За рік чи за два, ішли Москалі через наше село, становилися на нічліги. Кому треба їх, кому й не треба, всюди налізало.

Ви, може, бачили коли, як поведуть їх по селі, по кватирах? — кумедія. Кождий так і дивиться, де більші хати, або двір, — туди й прямус; а того й не зна, бідолаха, що з великого двора часом і миши довтікали!

Коло Дубровиноного двору трохи не бились, кажуть; думка-то: «Оттут можна і питем і їдженем підживитись!» О бодай вас! Був квас, як кажуть, та не було вас, а настало квасило, так і вас позносило!

Переночували, пішли.

«Подивись, мамо, що се таке?» каже старша дочка Христині, подавши ремінний гаманець.

«Де ти взяла, доню?»

«Мсту хату, коли лежить під лавкою де москаль ночував».

«Положи-ж», каже, «під горшок, на полицю: вернеться москаль — віддаси. Не бійся, він не битиме».

«Він не сердитий, мамо. Вчора вибігла я з хати, а москаль сидить на призьбі, — злякалась так. А він до мене: «Не бійся», каже, «дитино не бій!» та до мене. Взяв за руку, питає: «Де твій батько, де мати?» — «Батька», кажу, «на Сибір забрали, а мати в кімнаті лежать, не здужають». І про діда питає, та такий ласкавий, мамо, так все любо дивиться мені в вічі».

«Добра, якась людина, — спасибі йому! І вчеряти не дали, а він і слова поганого не сказав».

«А сьогодні, мамо, раненько, ми дивимось з печі через комин, щото москаль робитиме; а москаль дивиться через щілочку в кімнату, де ви лежите. Довго дивився, потім став Богу молитись, а слези йому так і ринуть з очей. Може, і москалеви, мамо, жалко стало, що ви нездужаєте».

Вже й пів дня, — нема москаля, день, два — нема.

«Подай мені доню, той гаман, що Москаль забув!» каже Христіна! «Що воно таке?»

Розв'язала — гроші, перелічила — сто рублів. Чудно Христині, що така велика сума, а москаля нема. Тиждень, другий — нема. Візьме Христіна гаман у руки, — дивиться-дивиться... Де вога його бачила?...»

«Чи ти б угадала, доню, того москаля, що був у нас на квартирі?»

«Угадала-б мамо! Високий, чорнявий, вуси такі великі».

»А на виду, нічого в него нема?»

»Нічого нема, — тільки на лівій щопі значок так невеличкий, чогось».

Здихнула Христина, тяжко здихнула. »Мамо, мамо!« каже: »прости тобі Боже, на тім сьвіті, за мою і за його нещасливу долю!«

Від того часу Христина все ніби дожидала кого. Вечір зайде — Хри-

стина повкладає більших спати, а сама за воротами з малою дитиною. Було і геть-геть місяченько підійметь ся в гору, а Христина усе сидить за ворітьми та в кінець улиці поглядає.

А про москаля більше і чутки не було.

Петро Кузьменко.

„ВЕЛИКИЙ ЧОЛОВІК.“

Не той великий чоловік,
Що десь вітає за горами.
Або сидить весь цілий вік,
Й думками йде під небесами.
Не той великий чоловік,
Що голову дере високо,
Що от праці він одвик,
І має кляте — заздре око.
Й не той що пише, та читає,
Скигнить завжди і хлипає.
Або ще той що все гуляє,
До того й владу сильну має.
Не той що вється під змарами,
А землі уже не бачить,

Не той що бежа з ворогами,
Та цілий вік, ножі лиш точить.
Не той що золотом лиш дзвонить
І всі його за се шанують.
Однаково нас смерть угонить,
Й черви теж не звередують.
А той великий чоловік,
Що сірає на йому свита;
Жевє з природою по вік,
Працює завжди поки світа.
Що, гнетъ ся він над борозною,
І щиро молить ся так Богу, —
Оттой з роботою трудною,
Топче нам усім дорогу.

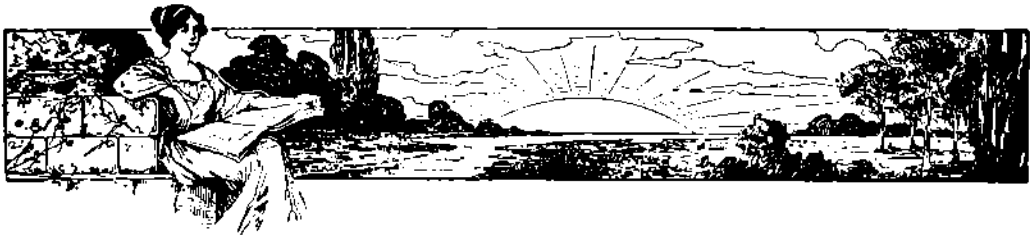

Не кажіть, що ви знаєте когось
досконало, доки не ділилисье ся з
ним спадком.

Ніколи не пізнасте докладнійше
добрих і злих сторін чоловіка, як тоді
коли побачите його в пересправі з сла-
вим або зловним суперником.

Не вір много тому, що не знаючи
тебе, звіряють ся зі всім, а й тому, що
випробувавши тебе, не звірить ся з ні-
чим.

Не звірай ся з своїми тайнами тому,
що лишений на сам в твоїй кімнаті
пшипорить поміж твоїми паперами.

ЯК БОГ ДАСТЬ ТО І В ВІКНО ПОДАСТЬ.

оповідання ОЛЕКСИ СТОРОЖЕНКА.

I.

Був собі чоловік та жінка. Були вони люди заможненькі; усього в них доволі; і поля, і скотинки, і худоби, і хата простора з садочком і левадою. Післяв їм Господь на втіху одного тільки сінка, — Павлусем звали. Та вже-ж й шанували і пестили вони того одинчика! не так батько, як мати.

І що-то вже за мати була! Між матірками, на вдивовижу мати! Вже Павлусь був чималий пахолок, а вона ще возила ся з ним, як з маленькою дитинкою. Було власними руками годує його, а він, телепень, тільки глита, та, як той пущвіринок, знов рот роззявлює.

Усю зиму й осінь з хати не випустить. «Не ходи, сину» каже, «холодно змерзнеш, та ще, крий Боже, занедужаєш, то я й умру, не діжду, поки ти й одужаєш!»

Прийде, весна або літо, знов не пускає. «Не ходи, сину, душно сонце напече головку, головка болітиме!»

Цілісенький рік не дасть йому порога переступити, хиба у неділю поведе до церкви, та за ним і не молить ся, так обома руками його держить ся, щоб хто й не доторкнув ся до него. А він як обридне йому стояти, то такий галас підійме на всю церкву, буцім з него чортяка лика дере. «Ходім, мамо, до дому!» хлипас: «їсти хочу!» То мати і веде його до дому, не діждавшись кінця служби.

А як кладе його спати, то сама й стелить, і роздягає, й хрестить, і ще

й котка сьпіває, неначе над годовичком.

Часом батько, дивлячись на се юродство, стає гримати на жінку і похвалитись, що він Павлуся віддасть у школу до дяка аж у друге село, так куди!... і не каже... Така з неї добра і покірна жінка, а як дійде діло до її Павлуся, то як скажена стане: і очі витріщить, і запінить ся, і за ніж хапаєть ся; крий Боже, що виробляє!... Кажу вам, що і між матерями на вдивовижу була мати!

Доріє Павлусь до парубка. Так його вигнало та розперло, такий став гладкий та опецькуватий! Пика широка та одутлувата, як у того салогуба, а руки білі та ніжні, як у панночки. Та від чого-б їм і пошерхнути? Зроду, не то щоб ціп або косу у руках подержав, не взяв ся й за лопату, щоб відгребати сніг від порога!

II.

Було старий і стане доказувати жінці: «На яку радість ми його вигодували? Який з него хазяїн буде? Що з ним станеть ся, як ми помremo?... Останеть ся він на сьвітї, мов сліпий без поводитаря!»

«С, чоловіче!» відкаже жінка: «як Бог милосерний пошле йому щастя, то без нас житиме ще краще, як теперка!»

Уже Павлусеві минув й двадцятий, вже -б він і на вечерниці пішов, та мати не пускає.

»Не ходи туди, синку!« каже, »на вечерицях збирають ся самі п'яниці та розбишаки; там тебе обідять, віку тобі збавлять. Почекай трошки, я сама знайду тобі дівчину, саму найкращу на всему світі, саму роботящу! Вона буде тебе й годувать, і зодягать, і доглядать, як рідна мати«.

Так не привів-же їй Бог і оженити сина. Раз у ночі розвередувався Павлусь: як на живіт кричить; »Меду та й меду!« У старих на ту пору не було меду.

Що тут на світі робити?... Устала мати, накинула на себе свитину, не схотіла будити наймичку; і сама мотнулася по селу шукати того меду. А на той час така піднялася фуґа, що не то що у ночі, а і в день не побачила -б світу Божого.

Бігала, сердешна, бігала від хати до хати (у кого й є, то каже — нема; не хочеть ся вставати), та якось вже випросила у пан-отця. За один спільничок обіцяла бузівка подарувати. Трохи не замерзла, та таки принесла, і що-ж?... Павлусеві вже не до меду; заснув манесенький, ніяк його і не розбуркаєш.

Так через той-то мід занедужала небога, та і вмерла. За нею в слід і батько ноги простяг, і наш Павлусь і не схаменув ся, як зіставсь круглим сиротою.

III.

Що-ж з ним сталось?... Правду казала мати: Як Бог милосерний пішле йому щастя, то без батька і без матери житиме ще краще, як за них.

У покійників, — звісно, як у заможних хазяїнів, був наймит і наймичка. Наймит-парубок ще молодий, працюватий, непитущий, а наймичка те-ж чесного роду, осталась бідною сиротою, і покійниця приняла її до себе, як рідну дитину. За Павлусем і їм добре жилось; було чимнебудь йому угодють, то стара і дякує, і гроший їм дас і добру одежу, а часом за наймита скотину у поле вижене, а за наймичку хату вимсте і води принесе.

Ото-ж як умирала стара, то благословила наймита з наймичкою побратись, наділила їх худобою, і аж руки їм цілувала та просила, щоб вони не обіжкали її Павлуся, доглядали-б його і були йому рідним батьком і матір'ю; а вже вона на тім світі буде благати Господа, щоб він, милосерний, післав їм всякого щастя і талану.

Отож після смерті старих, наймит оженив ся з наймичкою і стали собі господарювати.

Щастє, як горох з мішка, так і сиплеть ся на нашого Павлуся: і урожай у него лучший, як у других, і коров нема ялових. Накупили волів і післали кілька хур у Крим за солю, на Дон за рибою; построїли шинок з лавкою, та й годують скриню карбованцями, як свиню горохом. Кругом у сусідів талій давить скотину, а у Павлуся, як на сміх, хоч би один тобі віл здох!

Раз наймит піймав у садочку ройка, так з того одного розроїлось колодом з трийцять.

Наймичка доглядала Павлуся, як рідна мати; і годує його і голову йому змие, і розчеше, і одягне, і роздягне, і стелить, — так йому у вічі й дивить ся, думку його відгадає; бо Павлусь за весь день і пари з рота не пустить; хочби часом чого і схотів, вже не попросить: йому і слово важко вимовити!

Тільки йому і роботи, що цілісенький день їсть (а лопає здорово!) та спить. Було прокинеть ся в ранці — зараз наймичка і ставить перед него душею жарену курку, або качку або повнісеньку макітру вареників з сметанкою; їсть неборак, аж за ушима лящить. Не встила наймичка його утерти, а він вже й уклав ся спати. Поспить на перині, лізе на піч поспати ще у просі. Пообідає, і знов куняє; коли зимою, то знов у просо, а коли літом, то вийде у садок, ляже під грушею. А часом, глянувши у-гору, трошки і розсердиться: »Бісові грушки!« пробубонить, »які спілі, і над самісінькою головою висять, а ні одна ж то не

впаде у рот!« І що-б то дриготуть ногою та штовхнуть об цівку то і поспалились би, — так, кажу-ж йому важко і поворухнутись. Лежить-лежить, та й засне. Пополудне, і знов йде у комору спати, і спить вже аж до заходу сонця. Розбудить його гаймичка вечеряти, нагодус, здіме свитину, чоботи, покладе на перину, а він тільки вже сам засне.

Лучалось, наймит вернеться з поля і навідасться до Павлуса; а тому і голову важко держати на в'язах. «А чи не смикнулиб пане Павле, люльки?» спитас наймит.

«Смикнув би», пробелькоче Павлусь, «так люльки не знайду!»

«Та ось же вона біля вас на лавці!»

«Та хтож її набе?»

«Та вонаж набита, я-ж її вам набив, як їхав у царину. Отже біля вас і справу положив!»

Та викреше огню, розпалить люльку і ветромить йому у рот, то він і смоче.

Бувало, придуть до Павлуса, та й намовляють його, щоб йшов з ними на вечерниці.

«Не піду!» пробубонить; та й очі запліощить.

«Чом?» питають.

«Далеко. Якби вечерниці збирались біля моєї хати, то можеб і пішов.

«Е, пане Павле!» кажуть йому парубки, «якби ти побачив наших дівчат, то не казав би, що далеко!»

«Бачив, доволі бачив!...» відзивається Павлусь.

«Де-ж ти їх бачив? Ти-ж із хати ніколи й носа не виткнеш?»

«Та коли-ж снять ся, щоб вони показились! Аж обридли!...» відкаже Павлусь, та й перевернеться на другий бік.

Засьміють ся парубки, та й підуть від него.

IV.

Раз, на зелену неділю, зібралось парубоктво шукати скарбу. Взяли з собою заступни, лопати і горілочки не забули тай пішли у степ.

Йдуть біля Павлусевої хати. От один парубок і каже. «Зі асте, що хлопці! Візьмемо з собою та щасте Павла. Леж я (таке дали йому прізвиське), то вже певно знайдемо скарб; він такий щасливий, що такого і на всему світі не знайдеш!»

Підійшли парубки до вікна, — вікно було відчинене. Дивлять ся, а Павлусь розплатався на перині, і хропе на всю хату.

«Пане Павле! О, пане Павлю!» гукнули парубки. «Ходім, лишень з нами скарба шукати!»

«Не піду!» відрізав Павлусь.

«Ходім-бо!» просять парубки, аж кланяються. «Ми тебе так з периною на руках і понесемо; не тебе нам треба, а твого щастя. Як ти з нами будеш, то, може, Бог дасть і знайдемо скарб».

«Еге!... Як Бог дасть, то і в вікно подасть... Не піду!»

«Дожидайся поки тобі Бог у вікно вкине; а ми собі підемо шукати».

Зареготались, та й пішли собі, засьпівавши Чумака. Ходили-ходили по степу, аж до вечера. Шукали, розкопували могили до всего приглядувались і нічого нічого не знайшли.

Розказують люди, що часом скарби і самі вилазять на верх землі, перекинувшись у яку-небудь пакість; у старого шолудивого діда, або у миршавеньке козеня, або у здохлу кішку. Кому щастє, той і пізнає скарб. Так, кажуть, до всего приглядались і нічого не побачили.

Вже вертаючись, як смерклося, недалеко від села — дивлять ся — лежить край дороги з долих хорт. Мабуть, давно здох, гидко до него і близько підступити.

От один парубок і каже: «Слухайте, хлопці! візьмемо сего хорту та шпурнемо Лежньови в хату, нехай се буде той скарб, що Бог йому у вікно вкине».

Парубкам подобалась ся вигадка. От вони підняли того хорту на дручок і понесли.

Підійшовши тихенько до Павлусевої хати, розмахали хорту, та й шпур-

нули в вікно; а він як бебехнеть ся об поміст, так і брязнув і зазвенів, і як жар по всій хаті розсипав ся дукатами.

»Тривай не руп!» закричали парубки, »се наш скарб, се наші гроші!»

»Брехня!» каже Павлусь, »се мій скарб; се мені Бог у вікно подав! А що? Я-ж вам казав, не вірили?»

Парубки не слухають його та товплять ся в хату, а тут на той галас де не взялись наймит з наймичкою, убігли в хату, за рогац та за макогін, як штурхнуть одного-другого, — так вони і вгамувались.

»Будь ласкав!» кажуть парубки, »хоч щонебудь дай за те, що принесли твому хазяїну скарб!»

Наймит кинув їм кілька дукатів, та й каже: »Нате вам за працю, а се наші гроші, бо самі таки розсудіть; »хтоб їх у чужу хату вкинув, якби не сам Бог того схотів!»

Та, сес кажучи позбирав наймит гарненько дукати і сховав їх у скриню.

Оттакий то був щасливий наш Павлусь! Сказано; як кому Бог дасть щастє, то не треба йому і рідної матери, не треба і скарба шукати: сам його знайде. А другому неборакови на бездоллю, у те-ж саме вікно, у котре вкинув ся скарб, влізе злодій і останню сорочку витягне; не поробить день, то на другий і їсти нічого.

Щаслива нитка до смерти не звирвалася Павлусеві. Найшлась і дівчина, що, як той скарб, сама до него лицялась. Післав йому Господь і діточок, покірних, слухняних, працюючих, не таких як він пудофет, а в матір, бо жінка у него була невсипуща господиня.

І віку йому таки чимало протяг Господь, до білого волоса доспався. Спав-спав, аж поки на віки не заснув.

V.

Що таке на сьвітї щастє? спитав би я у дуже письменних. Частенько чуєш, люди кажуть; о той щасливий; глянеш на того щасливого, а він тобі показує на другого, а сам жалуєть ся на свою долю. Зовуть щасливими і тих, що увесь свій вік нічого не дбають, як мій Павлусь. Бог їм все дає, а вони нудять ся сьвітом, не знають, що у них є і чого їм треба. Зовуть і скупого щасливим, бо у него багато гроший, а він, неборак, увесь свій вік стереже тих гроший, як рябко на ланцуху, ніякої користи з них не має, і голодний і холодний, ще гірш від якого-небудь бідолахи!

Ні, панове! По мойому той тільки щасливий, хто другому не зазидує, а дякує Богу за те що Він йому післав, — той, кого Господь благословив на добрі діла, що розкинулись вони по сьвіту, як розрослась пшениця, на добре-виораній ниві. Нагодує вона і пахаря і його сусідів, попаде від неї скибка й старцеві в торбу. Не той тільки щасливий, що сам натріскаєть ся й виспить ся, а той, що й другого нагодує і заспокоїть, бо у такого і душа не буде голодна!..

Отсе-ж так загвоздив вам з письменська, щоб самі відгадали, чи мій Павлусь справді щасливий, чи, може, таким тільки прозвали його зависливі люди? Глядіть же, щоб не було по приказці: Хвалить шинкар п'яницю, а дочки своєї за него не віддасть! Завидуете щастю мого Павлуса, а ніхтоб не схотів бути Павлусем.

Святий Христофор.

В давню давнину жив один чоловік, на ім'я Офор. Він був надзвичайно великий і дуже сильний, так що всі дивились на нього як на великана; однак всі його любили задля його доброти і лагідної вдачі. Офор вже за молоді рішив посвятитись на службу другим і тому вибрав ся в мандрівку, щоби знайти наймогутішого володаря, якому він мігби служити.

Його спроваджено у двір одного могутого короля, який надзвичайно був рад мати так великого і сильного слугу; і Офор був вдоволенний, аж одного дня він побачив, що його володіль на згадку імені діавола, в перестрахи, зробив знак хреста.

»На що се ти робиш?« Запитав Офор.

»Тому що я бою ся діавола«, відповів король.

»О коли ти його боїш ся, значить що він є сильніший від тебе, і тому віднині я в тебе більше не служу«, сказав Офор. «Я рішив ся віддати свої сили тому, що є наймогутіший; тому я мушу взяти собі діавола за пана.» І Офор скоро опустив королівський двір.

Довго Офор мандрував, аж вкінці стрів велику громаду їздців, з чорним полководцем. Провідник заговорив до Офори і запитав, чого шукає.

»Я шукаю діавола, бо хочу йому служити.«

»Ось ти маєш його перед собою. Коли хочеш стати моїм слугою, то я тебе прийму. Ходи за мною.«

І так Офора прийнято між слуг сатани.

Одного разу їздці зблизились до великого хреста, що стояв самотно на роздоріжжю. Сатана приказав їздцям завертати взад.

»На що се ти робиш?« Запитав Офор.

»Тому що я бою ся образу Христа.«

Значить, що ти не є так сильний як Він; від тепер я буду служити Христови. І Офор перейшов сам один попри хрест і помчав далі сьвітами.

По якімсь часі він стрів пустиножителя, і став його випитувати, де би він міг знайти Христа.

»Всюди«, відповів сей.

»Я сего не розумію«, сказав Офор; однак коли се правда, то чи такий сильний чоловік як я здасть ся йому на що?«

»Ти можеш йому служити молитвою, постом і добрими ділами, мій сину!, відповів святий муж. На се Офор засмутив ся.

»А чи можу я йому прислужити ся ще в який инший спосіб?« Запитав він.

Пустельник завів його на беріг рвучого потоку, який котив ся з гір і сказав: Бідні прочани які хочуть перейти сю ріку, нераз обмочуть ся, а часто рвучі струї поривають їх з собою. Стань ту і перенеси всіх, що прийдуть над берег ріки; і коли ти будеш повнити сю службу з любови до Христа, то приїде день, що Він прийме тебе до своєї дружини.»

Святой Христофор.

Сей плян сподобав ся Офорови і він побудував коло води малу хатину, в якій замешкав. Чи в день чи вночі він радо переносив через ручай кожного богомольця, що лише просив його помочи.

Одного разу, коли Офор спочивав, почув він нараз діточий голос, який закликав його три рази по імені. Се був бурливий день, і ріка була глибока і рвуча; однак сильний і крепкий муж не бояв ся. Взявши мале дитя, яке його закликало, на свої плечі, він вступив до води.

Коли він зайшов на середину ріки, рвучі філі прямо збивали його з ніг; Він боровсь з ними з трудом, якого він ще ніколи не відчував, а дитина видавалась його надзвичайним тягарем. Офорови здавало ся що його тягар збільшаєсь з кожною хвилиною. Майже вичерпаний з сил великан звернув ся до малої дитини:

«Що се є, мале дитя, що ти таке тяжке?» сказав він. «Мені здаєть ся начеб я ніс на собі цілий сьвіт.»

«Не лише сьвіт, але і Сего, що його сотворив», сказав звінкий срібний голос. «Я є Христос, твій Сотворитель, твій Бог і Володар. В відплату за услугу яку ти зробив мені, Я хрещу тебе, в імя Отця, і Сина і Сьвятого Духа; і даю тобі імя Христофора, Христо-носця.»

Вони дійшли до берега, а радість незмірна наповнила душу нового Християнина. Він впав до землі перед Божим Дитятком, яке так промовило до него: «Встань Христофоре і застроми свою булаву в землю. Завтра вона зацвіте білими і огнистими рожами на згадку, що Христос був нині твоім тягарем.» І Сьвяте Дитя зникло.

Хто скоро рішаєть ся на щось, не розслідивши справи, буде вперто опирати ся при сім.

Хто тішить ся чужим щастєм має ніжнійшу вдачу як той що співчуває в чужім смутку.

Сей що сьміяє ся з вас, заки прийшов до вашого порога; сльбляв вам, коли ви відчиняли двері; давав ся дуже легко вам переконувати; коли відходив то вас славословив, а вийшовши з хати, вас проклинав, сей має неоспориме право до архикняжого престола в пеклі.

Для кого найчистійше ще не є чистим, для того і найчорнійше ще не є темним.

Хто жадає від тебе сего, чого, як він знає, ніколи тобі сам не дав, має низьку вдачу, якою гордять добрі і злі.

Хто з розмислом ошукує svojого приятеля, той буде старати ся ошукати Бога.

Не будь четвертим приятелем сего, що має вже трох перштим, і всіх їх стратив.

ГУМОРИСТИЧНА ЧАСТЬ.

Хахол Максимович.

(Правдива історія з життя Москвитин на Україні.)

В однім селі та був, значить, такий піп, що мабуть такого ніде й не було, та се все діялось не між нашими людьми, а між тими раскольниками,*¹) що живуть поміж нашими слободами і готові, як то кажуть, хахла за цибулю зарізати. Довго отто у них не було попа, а дістати їм хотілось, щоб хахли безмозгі не сьміялись; вони-б раді були як би який з наших пішов, та ніхто не йде. «Щоб ще в воду кинули за табак!» кавав наш покійний діакон. Коли їхали раз слобожане путем-дорогою і зустріли чоловіка, а на нім була шапка попова та ще й крадена, не купована. Ваяли його вони, а як роздивились, що у него борода як у доброго цапа, так вони і не знали де його й посадити. Почали вони йому носити і яйця і курей і всякі лакітки. «Тільки, просять, не кури ти пожалуйста проклятого хавлацького табаку!» «Ні, Бог сохрани, каже він. І всегда у него, у хаті така було стоїть юга від ладау, що кат його розбере, хоть він десять люльок уживає.

Чи скоро, чи ні, приїздить відкілясь з заграниці архієрей — там і архієрей той такий, що у него мабуть і шапки попівської не було як його надбали, за те він тепер був страшний.

Треба нашому попу — то, служить архієреєви тому. Добре. Зібралась повна молельня парафіян — стоять та погляджують борід-

ки — буде, значить, чим перед владикою похвалити ся. Коли входить і архієрей і починає ся діло...

Піп і почав: «Ішов я путем — дорогою, найшов я шапочку попову. Їхали мужики — слободжуки ваяли мене за попа. Осикові дрова, вербові дрова, усе-ж то дрова, а щоб піп був попом!»

Воньмім! каже елика.

«Єге наровить ся коли слуха», дума піп.

«Правдивияни мотузки льняніє — всеж то на попове» — вже дужче, сьмиліше бере піп.

«Воньмім», знову відвічає елика.

«А в тій улиці сто талірів на полиці, а щоб піп був попом!» як гаркне піп, так аж шибки задзвонили.

Аміль: — закінчив елика. Та після служенія забрав сто талірів та й поїхав даліше, а піп остав ся попом.

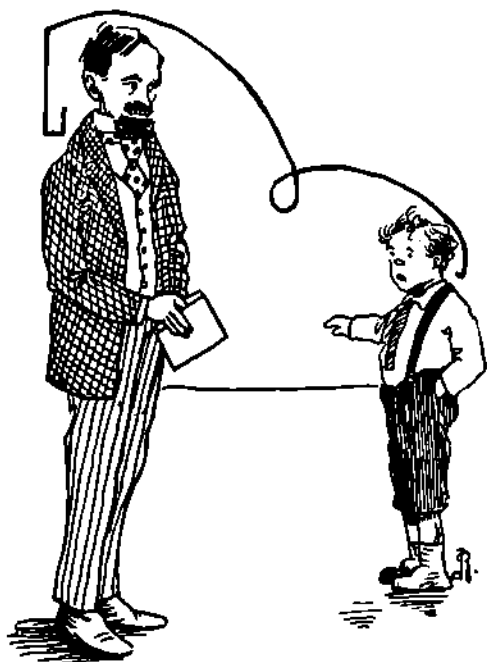
Не дуже він балував парохіян службою, а бувало виїде та і пічне: «Туз короля бє, король вишника, вишник нижника, нижник десятку, десятка девятку, девятка восьмаку, восьмака семаку, семака шестаку побиваає...» А дячок провертів на крилосі дірки та як перепел перебираючи пальцями: «одна дірка, дві дірки, три дірки, чотири дірки, п'ять дірок!» а очима так і бігає по ліву сторону іконстаса.

Не знаю, чи довго чи ні служив той піп — тільки він як огню бояв ся хахлів. Перед кожною службою він питав: «а чи нема де хахла? — Ні, бачка! одвічали парохіяне. — Ну, коли нема, так йому прийшло до голови сказати своєму стаду річ. «Тільки каже, щоб не було хахла».

*¹) раскольники — московська релігійна секта.

Ну, на котрий там день, зібрались усі в ту їх моцельню, чи як... «Бережіть ся, знову каже піп, щоб не було хахла... — «Нема!» А подивіть ся краще, говорить піп, наче чує його серце. Подивились, здасть ся нема! О піп і почав: «Люди міряне, как не було ні неба, ні землі, Адам плел плетень...» Слобожане й роти пороззявляли...

«А в щож він кіля, сякий такий сину, вбивав!» як крикне тут Хахол Максимович, а він бач сховав ся за дверми та й не видержав. А піп як був з роззявленим ротом, так і задуб, а далі відійшовши трохи і каже: не говорив щоб не пускали хахла! Видите! Скільки його не благали посла, ні — так і не сказав, а хахла слобожане живого розняли по суставчикам. Піп же той, скільки не жив, а проповідей більше не плів, і перед службою сам озирає за усіма дверми, чи не сховав ся, не дай Боже, який хахол між капустяними головами.

Професор: А ти Гаврилку, знаєш де Америка?

Гаврилко: А певно, що там де перше бо тато до Івана пис на один адрес листи пишуть.

Швець в Раю.

Сидить баба сама в хаті, згадує небіжчика чоловіка тай плаче, що другий вже не такий добрий. Аж тут входить вандрівний швець тай просить милостині; а йшов він з далекого села, що звало ся Рай. Дурна баба й гадає, що се небесний рай тай питає, чи не видів він там її небіжчика, що вмер перед роком.

«Ай», каже швець, там тільки душ; скажіть мені в яким однію ви його поховали, може по сім й нагадаю».

«Його» — каже баба — поховали в білім простиралі та баранковій шапці».

«Ага того», говорить швець, «того знаю добре; він не має ні чобіт, ні сїраччини, ні штанив, ні сорочки, та ходить як яка сповида лише в простиралі; всі бавлять ся, а він не має сотика та жие з милостині, яку дають йому другі душ».

Баба плаче над горем свого чоловіка тай питає шевця, чи не може він вертати до раю. А він й каже:

«За чотирнацять днів буду там знова».

Просить вона його отже, щоб взяв дещо для її чоловіка. А швець тому й рад.

Небавком входить баба з вузаликом повним всякого шматя, дає шевцеві ще й двайцять срібних тай питає, коли прийде він в друге та принесе їй вістку.

«Далека дорога», каже швець, «то й незараз му я вертати».

А баба налякана, що її небіжчик знов може впасти в біду, дає шевцеві ще й всі ті гроші, які мала дома, аби він передав чоловікови.

Скоренько розпрощав ся наш швець, бо бояв ся, що надійде другий чоловік баби.

Так й було. Бо ледви він відійшов, входить до хати мужик, тай дивує ся, що його баба чогось веселої сьпіває.

А вона йому зараз й розкажує, що чула від шевця за свого небіжчика, та як передала йому до раю одніє й гроші.

Лютить ся мужик, але нічого не каже бабі, а ще й хвалить і питає, куди той швець пішов; він хотів би пігнати за ним конем та додати ще десять срібних, бо вона дала за мало гроший і небіжчик недовго зможе з них жити.

Пішла баба сїдлати коня, а мужик падыкає, що його жінка така дурна та обіщос собі добре її обложити, як вже відбере від шевця одніє

і гроші тай верне домів. Сів наш мужик на коня тай гонить за шведом.

Але швед не в тім битий. Видить він, що хтось дорогою жене тай догадує ся, що се чоловік тої дурної баби. Кидас скоренько вузол і правило — по яким можна було його пізнати — за пліт в траву, а сам стає, спирає ся на палицю тай ніби на когось чекає.

«Чи не бачили ви», кличе до него мужик, «чоловіка з вузликом і правилом?»

«Видів, видів, саме тепер утік у ліс».

Хоче мужик гонити в ліс, але там великі мокляки так, що годі їхати конем. Злазить отже тай просить швеца, аби потримав коня, а сам біжить в ліс.

Та ледви він щез в лісі, взяв швед за плота вузлики тай правило, сів на коня тай пігнав куди йому було треба.

Вертає мужик за якийсь час з ліса, дивить ся, а за тим чужим і за конем й слід пропав.

Бачить він, що се той самий пройдисьвіт та що вивів в поле й його, тай думає, як би то вибредати ся перед жінкою.

А жінка вже йде проти него, бо задовго було й чекати.

Дивує ся, що чоловік йде пішки та питає: «Чи дігнав ти швеца?»

«Дігнав», каже мужик, «дігнав; та нарікав він, що дорога до раю дуже далека, то й дав я йому коня, щоб скорше туди прибув. Наказав я йому також передати конину твому небіщикови, аби мав чим і в раю їздити».

Баба радує ся, що чоловік її так любить тай каже: «Коби ти, любчику, скоро вмер, то меш бачити, як я тебе щиро люблю. Щодня слати му тобі до раю всякого добра».

Довго лютин ся мужик в душі на себе і на свою жінку, бо і пройдисьвіт вивів його в поле та ще й перед сусідами похвалила ся баба сим мудрим ділом.

Чиста правда.

Суді я: «Отже пристаєте на то, що ваш сусід позичив вам збанок, а ви віддали йому збитий?»

Обжалований: «Ні! По перше, він мені ніякого збанка не зичил, — а друге, збанок був уже збитий, а третє, я віддав йому збанок цілий»...

Загадочний образок.

На університетських викладах. А деж підів ся наш професор? Шукайте його.

Кілько ся лишить?

Зять до багатого тестя: «Тату, позвольте що я вам задам загадку рахункову, чи відгадасте!»

Тесть: «Ану задай!»

Зять: Припустім, що ви маєте в кишені 200 доллярів, а я вас прошу щоби ви мені подарували з того 100 доллярів, то кілько вам лишить ся?»

Тесть: «200 доллярів».

Зять: «Та як 200?»

Тесть: «Та так, що я тобі не дам ані центів!»

Не дав ся здурити.

Налаяв батько курку: — «А щоб ти здохла!»

А синові-писареві се не вподобало ся. То він і навчас батька: (Се було, бачите на Україні і синок змосковщив ся!)

— «І на што таке неспрілічноє таварить? Рукай, (лай), старік, так: «Штоб тбця пісар іскушал (аів)!»

Батько зрозумів, до чого воно йде, і каже: — «Добре, сину, і давно-б повчили — ми-ж люди темні...»

Другого разу лізе в миску котеня, а батько на нього: — «А коте! щоб тебе писар іскушал».

Писар чув те і каже: — «От тьомний народ! З ним і умной чепалск пічево не паделаст!»

Пані: Ти чого сліпаками по мені водиш, смаркачу?

Хлопець: Я лиш пані, дивую ся, що такий старий корч а ще цвите.

Айришська загадка.

Двох Айришів бавили ся в загадки і коли зужили цілий засіб, Пет сказав, щоби видумати яку нову.

«Ол-райт, — відрік Майк — а ну відгадай, що се таке: — ходить по подвірю на двох ногах в пір'ю і сьпіває гав-гав?»

Пет подумав хвилику і каже:

«Ні, не вгадаю. А що се таке?»

«Курка».

«Ов, а то легка загадка — сказав Майк — але до чого тут се сьпіває «гав-гав!»?

«На те, щоби загадка була трудніша до відгадання».

Наші діти.

Чого ревеш?

— Бо я вчера ударив ся в голову.

— Чомуж ти вчера не виплакав ся?

— Коли вчера не було нікого дома!...

Варто жити тисячу літ.

Наколиб ви позичили свому сусідові доляра на тисячу літ на 5 процент, вам сусід по тисячу літах буде винен самого проценту \$104,064,820,917,985,083,392.

Мертвое тіло.

Ухав якось через наше село Вирнихвистку становий. І якаж то комедія скоїлась із того гемонського переїзду так сьміх і казати добрим людям! Побачив ото він, ідучи, що недалеко від управи, якраз коло битого шляху, лежить здохла курка; зразу звелів залинити коні, підозвав мене і питає:

— «Ти хто такий?»

— Гаврило Очкурня, кажу йому.

— «Дурак», каже.

— Може і так, отвітую.

— «А по службі хто ти такий?»

— Старшина, кажу.

— «А коли ти старшина, каже, то кудиж ти дивиш ся», да і показує пучкою на здохлу курку і питає мене:

— «Видиш?»

— Бачу, кажу, коли лежить перед очима.

— «Видиш?»

— Да вижуж, бачу.

— «Видиш?» питає в третє.

— Виджу-бачу і бачу виджу! Сеж не голка а цілісінька курка!

— «На что это похоже?» питає.

Підійшов я до гемонської курки, глянув на ню з боку тай кажу як би не такі ноги та голова, то можеб походила й на гуску.

— «А так, ти, каже болван, сще сьміять ся задумав! Одвічай: с чим сообразни, на что похожі такий возмутительний явленія?»

Хай тобі, думаю, біс, де се ти взяв ся на мою голову? та не вам кажучи, аж злязавсь. Да впяті таки поміркувавши, яку птицю найбільші пани люблять; кажу: з чим же сообразна? — сообразна, кажу, з журавлем, ваше благородіє! А сам думаю собі: нічого казати похоже таки, як чорне теля на жіночу плахту! Як почув же він відвіт мій, так аж підскочив.

— Я тебя за такі одвіти в острог засажу, говори, что это такое.

Шуликою двить ся на мене, а пальцем показує на прокляту курку. Що ти на сьвітї казатимеш йому? Чисто забив він памороки мені а далі відважив ся тай кажу.

— Не знаю що воно таке!

А він знову:

— Я тебе спрашиваю, что это такое?

— Птиця, кажу, якась чужосторонна!

— «Знаю, что птиця, а как їй тепер назавать?»

— Бог його сьвятий знає як воно по вашому буде на прозванс, а по нашому, кажу, се простісенька зуауляста курка, щоб їй ще в друге здохнути проклятій!

— «Дак по вашому єто курка?»

— А вже-ж кажу, курка.

— «Какая?»

— Здохла.

— А по нашому, каже, єто єсть мертвое тіло, которому лежать в таком місці никак не подобает, ибо от єтого может заразить ся воздух, а от сего посліднаго могут произойти разния повальния болізни. А даби правило сіе твердо утнізидилось в тавоїй дурній голові, — штрафую тебя дісятма карбованцями, каковия деньги та найскорійше должен доставить у мою станову квартиру. Поняв?»

— Звісно, поняв, путню річ і дурень пійме!

Він на се нічого не одвітував, крутнув вуса, крикнув: «Пашол», і заторохкотав собі далі...

Через два місяці після сього я, як самі бачите, грамотний, такий рапорт відваляв становому: «Рапортом рапортую; що вчорашнього числа, чи то пак позавчорашнього, я совершенно не чувствительно і без усякого посторонного подвожденія, наткув ся на смердячєє, не ізвісно кому принадлежащєє «мертвое тіло», а вирякою на шії. Іспрошую вашого скорійшого розпордженія, а то може заразить ся в Вирвихвистіі воздух, а саме «мертвое тіло» зідять собаки, я ідучи вже двох відогнав: Омелькового бровка та дякового рябка, — обидва такі прокляті що лихо: торік у отця Микити всі ковбаси з погребя повитягали. О чім вашому благородію і доношу».

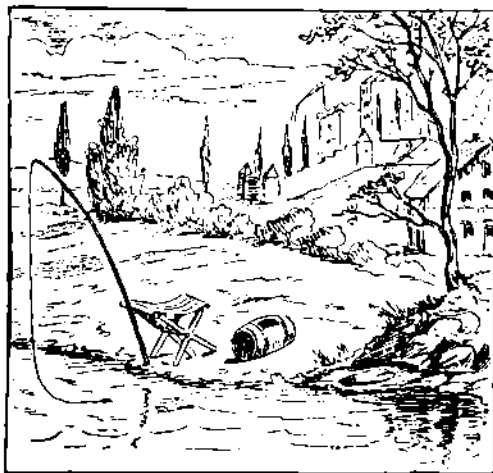
Старшина Гаврило Очкурня.

Через три дні в Вирвихвистку приїздить: становий, лікар в фершалом і слідователь. Приїхали і зараз до мене: «Де мертвое тіло?»

— А тамочки, кажу, валяєть ся на леваді у Максима Булави! — «Ходім!», Пішли. — Ось кажу, о! Як затупотить на мене лікар, як крикне: «Чи ти сумашедший чи що? Якій се тобі дурень наторочив що се мертвое тіло коли се здохла свиня!»

Еге, кажу, так да не так: ви може й на здохлу курку сказалиб: здохла курка, так як і я казав, та й заплатилиб десять карбованців штраф. На око, то воно точно, що се здохла свиня, ну, а як піде вже на діло, то се єсть «мертвое тіло».

Загадочний образок.

А де є рибак? Шукайте його.

Билиця.

Король Данило заблукав раз в лісі і казав вивести себе мужикови, якого подибав при рубаню дров. По дорозі мужик розпитував ся за короля, про якого чув, що полює в лісі.

— Ви певно з королівської дружини, то допоможіть мені побачити його.

— Добре, уважай лишень, коли прийдемо на місце: всі зойдмуть капелюхи, а хто його задержить на голові, сей є королем.

Коли віднайшли дружину, дворяни, що вже почали були непокоїти ся довгою непристностию короля, повитали його радісним окликом, підносячи до гори капелюхи.

— Ну, знаєш тепер, хто є король? запитав Данило.

— Та вжеж, хіба ви або я, — відповів здивований мужик.

На кладбищі в Мільборі, Вермонт, лежить на гробі камінь, а на ній така напись:

«Лежи в спокою, поки не зійдемо ся знов.
— Жінка.»

У ворожки.

— За два доляри скажу вам яка буде ваша доля.

— А чи ти правдива ворожка?

— То ти повинна знати, що я не маю двох доларів.

В шинку.

— Що, ви назвали мене піяком? Се прощайство... до сто чортів... я не дам себе обидити!

— Я але висловив ся... ви є алькоголік, тай тільки!

— Так що иншого; як так, то згода між вами.

Піяцька льотіка.

— Не знаю, чи пити ще бомбу пива, чи ні? Живіт каже мені: випий ще одну, але розум каже: ні, не пий!

Мій розум прецінь розумніший від живо-та....

Отже тому, що розумніший завжди усту-пить дурному, то і я: наплю ся ще одну бомбу.

Ось штука.

Масш доляра?

— Маю.

— Положи його сюди.

Положив.

— Добре! тепер я ставлю також доляра. Тепер я завдам тобі питанє — дуже просто. Як твоя відповідь буде потверджаюча, тоді береш собі оба доляри, а як відмовна, — я їх беру. А може ти вже знаєш сю штуку?

— Ні.

— Дякую. Оба доляри мої.

Коли чоловік має відпочинок.

— Куме!

— Чого?

— Чи ти коли дома віддихаєш?

— Та як пообідієш, то вона на часок або й на два засне.

— Хто вона?

— Та жінка моя!

— Та я не про жінку, а про тебе питаю, чи ти коли віддихаєш?

— Та звісно, як жінка спить, так я тоді віддихаю.

В псаліху.

Одиному селянинови померла дитина, то той скоренько і до євличеника:

— «Нім ми полягали печеряти а посідати спати а нім дитина зацілила, то когут Богу душу віддан.»

Уміркований та щирий.

(Лист чоловіка до жінки в початках російської конституції по 1905. р.)

Отсе, Ольго, пишу тобі лист з самої тюрми. Найшовсь добрий чоловік, що згодив ся кинути в ящик*), минаючи тюремне начальство. Попав таки на старість. Сидів-сидів у хуторі, двацять літ не показував на світ носа, раз вирвав ся та й то, дякувати землячкам, посадили таки. Ти не лякай ся дуже, начальство наше не дурне-ж таки, побачить же воно справді, що з мене соціаліст, як з кляча батіг. А все таки продай тих кабанців, що торгував кабанник Ремесло, та їдь до мене, може, скоріше визволиш. Та гляди, не продай чорного кнурця, що політу в кучи, бо то на розпід. Як приїдеш у Полтаву, то йди просто до губернатора і виясни йому все, як я тобі пишу далі. Тільки поперед зайти до секретара та ткни йому щось в руку, — щоб його за печінки вже ткнуло — може, з того щось і вийде.

Все вийшло через того божевільного Недоторканого. Знаєш його? Той самий, що був у нас торік на великдень і мало не побив ся з справником за те, що сей назвав українську мову «великорусским наречієм». Пам'ятаєш? Такий високий, здоровенний чоловік з довгими козачькими вусами. Раз-у-раз ходить в вишиваній сорочці з стижкою. Та, мабуть, пам'ятаєш. Так отсей і посадив мене.

Я вже мав виїзджати до дому та на гріх і подумав собі: «А ну, дай зайду до своїх, до Українців. Тепер воля, то воно й не так небезпечно уже заявитись справжнім Українцем. Як не як, а любови до рідного з серця не викинеш».

Та й заходжу до української книгарні. Каюсь, рослутив я трохи язика там з ними: дісталося таки правительству за причіпки до нашого рідного слова. Ну, якось воно так вийшло, що Недоторканому теж по тій дорозі треба їхати, що й мені. Ми й умовились вчечері зійтись і разом їхати до поїзду.

Тільки се вже перший і останний раз я їзду з щирими Українцями. Дав уже слово собі: як побачу де якого щирого Українця, десятою улицею обминати-му. Буде з мене сього

*) ящик — почтова скринька.

сорому та горя, що тепер маю. Мені-б уже з тої хвилини, як він до мене в номері причепився, треба було-б позбутися його. Плюнути і не їхати з ним. Але, якби-ж то знати! А то думаєш собі: «свій чоловік, Українець.... Треба піддержувати національну справу. Годі сидіти по хуторах».... От тепер за се й попосидь у тюрмі. Треба було, як розсердився він у мене в номері і хотів іти, не вдержувати, а я, наче чорт розум відібрав, почав ще умовляти його. А розсердився він, бач, того, що я одяг комірчики з галстухом, а не вишивану сорочку з стяжкою. (Найшов дурного, щоб всяке бачило, що я Українець). Насилу виправдився тим, що сказав, ніби забув узяти з собою сорочку. А то вже і «ренегат» і «кацап», і «ансвага національної культури». На смерть образився.

Ну, все таки поїхали разом. Їдемо, балакаємо про українські газети і, не криюся, приємно таки було держати в кишені українську газету і не прислухатись, чи не б'ять за тобою арештувати. Воно, що й казати, усе приємно, коли воно дозволено, коли написано скромно, не задирикувати і по українському таки. Воно й про Недоторканого не можна сказати, щоб він соціалістом був. Гріх се сказати про нього, тільки вже над міру любить Україну. А нам, Українцям, воно як раз і не до лиця. Нам більше треба політикою брати: там примовчати, там ухилитися, там потанцювати під дудку дужчих. Від того голова, чи ноги не відпадут, а гляди й пощастить у чомусь. А що вже про Недоторканого, то й казати нема чого, що не такий він чоловік, щоб у політиці розбиратись. От хоч би тобі так. Їдемо ми звощиком попри пам'ятник батькови нашому Богданови Хмельницькому. Балакаємо собі. Коли се Недоторканий торк звощика у спину.

— Звощику!.... А звощику!

Той обертається.

— Ась? — каже.

Ну, що тут такого? Спитав чоловік по своєму. Ні, Недоторканому се не подобається.

— Не «ась», а «що» — поправляє того.

— Звісно, звощик не розуміє:

— Чого изволіте?

— Не «ась» кажу, а «що» треба казати! Розумієш? Хто се на коні?

— Ето? — показує звощик пухляком на Богдана.

Загадочний образок.

«Ах риба мені виховзула ся. Хватайте її.»
А де вона?

— А сто-ж какой то хахлацькій генерал.

— Чого-ж хахлацький?

— Єсли-б наш, так он прямо сидел би, а етот ішь, как на бок свалился. Пустишной генерал...

Аж підстрибнув Недоторканий від сих слів. Як шарпне того нещасного звощика за пояс та як закричить:

— Що???: Пустишной?! Ах, ти-ж, кацапська твоя морда! Та ти не знаєш, що всі ваші кацапські генерали й у підметки йому не годять ся. Га? Се гетьман України! Чувш ти?

Звощик попався сердитий. Не подобалося йому се.

— Ти — каже, — барін потіше, не лайся. Я ведь тоже могу словечко сказать. Я хоть і кацап, та одной леригії с Государем!

Тут би замовкнути, та ні, Недоторканого се ще більш підхотило і він випалив таке, що до лиця тільки якому небудь соціалістови. Мені аж у серці йойкнуло, а звощик так і жахнувся.

— Так вон ка-ак? — каже. Ето, значит на Государя такія слова. Ну, так погоді же. Н-но!

— Куди-ж ти завертася! — гукає Недоторканий.

— А вот увидишь! Н-но! Вот в участк!*)

*) учисток — поцілія.
Or signal from

ми разуваєм, верно ль то, что ти сказав. Ми таких уже возілі...

«От туди — думаю — к бісу! Зачепив собі мороку. Ще в тюрму попадеш через нього». Так наче моє серце вже тоді чуло, що так буде.

— Ну, оставь, ізвожик, — миролюбиво кажу я — поезжай на вокзал*)... Довольно.

— Не-ст. Я етого не могу. Не-ст. Уж ми ето в участке разсудім. Ню!

Що ти з ним будеш робити? Ще справді заведе. Бачу, Недоторканий починає йорзати на сидженню.

— Та се ти справді, земляче на участок ідеш? — питає нарсшті.

— А ти думав в лесторан тебя за такія слова? Ню!

Що ти йому казати-мені? Везе таки на поліцію! Недоторканий починає сопіти. Далі аразу чогось заспокоїв ся, посьміхнув ся до мене, та й каже до звожика:

— Ну, ну, ідь, ідь... Чого-ж?... Побачимо тільки, що тобі скажуть в участку за твої слова про Царя... Ідь, ідь....

Звожик нічого, мовчить.

— Побачимо; побачимо, як тебе поглядять по голови за те, що ти своєю мужицьку морду з Царем рівняш.

— Разве я равнял? — раптом озираться ся звожик. Я, значіт, к примсру только... А ти вон что!...

— Ні, голубе... Ти сам сказав, ось і мій товариш чув, він свідком буде. А за се, знаєш, що роблять?

Звожик нічого не відповідає, відвертає ся і мовчки іде далі. Потім помалу повертає копя, іде назад.

— Куди-ж ти? — з іронією питає Недоторканий (не вдержав ся така).

— Время не хочет ся терять....

— А! «время». Ото то-ж бо й е... Кацапня проклята!

— Та годі вже пане Даниле — прошу вже я. Хай йому біс. Мовчить уже.

— Ні! каже. Не треба їм потурати. Ач Тюря чортова!

Забралось в чужу солому та й шелестить ще!... «Пустяшний!»

А ваші Куропаткіни, Рожественські, Степелі хороші? Один тільки й був порядний Кон-

дратенко — та й то не кацап, а Українець. Сього вони не знають! Кацапури!

От такий чоловік!... А на вокзалі знов. Пішов він білети купувати. Жду я його. Жду, жду, — немає. Що таке? А ну, дай піду пошукаю. Іду до каси, дивлюсь; народу, народу там. А коло каси стоїть жандарм, а проти нього Недоторканий і щось сердито кричить. Прислухаюсь я.

— Він не має права! — чую, говорить Недоторканий. — По маніфесту усі мови рівноправні... Він повинен розуміти мене. Скажіть на милість, пишка яка: касієр нещасний!

Жандар перебиває його.

— Та плювати мені! — гука Недоторканий. — Хай позиває! Він на Україні, а не в Кацапії, мусить і балакати по українськи!

От л жалів потім, що тут його не арештували! На моє нещастє якось обійшлося благополучно. Чи жандар дурний був, чи хто його знає. Взяли ми багажного і пішли в вагон. А вже вдарив перший давінок. Багажний пхав, пхав на полицю наші чемодани*), але там вони не поміщались, він і поставив одного під лаву. Недоторканий се побачив.

— А хіба на полицю не можна? — каже до того.

— Что-с? Полицю? — не зрозумів той.

— Нічого, нічого — поспішно вмишуюсь я і починаю шукати в гаманці злота**)

— Ти — Українець? — тим часом похмуро звертає ся Недоторканий до багажного.

— Как ізволілі сказать? — ввічливо нахиляє ся сей.

— Хохол ти, чи кацап?

— Не ? Хахол! Самий настоящій хахол! Черніговской губернії.

— А по своєму й говорити не вмієш?

— «Ну, от! — думаю — ще з сим зчепить ся! Ну й пеня!» А тут, як на зло, ніяк злота не найду. А гривеники***) дати мало, двайцять копійок багато.

— Дависенько із деревні, барін. Запомнід по мужіцкому — делікатно посьміхаєт ся багажний, поглядаючи на мої руки.

Недоторканий ще більше похмурюєт ся.

— Та не «по мужіцкому», а «по українському!» Мужики всякі бувають. Є мужик

*) Чемодан — паліза.

**) Злот — 15 копійок.

***) Гривеник — 10 копійок.

*) вокзал — станція.

француз, є німець, є поляк.... О! Є і пані такі ж самі....

— Да! — зітхав багажний. — Всякїї, значіт, народи....

Бє другий дзвінок. Багажний переминає ся з ноги на ногу, подивляєть ся на мої руки. А тут злота, як навмисно нема. Плонує я.

— Чи нема, — кажу — хоч у вас злота, Даниле Іваничу?

— Злота? Добре... А свою рідну мову зором забувати. Нас і так скрізь забувають... От касієр сей... Сволоч! Ще арештувать хотів... Бач, бюрократ кацапський! Злота, кажете?

— Злота, злота.

— А наш брат-галушка мовчить... Та чуваєть ся... А кацапня халяйнує собі... Культуру свою...

— Барін! Мис некогда.... Ітїть надо, второй звонок — несміло перебивав йому багажний.

Недоторканий грізно дивить ся на нього.

— А ти по своєму сказати мені не вмієш?

— Я, барін, человек занятой... Позвольте за труд... Мне некогда політїкой занїмать ся..

— Ні, стій! Я тебе не про політику.

— Даниле Іваничу, — умішуюсь я, — Бог з ним, пошукайте злота.

— Ні-і! Підождіть. Треба вчить. По своєму, питаю, ти не вмієш сказати?

Вже й пасажири починають звертати увагу. Багажний стїскає плечима і з усмішкою дивить ся на якогось панка, що цікаво заглядає до нас.

«Ах, ти-ж Боже мій! — думаю. — Знов скандал буде».

— Даниле Івановичу! — благаю вже — та пустїть чоловіка.

— Ні, підождіть... Ось ти скажи мені: як того чоловіка назвати, хто матір свою забивав? Га!

Бє третій дзвінок. Багажний зтрїпуєть ся, робить сердите лице і рішучо говорить:

— Позвольте, барін, за труд, а то я жандарма буду звать. Что это такое в самом деле.

Зачувши «жандарма», я прудко виймаю двадцять копійок і суваю багажному в руку. Він в мент зникає.

Недоторканий хитав чоґось головою і кладе гаманець у кишеню. Рушасмо. Я зручїйше вмошуюсь, з полегкістю зітхав і починаю дрі-

Загадочний образъ.

Побили ся в корчмі. А деж господар?

мати. Славно так задрїмав був, коли се чує чийсь анайомий голос вигукну:

— Україна спасла Росію!

Я, розплющую очи і озираюсь. І уявляю собі, коло нас цілий мітїнг. Деє набрались селяни, студенти, робітники, якіє панки, жида, одно слово чисте народне зібранє. А посеред усіх ораторствє Недоторканий. Горе тепер, Олю, та й годї: куди не поїдь, скрізь у поїзді тільки й почуєш: «революція, резолюція, конституція, інтелїгенція!» Чи то-ж чувано було коли вперед, щоб у вагонах робилось оттаке. Вперед бувало, їде собі чоловік спокійно, тихо, побалакає з сусїдом про врожай або про бурську війну і кров йому спокійна, печінка не болить і на душі спокійно. А тепер тільки й чуєш: «убито стільки то», — «поранено стільки то». Або: «конфіскувати землю без викупу!» — «ні, а викупом!» І товчуть собі, а нема того, щоб подумать, що може кому від таких слів чи з викупом, чи без викупу, серце рветь ся на двос. А дядьки наші? І собі туди-ж! набрались разуму, мурляки! «Треба — каже, по закону робити: як усім, так і панам: не з торбами-ж ходити їм. Дати їм стільки землі, як і всякому, хай обробля». Як се тобі подобаєть ся? Ой, жінко, жінко! Казав я: «продаваймо землю, поки не пізно». Ні, «пождемо ще трохи». Ну, та, здаєть ся, діждемось ми. Послухала ти, що у нас тут у вагоні говорять ся.

— Україна спасла Росію! — кричить мій Недоторканий.

— Чому-ж Україна? — питає його якийсь білявий студент.

— Бо Росія ще спала, як наші селяни в 1902 році підняли повстання.

Я так і задубів. Чи не сказався чоловік: найшов чим хвалитись.

— Ізвиніте — каже студент. — Ви помиляєтесь.

«Ага! думаю — найшовсь таки благородний чоловік», і що-ж би ти думала?

— Ізвиніте, — каже — революційні діяння бивали в Росії ще раніше полтавських безпорядків. Єслі уж говоріть о спасенні, то спасла Росію тільки інтелігенція і народ.

«Отсе так!» — думаю, коли раптом на верхній полиці, що коло вікна, хутко підводиться якась панна і кричить:

— Вот іменно, єслі уж хотіте, то ваша інтелігенція очень і очень слабо подняла знамя революції. Да, да! Она только сумела пойти (да і то кивилля) за тем знаменем, которое поднял пролетаріат. Я, конечно, говорю не об интелігентных рабочих, а об интелігенції буржуазной. Она, как і вездє і всякая буржуазія, сейчас же іменіла делу свободы.

Панна аж сіла на своїй полиці і подушку навіть відложила на бік, готуючись змагатись. І як схопились же вони! Той: «інтелігенція!» а та: «пролетаріат!» На підмогу панні десь узяв ся якийсь, видно, робітник, далі русявий студент, а до білявого студента пристає якийсь панок. І таке завели, що аж млосно мені стало.

«Ну, — думаю — аж тут мені каюк: заарештують.»

Так воно й сталося. Воно-б, може, й не сталося та надала нечиста сила вмішатись знов до балачки Недоторканому. Ото трохи осадили його, він був і замовк. Я вже думав, що так і мовчатиме. Так куди там, так бачу і рветь ся, щоб щось своє вставить. Та поки України не зачіпали, ще здержував ся, а як щось там хтось сказав, так його і порвало. Україна се все одно, що болячка йому. Ледви торкнись, він уже, як скажений, робить ся. Я навіть і сердитись на нього дуже не можу, бо бачу, що се просто нещасний чоловік. У нього-ж тільки й думки, що от той балакає по українському, а той не признає українського. Вже-ж і я сам люблю неньку-Україну, кохаю ся в рідній мові нашій, шаную батька Тараса, ну, а щоб

от такі вже тільки й думати про те, то се вже я не можу. Він згодний навіть на те, щоб насильно землю відбирати, аби завести свою самостійну Україну. Ну, а я зього вже не можу. Україна, Україною. а земля землею. Отже скажи йому се, хіба послухає. А як же! А се то й погубило його й мене. Вийшло се так. Надало комусь там сказати між иншим, що мабуть Польща здобуде собі таки автономію. Я проти волі глянув на Недоторканого. Дивлюсь, напруживсь він, видно чекає чогось. Ті перевели розмову на инше. Тоді Недоторканий перериває їх і сурово так питає:

— Ну, добре. А що ви скажете про Україну?

Ті спершу і не зрозуміли.

— То-єсть, що «про Україну»? — питає хтось.

— Та от, Польщі автономія, а Україні?

— Може бить, се времєнем і Україна буде автономна.

— Та-ак? — саркастично посміхаєть ся Недоторканий. Дуже вам дякуємо! Красно дякуємо...

— А ви разє протів єтого? — питає білявий студент. Недоторканий в мент суворо нахмурюєть ся і з натиском говорить:

— Україна для Українців. І ми не потребуємо вашої автономії!

Тут, дивлюсь, просуваєть ся наперед якийсь чорнявий студент, з червоною косо-

Загадочний образок.

Касієр утікає. Ловіть його. А де він?

ротні, який до того тільки вставляв за панину та за «пролетаріат» короткі фрази.

— Вибачайте... — звертає ся він до Недоторканого по українськи.

Той зразу пом'ягчав, зачувши рідну мову.

— Вибачайте... Ви се про кого кажете «ми не потребуємо автономії?»

— Про нас, про всіх Українців!?

— Вибачайте — посміхаєть ся студент — я сам Українець, але можу сказати, що ви дуже помилились, коли берете ся за всіх відповідати. Українській буржуазії, та й то де якій тільки частині, може потрібна самостійність України, але українському пролетаріатові, вона зовсім не потрібна. Українському робучому люду, як і великому, потрібна така політична форма, яка сприяла б його розвитку. От, наприклад, автономія. Але відокремлюватись цілком від своїх братів руських, чи поляків, йому зовсім не треба.

Недоторканий спершу аж оторопів. Потім як скочить.

— Як?! Та се ви хочете, щоб над нами й далі панували чужинці?!

— Над нами панує бюрократія — каже студент і так саме, як і над тими-ж чужинцями Чужинці нам не вороги, а брати.

Бачу, Недоторканий починає сорити й червоніти, значить, сердить ся.

— І се говорить Українець? Ви — Українець! У кацапській сорочці?

— Українець.

— Та ви... ви кацапський прихвостень, а не Українець! Ви...

— Чого-ж ви лаетесь? — похмурившись, питає студент — Я з вами, як з людиною, говорю а ви... як чорносотенець який небудь..

Тут Недоторканий як спалахне, як ревне:

— Що?? Я чорносотенець?! Ах, ти шпиг кацапський!... Та я тобі!...

— Ето, дійсно, какою то чорносотенцем — звертаючись до когось, промовив з усмішкою якийсь невеличкий єврейчик, що стояв коло Недоторканого. Той, як почув, та не довго думаючи, як розмахнеть ся та зі всієї сили лясне того по лиці.

— Ось тобі, жидюго, чорносотенець!»

Тут єврейчик зробив неможливе. Єврейчик у крик, у сльози, студенти з піною лізуть на Недоторканого. Недоторканий махає кулаками і кричить. Господи! А тут як раз естація, ми й не чули, як поїзд стає. Крик стоїть, аж в у-

Загадочний образок.

Чи ви небачили, пане, мого хлопця? Щойно був на подвір'ю, а тепер не знаю де він дів ся. Шукайте його.

хах лящить. Коли се зирк: пробираєть ся крізь юрбу жандарм; тихо стало. Хтось покличка; мабуть, якийсь сердолобний дурень. Недоторканий, як побачив його, так і скипів:

— А! — кричить. — Так он ви які?! За жандаром?... Революціонери?

— Вр'юте*)... Ми не звалі его!

— Беріть ви самі! Ось дивіть ся, селяни. Бачите, як друзя народу уступають ся за вас? Бачите, як вони борять ся з тими, хто боронить вашу національну честь і душу. От привели пса на мене.

— Позовольте, господін... В чом тут дело — почав було жандарм, так де там і слова сказаний не дав нікому сказати.

— Беріть! Беріть мене! — кричить. — Я не боюсь ніяких жандармських лап! Ми зможемо постояти за ідею... Арештуйте нас, хапайте, тирани! Пане Самжаренку, ходім! Кацапня предає нас в «руки правосудія».

Можеє собі уявити, що зі мною сталось, як він випалив се до мене. Я зімлів, просто зімлів. Хотів крикнути, що я тут ні при чому, що я зовсім не винен ні в чому, і як то буває у сні, не міг лязком поворушити. Думає. що мене кондрашка тут на місці гегне. Якось Господь милував. Так мене й вели, як задубілого. Очунав ся, аж у кімнаті якійсь.

*) вр'юте — брешете.
Or ginal from

От за се й сижу тепер. Більш ні за що, клянусь Богом. Як не благав, як не доказував жандарському офіцерови, не повірив і авелів відвести у Полтаву. Учора привезли. Думаю, що тут випустять, смотритель тюрми обнадіюжує. Та я й сам так думаю, невжеж таки ім повилазить, що я чоловік тихий собі. Що Україну люблю? Так хибаж я кому хоч слово про се говорив де? От тільки там у книгарні.. Ну, так тож один раз та й то не дуже... А тож нікому нічого... Як ти думаєш? Олю. Приїжджай скорійше, голубко, та ратуй. Продай кабанців та позич у Митрофана Пилиповича з півсотні і визволяй Олю, бо не виживу. Тільки гляди, не продай кнурця, бо то дуже доброї породи. Твій чоловік — Сидір Самжаренко.

Р.С. Недоторканий і тут не каєть ся. Перелаяв ся зі всіма товаришами по тюрмі. «Геть, — кричить — чортова кацапня з наших українських тюрем! Чого поналазили сюди?» Ну, й не ідол, скажи на милість?!

В. Винниченко.

В редакції.

— Отже, радите мені, пане редактор, написати передмову до моїх поезій?

— Природна річ, мусите прецінь звинити ся перед читачами.

Нияішнє сватанє.

— З рукою на серци можу вам сказати, що люблю щиро вашу доньку.

— Гм, я шукаю такого жениха, що міг би мені се сказати з рукою на... кишені.

Добра заохота.

Гіст ь: Чи ваша бритва остра?

Г о л я р: (на провінції): Ой, борони Боже, сідайте пане без страху... нема чого боятися.

Тепер нема дурних.

— Бій ся Бога, Настуню, — таж я в двадцять четвертім році повдовіла, а в двадцять п'ятім знова вийшла заміж. А ти кіпчин вже 25 і ані руш...

— О, моя мамцо! Давнійше було більше дураків, а тепер їх вже рідше буває.

Між аристократією.

(Оглядаючи портрети предків).

Ов, щось твій прадід мав дуже бридку жінку.

— А так... видно, що мусів бути також в поважних фінансових клопотах.

Ну, і виговорило.

Тітка зібрала ся відіждати. «Ай, коби, дітоньки, тільки не спізнити ся!» — Малий Івась: «Ні, ні, тато накрутили годинник о пів години скорше, аби тітка не спізнали ся!»

Тоті діти.

Дав Бог гостя. Пообідав, дякує господині тай каже: «Дякую красенько; так добре давно я вже не попоїв». — «Тай ми ні», вирвав ся малий Петро.

Щирій жаль.

Василь Зарічний прийшов до пароха годити ся за похорон жінки. «Коли умерла?» питає священник.

— «Вчора, пан-отче,» відповів вдовець, «лишень шкода, що не вмерла день скорше, то булибиємо її поховали в неділю».

Не тудя з ним.

Прияслав хтось хлопови на сесні тютюну, цигарів, табаки і — чоколяди. Невдовзі подякував за те все і пише: «Всього було добре, лишень тото чорне мило до нічого, фарбус дуже, як мити ся ним». Взяв чоколяду за мило.

Доказ.

Судія: «Якже то було? Чи вони, як ввійшли до господи, просто до вас сказали, що ви осел?»

— Він: — Та я бодай не знаю нікого иншого, кого вони моглиб ослом назвати».

Мудрий синюк.

Б а т ь к о: — Що-ж нині учив ся ти в школі, Івасю?

І в а с ь: — Учив ся про гусіниці, мотилі, хробачки...

Б а т ь к о: — Ну, якже називаєть ся та гусіниця, якій завдячує твоя мама шовковій сукні?

І в а с ь: (по довгій надумі): — Та гусіниця, що від неї має мама шовковій сукні.... є... тато.

У військовій шпиталі.

Лікар: — Чи є що нового?

Підоліцир: — Пане штабсартцт, мельдую, послушно, що нічого тільки в ночі вмер той канонір, що то вдавав хорого, аби з війська викрутити ся.

Тут нема нікого.

Був раз один професор, дуже великий забудько. Раз в часі його неприсутности влітали злодії до мешканя і зачали «газдувати». На сю хвилю увійшов професор до середини, а що злодії не мали куди утікати, так чкурнули під ліжку. Зачув професор шелест під ліжком тай питає:

— Чи там є хто, гей?

— Ні, пане професор, — крикнув один злодій, що знав його забудьковатість, — тут нема нікого.

— Бачите, — каже на се професор, а мені причуло ся, що щось шелестить під ліжком.

Не перехитриш.

Один дуже учений в талмуді рабін, но дуже бідний, молив ся одного разу в божниці і здавалось йому, що він бесідує з Господом Богом.

Р а б і н: — Скажи мені о Боже, що для Тебе сьть тисяча літ?

— Одна хвилька.

— А що сьть для Тебе Боже тисяча доля-рів?

— Один цент.

— Ой Боже, Боже, позич мені один цент.

— Зачекай одну хвильку.

Милосерпий.

Напав злодій на чоловіка, що вертав у но-чи з міста і обдер його з усього, що при нім анайшов. Годинник, ланцюшок, перстені, гро-ші впирили ся у него. Коли обдертий устав з землі, поглинув на него рабівник, всьміхну-в ся і сказав: «Нате, масте тут пять долларів; там низше чекає мій спільник. Як вас алапав і нічого не анайде, буде йому дуже маркотно».

Добрий гребінь.

У ч и т е л ь: А с у вас дома гребінь?

У ч е н и к: Є, прошу пана учителя, аж два.

У ч и т е л ь: А чомуж ти не чешеш ся?

У ч е н и к: Бо прату зубків у них нема.

Ніколи не забуває, що перед прапором треба салютувати.

Добра оборона.

Адвокат боронить двох злодіїв в суді. Один з них допустив ся крадежий в день, а другий в ночі.

В своїй промові каже:

— Сьвітлий суде, пан прокуратор заявив, що для першого оскарженого обставинами обтяжуючими цілу справу є те, що він крав в білий день, а для другого те, що він крав в ночі, коли всі спали. Тому я питаю ся пана прокуратора, коли властиво мав бідний зло-дій красти?

Професорська докладність.

Професор (наймаючи служницю): А в котрім році ви роджені?

Служниця: В році 62-гім, прошу ласкавого пана.

Професор: Ага, в 62-ім.. перед, чи по Хри-сті?

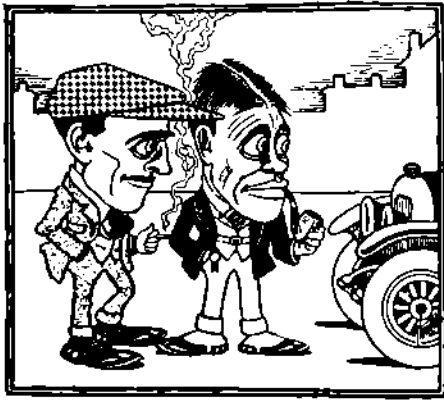
Хитрець.

— Прийдіть до нас нині на обід — запрошує начальник безплатного практиканта.

Звинить ласкаво, пане начальнику, — не можу прийняти ваших запросин на нині, бо вже ваша доброділка аволила мене запроси-ти. Але завтра служу пану начальникови з цілою охотою.

Оголошенє:

В одній провінціоноальній газеті було не-давно таке оголошенє: «Коли хочете мати до-брого мула, старайтесь мене побачити».

»Та каря дуже підле виглядає.«

»А що їй бракує? Прецінь мой лайценс!«

Слово — гроші.

Один багатий та дуже скупий банкир тяжко занедужав і, почувавши, що вже не вийде з тої хвороби, покликав до себе свого приятеля і спільника, багатого купця.

— Друже мій, — сказав він; не маю я ні роду, ні плоду і нікого близького; ніхто мене не любив, і я нікого не любив. Тебе одного я поважаю, бо ти мені ніколи лиха не зробив. Ти людина чесна, слово своє держиш твердо, і тобі я вірю. Нікому я не хочу лишати своїх грошей, що збирав усе своє життя. І тобі їх не лишу, бо ти багатий. Прошу тебе: ось усі мої капітали, — як умру, то поклади їх мені в домовину. Нехай мого добро піде зі мною у землю.

— Чудне бажання... — здивувався приятель.

— Нехай воно буде чудне, а се моя остання воля. Обіцявши мені, що зробиш як я хочу?

— Та що-ж? Най буде й так.

— Гляди-ж, друже: я знаю, що твоє слово дорожше за гроші.

— Добре, обіцяю. — сказав приятель.

Скупий багач скоро вмер. А приятель поклавав покійникови свій «цют» на всі його капітали.

— Мій «цют» — все одно, що гроші, — міркував він...

Мати: (до Марійки, що була хора): Ні, дитино, доктор заказав щоби я тобі читала.

Марійка: «То читай собі, але голосно».

Щоби скорше.

(Чоловік з жінкою збирались в сусіднє село на празник. Там вони мали родину і мали надію у них добре забавитись.)

Жінка: Отсе чоловіче, дивай пообідаємо, так поїдемо на празник.

Муж: Та добре-ж, давай!

Жінка: (подавши обід): Сідай, чоловіче, ти їдз борщик, а я мясе, — щоби скорше!

Муж: Добре!

Жінка: Ну, тепер печене: ти їдз бараболю, а я курятину, — щоби скорше.

Муж: Нехай буде і так.

Жінка: А ось ще і гречана каша до молока: ти чоловіче, їдз кашу, а я випю молоко, — щоби скорше!

(Пообідали, чоловік пішов до возівні, забрав телегу і поставив перед порогом хати, потім привів коня, поставив його в оглоблі, а сам пішов до жінки.)

Муж: А ну, жінко, одягай ся — будемо їхати.

Жінка: Хиба вже все налагодив?

Муж: А чого-ж гайтись? — Щоби скорше.

Жінка: Правда, правда: Зараз їду, чоловіче! (виходить.)

Муж: Ну, скорше сідай на віз, — щоби скорше!

Жінка: Таж ти ще не запряг?

Муж: Та сідай бо вже, се все щоби скорше, а я зараз запряжу.

Жінка сіла на віз. Чоловік в тім часі підійшов до коня, сів на него верхом, обернувся до жінки, і промовивши з злобною усмішкою: »Отсе, жінко, щоби скорше!« (і поїхав.)

При американським урядничім іспиті.

Коли хто в Зл. Державах хоче дістати державний уряд мусить здати іспит перед Комісією, яка хочесь перекопати про знанє і образованє іспитованого і в сій цілі дає найріжнородніші питання. Підчас такого одного іспиту, іспитователь звернув ся до Ераста Сміта, нігра, що здавав іспит на листоношу, з острым питанням: «Як далеко є з землі до місяця?»

Ераст перестрашений чимборшій відповів: «Гали, боє! Коли ви мене хочете дати на сю дорогу, то я вам дякую за джаб».

В польським банку в Галичині.

Директор банку: Мушу перевести шконтр хаси, бо на столі мого касієра я найшов граматыку англійського азяка.

Original from

UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Мене ще маленьким узяли у двір; то поки був хлопятком, веселе було мені житє: пані годувала бубликами, а з паничем було цілісінський день граємось: по клунях вибираємо горобців, у мяча бавимо ся; я тікаю, а панич улуча; де-коли так учистить, що аж підскочиш; та і в коний було як станемо бігати, то здорово лупив мене по живках пугою. Панич, спасибі йому, дуже любив і жалював!... Якже підросли, то панича відвезли у школу, а мене віддали у столярі. Був я і в ткача, та й там не довго насидівсь; така морока з тими нитками: до якої ні доторкнеш ся, так вона бісова волосін і ввірветь ся! Тільки було й віддишеш трохи, як підеш коні почистити. Не знали вже, куди мене пхнуть, а конюхи спасибі їм, і стали просити, щоб віддали мене на конюшню, так отто пан і питає:

— Данилку, чи маєш охоту коні чистити?

— Як, — кажу, — не мати! Кожний чоловік має охоту коні чистити!.....

— Брешеш, — каже пан, — я перший не маю охоти коні чистити!...

Може він шуткував, бо як на мене, то цілісінський би день чистив коні. Було, нікому не дам і одного коня вичистити, сам усіх вискребу; а конюхи, спасибі їм, ніколи за се на мене не сердились. Хотіли були, щоб я за хварейтора їздив, так раз, як повезли паню до церкви, кучер Дмитро і гукнув: «держи у праву руку», а я якось повернув у ліву, та й перевернули бричку і дуже таки побили паню.. Так з того часу тільки вже коні чистив, аж поки не вернув ся з школи панич і не довелось мені везти його у Київ. Раз прийшов він на конюшню та й каже:

— Чи не хочеш, Данилку, їхати у Київ?

— Чом не хотіти! — кажу.

А моя тітка Горпина ходила у Київ, то було як почне розказувати про ті церкви золотом вкриті, про печери, про Дніпро, що неначе море розлило ся, то здасть ся і коні би покинув

та помандрував у Київ. Пошили мені свитку, дали й нові чоботи і шапку, і звеліли налагодити візок і пару коний. Налагодив я візок, та й думаю собі: чи ще й втрапимо у той Київ? бо як живу на сьвітї, ніколи мені не доводилось виїздити із Савинець.

Як уже зібрались їхати, трохи були мене не zostавили. Прийшов до пана приказчик Свирид Хролович, та й каже:

— Чи не Данилку посилаєте з паничем?

— Данилку, — відказує пан, — а що?

— Та він, — каже, — денебудь переверне панича, у нього й коні покрадуть; та що коні! — шапку з голови вкрадуть, і в буцегарню запруть, та ще й випарють; хиба-ж ви не знаєте, — каже, — що він на віки дурний?...

Я слухаю та мовчу, а пан мене й питає:

— Чи справді ти такий дурний, як Свирид Хролович каже?

— Не знаю, — кажу, — тільки-ж і з того не будеш розумним, що у Свирида Хроловича дуже багацько того розуму.

— Бачиш, каже пан, — не взяв його кат; нехай же побачить сьвіту, то він ще порозумнішає!

Ну, і каторжний приказчик!... Яке йому лихо надало отсе казати!... Якби мовчало опудало, то нічогоісінсько-б і не було; бодай йому оттак напропорчили наглу смерть, як він мені, не в добрий час, напропорчив усе те лихо!..

Не відіхали ми від Савинець і пяти верстов, як — Бог його зна, від чого — звернули коні з дороги, та ка-зна куди й завезли. Може панич і спав, а я — так ні, хоч запрясягти: сиджу собі та думаю, які то там у Києві церкви та печери; коли разом беркиць, так і бебехнулись у рівчак. Підняли візок, панич розсердив ся, грима, щоб на дорогу виїздив; дивлюсь, аж нема й тої дороги: кругом степ та рівчаки. Довгенько таки попоїздили; ще раз перевернулись, поки натрапили на шлях, і приїхали у превелике село. Тільки випріг я коні а панич і гукнув:

— Піди лишень, Данилку, на базар та купи до чаю бубликів. Та гляди, не заблукай ся; ось бач, — каже, — у нашому трахтирю ворота під повіткою.

— Бачу, — кажу, та й пішов.

Ну, та й базар же у тому селі! Такий майдан — з наші Савинці і весь вкритий народом; чого там не було: і скотини і старців, ще й кацап з богами розташував ся. Купив я вязку

бубликів, причепив до пояса та й пішов у трахтир; коли зирк, — аж ведуть медведів. Люди кругом обступили, дивлять ся і я дивлюсь, та так задивив ся, що й забув, де наш трахтир. Став згадувать — мені й здалось, що моя вуличка пішла у праву руку; от я і потяг — йшов, йшов, та й з села вийшов. Вернув ся, пішов другою вуличкою, здасть ся — от от недалечко тай знов на базарі опинив ся. Тим-то, думаю богацько й люду того на сім базарі, що хтоб куди не йшов, то так його і виведе на майдан. Знов потяг, усе село обійшов, один будинок неначе зовсім наш — і ворота такі-ж під повіткою, так біля воріт же стоїть віз, а біля наших того діявольського воза не було. Оттак водило трохи не до вечера; то вийду з села, то знов на базарі опинюсь, та вже з паничем стрів ся.

— Що ти тут робиш? — питає. — Я вже думав, що тебе чорти вхопили!

— Може-б, — кажу, — і вхопили, колиб не прийшли виратувать! Анахемська — кажу, — мара водила!

— Се тебе, — каже панич, — дурна твоя голова водила! Та ще якою проявою по містечку ходиш: де твоя шапка?

— Як, де? — кажу: на голові!

— А подивись!

За шапку, — катма, тільки чуб і напав... Що за біс, думаю!

А бубликів купив? — спитав панич.

— Купив, — кажу.

— Де-ж вони?

— Ось, — кажу.

„Мабуть, як задивив ся на медведів, бісові циганчата і бублики обтропили і шапку зняли.“

Коли зирк, аж тільки один мотузок теліпасть ся біля пояса. Мабуть, як задивив ся на медведів, бісові циганчата (а там їх ціла купа вешталась) і бублики обтропили, і шапку зняли. Дійшли до нашого трахтирю, дивлюсь, — аж се той самий будинок, де віз стоїть!

Купив мені панич шапку, та не знаю вже, на яку голову її й пошито, — велика-превелика; тільки трюхне, то вона, так тобі й хуркне аж до самісінького рота; морока мені була з нею! Ну, так ото поки мене водило, і коні відпочили; застріг, і поїхали вже по стовбовому шляху, рівчаками пообкопуваному, щоб часом, як звернуть коні з дороги, не ка-зна де перекидять ся та шукать того шляху. Мабуть щось розумне вигадало!... Ще раз переночували, та й поїхали вже по кам'янім шляху. Як їм не обридло його й робить! понабивано каміня дрібно-дрібно, неначе горохом вислано.

Сонечко вже височенько стояло, як ми доїхали до слобідки, що на сім боці Дніпра, проти самого Києва. Мій Боже милий!... Не знаєш, на що й дивить ся, чи на Дніпро чи на Київ!... По всій горі, та й гора не абияка, так і виприщило церквами; а дзвіниця аж до самісінького неба, не знаю вже, хто й збудував її таку високу.

Було се у саме половоддя, як Дніпро розлив ся верстів на вісім завширшки. Коли таке й море, то велике!... (Люди кажуть, що море від того таке велике, що скотина не п'є з нього води.) Не дуже й галялись зараз поставили візок з кіньми на пором і відчалили. Довгенько таки тягнули лотсмани пором побіля берега, та бачать, що в-подовж Дніпра ніяк не перепливають, от вони за весла, та й перехопились на той бік. Ну, та й гора-ж у тому Києві, на силу звезли сердешні коні, аж засапались... Уже як вибичувались на рівне, так трошки віддихали і побігли підтюпцем. Тільки зіхали на місток, що йде під башту, а москаль і гука:

— Ей, ти, хахол, їдь шагом!

Тягну за віжки, тпрукаю, — нічого не вдю. Як наповав коні, і забув позагнузувать; а москаль знай грима:

— Шагом, кажу тобі!

— Тпрукніть, — кажу, — господа служба, може вони вас послухають; бачите, не позагнузувані коні!

А москаль мене палицею, палицею!

— Нуздай, — каже, — безмовний хахол, нуздай!

Гемонська шапка насунулась на очі, нічого сієнько не бачу, а москаль так і трощить палицею!... Та вже паняч, спасибі йому, оборонив. Тільки вихопились з-під башти, я й підняв шапку.. Батечки!... як глянув, аж затрусився: так мені й блиснула у вічі печерська лавра, вся в золоті аж сяє; здалось мені, неначе на небі її побачив. Тутечки недалечко від неї й на квартирі стали.

На другий день, на Миколая, пішли ми з паничем у лавру. Ну, та й до біса-ж там тих чортів! Куди ні глянь, скрізь по мурах намацьовані; може і в самому пеклі нема їх стільки!. Усе скалять ся до угодиноків, а ті їм дулі показують. Як зазвонили у всі дзвони (та й здорово-ж гудуть, здасть ся й ти з ними гудеш), стали мирне находить, дивлюсь — ідуть пани з китицями, а плечі неначе соняшниками понакривані.

— Що се за люди? — питаю панича.

— Се, — каже, — генерали.

— Що-ж воно таке — генерали?

— Найстарші, — каже.

У-перше побачив тих генералів, бодай не довелося у-друге їх і побачить!... Досталось мені від них на горіхи, і теперички вони мені ще сяють ся!... Довгенько таки ми простояли на бабинцю; паняч усе поглядає на панночок, а мені так і кортить у церков; далі, як пройшло чимало таки народу, і ми увійшли. Батечки! Як глянув я, що там дієть ся, то й себе забув і на канастасі сьвяті, і крізь по стінах сьвяті, від низу до самієйного верху... Не чувсь, як і до царських врат дійшов. Іду собі та все шукаю, де ті печери. Коли тільки що наміривсь перехрестить ся, а мене хтось за руку хап! Озираючись — аж генерал, увесь у синьому і білі соняшники на плечах; дивлюсь — ще генерал, за другу руку хапа, та й повели з церкви.

— Будьте ласкаві, — кажу, — виведіть лишень до мене і мого паняча, бо я з ним разом прийшов.

— А хто твій паняч? — спитали.

— Яків Олександрович, — кажу.

Оттак розмовляю з ними, та й вийшли на бабинець; коли разом як затопить мене по потилиці! Не знаю вже як і голова моя вдержалась на плечах; озирнувшись, аж то третій генерал, теж у синьому; дав я від нього драла,

відбіг з пів гонів та й став. Стою собі та й думаю: що-б він таке сказав, якби його спитать, за що мене вдарив?... Не знаю вже, щоб він таке вигадав!... Як скінчилась служба, почали миряне виходити із церкви, кого не спитаю:

— Чи не бачили мого паняча?

Усі мовчать, неначе у них повен рот води; витріщать ся тільки на тебе та й іде дальш, буцім не його й питають. Чи вони дурні, чи їм позакладало?... Коли чую, хтось гука «Данилку, Данилку!» Озираючись, аж паняч.

— Чом тебе, — пита, — не було в церкві?

— Е, чом; синій генерал, — кажу, — такого дав мені потилишника, що й досі слухаю чмелія!

— Ти-б каже — ще у вівтар заліз!

— Та я, — кажу, — шукав печери...

— Печери не в церкві, — каже, — а під землею; завтра туди підемо; тільки гляди не відставай, а то як заблудиш ся, то вже звідтам й не вийдеш.

— Се, — кажу, — й тітка Горпина мені казала.

Так отто на другий день і пішли ми у ті печери: обійшли поза муром, де чорти намацьовані, та й стали сходити по східцях. Народу сила, ледви прoderеш ся, так я держусь за паняча, як спілий за поводатяра. Входимо у церков, аж дивлюсь, стоїть біля дверей синій генерал; от, думаю, вдарить або прожене, — та щоб його якнебудь умилюєть, вклонив ся йому, та й кажу:

— Бувайте здорові, господа служба, а понеділком!

Та з ляку й випустив панячеву полу; туди, сюди, хіп-хіп, і вхопивсь за чужу, — думав що панячева; тільки смикнув, а той мене за руку.

— Калавур, — репетує, — алодія пиймав!

— Та се я, — кажу, — Данилко з Сави-нець...

— Брешеш, — каже, — ти хотів хустку а кишені витягти!...

— Тю на твого батька! — кажу; — я й не знав, що в тебе й хустка є в кишені!

— А тут де не взявсь синій генерал, — їм, бач, до всього є діло, — хап мене за комір, та й вивів на двір, де москаль стоїть з палицею.

— Візьми, — каже, — та відведи його у часть.

Взяв мене москаль за рукав та й повів; я йому кажу, щоб він мене пустив до паняча, а москаль мене штовхав, та й вивів за окопи.

— Пустіть, — кажу, я не хочу з вами прохажуватись.

Не пускає вражий син, ще й ляпаса дав. Що тут на світі робить?... Утік не втік, думаю, а побігти можна, а я дуже прудкий; — рванувся та на втікача, біжу, а тут рівчак; я плиг, а гемонська шапка аж до самісінького рота так і наскочила; неначе арканом мене накинуло; поки стяг — і москаль нагнав; за чуба та так і в буцегарню привів.

“А гемонська шапка аж до самісінького рота так мені й наскочила.”

— Возьміть, — каже — рештанта, та пильнуйте, бо він втікачка.

Повели мене в буцегарню; дивлюсь — три москалі в дурня грають, і народу чимало так зібралось; деякі в хаті сидять, а другі із риштованя хижо дивлять ся, неначе вовки ізза тенет. Сиджу й я; вже-б і обідати пора, їсти хочеть ся, аж шкура на тобі тріщить, так не випускають і нічогісінько мені не кажуть. Та й досадно-ж стало, Здасть ся, оттак би узяв та й перевернув цілу буцегарню!

— А що, — спитав, — чи довго мені тутечки сидіти?

— Поки не випустять, — відказують москалі.

— А коли-ж випустять? — питаю.

— Тоді, як випустять, — кажуть, а самі регочуть ся.

Бач, ироди, ще й кепкують!

— Пострівайте, — кажу, — я на вас паничеви пожалуюсь!

А вони регочуть ся, аж за животи хапають ся. Досадно мені стало.

— Не сьмійте ся, — кажу: — як розсердите мене, то я вам і вікна повибиваю!

— Попробуй, — кажуть, — то ми тебе звяжемо і під нари кинемо!

Ще справді, думаю собі, звяжуть: я один, а їх копиця. Нічого робить, терпи Данило. Однак знайшов ся добрий чоловік, відвів мене в куток та й каже:

— Мовчи, чоловіче; тутечки силою нічого не вдієш, а підожди старшого.

Став мене розпитувати, відки я і за що посадили. Росказав йому усе, як вражий приказчик, не в добрий час, напорочив мені сидіти в буцегарні: от — кажу — мене й посадили.

— Ну сількись, — каже, — я тебе навчу, що робити, щоб швидче випустили.

— Навчіть, будьте ласкаві, — кажу, — я за вас Богу помолюсь!

— Як прийде, — каже, — старший, та спитає, чи тутечки двірник графа Кишкевича, то ти й обізвись, от тебе зараз і випустять. Дав мені, спасибі йому, й шматок хліба.

На другий день, тільки що прокинулись, москаль і тика мені у руки мітлу.

— Вимети, — каже, — рештанську.

— Щоб тому руки повідсихали, — кажу, хто й мести-ме вашу буцегарню! Нехай вона вам на радість завалить ся!

— Мети, кажуть тобі, — гукнув москаль, — у нас такий звичай, щоб рештанти мели.

— Наплювати мені, — кажу, — на ваші звичаї!

А тут той чоловік, що мене навчав, і каже:

— Ке лишень мітлу, я вимету.

— Ну, тривай же, мугир, — каже москаль, віддаючи чоловікови мітлу, — хіба Господь не приведе, а вже-б ми тебе знатно прохворостили!...

— І батько ваш лисий — кажу, — не діжде сього!

Коли тут двері рип, — лізе якась товста та червона пика, а очі зелені як пляшка, так і блищать. Москалі повипинались, рештанти повстали, і я устав, — зараз догадав ся, що се мабуть старший.

— Тутечки, — спитав, — двірник графа Кишкевича?

— Тутечки, — кажу.

— Ти? — каже, витріщившись на мене.

— Еге, — кажу.

— Ходи-ж сюди, — каже, — коли ти.

Перейшли через сіни і увійшли в другу хату. Дивлюсь, стоїть чоловік з шість москалів, по середині на помості прослане ряденце, а деркачів — різок — і на два вози не забереш.

— Ляговись, — каже мені старший, показуючи на ряденце.

— За віщо? — кажу.

— Не знаєш? — каже: — за те, що не слухаш економа.

— Якого економа? перехрестіть ся! — кажу: — у нас у Савинцях і не чули про того економа; тільки й є оттой вражий приказчик що запроторив мене у вашу геомонську буцетарню.

— Е, так ти ще, — каже, — супротивляш ся і відбрікуєш ся?...

— Та він, ваше благородіє, — каже той москаль, що неволив мене мести, — хотів ще втікати!...

— І вікна наміряв ся повибивать! — каже другий.

Далі всі заговорили:

— Ірубіянствував, не слухав!

— Ляговись, ляговись, — гримнув старший: — от я тебе, сякий, такий!

— І батько твій лисий, — кажу, — не діжде сього, щоб я ліг!...

Як затупотить же та закричить:

— Беріть його, кладіть!

Схопили мене, беркиць так як жабу на ряденце, і розплатали... Я кричу: «хто в Бога вірує, ратуйте!» а вони з обох боків шмагають. Вже я й просив ся й молив ся, так тільки й чуєш: «перемініть деркачі», та «дужче бийте!» Як його на світі дужче й бити!.. хоч ото чортів приведи, та й ті-б дужче не били. Нівечили мене, нівечили бісові жирюди, поки не виперло з мене дух!... Як вже вдовольнився, вивели мене з буцетарні та й пхнули. Пішов я, ледви диблю, а тут ще анахемська мара водить почала. Не знаю, якби я й на квартиру втрапив, колиб не побачив наших коний, як вели наповати; так отто вже з ними й я прийшов. Тільки вгледів мене панич, ну мене лають.

— Та не гримайте, — кажу, — хоч ви; ось подивіть ся лишень, що мені було!

Розказав йому, та як показав, так він аж злякав ся.

— Я, — каже, — сього їм не подарую; як вони осмілились мого чоловіка бити!

За шапку та в буцетарню.

— Глядіть, — кажу: — як стануть вас намовляти, щоб казали, що ви двірник графа Кишкєвича, то крий Боже, не кажіть, а то й вам ще буде те саме, що й мені.

Не забарив ся панич, приїхав та й каже.

— Чом ти не сказав, що ти мій чоловік, а вигадав якогось двірника?

— Е, чом! — кажу: — теперички й я вже знаю, чом!

— Там, тебе, — каже, — дурня одурили!

— Може й одурили, — кажу: — так не богацько-ж треба мати розуму, щоб вибити чоловіка! Бог з ними! Нічогоїнькоб не було, — кажу, — якби не вражий приказчик!... Та й заплакав.

Панич їздив жалувати ся і до найстаршого та вже хоч до чорта з рогами піти, а не виколупаш того, що тобі випали... У вечері як огнем мене всього запалило, зі всіх мурів, що бачив у лаврі, позлітались чорти, як ті сині генерали, особливо отта товсто-пика мацапура, так над душею з деркачем і стоїть, та знай гукає: «ляговись, ляговись!»

— Втікаймо звідси, — кажу: — а то як тутечки проживемо ще який час, то не доведеть ся нам і Савинці побачить; вони, ті сині генерали, нас з світу ажєнуть!

Мабуть і панич злякався, бо того-ж дня й поїхали; та на прівєслику силу вибрались із Києва: ніяк не допитася, де та дорога у Савинці; та вже панич став розпитувати, куди виїхати на перевіз, так сказали. Ну, та й легенько-ж зітхнув, як перехопились на той бік Дніпра, аж тричі перехрестив ся.

Однак, я думав, що як втікали з Києва, то вже і лихо обмипули, аж бачу — ні. Така епіткала нас біда, від якої нехай Бог оборонить усякого чоловіка: коні покрали, от-що! Та ще як і покрали, сьміх та й тільки! Привів я до колодязя напавати коні, дивлюсь: нема цєбра, нічим в корито натягати води; а циган стоїть біля колодязя та і каже:

— Ке лишень мені коні, подержу, поки ти збігаєш за відром.

Я йому, як доброму чоловікови, віддав коні, а сам мерщій за відром, швиденько й повернувшись, дивлюсь — нема ні цигана, ні коний! Метнув ся сюди, туди, шукаю анахемського харциза, розпитую людей, — нема Ніхто й не бачив, неначе лихо його вхопило!... Я скорійш до панича:

Original from

UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

— Біда, — кажу: — коні покрали!

— Оттакої ще! — каже панич, ударившись руками об поли. — Ну, що ж ми тепер будемо робити?

— А що, — кажу, — робити! Посидьте тутечки, а я біжу у Савинці за кіньми.

— Дурний! — каже: — до Савинець більше як сто верстов; поки доведеш коні то знов у тебе їх покрадуть. Я, — каже, — підводу найму.

Так отто на тій підводі і до дому приїхали. Як побачив я наші Савинці, та аж заплакав з радости. Та вже-ж і сердив ся на мене, пан, — не так за те, що мене випарили в буцегарні, як за те, що коні покрали.

— Як би — кажу, — їх не вкрали, коли Свирид Хролович не в добрий час напропорочив? Усі-ж, — кажу, — їздять у Київ, і тітка Горпина ходила, а нікому-ж ніякої кривди не було, а мене і били, і коні покрали, шапку з голови вкрали!... Ну, самі подумайте, — кажу, — як таки з живого чоловіка шапку вкрати?

Так чого вже панови ні казав, як ні завіряв, не йме віри та й не йме. Та дарма, що вони пани, а багато дечого й за нашого брата не знають; ну, як таки й сього не знати, що деколи чоловік напропорочить тобі, та як не в добрий час, то вже що ні роби, як ні стережись, а таки саме стане ся, як воно тобі набрехано! І чому би йому, вражому приказчику, не сказати, щоб біси похапали отих котолупів, і щоб спалилась з деркачами, отта гемонська буцегарня! Не один би добрий чоловік сказав йому за се велике спасибі!

Олекса Стороженко.

Сміт вкінці винайшов, в який спосіб ужити заушницї, які йому жінка купила на різдвяний дарунок.

Обійшов би ся і без сонця.

Куме, правду сказавши, мені ліпше сподобав ся місяць як сонце, бо місяць стає чоловікови в пригоді. Як чоловік нераз йде з міста до дому, то він сьвітить. А сонце що помагає? Воно сьвітить в днину, а в днину і без сонця видко.

В уряді.

Урядник: «Я просивби о акта скаженини псів в Надибах». — Регістратор: «Скаженини? — її має мій колега Ціньський, найблизші двері на ліво; я маю лишень пискову і ратичну заразу тай свинську».

Що має зробити?

Іван процесович прийшов до адвоката за порадою. «Мій сусід завязав хвіст мому коневі», сказав він до адвоката, «що маю з ним зробити?» — «Розв'яжіть хвіст, а мені дайте 5 доларів за раду!» відповів спокійно адвокат.

Ні одно, ні друге.

В одній часописи була така дивна замітка: «Всякі вісти ходять нині по місті: Повідають одні, що судія В. К. помер, інші знов, що він еще жис. Ми гадаємо, що ні одно, ні друге. — Редакція».

В стейті Кентокі поширене незвичайно п'янство. Коли хто приходить до кравця і замовляє собі одіне, то кравець питає звичайно:

— А які кишень робити, чи на пів-літрову, чи на літрову фляшку?

В школі.

Інспектор звиджував школу і запитав одного з хлопців:

«Чи ти можеш скинути свій теплий плащ?»

«Так!» — відповів сей.

«А чи медвідь може скинути свій теплий плащ?»

«Ні!»

«Чому ні?»

Якусь хвилю панувала тишина, аж в тім стає малий хлопець і з радістю розв'язує загадочне питанє.

«Бо він не знає, де є його тузики».

В неділю рано.

Між сусідами.

Сусід 1-ий: Здоров, Нечипоре!

Сусід 2-ий: Здоров!

Сусід 1-ий: З неділею!

Сусід 2-ий: Спасибі, бувай і ти!

Сусід 1-ий: А що, до церкви не підеш?

Був розігнав ся, так капосна-ж калюжа як раз коло церкви перелила дорогу, ніяк не мож-на пройти; та отсе вернув ся та до тебе.

Сусід 2-ий: Той я був зірвав ся, та то самож; калюжа так перегородила дорогу, що й ніяк не годен до церкви дістатись.

Сусід 1-ий: Так, так.

Сусід 2-ий: Куди се ти, Максиме, їздив вчора?

Сусід 1-ий: В місто. Нашому Лейбі по горівку.

Сусід 2-ий: І привіз?

Сусід 1-ий: У ночі ще привіз.

Сусід 2-ий: Не розведена?

Сусід 2-ий: Ні, добра горілка.

Сусід 2-ий: А чи не пійтиб нам по кватирці... те є?

Сусід 1-ий: Та воноб нічого, можнаб, так ся проклята калюжа дорогу перетяла, — шинок вже по тій дорозі, що й церква.

Сусід 2-ий: Та може якнебудь попід тинном пропхаємось?

Сусід 1-ий: Гм, ... хиба що попід тинном. (І пішли.)

У лікаря.

»Чи ви маєте яку органічну хворобу?!«

»Ні, доктор. Я не граю на ніякім іструменті.«

Послідні вісті з париської конференції.

»Що? говорять?«

»Так, говорять.«

»Певно над важними постановами.«

»Ні, приготівляють чай до питя.«

Близнята.

Мати щойно скупала свої близнята і положила їх спати. По якімсь часі одно з них почало хіхотатись.

»Що такого сьмішного?« запитала мати.

»Ви зробили помилку«, відповів малий Никольцо», бо ви скупали Йосифа два рази, а мене ані разу.

В молодім подружжю.

»Любий, я сама зварила цілий обід і так намучила ся, а ти не скажеш ані слова«.

»Я би сказав, але я вже сам не маю серця все нарікати«.

»Едіта, сей молодець знова вчора сидів довго«.

»Так, тату; я показувала йому свої картки з видами і образки«.

»Дуже добре, але на другий раз, як він схоче сидіти довго, то ти покажи йому мої біли за електричне сьвітло«.

Думала що иншого.

Добродійка присідай чиха: Чи ви любите сандали?

Добродійка трепетує чиха: О так; я дуже їх люблю.

— Певно ви в них часто ходите?

— Що? ходжу в них? в чім ви думаєте?

— В сандалах.

— О вибачайте. Я думала що ви питаєте, чи я люблю сандали.

Боягуз.

«Чому ти покинув свого послідного боса».

«Боягуз», відповів шофер.

«Як се?»

«Він ставав ся першним за кождим разом як лише вивернув ся автомобіль».

Висша медицина.

1-ий приятель: Я бачив, що до тебе вступав нині лікар. Чи щось серйозного?»

2-ий приятель: О так. Він приходив по лікування рахунку.

Злишні сльози.

Маленький хлопчина прийшов плачучи до матері.

«Що сталося, мій любий? Чого ти плачеш?»

«Тато підніс мене велику пачку, і вона впала їм на ноги», відповів хльопавши хлопчина.

«Але-ж се зовсім нема чого плакати», — почала успокоювати мати «ти повинен був з сего сміятися».

«Та я то робив»... відповів хлопець.

ГОСТИНА З ТАМТОГО СВІТА.

На позір неправдоподібно оповідання про чортівські видумки.

Старий Горячкун з Високогір був не аби який будь балакун. Бувало в кожду неділю і свята пополудни збирала ся повна хата молодих і старих, щоби з запертим віддихом слухати кождого слова його дивних оповідань. Лише час від часу його оповідання заглушував громовий сміх слухачів. Автор тих стрічок також не раз слухав оповідань старого Горячки: а, і часто хорував то з гадмірного сміху, то знова зі страху, якого нагадали слухачам його жахом проймаючі розкази.

Горячкун любив оповідати лише надзвичайні казки, а під впливом його фантазії вони ставались ще більше дивочні і неімовірні.

Одного дощового веділішного пополудни Горячкун почав перед численною громадою зібраних отес оповідання:

«В давних часах жив в Хребетівці один коваль. Він був великий як дуб, а сильний як великан. Сто фунтові куєні желіза він підніс як двофунтовий молот. Він зовсім не потребував уживати води до порушування молотів. Трома ударами свого молота він загаяв ковалю в землю, так що воно виставало лише на волосок з землі. Желізо розлизувалось під його уда-

рами, як сіль або м'яке масло. Він звалив на землю рознушеного бика одним ударом п'ястука і виніс його на своїх плечах з милі по збочі горбка.

Сю силу коваль мав від пекольних духів, і розумість ся за се коваль записав свою душу чортови. Цілі літа сей коваль мешкав і займав ся своїм ремеслом в Хребетівці, на пострах людям і звірятам. Однак речинець умови з пеклом вже скінчив ся і Люципер приготував ковалеві квартиру в царстві вічної погибелі. Однак чорт звав про страшну силу коваля і побоював ся, що коваля те придобує чимнебудь і що він не піде з ним спокійно, і тому він вислав по коваля свого найсильнішого і наймогутнішого діда, Громохана, якого називало в пеклі желізним буйволом.

Се було пізно по полудни коли діявольський потвір, Громохан, прийшов до коваля в Хребетівці. Вступивши в двері він поздоровив коваля:

«Добрий вечір, пане майстре з Хребетівки! Я є сатага — Громохан. Мій любий пан, Люципер, казав тебе поздоровити і сказати тобі що речинець вже виїшов. Кинь свій молот і ходи зі мною, щобиємо на час прийшли на місце призначення».

Лисовостий заричав і застогнав. Він хотів відскокити, однак було за пізно, його ноги злепили ся з ковалом.

Коваль задумав щось хитрого, і вдавав лагідного. Він обтер спокійно піт з чола і заявив:

«Се не може так піти скоро як ти кажеш! — Чи ти не знаєш пане Громохапе, що я звик скінчити цілоденну роботу, нім я кину молот, і що я ніколи не кидаю роботи так вчасно!»

«Мій пан є точний», — загарчав чорт, «а ми маємо зробити шмат дороги».

«Я знаю се», відповів коваль, «однак я мушу нігці докінчити одну роботу. Один злодій замовив собі штабу до виламування — і вола мусить бути скінчеза».

«А так! Штабу до виламування, до рабунку, до крадежи?» з вдоволенем забурмотів сатана. «Се приємно чути, се зовсім по наших вутру, — однак роби скоро, — се не може нас довго задержувати».

«Се не піде так скоро», відповів коваль, «бо нині сі прокляті Хребетівчани подерли мені мої міхи і я сам мушу роздувати огонь. Робота займе

найменше дві годині часу, хиба що ти, пане Громохапе, полізеш в мої міхи і будеш дув мені».

Сатана скоро на се згодив ся, скочив в ковальський міх і почав дути так сильно, що огонь сягав аж до стелі кузні. Між тим коваль витягнув з поміж старого желіза цминтарний хрест і всадив його в полумінє, якраз перед чортів ніс. Громохап почав скажено пчихати і кашляти, а зловивши часом віддих, ричав: «Геть з дурними жартами, Хребетівче, я не позволю собі на ніякі видумки і не дам з себе кпити».

«А я так само», відповів сьміючись коваль, «а тепер. дуй сильно, старий друже!»

«Геть з хрестом» — ричав сатана.

«Там є досить місця, змістить ся», засьміяв ся коваль Люциперів післянець хотів втічи через отвір, однак з перестрахом побачив там поперечку, в формі хреста. Хрест над ним, хрест під ним — гема куди втікати — бідний чорт попав ся в лапку. Він ричав і

скавулів сказано, а коваль скакав по землі регочучись. Коли чортяка трохи успокоїв ся, коваль поклонив ся йому кажучи:

«Щасливого Нового Року, старий Громохапе! Як тобі сподобалось нове мешканє? Чому трохи не подмухаєш мені?»

Чорт не дув більше; однак коваль знав своє діло. Він лише здурив чорта, що міх подертий. Він тепер підніс заставку, вода линула до кузнї і наче ледовим холодом почало сипатись іа чортів карк. Чорт дзвонив зубами, цїпенїв. Він почав порскати і дуги так що іскри сипались на цілу кузню. Вмить огонь знова розгорїв ся і коваль кував аж піт лав ся потоками з його чола. Тодї він засьміяв ся так голосно і дзвінко що аж заглушив удари свого молотка. А чортяка вив і свистав в своїй вязниці як гієна.

«Спочинь собі трохи, пане Громохапе», замїтив коваль; ми не можемо всього зробити в однім днї, а ми маємо досить часу, бо тепер останемо разом на довше».

«Ти дурний Хребетівчуку, я змелю твої кости іа муку», відповїв чортяка, скригочучи зубами.

«А я тобі кажу, ти справуй ся добре і будь покїрний», засьміяв ся коваль. «Ти знаєш, що незадовго сьвященик буде обходити цілі Хребетівці і буде благословити всіх, а тоді на певно тобі хребет посїдаєть ся».

Чортяка скавулів, порекав і гарчав як величезний тигр. Вкінци він переконав ся, що мусить взятись до иншого способу і ужити хитрощїв. Він предложив перемире. Однак мусїв довго ждати заки коваль згодив ся на якїбудь переговори. Вкінци ворожа пара погодилась. Чорт мусїв присягнути що сейчас відїде і не буде чїпати коваля доки він буде жити. Він присягнув і коваль випустив його.

Коли Громохап вернув до царства сатани без коваля і оповїв всі свої пригоди, старий Люципер зі злости почервонїв як жар. Він зачав страшно проклинати і кричав що якраз кож-

дий найбільший і найсильнїйший є найбоязливий і найдурнїйший.

По якїмсь часі Люципер вислав в Хребетівці найвторопнїйшого і найспритнїйшого чорта, Лисохвостого. Коваль як звичайно був при своїй роботі, коли дїдько влетїв до кузнї через отвір в даху.

Однак тим разом коваль згодив ся сейчас йти. Все що він ще мав зробити то було ваяти своє сьвяточне одїне. Лисохвостий протестував, бо казав, що ту зовсїм не розходить ся о красний вигляд. Тодї коваль зрезигнував з перебираня ся, однак жадав хвилі на відпочинок перед подорожжю; він був дуже змучений. Чортик не мав відваги в сїм йому опирати ся. Він навіть сам послухав візвання коваля і сїв собі на ковалі, щоби відїхнути. Однак Лисохвостий, мав горячі, іскрячі штани, а від них само ковало розжарило ся і змякло. Тодї коваль засьміяв ся, засьміяв ся по своєму — голосно і дзвінко, взяв коновку води і вилив на Лисохвостого і на ковало. Лисохвостий заричав і застогнав. Він хотїв відскочити, однак було за пізно, його ноги злепли ся з ковалом. З страшним зусилем він вирвав ковало з землі, а тоді вилетїв через комин, в страсі і переляці, забираючи ковало, причеплене до штанїв. І так місто коваля він принїс до пекла ковало, на здивованє і пострах всіх пекольних сил. Від тоді жаден чорт за нїяку ціну не хотїв піти по коваля. — І так коваль жив в спокою ще многі літа.

Вкінци прийшла Смерть і забрала коваля на другий сьвіт. А коли він зближав ся до пекольної брами, чортяки скоро запримітили його, і крик остраху залунав по чорнїм царствї:

«Хребетівський коваль зближаєть ся! Замикайте брами! — замикайте брами!»

Всі злі духи зіпхались до брами, перекутили ключ в замку, і зі всьою силою підперли двері. Так сильно вони тиснули ся до брами, що їх острі пазури перелїзли на другий бїк і далеко повиставали поза браму. Тодї ко-

І так Хребетівський коваль ще до нині сидить поза небесними воротами, в присінку.

валь знов засьміяв ся; він сейчас зняв з плечий свій великий молот і поприпліщував пазурі до зовнішньої сторони брами. З середини почув ся лише страшний рик і стогони.

Тоді коваль обернув ся назад і звільна зачав ступати в гору по золотих ступенях, що ведуть до неба. Прийшовши там він застукав злегка до дверей. Сейчас з'явив ся сьв. Петро. Коли він побачив коваля, розгнівався дуже. Він сказав, щоби коваль шукав собі деінде притуловища, бо ту нема місця для чоловіка, якого душа чорна як вугіль, або крила крука. — Коваль був покірний, і признав, що він не має права там ніщо шукати, однак коли сьв. Петро буде такий добрий і дозволить йому подивитись до середини, лише так трошки липнути через малу дірку, тоді він радо піде далше. Серце небесного дверника змякло і він відчинив браму на ширину кількох пальців. А коваль і се використав. Він скоро зняв свій замащений шкіряний фартух і кинув його че-

рез малий отвір до небесних сіній. Сьв. Петро не хотів доторкатись замащеної шкіри, а також красні, малі, білі ангели не хотіли валяти собі своїх сніжно-білих рук ковальським фартухом. Сьв. Петрови не лишало ся ніщо иншого зробити, як пустити коваля, щоби забрав собі свою шкіру. Однак коваль раз діставшись до середини, не хотів забрати фартуха, лише розпростер його і сів сам на нім. Сьв. Петро сказав, що коваль має дуже простаковату вдачу. Коваль відповів, що він сидить на своїм власнім ґрунті, і не бачить причини чому небесний дверник мав би його звідтам усувати.

І так хребетівський коваль ще до нині сидить поза небесними воротами, в присінку, на своїй власнім шкірянім фартусі, і коли блаженні входять до пречудного неба, по його лиці спадають безнастанно грубі слізки.

Таке оповідане розказав нам старий Горячкун, і він мусить взяти за него всю відповідальність.

ПРИТЧА ПРО ПРИЯЗНЬ.

Вмираючи покликав батько сина,
Що був його єдина дитина,

І мовив звівши голову стару:
»Мій синку, швидко я мабуть умру.

»Дав Бог мені прожити много літ,
Добра надбати і пізнати світ.

»Добро тобі лишаю. Не марнуй
Пого, тай понад міру не цінуй.

»Не думай в нім мету життя знайти, —
Все сходи лиш до висшої мети.

»Та крім добра ти мави, синку, те,
Що найважнійше — серце золоте.

»Досить науки і здоровий ум,
І вже пройшов ти молодости шум.

»Одного лиш бажаю ще тобі,
Щоб мав ти друга щирого собі».

Син мовив: »Татку, дяка вам і честь!
Та в мене другів щирих много вст».

»О синку, много при їді й вині,
Та в горю допомогти — напевно ні!

»Я, сімдесят п'ять літ проживши, всів
Знайти одного лиш — тай то на пів

»Ні, татку, — мовив син, — з моїх
друзьяк
Піде за мене кождий, хоч на гак!»

Всімівнувся отець. »Щасливий, синку,
ти,

Та я би радив пробу навести.

»Заріж теля і запакуй у міх,
А нічю йди з тим до друзьяк своїх.

»Скажи: біда! Я чоловіка вбив!
Проти, щоб захистив тебе і скрив.

»Своїх так перепробуй, а потім
Застукай і в мого друга дім».

Послухав син. Як змеркло ся цілком,
Пішов з важким навочений мішком.

До друга, найлюбійшого воріт
Застукав: »Живо, живо, отворіть!»

Явив ся друг. »Се що тебе жене?»
»Я чоловіка вбив! Стовай мене!»

Та сей не відчиняючи воріт
Сказав: »Тікай, Чи ще мене й мій рід

»Ти хочеш у тяжку біду впаскати?
Аджеж коли почнуть тебе шукати,

»То деж підуть на сам перед? Сюди!
Бо знають, що я друг твій! Геть їди!»

Пішов по інших своїх другах син, —
Не скрив його, не втішив ні один.

А дехто мовив: »Забирай ся ти!
Я зараз мушу властям донести.

»Аджеж всі знають, як дружили ми, —
Ще скажуть, що до спілки вбили ми».

Оттак всю ніч продвигавши свій міх,
До батькового друга він прибів.

»Ратуйте, дядьку! Я людину вбив,
Та вже й у місті шуму наробив!

»Ось труп! Там деє погоня вже жене!
Ой, пробі, скрийте трупа і мене!»

Старий живенько замки відкротив
І з міхом парубка в свій двір пустив.

»Ну, ну, небоже, скрий ся тут!
А трупа деє я втру в безпечний кут».

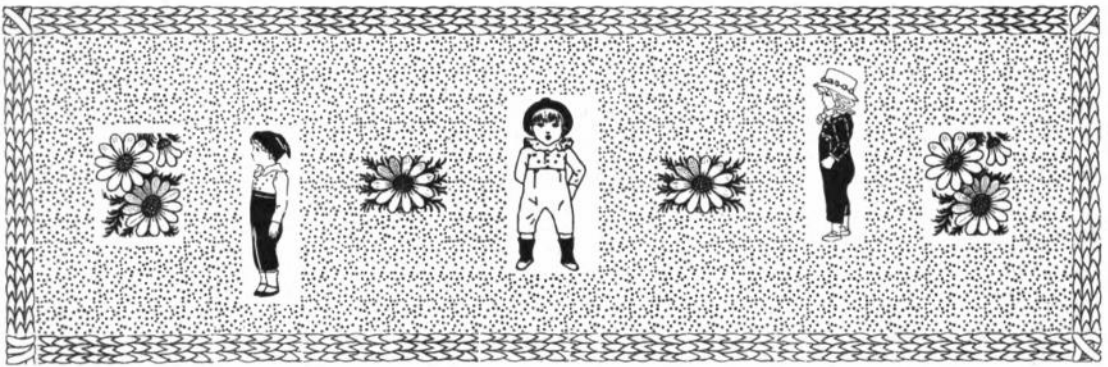
Замкнув ворота, взяв на плечі міх —
Та парубок упав йому до ніг.

»Спасибі, дядьку! Не турбуйтеся, ні!
Ніяке зло не стало ся мені».

І він сказав йому батьківську річ
І все, що діяло ся з ним сю ніч.

І як подвійно тут він скористав:
Фальшивих другів збувсь, а вірного
пізнав.

МОЛОДЕНЬКІ ГЕРОІ.

Було се в першій віці по Христі за пановання безбожного і лютотоу цїсаря Доміціана, котрий наче воду проливав невинну кров христїянську. Весь час його пановання се цілий ряд убийств і мордів та страшних мук ісповідників Христових, які не бояли ся зложити Йому навіть свідощтво своєї власної крови.

За часів того нелюдського цїсаря жила в Римі праведна і свята христїянська родина. Голова і батько сеї родини звав ся Флявій Климентий а чесна його жінка носила імя Флявії. Господь Бог наділив їх двома синами: старшим вісімнадцять літним Маврикієм і молодшим Кирилком; пішло йому на девятий рік. Згадати годить ся, що се праведна родина була також в близькім посвояченю з самим цїсаром, ба навіть рідні братя Маврикий і Кирилко мали наслідити цїсарський престіл. Крім того славною була та родина також і з того, що навіть сам наслідник св. Петра і заступник Ісуса Христа, св. Климентий Папа був її близьким кривним.

Оба згадані братя визначали ся крім високого свого походження тим, що вже від наймолодших літ горячо любили Ісуса Христа і як найбільшого лиха стерегли ся всего, що могло Його образити і Йому неподобати ся.

Нині, мої милі приятелі, хочу змалювати вам кілька образців з життя

святиого і невинного хлопчини, Кирилка і його братчика Маврикія, котрий мимо свого молоденького віку став справедливим героєм Христовим, щоби і ви, по його приміру горячо полюбили і вірно служили Ісусу Христу.

Як дуже бривдив ся побожний Кирилко та як боліла його всяка образа Ісуса Христа, можемо пізнати з слідуючого випадку:

В саме полудне горячої літної днини наче пчоли з улія висипала ся на римський ринок зі школи дїтвора; криком і гудїнем наповнила в одну мить цілу площу, сказавбись що висипало ся кількадесять роїв від разу. Переходив тамтуди як раз чорний невільник, Бурмило. Його чоло пода не взад, обросле чорним кучерячим волосєм, очі вибалушені, уста видуті наперід, та величезні стопи, що були наче незручно попричіплювані до довгих тонких ніг, викликували майже мимоволі сміх у всіх, що на него дивили ся. Мурин сейчас став, як тільки побачив перед собою школярів та у своїй простоті зачав сьміяти ся. Затримали ся і собі школярики, зачали реготати ся на вид бідного мурина і в одну мить обступили його та замкнули в малім колесі. Збентежений їх сьміхом і їдкими дотепами не знав бідака, що з собою зробити. Вкінци як міг так зачав боронити ся.

»Пустіть ме-с-не... римські го-го-о-рожани...», пустіть ме-е-не... я Бурми-и-ло... бі-ідний му-мурин..., Бурмило добрий, у ко-конзуля...»

»Ха, ха, ха!« заверещали пусті збиточники — »як гарно говорить! Славно, африканський Ціцероне!« і з криком кинули ся на бідного невільника, котрий хоч вже і великий — зачав плакати.

Нараз дав ся чути з боку голос, що звернув на себе увагу всіх школярів, голос слабкий, милозвучний, але zarazом повний рішучості: »Лішіть його, мої товариші, в спокою! Щож вам винен той бідний мурин? Пустіть його, се некрасно!«

»А ти що за один? Хто тебе ту поставив старшим над нами?« — відізвав ся один зі старших хлопців до маленького хлопчика, що з табличками в руках стояв оподалік від товпи. Був се якраз наш Кирилко, що зі слугою вертав також зі школи; його лице звичайно лагідне і несьміле, палало тепер обуренєм.

»Прошу вас, товариші!« — промовив знова Кирилко — »лишіть вже то-ту забаву, досить з вас, чейже не годить ся сьміятись з бідного невільника, котрий не може боронити ся.

»Не годить ся? Ото раз!« — відізувало ся нараз кільканадцять хлопців.

»Так, воно не годить ся, бо се не красне і підле!«

»Що він каже? Хто се? Гура на него! Відклик сейчас! Відклик і перепроси! Ту зараз мусиш се зробити, на колінах...!« — заверещали хлопчиська і лишаючи невільника-мурина, який користаючи з нагоди, сейчас дав знати ногам, кинули ся на безборонного Кирилка наче нечаситні вовки на лагідну овечку і сейчас повалили на землю. Слуга, що мав обов'язок боронити дитину, побачивши на що заносить ся, зі страху і собі дав драпака.

»Перепроси! відклик!...« — кричали хлопці.

»Перепрошаю, слим вас образив, але відкликати не можу, бо я сказав правду!«

»А дивіть ся на него, муха береть ся до льва, малий шкраб хоче пад на-ми старшувати! На масиш за твоє зухвальство!« — сказав один старший хлопець і притім кинув каменем на невинного Кирилка так, що його сейчас залила кров.

Того негідного і грішного вчинку ніхто не сподівав ся.

Сам навіть нестлик побачивши, що Кирилко лежить непритомний, з переляку втік а за ним і ціла товпа збиточників.

На ринку знова стало пусто, бо було се саме гаряче полудне; в тім часі рідко хто показував ся на ринку. Для того минула добра хвиля нім тамтуди наднесли в лектиці гордого якогось пана, що розверзнув ся вигідно на мягких подушках. Коло лектики йшла ціла товпа приятелів, знайомих і невільників. Однак на дитину, що непритомна лежала під муром дому, ніхто з них не звертав навіть уваги.

По якимсь часі перейшов знова якийсь чоловік, але і він не глянув навіть на бідного, окровавленого хлопчину. Аж вкінці надійшло кількох жовнірів з своїм десятиком.

»Диви ся, Богдане (бо так звав ся десятик), на землі є якісь сліди крові!« — сказав один жовнір показуючи на землю.

»Та бо ту під муром лежить забитий хлопчик!« — сказав на се десятик, підходячи до непритомного Кирилка.

»Та лиши його...« сказав один з жовнірів. — Що нас то обходить? Прийде варта, то собі його забере. Ходім радше до шинку випити трохи і забавити ся.»

»Ідїть собі, як вам важливіша і дорожша кватирка чим людське нещастє, а я ту лишу ся!« — відповів десятик Богдан і взявши осторожно поразеного Кирилка, заніс його до своєї квартири, яка була в цїсарській палаті. Там положив його на твердїм тапча-

Перша проба.

ні і з печаливістю матери зачав змивати кров з чола хлопяти. Між тим бурмотів собі під носом: »Хто то би міг так побити бідну дитину? Як страшно розлупав йому головку... Що за красний се хлопчик, то видко з багатой і знатної родини, бо і одіж його не аби яка, ба і на шиї золотий ланцух...«

В тій хвили Кирилко отворив очи, але зараз знова їх замкнув.

»Но чейже приходить до себе!« відізвався весело Богдан.

По хвили Кирилко витягнув руки і шепнув: »Де я?«

»У десятника прибічної цісарської сторожі — не бій ся дитино.«

»Я не бою ся, але деж вони... чи то ти мене виратував?«

»Від кого? Я о нічим не знаю. Я побачив тебе під муром з розбитою головою і взяв до себе.«

»Який ти добрий! Бог най тобі за-

платить!« — промовив Кирилко і обняв жовніра своїми рученятами за шию. По хвили промовив: »Добрий мій десятнику, чи не міг би я тебе просити.«

»О що, любо, скажи!«

»Відведи мене до дому.«

Богдан взяв його сейчас на руки, обмивши ще з крові русяві його кучерики і запитав ся: »Деж тебе маю занести?«

»До дому Флявія Климентія.«

»Що? ти сином сенатора?« спитав з ушанованєм десятник.

»Так.«

»Отже ти брат наслідника престолола?«

»Так. Я Кирилко Домітіян.«

На сі слова жовнір аж задрожав зі страху і з ушанованя для хлопця, котрого ніс на своїх руках.

»А ти як називаєш ся?« — запитав Кирилко солодко десятника.

Original from

UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

»Мені на імя Богдан, милостивий пане« — відповів з пошаною жовнір.

»Яке гарне і правдиве твоє імя. Нині справді Бог мені тебе дав. Я тебе щиро люблю, мій Богдане.«

»Заховаю я ті слова в своїм серцю« — промовив тихо жовнір. — Але скажи мені, пане, хто то посмів тобі так дуже розбити чоло?»

»Е, се нічо, то може по часті навіть моя вина« — відповів з любов'ю і без найменшого обурення Кирилко. »Я посварив ся з моїми товаришами, вони робили щось... може не хотіли зле робити, а я бачив, що то зле і скажемо може за остро і неосторожно трохи, а се їх рознівало і...«

»І щож до біса?« перервав жовнір.

»Не кажи так, Богдане«, сказав солодко Кирилко. »Нічо такого не стало ся, тільки один хлопець забув ся..., кинув камінцем і може навіть нехотючи поцілив мене.«

»А то драбуга, гунцвонт, лай...« але не міг вже докінчити, бо Кирилко заткав йому уста дрібною своєю рукою.

»О, майже нічо. Правда, воно болять досить, але я з того дуже радий« — весело відповів невинний хлопчик.

»Цікава дитина« — подумав десятник.

»Богдане, ми вже в дома« — сказав Кирилко, як жовнір став перед брамою величавої палати сенатора Флявія. — На порозі стрінули двох гар-

них молодців, що з неспокоєм пускали ся в дорогу.

»А Богу слава« — промовили оба рівночасно. »Се наш Кирилко. А щож з тобою чувати? Чи ти здоров? Мама нетерпеливо тебе очікують, а от і ми йшли якраз тебе шукати.«

Кирилко відповів їм тільки з усьміхом — а звертаючись до десятника, сказав: »Диви ся, мій приятелю дорогий, мій любий Богдане, єї оба братя, се наші дорогі Нерей і Ахілсей, слуги моєї сестриниці Домітилі. А ось і вона навіть сама сюди іде...« і по сих словах побіг скоренько до своєї сестри та розказав їй коротко, що з ним стало ся.

Потім Домітиля приступила до чесного жовніра і всунула йому в руку торбину з грішми, кажучи: »Най Бог заплатить тобі, чоловіче, за твоє добре серце«, а слугам своїм приказала його належно угостити за висьвідчену прислугу. Відтак пішла разом з малим Кирилком до його мами, котрій він знова розказав з дитинячою простотою і веселістю все, що з ним стало ся. З його уст не вийшло однак ні одно слово урази до своїх товаришів, він їм простив цілим серцем.

Отсей побожний Кирилко приміром своїм вчить нас, як і ми повинні обстоювати за честь Ісуса Христа, та як прощати і зносити, як нам коли хто зробить яку прикрість.

Той що підпалює місто в однім кінці, щоби міг безпечнійше рабувати в другім, є без сумніву великим злочинцем; а як назвете сего, що, щоби відвернути підозріння від себе, він спитає на другого винуватця за злочин, який він сам поповнив?

Прощане є щось такого красного, що ви повинні обняти провинившого ся за се лише що він по се прощане прийшов.

Той що дивить ся на бесідника більше як на його слова, ще рідко на тім завідав ся.

КОЛИ МИ БУДЕМО ІЗДИТИ ВОЗДУХОМ...

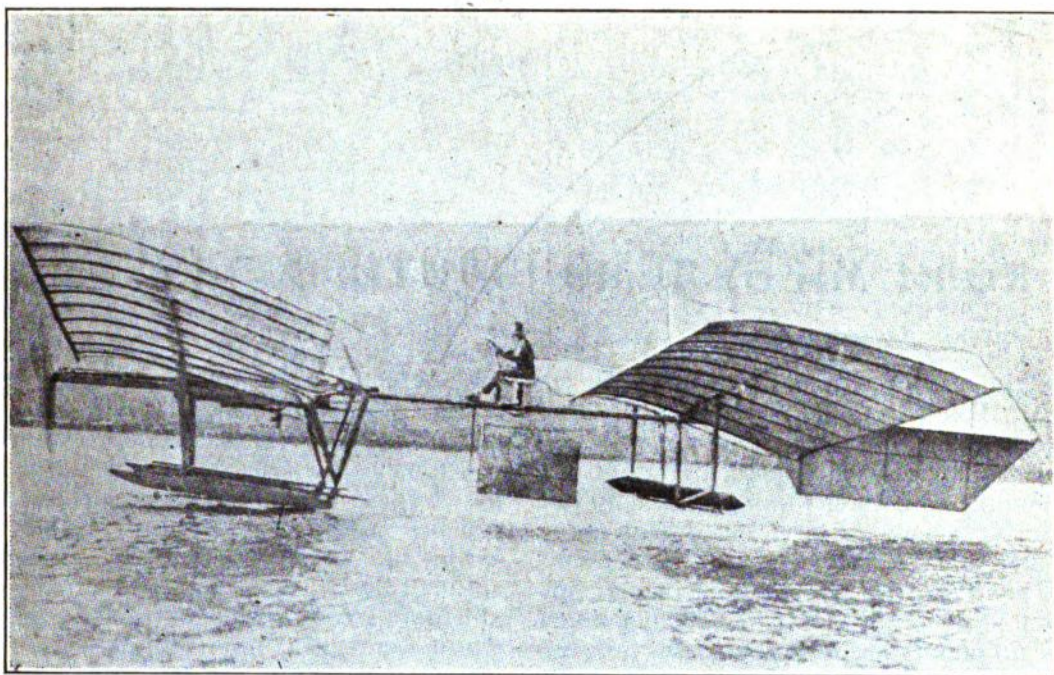
Людський дух все стремить до вишин. Плазунів, себто вужів і гадин, призначенєм є ховзатись по землі, а орел збиваєть ся високо в гору бо віл мас крила. А людський дух, людський ум, ще висше зносить ся як лет орла, хоч і крил не мас. А се й тим ліпше, бо вони не стримують і не перешкаджають йому в його леті. І той дух претъ ся до вишин, взносить ся там, де жадна птащина не може залетіти, він шукає доріг до місяця, звізд і планет, в безмежні простори, в незнані і нерозсліджені світи, аж доки сам не заблудить, не загубить ся в безконечности.

Ідучи за тим вродженням потягом «вznоситись в гору», люди вже від найдавчійших часів продумували над способами в які би можна злетіти в воздушні простори і наочно звидіти сторони, де передтим гостював лише їх дух. Много відважних людей переплатило своїм житєм спроби взнестись в воздух, одгак з часом літаки удосконалено до сеї степені, що тепер вже можна не лише взноситись ними високо понад хмари, але можна перевозити тягарі, почту, пасажирі в і т. п.

Надзвичайний розвій летництва в послідних роках се безпосередний наслідок війни. Як знаємо з її перебігу, то ворожі сторони напружували всі свої уми до крайности, щоби видумати нові средства в ціли нищення своїх противників. Одним з найважніших средств воєнних були літаки. Їх уживано не лише до розвідин, нападів на міста, на які кидано бомби,

але головнo до борби з другими ворожими літаками. Коли перед війною почитувано вже за відважного кождого летуна, що зносить ся високо в гору, серед красної, тихої погоди, то тепер в війні, треба було літаків і летунів, які пускалибсь в воздух серед зимової люті, серед морозу і сніговиці, хуртовії і бурі; тепер треба було літаків і летунів, які не лише зумілиб держатись в воздуху, але також добре битись з противником, се значить його острілювати, а і боронитись, а в сій ціли нераз треба було то прямо взнестись в гору, то прямо стрімголов пуститись в долину, а відтак скрутитись в бік, а нераз і перевернутись з літаком коміть головою і летіти довший час з головою спущеною в долину. І то що ще не давно видавало бись всім неможливим, сталось дійсностю. Війна ся се була борба на жите і смерть. Від напруги і витревалости людської зажадано всього, що вони лише могли дати і вони дали. Напруга дала нам много нових винаходів, а особливо много нових родів літаків, які є надзвичайно вигідні для кермованя, а витревалість і вправа дала нам сьмеливих летунів, які в своїм змаганях не так — бим сказав — не боять ся смерти, як радше, вміють її оминати.

Наглядним доказом успіху летництва є факт, що коли лише війна скінчилась ми скоро дочекались хвилі, що кількох сьмеливих летунів перелетіло атлантійський океан, з Америки до Європи, або навідворот. Сей успіх буде тим наглядніший для сего, хто

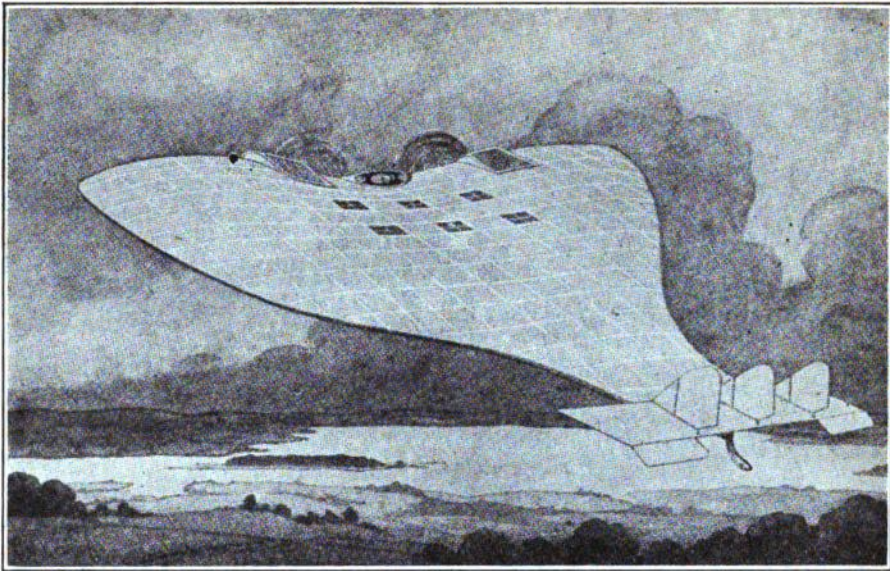
Так виглядав "гідроплан" тому 30 літ.

інтересував ся летництвом перед війською, і хто пригадає собі, з яким то недовірем, прямо згірділивою усьмішкою, загаль стрічав кождий новий плян або замір перелетіти Антлїантїйський Океан. А отсе бачимо, що в місяцях маю, червню і липню 1919. р. виконано аж три успішні лети через океан.

Перші перелетіли понад море з Америки до Європи офіцери американської маринарки лейтнант А. К. Рід і Таверс. Він злетів в Канаді, в Нью Фундлїандїї, 16 мая, і по 15-ох годинах і 18 мінутах прибув до островів Азорів, зробивши в однім леті 1200 морських миль (296 галицьких.) Там летуни відпочали, і шойно 27 мая зробили решту дороги з Азорів до Португалїї. Другу часть лету, яка виносила 800 морських миль (197 галицьких) зробили вони в 9-ох годинах і 44 мінутах. Се значить що ціла подорож з Америки до Європи тревала лише 26 годин і 47 мінут, підчас коли найскорші кораблі потребувалиб, яких 6 днів щоби зробити ту саму дорогу. Свій

смілий лет відважний Американець зробив на гідроплані, се є таким літаку, що може плисти також по воді. Здовж дороги куди гідроплан мав летіти американське правительство розставило в певних відступах воєнні кораблі, які на случай небезпеки мали ратувати летунів. Хоч не було потреби, однак обережність ніколи не зашкодить.

В тім самім часі англійський летун Гокер і собі злетів понад море, бо хотів конечно випередити Американця і перший прибути до Європи. В додатку він мав дістати \$50.000 нагороди. Щоби було йому легше летіти, він скоро лише підняв ся в воздух поскидав з літака всі тягарі, а навіть колеса, якими літак розганяєть ся, і пустив ся понад море, як птах. Цілий сьвіт подивляв його відвагу, і коли опісля кілька днів не було про него чутки, всі жалували може більше, як за «10.000-о ми убитих» в якійсь там борбі на західнім або східнім терені. До масакр сьвіт привик, але ту мав летун

Літак будучини — крила о промірі 300 стій. Він міг би везти від 50 до 70 тисяч фунтів товарів і пасажирів.

пропасти? Се велика шкода. Але летун не пропав. Він впав в воду, а дрантивий корабель, що переїздив тамтуди, виратував його.

Славу за перший безпереривний лет з Америки до Англії здобули два інші летуни, англійський капітан Алькак і американський лейтенант Бравн (їх все летить двох в однім літаку.) Вони перелетіли 14 і 15 червня 1919 р. з Канади до Ірляндії в 16-ох годинах і 12 мінутах, причім зробили 1900 морських миль (472 галицьких миль.)

Пізнійше великий англійський кермовий баллон перелетів з Англії до Канади, а опісля вернув назад. Сей літак віз кількох пасажирів і почту і дав доказ, що колись в будучині є можлива правильна комунікація понад морями при помочи літаків.

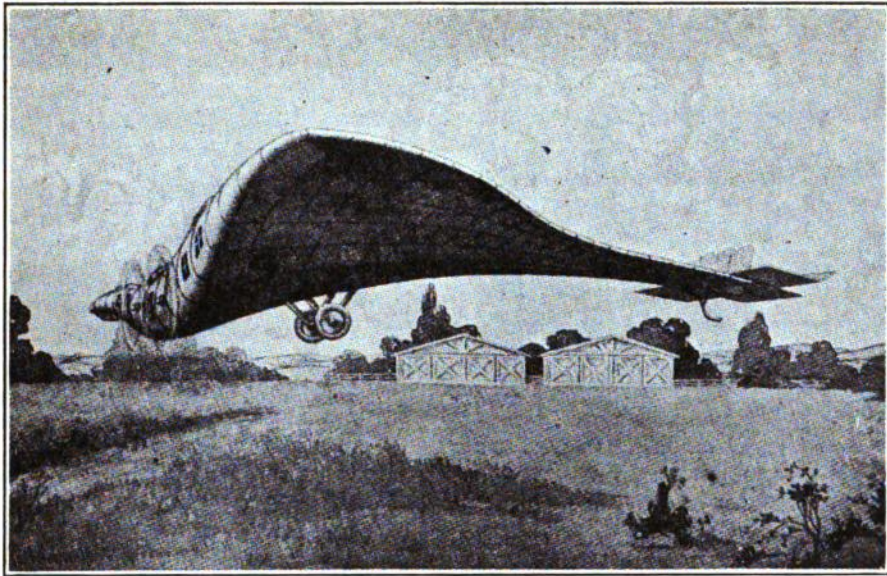
Подорож літаками понад море з Європи до Америки, або навідворот, є дуже приманчива, бо по перше, триває дуже коротко — як бачимо Алькак перебув її в несповеа 17-ох годинах — а подруге, подорожуючий є вільний від морської слабости, тої поганої хвороби, за яку сама згадка спричинює нам дроц поза шкірою.

Цікаво іменно знати, що літанє аеропляном зовсім не спричинює завороту голови або нудоти, як би сего кождий сподівав ся. А не один заплатив би дуже много, щоби лише не мати сеї морської хвороби.

Як тепер стоїть техніка аеронавтики то покищо через море годї перевозити більше число пасажирів або тягарі з більшою певністю. Тепер роблять ся в тім напрямі щойно проби. Однак вже тепер можна сказати, що науково вже обчислено, що можна побудувати так великі літаки, що вони будуть могли нести великі тягарі. Ми думаємо не помилимось, коли скажемо, що коли хто з нас не буде спішити ся з їздою до старого краю, то вже не буде мусів дуже довго чекати, коли буде можна їхати до Європи літаками і то за не дуже високу оплату.

Понизше подамо деякі гадки одного фахового інжінїра від аеронавтики. Сей фаховець розумієть ся добре на тім, про що говорить, тому з його бесіди кождий зможе собі виобразити, яка будучність чекає літаки.

Наш інжінїр сидів в темнім від диму вагоні ранішнього поїзду, що мчав

“Літак будучини” — спускається на землю.

в напрямі Нью Йорку. Поза ним сиділо двох нью йорських урядників, які перекинувши оком ранішні газети і відкинувши їх недбало на бік, почали розмову. Наш інженір почав пильно прислухуватись, бо вони говорили про предмет, який і його надзвичайно обходив.

Один з них почав:

»А я тобі кажу, що воно до того йде. І певно прийде. Ще ти і я доживемо тої хвилі, коли тисячі, може сотки тисяч таких як ти і я, будемо щодня їздити з дому до офісів, гет і назад, літаками. Я тобі кажу, старий друже, що літаки будуть курсувати як тепер джитнеї, а може і будуть так мало коштували.«

Його приятель не був такий фантаст. Він відізвав ся здивовано:

»Ти все фантазуєш. Нині певно мусів ти мати на сніданє квашений динаміт. Се певно, що тисячі людей буде їздити літаками, а може будуть возити поспішну пошту або цінні тягарі; однак сего ніколи не буде щоби ми їздили літаками до офісів, а се хочби з тої причини, що в середині міста ніг-

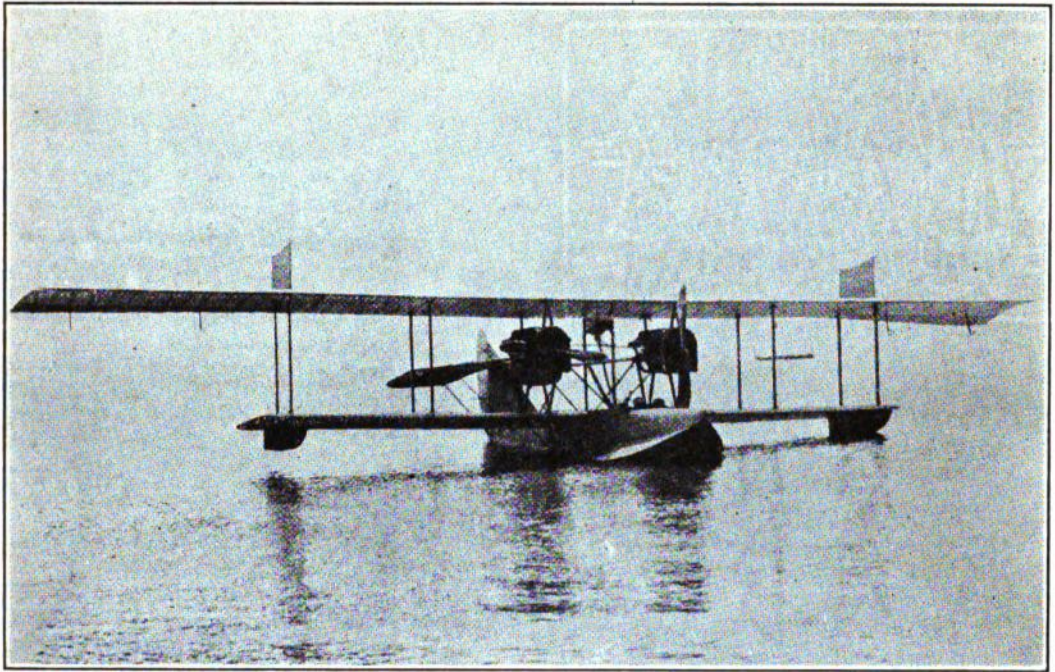
де нема площі, де би літаки могли осісти.«

Перший на се знова відповів:

»А я тобі кажу, що як могли зробити літак, який підіймається в воздух при помочи пропелерів поступенно, то можуть збудувати і такий, який при помочи пропелерів відразу піднесеться в гору. Таким літаком ми зможемо осісти прямо на даху наших офісових будинків.«

Сей чоловік був мрійником мрій, одним з тих, що нераз вже жертвували свої маєтки на нові неімовірні підприємця, і підпирали їх аж доки вони не увінчали ся успіхом. Він навіть не знав нічо про техніку літаків або інженірії — як се він признав ся нашо-му інженірови, який радо прилучив ся до дискусії, бо і його мрією було, що в будучині більша часть комунікаційного і транспортного руху буде відбуватись в воздухі.

І чому се мало би бути неможливе? Приміром хто в 1820-ім році був би повірив, що залізничний потяг буде робити більше як 12 миль на годину (тепер робить 60 до 70.), або хто був би сподівав ся, що колись збудують

Гідроплян — або "літаючий човен."

з сталі корабель о 60 тисячах тон, який буде робити 30 миль на годину, або що буде можна збудувати гідроплян, який зробить ховзаючись по воді 60 миль на годину? Хто в 1837-ім році бувби повірив, що землю будуть перетинати мільйони миль телеграфічних дротів, або що великі каблї будуть лежати на дні незміримих океанів, злучуючи телеграфічно всі континенти? Або хто в 1910-ім ще році бувби поняв, що електричні дрогої можна посилати воздухом, без дроту, прямо довкола сьвіта, і то так що вони будуть переносили зрозумілу бесіду; або що знаряди, які не малиб ніякого иншого полученя, крім воздуку, моглиб пересилати бесіду з міста до міста?

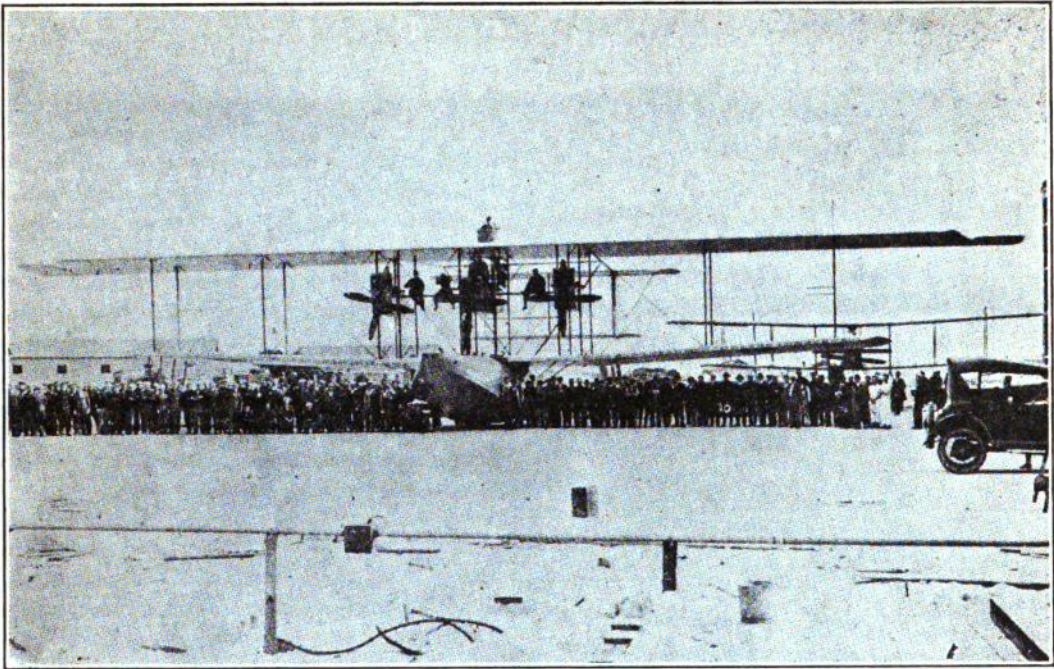
Наш приятель не мріє зовсім про щось, що є не можливе в воздухоплавбі. Наука не знає нічого такого, що стоялоби перепорою в будові літаків або кермових бальонів, які моглиб летіти зі скоростю 200 миль на годину, або машин, які моглиб осідати на малім

даку, або таки на ярді за хатою. Ще перед роком побудують такі літаки, які в однім безпереривнім леті будуть робити 2000 до 3000 миль (анг.)

Теоретично беручи, то кождий мігби їхати в воздусі і на тарілці, на пательні, або навіть на мітлі, лише щоби добре їх держав ся, дальше щоби вони були наставлені під відповідним кутом проти напору воздуку, а найважнійше, щоби вони так скоро порушувались, щоби воздук міг зняти їх в гору.

Щоби піднести чоловіка що важить 165 фунтів, в воздуку на тарілці, треба порушати її зі скоростю яких 1500 миль на годину. Коли воздушний інжінїр знає поверхню тареля і тягар, який маєть ся піднести, то він може якнайдокладнійше обчислити скорість, з якою він мусів би порушуватись, щоби піднести тягар в гору.

Полишаючи сю дивну комбінацію, ми можемо тепер піти до другої скрайности і сказати, що з механічної, інжінїрської або будівничої точки пог-

Се є рід літака, яким Рід перелетів до Європи. Сей літак може взяти 51 пасажирів, се є більше людей, як стоїть на право від літака.

ляду нічо не стоїть на перепоні в збудованю аеропляну, якого поверхня крил малаб 1000 стіп і який мігби летіти зі швидкістю 100 миль на годину. Розумієть ся що такий великан мусів би мати спеціальне поле до злітання і осідання.

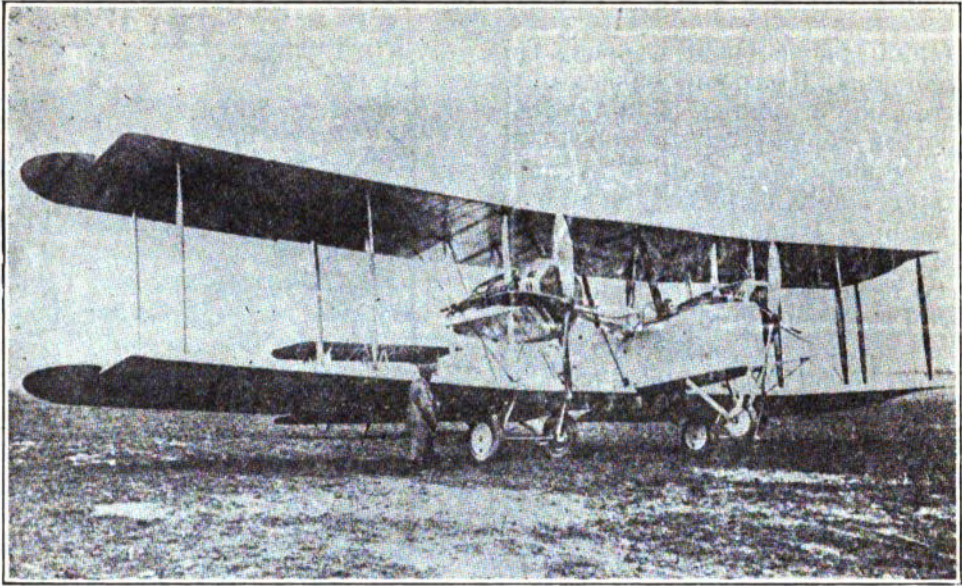
Такий великан, колиб його збудовано в формі звичайного літака о двох площах, мігби нести крім свого власного тягару і палива, ще який міліон фунтів, або 500 тон. Сам літак, з своїми машинами, водою і ізоліною важив би около 400.000 фунтів або 200 тон (около 2000 кірців).

Звичайно тепер так обчислюють, що мірно швидкий літак може взяти набір так за тяжкий, як сам літак, однак можна ввести удосконалення, які зроблять літак легшим і позволят на значне побільшене набору. Колиби такий літак побудовачо в формі, тро— або чотироплащиновця, то віч важив би більше, але і міг би взяти більший набір. Щоби піднести сей міліон-

фунтовий набір, треба би ужити і араз 100 американських Ліберти-моторів, з яких кождий мав би силу 400 парових коний. Нема сумніву що легко можна побудувати мотори о силі 4000 парових коний, а вже тепер будують ся деякі мотори о силі 850 парових коний.

Таким літаком о тисяч-стопових крилах, ми можемо летіти 34 годині, роблячи на висоті 6000 стіп яких 90 миль на годину. Ся подорож зужилаб яких 75.000 іальонів іазоліни, яку ми мусілиб взяти на літак. Однак чим довше ми би летіли, тим би зуживалось більше іазоліни, а через се літак ставав бись легшим. А колиб літак ставав ся легшим, то тоді можна спинювати один мотор за другим, бо не треба вже булоб так великої сили, щоби його нести.

Отже теоретично не тяжко доказати, що на таким літаку можна заїхати з Нью Йорку до Лондону і завести там

Аерсплян, яким Алькак перелетів понад Атлантийський океан.

170.000 фунтів тягару, се є пасажирів, залоги і пакунків.

Сама газоліна за один лет коштувалаб — колиб рахувати по 184 за галлон — \$13.500, а приходу булоб колиб від кожного з 200 пасажирів взяти по \$500, аж \$100.000. В протягу тижня можнаб зробити чотири лети, два в одну сторону, а два в другу, а по кождім леті можна би ще 12 годин відпочивати. Отже прихід за тиждень виносив би \$400.000, а розхід, колиби вже обчислювати всі видатки, направу, зіпсуєтє і т. д. не досягнув би і \$200.000. А пасажирів все би знайшлись. Бо хто би не хотів бути за морем вже за 34 годині, без морської слабости, і серед всякої вигоди! А нема бесіди що підприємці моглиб ще много заробити на перевозі почти, за що правительство все добре платить.

Комунікація літаками між Европою а Америкою се не мрії, але певна подія кількох найблизших літ. Ходить лише о випробованє нових винаходів, улїпшенє моторів і винайденє способу на зменшенє опору воздуха, а тоді з найбільшою легкостю буде

можна рачо виїхати на прогульку до Европи, а вечером вже бути назад в дома.

При кінци сих уваг про воздушну плавбу моглибсьмо лише висказати жаль, чому людскість місто зуживати свої сили і енергію на страшну різанину і масакру і на взаїмне знищенє, не ужила їх до взнеслїйших цілий, до праці над новими винаходами і відкритями в области техніки і медицини; чи не ліпше було зужити енергію на зменшенє нужди людської, чим на її збільшенє?

Нїчо не є так безсторонне як публична опінія. Вона вкінци все признає справедливість чоловікови, якого зле зрозуміла і віддає честь очерненому. Той хто не може на се чекати, той або не знає людської вдачі, або відчуває, що він на се не заслугує.

БОГ Є СПРАВЕДЛИВИЙ.

Старий грабар Олекса, копав гріб для небіщика. Копав, навіть не за-примітив, що зі землею викинув чашку якогось мерця. Аж як троха змучився, присів відпочати. І от диво! Спостеріг чашку що рухала ся то в сей то в той бік. Дрож пішов по його членах, а до голови стрибнула думка: «Е... то щось несамошите!» Но набрав відваги і взяв чашку до рук, щоби придивити ся, яка то сила нею рухає. Але тепер новий страх і дрож, сильніший від попереднього.

Трясучи ся почав приглядати ся чашці. Оглядаючи довкола, доглянув в ній вбитий кілька-цальовий цвях. Зараз мимоволі пригадав собі, що десь перед 20 роками закопав він на тім місці чоловіка від довшого часу смертельно хорого. Вправді, короткий час було йому ліпше і лікар запевнив жінку, що нема жадного небезпеченства. Аж ту — зараз такої на другий день по відході лікаря, прибігає до него — до Олекси — жінка, тай просить викопати яму для небіщика-чоловіка, що нагло сеї ночі попрощав ся з сим сьвітом.

Хоч то вже минуло 20 літ, Олекса памятав ще, що жінка сего небіщика як і де могла допікала чоловікови, називаючи його, що він сякий-такий і навіть перед людьми не крила ся з тим, що хоче його смерті. — Розмірковуючи то все, постановив сю справу подати до суду. Тож забрав зі собою чашку небіщика, пішов до суду і передав її судії, оповівши при тім все, що знав за умершого і його жінку.

Слідуючого дня завіззав судія жінку до себе. Як вона ввійшла до салі, судія показуючи їй чашку сказав:

«Чи пізнаєш сю чашку і сей цвях?»

Жінка скрикнула, побіліла і... зімліла. Як прийшла до себе, признала ся, що вона в сей так страшний спосіб замордувала свого чоловіка. З сокрушеним серцем сказала: «Ах, від сеї страшної північної години, я не зазнала ані хвилики спокою. Добре, що

Точками позначена дорога, котрою летіли летуни з Америки до Європи. Горішня лінія се дорога Алькака, а дольшина, се дорога Ріда.

Божа справедливість зраджує мене і тим робить кінець моїй грижі і викидам совісти.» Убийницю запроваджено сейчас до вязниці, а незабаром стято її мечем.

Судія закликав ще раз до себе старого Олексу і сказав до него: «Зі страху ви забули оповісти мені, а я знов забув спитати, що то таке рухало сею чашкою?»

«Ах, Боже милосерний» — зітхнув Олекса — «се була кретиця, що влізла в чашку і рухала цвяхом.»

«О справедливий Боже, — закликав тоді зворушений судія — «скільки то слуг має Твоя справедливість! По дваццяти літах, Ти послужив ся немичним, згїрдливим сотворінем, щоби відкрити тайний морд і щоби невдячну жінку убийницю, вже тут на землі ставити перед суд.»

Так то, мої любенькі, Бог виявляє деякі злі вчинки вже тут на тім сьвіті, але всі прочі виявить колись на страшнім судї.

Original from

UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

ЗА МАТІР.

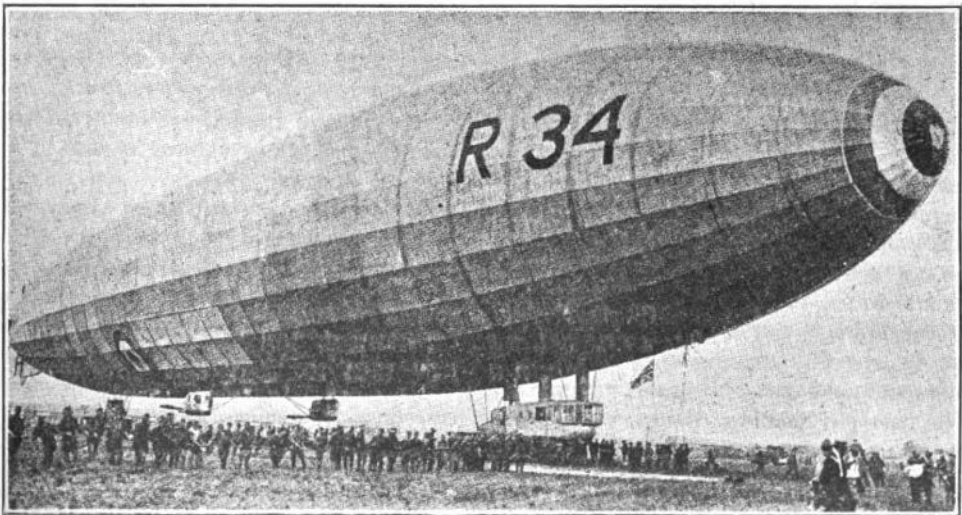
В селі В. жила собі одна старенька вдовиця з сином одинаком. Син був добрий тесля і гаразд їм вело ся. Аж ту син захотів женити ся. Мати збороняла женити ся з вибраною ним дівчиною, бо вона мала не дуже то добру славу. Але син поставив на своїм і таки оженив ся з нею. Ціле весілле мати ходила як не своя, вже на весілля побачила, яку буде мати невісточку. По весілля день, другий, спокій, а там щораз гірше. Старенька мати мусіла рано вставати, ходити коло худоби, варити їсти, бо молоденька невісточка ще спала. Одним словом, стара була в неї за найгіршу слугу, яка все не так зробить, як треба.

Син бачив і нічо не казав, чи не хотів казати. Мати добра була і тихенька, тай нічого не говорила. Аж одного разу лучило ся таке:

Невістка щось собі гріла на спіритусовій лямпі, та якось трунула, лямпка впала і підпалила на ній запаску. Настрашена огнем невістка скрикнула і впала, а мати здерла з неї горіючу запаску і відкинула та зду-

сила огонь і в сей спосіб виратувала невістку. В тім надходить син, питає ся, що стало ся? Невістка очуняла і звалила все на мачуху, що то вона хотіла її спалити. Обоє молоді напоїли ся на невинну матір. Матір стала боронити ся, але як побачила, що син стискає кулаки, змовкла тай тільки сльози втирала. Таки ще того самого дня взяла дещо біля і пішла собі з власного дому. Перед відходом прийшла до сина, тай каже: »Нехай тобі Бог простить і най не допустить, щоби ти мусів через свої рідні діти вибирати ся на старі літа із своєї хати. Я тобі мій сину прощаю.« Заплакала й пішла.

Щось за півтора тижня вмерла вона в шпитали. Її дітям народив ся глухонімиий син. Всіляко там люди шептали по кутах, але хлопець ріс. Раз як не було нікого дома (а було то якраз пять літ по смерті його бабусі) німиий назбирав трісок і підпалив в хаті. Всео згоріло що до нитки і німиий спалив ся. Колись заможний тесля став тепер жебраком. Незадовго помер і він — під чужим порогом.

Кермовий балон Р-34, в яким Англіїці перелетіли з Англії до Америки і вернули відтак на нїм знова до дому.

НЕ ЗВАЖАЙТЕ НА СПЛЕТНІ.

Шмер лише непокоїть. Голос ще нікого не втяв. Навіть гуркіт грому є нешкідливий. Так само і сплетні — вони є лише оказом зависти і злоби — і як хінські фасерверки, не раз народблять гуку і лопоту, однак є небезпечні лише для тих, що їх випускають.

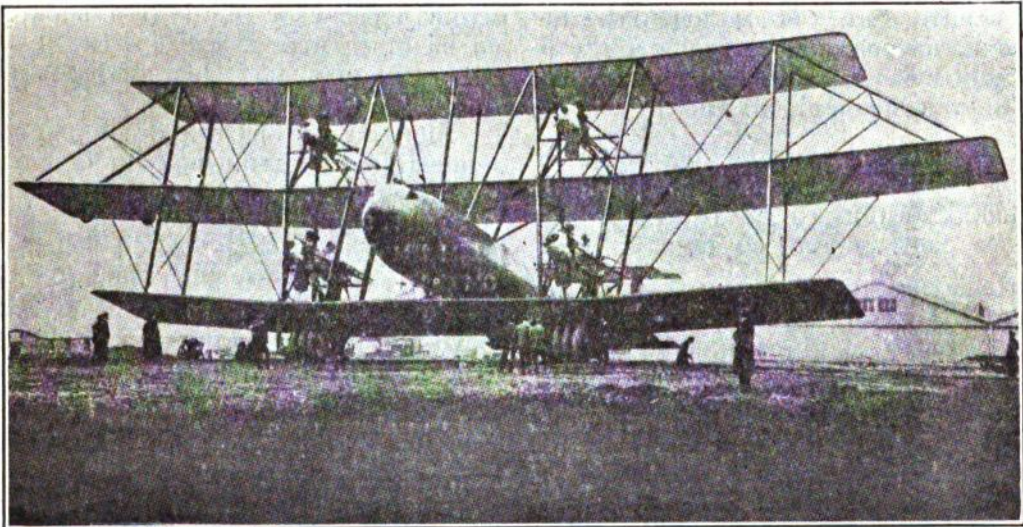
Вужі, що сичать рідко коли є їдкі. Їдовиті змії не дають о собі знати і совгають ся тихо а зрадливо. Птиці, що роблять галас, не є драпіжні. Крук і ворона є крикливі, але при-тїм боягузи. За се орел нападає без крику.

Жорстокість обмовника лежить не в ку-саню, але в словах. Зависть і злоба се такі

знаєте коли і де ви що зле зробили. Ви лише самі зможете правдиво оцінити свої вчинки. Ви самі є одиноким судією свого характеру. Ви не можете надїятись щоби всі однаково добре думали про вас.

Ви не можете робити здорово і розсудно щоби і всі так само про се думали. На сьвітї є тільки слабодухів, півголоваків, капустаєних або горячих голов, інтригантів, і гіпокритів що нїякий спосіб ділання не вдовольє кожного.

Ви не можете зробити і кроку, щоби не стати хоч на одну нагїтку. Ви не можете ви-

Сей літак, побудований на порученє англїйського правительства, може везти 100 пасажирів.

беззубі бестії, які втікають на перший від-мах.

Лише сильні люди можуть здержати вас, або знищити, а сильні не пускають ся на пус-томелє. Вони вдаряють чистим оружем, а не заржавілим мечом обмови і клевети.

Кождий фалш який кинено проти вашого доброго імени вийде вам на користь. Він дасть вам нагоду виказати як дійсно річ маєть ся, позволить вам показати ся такими, якими ви є і покаже, що ви зробили. Перед найвисшим осудом закону і загалу лише факти числять ся і мають вагу.

Коли ви маєте право і силу ви все будете мали нагоду стати в правдивім сьвітлі. Ви

брати собі цілі ділання, яка не булаб в супере-чности з амбіціями інших людей.

Коли ви маєте таку делїкатну шкіру і ви є такі вражливі, що вас може здержати недо-віре, або завернути насьмішки, тоді ви відра-зу можете занехати свої пляни і ціли, уступи-ти з співзаводів і признати відразу що ви не є здібні поконати клеветників.

Ще не було такого чоловіка, який би стре-мів до взнеслїйшої ціли, щоби він оминув оч-чернєнь. Вони є неуникненим товаришом пово-дження чоловіка в його замірах.

Сили не люблять ті, що не можуть її по-єїсти. Лише деяким вдасть ся доборотись до вижнї, а рука що не має на тільки сили, щоби

Тому що літак не має де осісти серед великого міста, в плані є побудувати таку круглу дорогу понад дахами найвищих домів, так що літак міг би безпечно на ній осідати.

допняти цілі є за слаба також щоби задати другому діткливий удар.

Ті що не мають ніяких способностей ніколи не хочуть їх добачити в других, від них ліпших. Дурня найтяжше переконати бо він не може змірити і оцінити сил, яких він не може поняти.

Коли ви рішені стреміти до вершин, ви мусите навчити ся, як легковажити марниці, ви мусите перестати тратити свою енергію, журичись поговорами людей, які не мають

ваги; Ви мусите зужити свій час і свої думки лише на важні і конечні справи.

Много великих людей dokonали великих діл, хоч їх сучасники сумнівались о їх характері і способностях. Голова, що стоїть вище понад других, все стаєть ся цілию для стріл дурнів.

Всі ті уваги коротко а знаменито висказані в народній пословиці: «Пес бреше, вітер несе» Хто має чисту совість і йде необязно і прямо, то і «пси від него уступають і успокоюють ся.»

Ви скорше пересунете гори як покорите без труду чиюсь завзятість і впертість. У слабих і несталих людей її тяжше поконати як у злісливих і гордых.

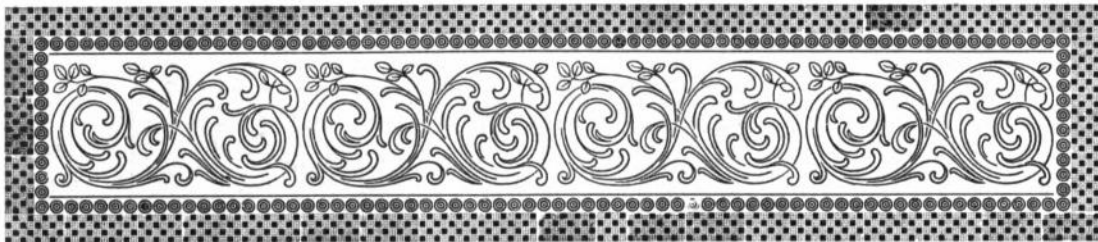
Хто скриває ненависть на се щоби пімститись, є рівний царови пекла.

Хто дає окрушини, є менший ніж та окрушина.

Хто задля любови скриває любов, сей любить незмірно, вічно...

Не вір много тому, що всіх хвалить; вір менше тому, що всіх ганить, а вже найменше тому, що до всього є обоятний.

Кому подобаєть ся кожда книжка, яку він читає, то він з жадної не буде мати хісна.

КРАСА УКРАЇНИ.

Як Українець поїде у чужину, аж тоді бачить, що таке Україна. Нема на чужині наших гарних сел, соломою критих хаток, нема такої поетичної природи, не чути милої української мови ні звучних пісень. Тільки все для нас чуже, а хочби й гарне, так непривітне.

Нема на світі України,
Немає другого Дніпра!

(Т. Ш.)

І хоч Українець завандрував би і в теплі, полудневі краї, де ніколи нема зими, все ж таки тужити ме за своїми, за рідною Україною.

»Згадуєм сумно за рідну Вкраїну,
Повну принади землицю,
Повну ланів і гаїв і садочків,
Повну краси чарівницю.»

(А. Кримський.)

Буває й таке, що Українець як вже не може повернутись у свій рідний край, то з великої туги вяне і вмирає на чужині. А свою Україну не може забути. Шевченко був 10 років на Сибірі, а тільки про Україну все думав.

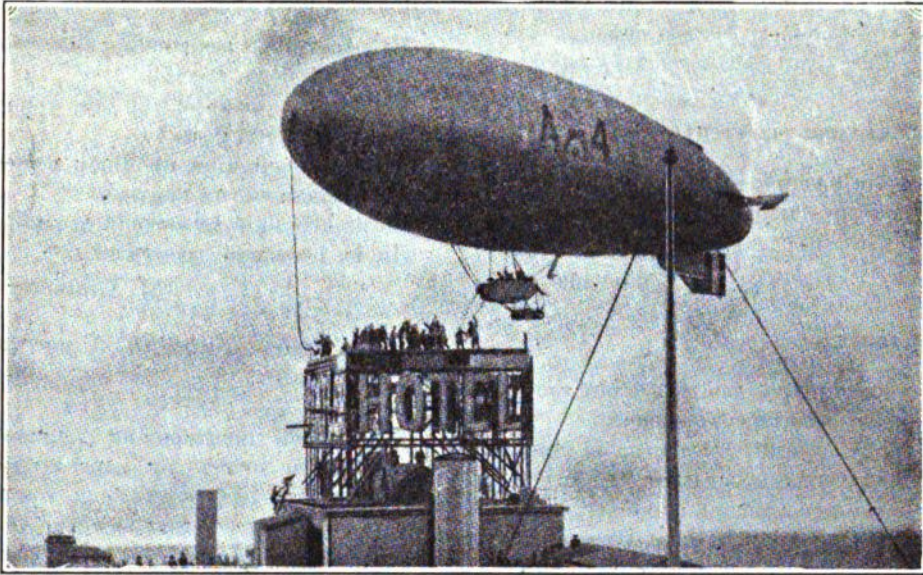
»Аби хоч крихотку землі
Із-за Дніпра мого сьвятого
Сьвятії вітри принесли...

»І тут і там він усе той самий щирый син України, що виріс серед її широких степів із віковичними могилами, під південним небом із яскравими зірками, з ясним місяцем, під шум Дні-

пра-Словути, під ніжні, зворушливі народні пісні.

Україна передала йому все своє горе і всі бажання, всі свої спомини про дні минулі і надії свої на красшу будучність. І Шевченко збирав усе те й так глибоко заховав у душі своїй, що ні довгі роки примусової розлуки, ніякі сторонні впливи не викрили із його душі найменшої рисочки сеї багатой спадщини. І за тисячі верстов від своєї Неньки-України, в усім, що тільки виходило з під його пера, олівця або пензля, — яскраво видимо сина України.

Наша вітчизна — красна земля! Її краса ріжзломанїтна: гори, ліси, гаї, степи та моря. В горах чудові озера, на ріках водопади. Зелені долини, білим цвїтом прибрані садочки. Лиш стань та диви ся! Диви ся і любуй ся красою рідної землиці, красою України. Бо красна на Україні весна і літо, осїнь і зима. Красний ранок і вечір, полудне і ніч, схід та захід сонця. Наша Україна — земля широка. Було б досить місця для всіх Українців, як би не ворожа навала. Як заведемо на Україні свої, красші порядки, то рости-ме наш народ свободно, собі на добро та на славу. Наша вітчизна — земля урожайна. Не дармо звали її »медом і молоком пливуча земля.«, а тепер звуть »шпихлірем Європи.« Наша Україна — богата земля. З її лона добувають богато усяких копалин, необхідних до людського життя. Із глибин нашої віт-

Сей літак перелетів з Акрон, до Клівленд Огайо, і висадив пасажирів на даху високого готелю.

чини тече цілюща вода, що приносить здоров'я багато людям. А крім тих всіх прикмет — Україна наша вітчизна, наше родинне місце. І для того кождий, хто тільки може, вертає ся хоч би і з другого кінця землі

В любий край давно коханий,
Пишноцвітний, злототканий,
В рідну хату, в рідний степ.
(Г. Чупринка.)

Ми почуваємо себе в українській атмосфері, коли, їдучи залізницею, виглядаємо у вікна і бачимо білі хатки, зелені левади та червоні килими маку.

Які прегарні красевиди України!

Недаром чужинці так ними захоплюють ся. Для того так багато малярів Поляків та Москалів не знаходять на своїй землі краси, але йдуть на Україну і там змальовують українську природу. Бо не скрізь так гарно, як на Україні. Московський краєвид так представляє ся: »Краї убогий, студений, лісовий та багnistий. Лиш поміж озерами та багнами донеде можна бачити кусень управної зем-

лі. Україна — зовсім що иншого: не-переглядна площина богатих піль, а лиш часом трафить ся ліс або пісковий горбок.»

Степи є і в чужих краях, не тільки на Україні, та вже не такі, як наші. Блукаючи понад Уралом, де його загнали Москалі, порівнує Шевченко та-мошні степи із нашими:

І там степи, і тут степи. Та тут не такі:
Руді, руді, аж червоні; а там голубії,
Зеленії, мережані нивами, ланами,
Високими могилами, темними лугами.

Чи схочемо оглядати українську природу рано, до сходу сонця, чи вечером, все знайдемо свіжі, чарівні картини.

Схід сонця:

Дивлю ся я — аж світає, край неба палає;
Соловейко в темнім гаї сонце зустрічає.
Тихесенько вітер віє, степи, лани мріють,
Між ярами над ставами верби зеленіють.
Сади ряні похилились, тополі по волі.
Стоять собі, мов сторожі, розмовляють в по-
лі.

І все то те, вся країна, повита красою,
Зеленіє, вмиває ся ранньою россою.

Вмиваєть ся, краєуть ся, сонце аустрічає
І нема тому почину, і краю немає...

(Т. Ш.)

Соняшний день на степу:

Іде він степом рясним: трави зелені та квіти,
Пишний простір навкруги, соняшним, світом
облитий.

(Б. Грінченко.)

Вечір у горах:

На небі сонце гасне в вечірній синій млі,
Останнє сльиво ясне кидає на шпилі.
Горять шпилі огнями, як царський діячем,
Аж зорі над верхами займають ся огнем.
Заяялись ясні зорі і місяць вирина;
Роскішно, пишно вгорі, а долом тишина...

(Б. Лепкий.)

Вечір на Придніпрянщині:

Сонце заходить, гори чорніють,
Пташечка тихне, поле німіє.

(Т. Ш.)

Ніч:

До темної землі схилилось ясне небо...
Співає соловій свої пісні звабливі —
Мов зачаровані вслухують ся квітки,
Спилися, не тремтять, закохані, щасливі
Задумані зірки.
Співає соловій пісні про щасну долю,
І вітер полетів по темному садку,
Жартує, обійма, цілує він тополю
Високу та гнучку.

(М. Славинський.)

Ніч над Дніпром описує московський поет Пушкін: тиха українська ніч; прозоре небо, блищать зорі. Ледви трепеще листе на сріблестій тополі. Місяць спокійно з висоти сяє над маленькими хатами, що далеко, в низу спочили в тиші сна й ночі на березі тихого старого Дніпра (перевід).

Місячна ніч:

Небо незмірне всипане зорями.
Що то за божя краса!
Перлами — зорями ген під тополлями
Грає перлиста роса.
Гай чарівний ніби промінем всипаний
Чи загадав ся, чи спить...
Он на стрункій та високій осичній
Листе цестливо тремтить...

(М. Старицький.)

Така краса України. І весело жити тут людям.

«Хочеть ся дивитись, як сонячко сяє,
Послухати хочесь, як море заграє,
Як пташка щибече, байрак гомонить,
Або чорнобрива в гаю заспіває —
О Боже мій милий, як весело жить.»

(Т. Ш.)

І села, і люди на Україні інші, як в чужих краях. От московське село без садків, бо Москалі не люблять деревини. А в нас — ніби море виступають широкі села з вишневими садочками; і люди веселі.

І радіє, хто з чужини вертає у рідні сторони:

Я знову з тобою, коханий мій краю.
Як люблю на тебе дивитись мені!
Як широко я поле широке кохаю,
Сей ліс величавий, садочки рясні!
Мов гарним віночком, садками повиті
Пишають ся білі, чистенькі хатки...
А поле широке мов хмарами вкриті
Пшеницею, житом... його не пройти!

(П. Нев.)

Але мусимо пам'ятати, що найкращу землю забрали нам Москалі. Найбогатша частина України в московських руках. Та недалеко вже хвиля, як замість московської неволі з'явиться самостійна українська держава.

І забудеть ся нещасна давня година,
І оживе добра слава, слава України.

БОРБА ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ.

«Воля не приходять легко.» Так казали вже в давнину мудрі люди. «Волю треба вибороти собі силою і окупити кровю.»

І нам, що з одушевленням і оптимізмом прийняли перші вісті про воскресення України, прийшлося розчаруватись. «Воля не приходять легко» — отсе сумна фраза, яка загвіздилась в нашім переконанню по довгим періоді згасаючих і оживаючих надій, по дволітнім періоді денервованія і розчаровань.

Ворог не дасть собі так легко добичі вирвати з рук. І чи то він би називався Москаль чи большевик, чи Лях, чи Румун, всі вони жадібно ласі на багату українську землю. А свою нахабність вони зуміли задокументувати перед цілим «культурним» (?) світом з такою силою, що перед него розплились і демократичні принципи президента Вілсона, а навіть наша справедливість застидалася

і закрила очі і заткала уха, щоби не бачити і не чути, як варварські нелюди катують невинний нарід.

Галичину заняли Ляхи і страшно знущаються ся над Українським населенням. Буковину заняли Румуни, Угорську Україну Чехи, а на Україні розпаножились большевики. Зі всіх сторін пруть ся вороги проти нашої вітчизни, а однак їх зусилля будуть даремні. Дух український, дух героїства і посвяти, всьо переможе. Армія героїв зібрана коло свого атамана Петлюри, начерпавши завзятя і натхненія з козацьких могил, бореть ся на диво всім проти ворогів України. Український нарід побачив, що волю треба виборювати тяжкою борбою! Він взяв оруже в свої сильні селянські руки, і доти його не зложить, доки доля України не буде забезпечена раз на завжди.

Події на Україні по заключенню Берестейського договору.

Центральна Рада України заключила мир з центральними державами, щоби охоронити свої землі перед нападом московських большевицьких орд, які вже заняли Київ і перлились на полудень.

А що сила Ради були недостаточні, щоби прогнати полки большевиків з України і освободити рідну землю від терору і голоду, їй було потрібно дістати поміч відкинебудь із заграниці. Хтож, крім центральних держав, міг дати Раді поміч? Зрозуміло, що треба було звернути ся до них. Німецькі й австрійські війська запрошено під усливем, що вони не будуть мішати ся до внутрішніх справ України,

причім у нагороду за поміч Центральна Рада обовязала ся кормити сі війська і продати Німеччині й Австрії відповідну скількість збіжжя і пукру.

Піддержувані Німцями українські війська почали похід проти большевиків, котрі можуть бороти ся лише тоді, коли їх тисячі стоять проти десятків, однак при рівній скількості сил не можуть вдержати ся проти дійсних військ. З початку відступ, а відтак безпорядкова утеча освободили Україну від чужинців і вернули їй своє національне правительство. Большевицьке правительство, котре, бачучи свою безсильність і маючи в своїм складі декілька українських фантастів з недоучащих ся молодців, хотіло прийняти українське обличчя, але не стрінуло ані в одній з україн-

ських партій, навіть крайніх лівих, жадних симпатій, — при першій слуху про зближення до Києва українських військ під командою талановитого вождя, патріота Петлюри, утікло з Києва в Харків, а відти в Московщину. Українські війська разом з німецькими, а за ними Центральна Рада, вступили в Київ і привернули порядок і безпечність.

Сей поступок У. Ц. Р. московська суспільність використала на се, щоб обчернити У. Ц. Р. так перед чужинцями, а ще більше перед народом, немовби то У. Ц. Р. запродалась Німцям.

Для Москалів, і ренегатів добрі усі средства, коли потрібно зробити якунебудь погань Україні. Викликаючи народ проти Німців, вони в той час кокетували з тими Німцями, заводили з ними знайомства, впевняли їх, що жадної української національності нема, і т. д. Та апітація не мала би ніякого результату, коли би на жаль в Центральній Раді не грала найбільшої ролі партія соціалістів революціонерів, котра усунула на бік людей більше умірених поглядів. Чому так було, се вимагає деяких пояснень.

Причини немочи Центральної Ради і українські партії.

Річ в тім, що селяни, котрі є в дійсності українським народом, готові все і всюди піддержувати лише своїх Українців, захищаючи рідну мову і борячись проти кацапського залюднення (кацапами нарід називає Москалів), але в партійних кличах вони розбирають ся лише тоді, коли в практиці бачать, до чого вони ведуть. Покиж вони не здійснені, нарід готов піддержувати ту партію, котра після нього може дати йому найбільше. Українська суспільність ділить ся на слідуєчі партії.

1. Партія соціалістів федералістів, складає ся з учених, чиновників, з осіб свободних професій, взагалі з дійсною інтелігенцією; се партія приймає соціалізм о стільки, о скільки він може бути здійснений при існуючій суспільній стані, відкладаючи його дальший розвій життєвій еволюції: тому вона є за викупом землі від великих землеволодільців і за передачею їх в ділячине по користуванню селянам, також за оплатою; звона слово «федералісти» в назві тої партії осталоє тому

що вона, поки було можливо, обстоювала федерацію з Росією, а відказала ся від того лише тоді, коли побачила неможливість федерації, оставляючи на своїм прапорі федеративний принцип взагалі, не обов'язково з Росією, а з тими, що свого захочуть і з ким се буде вигідно для України.

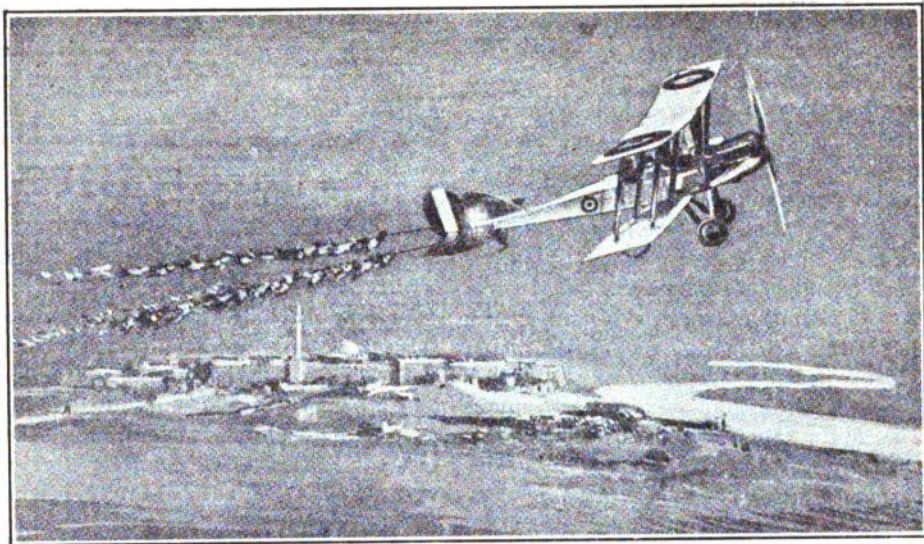
2. Партія соціалістів самостійників відрізняє ся від попередньої тим, що цілком не допускає ніякої можливості федерації.

3. Партія українських соціалдемократів, розповсюджена між робітниками, дєржить ся програми спільної всім соціал-демократам; в земельній програмі відрізняє ся від соціалістів федералістів лише тим, що признає бажаним перехід земель від великих власників до селян без викупу.

4. Партія соціалістів революціонерів поставила на своїм прапорі соціалізацію землі без всяких викупів.

З тих партій соціал-демократична, для котрої земельне питанє стоїть на другім місці, не тіпила ся особливими симпатіями зі сторони селянства; з останніх же соціалістів революціонери давали землю без викупу, даром, а для селянина, котрий в цілім світі переконаний, що ділячі дістали землю грабіжним способом, представляє ся в теорії більше справедливим, коли у грабіжника відібрати арабоване без винагороди. Що таке соціалізація, селянин не думав і не розумів. Коли, приходило ся говорити з ними і питати, чи вони бажать віддати землю на спільну власність, вони енергічно протестували. Соціалізація для них, — се одержання ділячійської землі без викупу, і через се вони всі записували ся в партію соціалістів революціонерів і її піддержували. Особливо в той час, коли революційний час ще не проминав.

З початком революції Центральна Рада створила правительство з соціалістів федералістів і соціал-демократів, під проводом Винниченка. Се правительство — розуміє ся — демократичне, бо на Україні другого бути не може, але не крайнє — створило українську державу. Однак партія соціалістів революціонерів, в котрій скупилася є в більшій часті горяча молодіж, не покінчивши ще свого образования, виражала постійне негодование з уміркованої політики правительства, особливо в земельнім питанні. Не маючи в своїм складі людей, спосібних до державної будови, се

ЛЕТУН ВЕРТАЄ З ШНУРКОМ ДОБИЧІ, ПРИВ'ЯЗАНОЇ ДО ЛІТАКА.

Було се в Азії, підчас теперішньої війни. Англійцям забаглося свіжих курей, а в пустині тяжко було дістати. Один летун полетів далеко до місця ярмарку, а закупивши там багато курей, звязав їх шнурком, і на сім образку видно, як він з ними вертає до табору.

партія майже до приходу большевиків у Київ терпіла згадане правительство.. Але незадовго до большевицького приходу, — уважаючи, що її діячі вже приглянулися достаточ-но до правительственных справ, партія соці-ялістів-революціонерів, маючи за собою біль-шість в Центральній Раді, повалила прави-тельство і створила нове, головню з соціялістів революціонерів, під проводом Голубовича. В свій час се показалося дуже вдатним, бо для боротьби з большевиками молоді, горячі люди без сумніву надавалися краще ніж лю-ди праці і знання. Але коли Рада повернула в Київ, по утечі большевиків, коли настав час не боротьби, але будови, а головню випов-нення принятих на себе державою обовязків, правительство — Голубовича оказалося ціл-ком безсилим. Коли би на другорядних позиціях не находились були солідніші еле-менти, головню з партії соціялістів федералі-стів, міг би був відразу наступити крах ці-лого державного механізму. На щастє, завдя-ки тим другорядним позиціям, крах не насту-пив, але організувати виповненє зроблених Німцям збіжєвих обіцянок правительство не уміло. Бачучи, що діло не поправляється, Німці, нарід явний і чесний, але не володію-

чий спосібністю глядіти глибоко в чуже внутрішнє житє і розуміти чужий характер, стали пильнійше прислухувати ся інсинуа-ціям зі сторони московської суспільности, складаючої ся, сказати по правді, з богатших людей, головню із зросійщених Жидів. З дру-гої сторони, не дістаючи того, що було обіця-не, німецькі війська з причини голоду були змушені прискорити реквізиції по селах, чим озлобили проти себе населенє.

Гетманський переворот і Німці.

Все те додало відваги московській і поль-ській буржуазії, богатим поміщикам і проми-словцям, котрі зорганізували партію так зва-них «хліборобів-власителів», куди потягнено і декілька великих землевласників украї-нської національности, задачею котрої було за-мість українського установити на Україні московське правительство. В тойсам час про-ти партії соціялістів революціонерів зоргані-зувала ся українська партія хліборобів-демо-кратів, в котру війшло значне число селян-власителів, вже зрозумівших, що соціяліза-ція земель грозить їм так, як і дідичам, поз-бавленєм їх земельних наділів. А що хлібо-

робля-власителі ясно бачили неможливість своїми силами добитись якогось успіху, вони постаралися перетягнути на свою сторону хліборобів-демократів, причім однак, — зважаючи українську орієнтацію останніх — не рішались явно говорити про московське правительство, а, навпаки, — прокидаючись Українцями, говорили, що потрібно створити нове українське таке правительство, але не соціалістичне, лише кріпке і сильне. Декілька горячих українських голів, так звані гетьманці, живучі своїми думками не в днях сучасності, а в мріях про повернення старої слави запорожських козаків, старих козацьких стрів і військового козацького укладу життя прийшли їм на поміч тим, що піддали гадку установити гетьмана. Кандидат на сей уряд найшовся скоро: це був потомок одного з українських гетьманів, багатий землевласник, гвардейський генерал Павло Скоропадський, чоловік дуже м'якого характеру, котрий ніколи передтим українським питанням не займався, але підчас революції під впливом повставшого українського руху в корпусі, яким він проводив, згодився один з перших аукраїнізувати його. Його українське походження, факт українізації ним корпусу — служили для Українців-гетьманців доказом того, що він буде вести українську політику; з другої сторони м'якість його характеру, його багатий стан і попередня служба служили запорукою для хліборобів-власителів в тім, що його можна буде в будучності, підчинити своїм впливам і змусити вести ту політику, котра буде на руку московським поміщикам. Проби заговорників перетягнути на свою сторону партії соціалістів федералістів і соціалістів самостійників не довели до нічого, бо ті партії, головню перша, добре зрозуміли, що як в справу вмішалися Москалі, то з нього крім зла не може вийти нічого більше. Тоді хлібороби-власителі стали обробляти Німців і поступово переконували їх, що порядок і збіжжя може бути лиш на случай установлення гетьманства, якою одинокою керівною силою, для котрої в роботі не буде перешкодою партійна боротьба.

Партія українських соціалістів федералістів ясно бачила всю погибель політики Центральної Ради, веденої соціалістами революціонерами; вона не раз пропонувала створити коаліційне правительство з більше уміркованих елементів, але довгий час її зусилля були даремні: з її складу, правда, вибрано троє міністрів, але тим міністрам соціалісти революціонери не давали ніякої свободи, всі важні справи полагали на їх несприятелів, так, що положення тих міністрів було прямо такі трагічні. Вони повинні були нести на собі відповідальність за політику правительства, не приймаючи в тій політиці жадної участі. Партія не відкликала їх тому, що в тих галузях управи (суд, школа, промисел і торгівля), котрі вони на себе взяли, вони приносили велику користь Україні. Але кінець кінцем партія не витримала і відкликала своїх міністрів. Сей відклик вдарив громом Центральної Ради, яка виразно, бачила, що без тих людей вона нічого в ділі управи не зробить, а через се соціалісти революціонери рішили се піти на уступки — покликали до правительства «буржуазні» елементи, то є соціалістів федералістів і соціалістів самостійників.

На жаль, соціал-революційні діти прийшли по розум трохи пізно, бо Німці вже передтим рішили зробити переворот на Україні: під охороною їх військ хлібороби-власителі з гетьманцями і частию хліборобів демократів зібралися на Софійській площі і вибрали гетьманом Скоропадського; підтримуючий їх військами зорганізований відділ московських офіцерів арештував членів правительства і розігнав Центральної Ради; знова німецькі війська всюди в провінції арештували влади, поставлені правительством Ради.

Політика гетьмана і розмаскування московської суспільності.

Поставлений головню московськими кругами, але зависимий також і від гетьманців, гетьман Скоропадський захотів зорганізувати мішане московсько-українське правительство, і, віддавши головню портфель Москалям — всім зв'язним противникам усього українського, став сі портфель предлядати Українцям з партії соціалістів федералістів. Так приміром портфель міністра закордонних справ предложено бувшому міністрови при Винниченку, Олександрови Шулгинови і директору департаменту Лосському; портфель міністра справедливості — бувшому міністрови Шелухинови, і т. д. Але партія соціалістів

федералістів, котра добре розуміла, що їй пропонують грати тусаму роллю, яку її члени грали в правительстві соціалістів революціонерів, не могла прийняти зроблених їй пропозицій. Вона згодилась здвинути ся з своїми, таки українськими, більше лівими партіями, котрі свого часу для спасення України від рабства згодились на деякі компроміси. Коли з німецьких заяв злучені українські партії переконались, що Німці будуть підтримувати гетьмана за всяку ціну, вони, ті партії, згодились навіть признати його на умовах обіцянки скликання парламенту і оформлення дійсно українського правительства. Гетьман однак не міг піти проти посаджених його московських поміщиків і відкавав ся від пропозицій умов, а Німці в свою пору піддержали його.

Тоді українські національні партії зєднались в національний союз, котрий, розуміється, не був у змозі бороти ся явно, поки на Україні були німецькі війська, але за се явив ся явном, скупившись в однім напрямі людей різних партій в силу одного лиш принципу національності. В гетьманське правительство союз не пустив своїх членів, але дав їм право служити на технічних посадах щоби склад міністерських і інших інституцій не тратив свого українського обличчя. Президентом національного союзу був в початку соціаліст федераліст Ніковський, редактор «Нової Ради», а відтак, коли Ніковський з причини недуги відкавав ся, зівстав вибраний український соціал-демократ Винниченко, звісний письменник, бувший голова правительства, чоловік хоч і лівих переконань, але націоналіст, а тому і державник.

Гетьманське правительство, до которого вступив лише один дійсний Українець, Дорошенко, соціаліст федераліст, змушений вийти через се з партії, — почало вести цілком оригінальну політику: уважаючи себе за Українців, видаючи всі розпорядження і навіть правительственну газету в українській мові, воно почало масами привозити з Московщини бувших чиновників попереднього царського правительства, почало побільшати склади всіх міністерств і заповняти їх новоприбульними, а коли останних було вже більше, їх призначено до поодиноких міністерств, а викладано Українців. Послідних поступенно висувано в усіх міністерств, крім хіба міністерства

заграничних справ, де був міністром Дорошенко, і міністерства народної освіти, де склад висших урядників представляв собою збиту масу Українців-патріотів, і притім спеціалістів, котрих усунути і замінити було досить тяжко; далше — на українські газети введено цензуру, яка не пропускала ані одного правдивого слова щодо Москалів. Українців масами арештовано як «соціалістів», саджено в тюрми, причім освободити їх відти було неможливо, бо гетьманське правительство, заявивши, що арешт переводять Німці, а Німці говорили, що вони несуть тільки охорону, а арешти переводить гетьманське правительство; вкінці введено жандармерію і охоранку після царського звичаю. Все те робило ся в ім'я порядку, а через те Німці піддержували всьо. Так продовжало ся кілька місяців — від мая до вересня 1918 року.

Порядку однак жадного не було; коли він сяк-так ще держав ся, то лише при помочи німецьких штиків. Негодоване в народі, а котрим органами гетьманського правительства поводили ся гірше ніж колись чиновники старого російського режиму, — росло, причім на щастє Москалям, не можна було на тій основі агітувати проти Українців, бо кождому було ясно, що гнет переводять не Українці, а Москалі, що іменню останні опирають ся на німецькі штики.

Постепенно Москалі, чуючи опору в масах наведеної ніби-інтелігенції, то є чиновників і бувших офіцерів в Росії, остаточно скинули з себе маску і в пресі стали заявляти громовим голосом, що ніякої України нема, що вона є частиною Росії, правительственні інституції почали виступати проти діловодств в українській мові, в бувших офіцерів почали організувати ся дружини, наче до боротьби з большевиками, і ті дружини, в виді бувших російських військ, недвозначно заявили, що вони організують ся для знищення всього українського і установаля російської імперії.

Упадок гетьманства і Український Національний Союз.

Гетьман Скоропадський, котрий задля слабкої волі санкціонував всю ту вакханалію, конець кінцем почав уявляти собі, що він не буде всилі оперти ся на згадані висше елементи, представляючи собою «бувших людей», до ні-

чого невідповідних, що як лише підуть Німці — цілий збудований ним паперовий домок алетить у воздух від зриву негодована українського народу, котрому вже збракло терпіння, і тому він пробував змінити тактику: він звернувся до Національного Союзу з проською прийняти участь в правительстві, обіцяючи як найскорше скликати народний парламент. Союз дозволив з початку декотрим Українцям вступити до правительства, а відтак постановив скликати національний зїзд для порішення дальших справ правительства.

В той час в Німеччині вибухла революція. Окружаючи Скоропадського помічники і чиновники, бачучи наперед побіду альянтів, сейчас змінили орієнтацію й із приятелів Німців зробили ся їх ворогами. Скоропадського настрашили тим, що альянти ніби стоять за єдиною неділимою Росією і проте Союз заявив, що не змінє бажання, аби Україна вступила до Федерації демократій бувшої Росії. Війна для Національного Союзу, котрий опирав ся не на чужі сили, як се робив Скоропадський, але на народну силу своєї землі, як і слідувало сподівати ся, показала ся успішною. Національний Союз зі свого боку, вирядивши до Білої Церкви, де були Січові Стрільці, обраних ним Петлюру, Винниченка, Шевця, Макаренка Андрієвського, щоб вони стали на чолі повстанців, об'явив узброєне повстання, а названих осіб директорією Української Народної Республіки. На чолі республіканського війська став Петлюра, який був добре відомим як популярний земський діяч, як енергійний борець проти большевиків. До Петлюри прибуло около 800,000 повстанців. Алеж він не мав для них ні зброї ні набоїв ні одежі. Вибравши з них до 200,000 душ і узброївши до 100,000 Петлюра з сими республіканським військом пішов на Київ. По дорозі республіканському війську доводило ся бити тільки Німців, яких воно розбивало, алеж се задержувало похід. Після сього, як під Києвом було вбито коло 1000 душ німецької піхоти і кавалерії та побито німецьку артилерію. Німці відстали від Скоропадського, хоч він і обіцяв їм велику кількість поживи а гетьманські добровольці були занадто слабими для опору і стали втікати. В ночи 14. грудня 1918. р. втік з Києва і Скоропадський, зрікшись гетьманства а слідком тогож дня українські республіканські передові отряди вступили в Ки-

їв. Українське повстання все пройшло під гаслом:

1. Відбудована української незалежної народної республіки і знищення гетьманщини;
2. Вигнання з України Німців і російських добровольців;
3. Скликання найскорше української установчої Ради;
4. Боротьба проти большевиків, які займаючи частину української території, загрожували Республіці.

Таким чином боротьба за народну Республіку закінчилась повним успіхом і народним повстанням ще раз виявив своє самовизначення і волю мати свою українську державу з демократичним республіканським устроєм.

В Галичині ще раніше ніж проти Німців та гетьманців йшло повстання проти Поляків, яке піддержувало ся зброєю та силами Східної України. Там се повстання піднесене в оборону свого краю від польського захвату і невільництва продовжувало ся і саме розростало ся в ті часи, як директорія заняла Київ. Західна Україна виявила повне бажання злучити ся зі Східною Україною, щоб утворити цілокупним українським народом єдину українську державу. Утворений директорією уряд в Києві зараз-же взявся до відбудовання державних функцій. Всі установи було очищено від елементів ворожих українському відродженню а деякі, як наприклад, сенат цілком зреформовано.

Директорія також взяла ся до реорганізації війська і полатоди фінансів. За кордоном до всіх європейських держав і в Америку вона післала свої місії а до Парижа, ще й особливо місією для участі в мировій конференції. Заходами урядів Східної і Західної України було проголошено зєднання усіх західних українських земель в одну спільну Українську Народну Республіку. Питання про форму злучки покищо оставлено до скликання особливого конгресу. Позаяк скликати установчу раду в близькім часі не можна було, то директорія скликала тимчасовий національний конгрес, який повинен як пред-парламент вирішити тимчасово більше негайні питання. Сей конгрес погодив ся з усім, що було зроблено директорією. Дав наказ ужити всіх заходів до зміцнення української народної Республіки і виробив інструкцію до з'ясування земельного закона яким обмежено власність землі до

40 десятин а остання земля булаб призначена на викуп в державну власність у фонд для безземельних. Серед сеї творчої діяльності направленої на організацію української республіканської держави, на Україну посипалось як з мішка лихо за лихом.

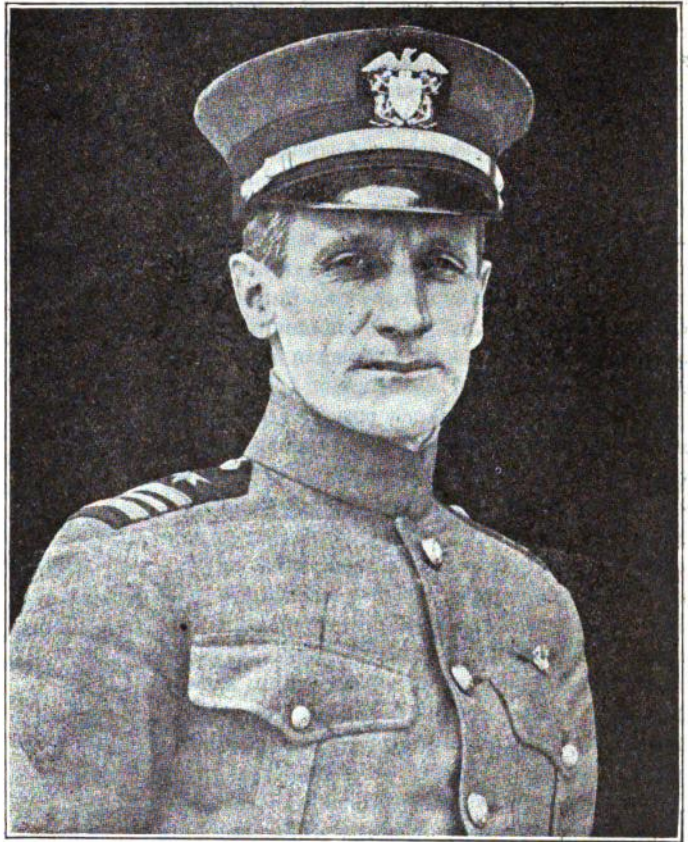
Большевики і германофіли.

Нема ніякого сумніву, що директорія швидко утворилаб регулярну армію здобувши для того зброю і знаряди почасти від Німців, які спродували те все вертаючи з України а почасти з інших жерел. Вона відбудувалаб Українську Республіку в етнографічних межах і справилаб ся як з московськими імперіалістами — большевиками на півночі і сході, так і з Поляками на заході — Україна булаб цілком мирною і щасливою країною яка як колись стала живим муром проти азійського навалу на Европу і уратувала її своїм тілом, так сталаб тим самим проти московського большевицького навалу і так само ратувала Европу від заклопотів, несподіванок і страхіття. На жаль в українські справи цілком невміло втрутило ся французьке представництво в Одесі, з початку в особі конзуля Геннота а потім і інших поставившись ворожо до української демократії, яка веде боротьбу проти большевиків і проти російської чорної сотні та російських централістів а найперше всього до директорії і до українського республіканського війська, представництво пішло одним фронтом і спільно з російськими централістичними та чорносотенними кругами, які мають своїм завданєм нищенє української держави і відбудованє єдиної Росії з порабощеною в ній Україною і з усім режимом тюрми народів.

Всі російські чорносотенці і круги Скоропадського завше були і зістали ся германофілами. Вони нині мають в Берліні свій від-

діл, який працює в згоді з певними німецькими кругами. Отсі люди ще за часів Скоропадщини відправили своїх аєнтів в Одесу і Ясси, щоб там вплинути на Французів і наклонити їх до придержання єдиної Росії.

Коли Скоропадський втік, то ті германофіли, що працювали з ним найбільше, втікли до Одеси і поповнили там ряди Французьких дорадників. Між ними особливу роллю відо-

Ляйт. ком. А. К. Рід, офіцер американської моринарки, що перший перелетів літаком з Америки до Європи.

грав Андро, якого Німці, як свого співробітника за часів Скоропадського вказали призначити Волинським губерніяльним староствою, де він і творив екзекуції над селами в купі з німецькими отрядами, і який бувши в найтісніших зносинах з генералом Денікіном, о стільки став правою рукою Анзельма (французького команданта), ще сей зробив його своїм найголовнішим помічником в Одесі.

Несподівано вийшло так, що французьке представництво в Одесі відносно української демократії повело ту саму політику, яку вели Німці й германофіли, які оточили генерала Анаельма. Наслідком того було заразже збільшене сил большевицьких, але французьке представництво не перемінило своєї політики, не вважаючи на всі заходи директорії утворити згоду. Коло Французів в Одесі згуртувалися польські легіони і російські добровольці Денікіна, щоб йти на Київ проти директорії. Безперечно, що українське республіканське військо справлялоб ся з ними так, як справляло ся з Німцями і російськими добровольцями в Києві. Алеж враз з ними стали французькі сили. Бажаючи утворити з Антантою цілком мирні відносини, директорія рішила не робити наступу і тільки обложити Одесу, щоб не пустити звідси чорносотенні війська проти українського народу і так уникнути кровопролиття. Се вимагало великих сил і таким чином Одеса звязала коло 50,000 виборного війська призначеного для оборони держави від московських большевиків і на охорону границь. Се дало можливість большевикам стати дужчими. Денікінці, користаючись становищем під Одесою і політикою Французів, цілком несподівано напали на українські угольні копальні і захопили там 934 вагонів вугля, приготованого для військових перевозок на харківський фронт проти большевиків. Се позбавило директорію можливости післати потрібні війська на харківський фронт і оборонити його а большевики се використали, заняли Харків і пішли далі, бо з одного боку там їм помагали Німці, а з другого боку українські сили самі були дуже малими. Захоплений Денікінцями уголь большевики, розбивши Денікінців, захопили собі і тим уможливили собі дальший хід на Україну. Військо директорії позбавлене знарядя і перевозок мусіло відступати. Відступили й Денікінці, через що український фронт спав цілком оголеним від большевиків і вони повели швидко наступ по всіх напрямках. Зброї у них досить, бо всі фабрики для неї і для знарядів, царський уряд збудував в Великоросії. Українці дуже бідні на все те, бо фабрик не мали, а що було, то позабирала Німці, абож було зірваним. Директорія мусіла залишити Київ а військо апід Одеси забрати на інші фронти. Селянські повстання проти большевиків на Полтавщині

та Харківщині були роздавлені, бо у селян не було ніякої зброї. Награбувавши на Україні хліба та всього иншого, московські большевики зміцнили свої сили так, що від них мусіли відступати і війська союзних держав. Французи залишили Одесу, Миколаїв, Херсон, Крим і взагалі все українське чорноморське побереже, великоруським большевикам, бо відступали перед ними.

Великим успіхам московських большевиків сприяло і те, що великі українські сили мусіли стояти в Західній Україні звязані облогою Львова і иншими справами, бо Поляки завзяли ся збройною силою захопити Галичину і частину Східної України. І тут держави антанти ніраз не стали на боці Українців тоді як Поляки у Французів користувалися особливими симпатіями і се піддержувало їх імперіалістичний апетит а разом а тим заколот та війну із сусідами, на яких вони нападали. Успіхи большевиків, проти яких Українці не могли виставити більших сил, через се збільшили ся. Не минув довгий час, як українські війська мусіли уступати з Києва, і опинили ся аж над Галицькою границею. В тім часі головну силу Україні звернули проти Поляків, і там боролись успішно довгий час під проводом генерала Павлинка.

Доперва коли під напором Мирової Конференції в Парижі заключено на галицьких терені перемирє, головна сила Української армії знова рушила під проводом Петлюри проти большевиків.

З сего скористали Поляки, які зломили договір, і підступно і зрадливо вдарили на українську лінію в Галичині. Українські війська мусіли уступати перед великою перевагою аж поза ріку Збруч.

Українці запротестували проти сего ляцкого віроломства перед цілим культурним світом — і лишивши справу з Поляками на пізнійше, взялись енергічно до большевиків.

Щастє сприяло народній армії. Большевики почали скоро відступати з правого берега України, і можна надіятись, що друга половина 1919-ого року побачить Україну знова вільну і свободну від всякої ворожої лави.

Хронологія подій в Західній Україні (Східній Галичині)

від 1918. до половини 1919. р.

1. — Зараз по своїм упадку австрійське правительство перейшли в дуже взаємні зносини з польськими визначними політиками, беручи собі за підставу національне питання в Галичині розв'язкою «австро-польською», яка обіцяла Габсбургам польську корону, а Полякам в заміну Східну Галичину, заселену 75 процент Українцями, проти 12 проц. Поляків і 11 проц. Жидів.

2. — Предвиджуючи грізні так внутрішні як і зовнішні зміни, австрійське правительство при кінці жовтня 1918 іменувало головним командантом всієї воєнної території в Галичині генерала Пухальського, бувшого команданта польського легіона, який боровся по стороні Німців підчас сеї війни проти аліантів. І за головну квартиру Пухальському вибрано дуже важкий стратегічний центр, а іменно місто Перемишль.

3. — Сейчас, коли в Австрії вибухла революція, Українці уформували Народну Раду, якій вони припоручили адміністрацію рідного краю.

Дня 1 листопада українські охотники в контакті з українськими регіментами бувшої австрійської армії, зайняли всі міста Східної Галичини, особливо Львів, де вони заарештували графа Гуйна, австрійського губернатора Львова і генерала Пфайфера. Всі ті українські війська вдержували цілковитий порядок на всіх українських територіях Галичини.

4. — Того самого дня Тимчасове Українське Правительство взяло владу над всіма українськими територіями бувшої Австрії, а в короткім часі опісля воно встановило виконавчий орган «Державний Секретаріат Західної Української Республіки».

5. — Народна Рада сеї Республіки ввела тимчасову конституцію, запевняючи національним меншостям на тій території (Полякам і Жидам) цілковиту національну автономію.

6. — Зі сторони Польщі і Румунії вибухла війна проти Західної Української Республіки. Поляки викликали розрухи у Львові і помордували Жидів, позаяк ті придержувались нейтральності в спорі українсько-польським. Завдяки генералови Пухальському вони заняли Перемишль. Завдяки засобам, даним алі-

янтами для війни проти большевиків, вони зорганізували в королівстві Польщі велику мілітарну експедицію в цілі загарбання Східної Галичини. Румуни знова заняли всю ту часть Буковини, яка є неоспоримо українською та звернулись проти угорської України.

7. — Так заатакований з двох сторін і загрожений через можливу інвазію большевиків з півночі, нарід західної української республіки змобілізував свої сили до борби на двох фронтах та ще знайшов настільки средств, аби допомогти своїй сестрі Великій Україні, заатакованій большевиками.

8. — Дня 4 січня 1919 проголошено злуку сих двох республік серед величезного одушевлення мешканців Галичини і Східної України.

Обі сторони звійшли в федерацію, задержуючи свої правительства (Рада Міністрів в Києві і Державний Секретаріат у Львові) та передали злучену найвищу владу Української Республіки Директорії, якої президентом є генерал Петлюра. Державний секретаріат Галичини застеріг собі право дипломатії до улаштування українсько-польського питання.

9. Угорська Україна заявила свою волю прилучитись до решти українських земель.

10. — Аліанти післали місію до Львова на чолі ген. Бартельми, в цілі заключення перемиря між Поляками і Українцями. Вона не допровадила до нічого через свою отверту сторонність до Поляків. Завдяки амуніції, яку привіз зі собою сей генерал і користаючи з заключення на пару днів перемиря Поляки зорганізували нову кампанію проти України.

11. — На своїм засіданні 18 марта найвища рада мирової конференції в Парижі рішили запросити обі спорячі сторони, себто Поляків і Українців, до завішення зброї.

12. — По одержанню сеї депеші Державний Секретаріат Української Демократичної Республіки сейчас прихилив ся до запросин найвищої ради конференції і в сій справі вислав спеціальну ноту до аліантських держав. Рівночасно Державний Секретаріат видав в сій

справі відповідні інструкції генералови Павле-
кови. Генерал відніс ся до Полків і запропо-
нував їм вийти в переговори в ціли завішення
оружа. Поляки зволікали з сим, а рівночасно
не оглядаючись на одержану від аліантів де-
пешу, розвинули інтензивну діяльність. Ся
активність принесла їм багато місцевих успі-

хів, підчас коли головна українська команда,
придержуючись рішення найвищої ради, рі-
шила заперестати воєнні кроки, зістала за-
скочена несподівано сею польською мілітар-
ною акцією, яка звінци довела до сего, що
українська армія мусіла уступати в липню
1919. аж поза ріку Збруч.

Справа Української Галичини на Мировій Конференції.

(Українське правительство вислало до
Парижа делегацію під проводом д. Сидорен-
ка, яка мала заступати соборну Україну перед
мировою конференцією. Знова в справі поль-
сько-українській Галицька Директорія ви-
слала спеціальну комісію під проводом Др.
М. Лозинського. Понизше подасмо звіт голо-
ви сеї делегації про її заходи проти польських
затій).

Вступні замітки.

Як відомо, підчас розпаду Австро-Угорщи-
ни українські землі Австро-Угорщини (укра-
їнська Галичина, українська Буковина і укра-
їнська часть Угорщини) утворили Західно-
Українську Народню Республіку.

Українська Національна Рада, утворена
на зїзді у Львові 19. жовтня 1918 р., зложена
з українських послів парламентарних і сой-
мових і з делегатів українських партій, обя-
ла 1. падолиста 1918 р. власть.

На основі дальшої організації власть в За-
хідно-Українській Народній Республіці пред-
ставляла ся так.: Законодатну власть вико-
нує Українська Національна Рада, доповне-
на виборами делегатів з повітів і міст. Суве-
ренну власть виконує виділ Української На-
ціональної Ради зложений з десяти осіб. Ви-
конуючу власть держить Державний Секре-
таріят, зложений з Державних Секретарів,
які управляють окремими міністерськими ре-
сортами.

Зараз в перших днях падолиста 1918 р.
Українська Національна Рада ухвалила, що
Державний Секретаріят має підготувати і
перевести злуку всіх українських земель в
єдину Українську Народню Республіку.

По підготовленю справи Українська На-
ціональна Рада на засіданю 3. січня 1919 р.

ухвалила одноголосно закон про злуку За-
хідно-Української Народної Республіки з У-
країнською Народною Республікою на руїнах
Росії в єдину Державу.

Дня 22. січня 1919 р. проголошено і від-
святковано акт злуки всіх українських зе-
мель в столиці України, в Києві.

Таким чином українські землі бувшої Ав-
стро-Угорщини стали частію єдиної Укра-
їнської Народної Республіки. Аж до виробле-
ня державної конституції для цілої України
вони задержали автономію під назвою: За-
хідна Область Української Народної Респу-
бліки.

Польсько-Українські відносини і Мирова Конференція.

З самого початку утвореня Західно-Укра-
їнської Народної Республіки виступила проти
неї війною Польща, хочаби завоювати для се-
бе східну Галичину.

В сій війні посередником між Польщею і
Україною виступили держави антанти.

Зараз в початках падолиста 1918 р., коли
війна вела ся ще в самім Львові, появил ся у
Львові урядовець французького посольства
з Яс, Вілейн, заявляючи, що приїхав позна-
комити ся з положенем і був би радий, колиб
йому вдало ся помирити обі сторони. П. Вілейн
приїхав з Яс. у товаристві Поляка Соколі-
ницького і весь час виступав в користь Поля-
ків. Як відомо, у Львові вели ся польсько-
українські переговори. На однім засіданю був
присутний також п. Вілейн. Тут він так
ярко виступив в обороні польських інтересів,
що я, яко голова української делегації, му-
сів йому перервати і звернути увагу, що він
говорить не яко безсторонний посередник, а
яко польський агент.

При кінці січня 1919 р., приїхала до Львова комісія держав антанті під проводом французького генерала Бартелемі, зложена з представників Франції, Англії, Америки й Італії. Ця комісія перебувала довгий час у Львові, беручи участь у бенкетах, видаваних для неї польськими властями, та виголошуючи гості в честь Польщі. Польська преса писала, що ця комісія має за ціль довести до польсько-українського перемир'я. Та дивним дивом комісія приготувалася до своєї задачі тільки у Львові і тільки в польських кругах. Ані з українськими кругами у Львові не наважувалася вона ніяких зносин, ані не вибрала ся на українську державну територію, щоб познакомити ся з українською справою.

Коло 20. лютого комісія Бартелемі зажадала від української начальної команди завішення зброї, заявляючи, що хоче повести переговори про польсько-українське перемир'я, але не буде вести переговорів, коли не буде завішення зброї. При сій комісії заявила, що коли українська начальна команда не згодиться на завішення зброї, то се буде значить, що українське правительство відкидає посередництво держав антанті.

Українська начальна команда, порозумівши ся з Державним Секретаріатом, згодилася на завішення зброї, яке почало ся 25. Того самого дня вечером приїхала до Львова делегація Державного Секретаріату, щоби вести переговори про польсько-українське перемир'я.

День 26. лютого зійшов на конференції української делегації з комісією антанті; комісія інформувала ся про українську справу.

Після сього комісія зажадала, щоб відбуло ся спільне засідання української і польської делегації, заявляючи, що є бажання в комісії щоб обі сторони самі погодили ся. Колиж до згоди не прийде, тоді комісія сама пропонує обом сторонам договір перемир'я.

Конференція з Поляками, яка була 26. лютого вечером, не довела ні до чого.

Дня 27. лютого комісія Бартелемі вибрала ся на українську державну територію, до Ходорова, щоб побачити ся з головою Директорії Петлюрою, який тоді приїхав був до української начальної команди в Ходорові.

Дня 28. лютого комісія пропонує обом сторонам свій проєкт перемир'я. На основі сього проєкту демаркаційна лінія між обома

воюючими сторонами повинна була йти на схід від Дрогобича. Се значило, що Українці повинні були оставити в польських руках не тільки ту часть української Галичини разом з Львовом, яку були вже заняли польські війська, але також відступити Полякам значні простори разом з нафтовими багатствами в околиці Дрогобича, які українська армія держала міцно в своїх руках.

Очевидно, що такого перемир'я Українці не могли прийняти. Війна почала вести ся далі. Державний Секретаріат в бездротній телеграмі до Найвищої Ради Мірової Конференції представив стороннє поведєнє комісії антанті, домагаючи ся справедливого рішенє справи.

Найвища Рада розглядала справу на засіданні 19. марта і рішила завізвати обі сторони заключити негайно завішенє зброї на основі лінії фронту. Далі найвища Рада заявила, «що вона є готова вислухати, обі сторони в справі територіальних претенсій і посередничити в Парижі між українською і польською делегацією або через посередництво иншої репрезентації, яку собі обі сторони захотять вибрати, в справі перемир'я завішення зброї в перемир'я».

Одержавши се рішенє Найвищої Ради, Державний Секретаріат зараз відповів, що його приймає і видає начальному командантові своєї армії, генералови Павленкови, відповідні зарядження.

Дня 27. марта українські і польські делегації зішли ся в Хирові. Одначе до заключення завішення зброї не прийшло, бо Поляки відмовили ся заключити завішенє зброї на основах, поданих у рішеню Найвищої Ради з 19. марта, а зажадали заключення перемир'я на основі проєкту Бартелемі.

Про се становище Поляків українське правительство повідомило Найвищу Раду.

Сподівавши ся, що Найвища Рада заставить Поляків заключити завішенє зброї, українське правительство ще кілька разів — останній раз 9. мая — поновляло пропозиції завішення зброї. Одначе Поляки се пропонує все відкидали.

Так війна, яку Українці хотіли припинити згідно з зазивом Найвищої Ради з 19. марта, вела ся далі з вини Поляків. Поляки, які саме тоді одержали дозвіл на переїзд польської армії Галлера з Франції до Польщі, рі-

шили вести війну далі, сподіваючи ся при помочі армії Галлера зайняти цілу східну Галичину.

Попри свої — як ми бачили — даремні зусилля на місці, щоб довести до завішення оружя, Державний Секретаріят, маючи на увазі заяву Найвищої Ради, що вона готова посередничити між обома сторонами в Парижі, вислав до Парижа Надзвичайну Делегацію для польсько-української справи, зложену з трох осіб: Голова Делегації др. Михайло Лозинський, Товариш Державного Секретаря Закордонних Справ, Член Делегації Полковник Дмитро Вітовський, бувший Державний Секретар військових справ, Секретар Делегації Олександр Кульчицький, урядовець Державного Секретаріату Закордонних Справ.

Ще заки ся делегація прибула до Парижа. Найвища Рада утворила при Мировій Конференції Комісію для польсько-українського перемир'я, зложену з представників Франції, Англії, Америки й Італії, під проводом англійського генерала Боти.

Ся комісія запросила Українську Делегацію в Парижі на засіданя на 30. цвітня. На се засіданя пішли Голова Української делегації Сидоренко, і член делегації Шульгин, і заявили, що для польсько-української справи має власне приїхати окрема Делегація.

На засіданю Комісії 8. мая Надзвичайна Делегація, яка тимчасом прибула до Парижа уділила Комісії інформацій, яких від неї Комісія зажадала. При сім Голова Комісії ген. Бота виразно заявив, що Комісія приймає тільки інформації потрібні для заключення перемир'я. Про те, хто має право до української Галичини, Поляки чи Українці, Найвища Рада буде рішати тільки по заключеню перемир'я і тільки тоді вислухав вона обі сторони щодо їх прав.

Для 12. мая Комісія пропонує Українцям і Полякам — кожній стороні на окремім засіданю — проєкт перемир'я. Сей проєкт установляв демаркаційну лінію на захід від Дрогобича так, що нафтові копальні в околиці Дрогобича мали остати в українських руках.

Українська Делегація пропонує Комісії записку, в якій, згадавши принципіальну угоду на проєкт перемир'я, домагалася цілого ряду змін як щодо демаркаційної лінії так щодо військових постанов.

На засіданю Комісії 13. мая Українська Делегація заявила, що приймач проєкт перемир'я. При сім Українська Делегація висловила надію, що Комісія візьме під увагу домагання висловлені в записці Делегації.

Так отже справа перемир'я була з української сторони порішена. Заключення перемир'я належало таким чином від польської сторони.

Польське правительство, замість згодити ся на проєкт перемир'я, зарядило генеральну офензиву проти української армії в Галичині, уживши до сеї офензиви армію Галлера.

Бачучи се, Українська Делегація авернула ся в поті в 21. мая до Найвищої Ради, жадаючи охорони української землі перед польською офензивою.

Наслідком сеї ноти найвища Рада покликала Українську Делегацію така тогочасного дня на послуханя. Українська Делегація представила події в Галичині і жадала зарядження про негайне припинення польської офензиви.

Для 22. мая прийняв Українську Делегацію Президент Мирової Конференції Клемансо, який її повідомив, що Найвища Рада авернула ся до польського правительства, жадаючи поясненя в справі польської офензиви.

Для 5. червня командант польської армії Пілсудський відповів, що польська офензива була тільки обороною проти української офензиви.

Ся відповідь була просто насміхом над правдивим станом справи. Як ми вже зазначили, українська армія від хвилі одержання рішення Найвищої Ради в 19. марта держала ся весь час в дефензиві, ждучи на заключення перемир'я. Польська офензива була заряджена начальним командантом Пілсудским наслідком ухвали польського союму, який жадав офензиви в цілі зайняти цілої української Галичини.

Щоби представити відповідь Пілсудского в правдивім світлі, Надзвичайна Українська Делегація вислала до Найвищої Ради ноту з 6. червня.

Польська армія, яка дістала від держав айдати все потрібне, почала перемогати армію українську, оставлену на свої власні засоби і зайняту крім того війною проти російських большевиків.

Ось так Поляки вже два рази повели далі війну проти волі Найвищої Ради: раз після рішення Найвищої Ради в 19. марта, відкида-

ючи українське пропозиційне завішення зброї; другий раз відкидаючи проєкт перемир'я, пропозиційний Комісією для польсько-українського перемир'я.

Українське правительство, заявивши свою згоду на проєкт перемир'я, мало повне право сподівати ся, що від тої хвилі Українська держава стоїть під охороною Найвищої Ради та що Найвища Рада прикаже польському правительству спинити офензиву і заключити перемир'я.

Однак стало ся инакше. Коли вже Поляки заняли більшу часть української Галичини, Найвища Рада, не питаючи зовсім Української Делегації, а тільки на основі переговорів з польським правительством прийняла на засіданні 25. червня отсе рішення:

«Щоб забезпечити особи і майно мирного населення східної Галичини проти небезпек, які їм грозять від большевиків, Найвища Рада уповажнила сили польської республіки вести операції аж до ріки Збруча. Се уповажнене не пересуджує в нічім рішення, які Найвища Рада прийме пізніше, щоб уладити політичний стан Галичини.»

На се рішення, яким Найвища Рада віддала цілу українську Галичину під польську окупацію, Українська Делегація відповіла нотою з 2. липня. Висказавши, що польська окупація української Галичини є порушенням цілості Української Республіки і насильством над українським народом, нота протестує проти санкціонування польської окупації Найвищою Радою.

Далі Найвища Рада рішення, щоб підкомісія для польських справ виробила «внутрішній статут для східної Галичини». На засі-

данні сеї підкомісії 3. липня Українська Делегація дістала запрошення, щоб вона вислала на се засідання «делегатів приналежних до східної Галичини, себто уроджених і замешкалих в сій провінції.» Отже Українській Делегації відмовлено права заступати східну Галичину яко часть Української Республіки, а тільки члени Делегації, «уроджені і замешкалі» в східній Галичині, мали бути вислухані підкомісією, себто не яко представники українського населення східної Галичини.

З сеї причини Українська Делегація відмовилась ваяти участь в згаданім засіданні заявляючи письмом з 3. липня, що східна Галичина, хоч насильно занята Поляками, є частію Української Республіки.

Для 11. липня Українська Делегація одержала урядове повідомлення, що Найвища Рада прийняла в справі східної Галичини отсе рішення:

«Польське правительство буде уповажнене утворити в східній Галичині цивільну управу, заключивши з союзними державами договір, якого постанови мають по змові берегти автономію території і політичні, релігійні та особисті свободи її населення. Сей договір буде опирати ся на праві самоозначення, яке мешканці східної Галичини виконують опісля щодо їх політичної приналежності; час, в яким се право має бути виконаним, устанавлять союзні держави, або орган, який вони до сього уповажняють.»

Проти сього рішення Найвищої Ради Українська Делегація запротестувала нотою з 15. липня.

Закінчення війни між аліянтами і осередними державами.

Друга половина 1918-ого року дочекалась закінчення страшної різни між аліянтами і центральними державами Європи, що тревала повних чотири роки. Не кажемо «закінчення світової війни», бо по многих закутинах земської кулі ще даліше ведуться кроваві війни. Однак на головних теренах боротьба скінчилась.

Вчасною осенію 1918. р. аліянтські армії, окріплені двома міліонами добірних американських жовнірів, зачали страшну офензиву проти німецьких ліній. Німецька команда побачила, що годі опирати ся великій перевазі. Амуніція вичерпалась, а голод викликав в нутрі держави революцію. Німецькі провідники побачили, що настала крайня пора просити аліянтів о завішення зброї. Однак тому що аліянти давно заявили, що вони не хочуть мати до діла з Гогенцолернами, провідники німецького народу змусили цісаря до абдикації. Він здається зробив се охотно, рад, що не потягають його до відповідальности за поразку і терпіння народу, і скоро втік до Голляндії, де осів в ролі приватного горожанина. Німеччину проголошено республікою, а веліди за тим вислано до аліянтів комісію в ціли ведення переговорів о завішення зброї.

Командант аліянтських військ предложив острі услів'я, однак Німцям не лишалось нічого, лише їх підписати.

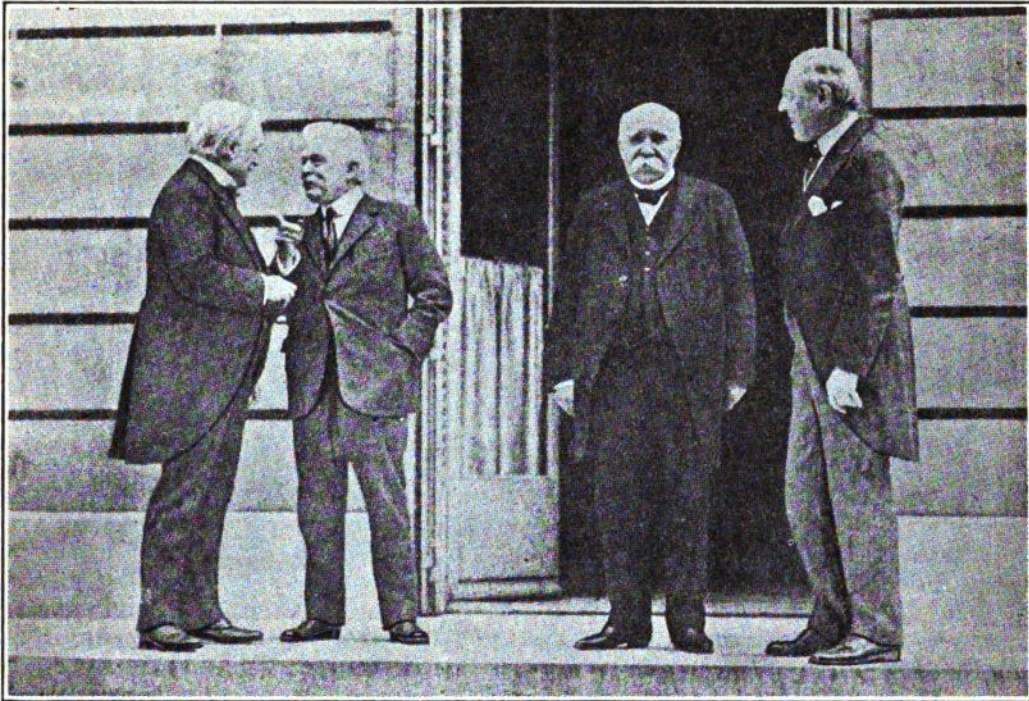
В той спосіб припинено боротьбу для 11 листопада 1918. р. о 11. год. перед полуднем.

Німеччина згодилась стягнути свої війська поза ріку Рен і видати артилерію, літаки, субмарини і часть флоти аліянтам. Подрібні услів'я мира мала рішити мирова Конференція, зложена з представників аліянтських держав. В тім часі також Австрія розпалась, а австрійський цісар утік до Швайцарії.

Мирова Конференція в Парижі і літа народів.

Мирові услів'я, які малось подиктувати Німеччині, і взагалі справу «ліквідації» Європи мала порішити мирова Конференція в Парижі. За порозумінням з прочими більшими державами Франція запросила на сю Конференцію представників всіх держав, що воювали по стороні аліянтів, або які зірвали зносини з Німеччиною. Держави мали вислати по одному, двох, трох, чотирох, а найвисше п'ятьох делегатів, відповідно до величини. Незадовго зібралось в Парижі тих делегатів ціла купиця, зі всіх закутин світа. Зі Злучених Держав їздив там аж два рази сам президент Вілзон, а крім него було там чотирох інших американських делегатів: Лейсінг, Вайт, Гавз і Блісс.

Конференція радила дуже довго готовно над мировими услів'ями для Німеччини. Вкінці Німеччині предложено слідуєчі услів'я: велике відшкодування (около 100 біліонів марок); ограничене армії до 100.000 мужа,

“Велика Чвїрка” на мировій конференції в Парижі. З ліва почавши в англійський прем’єр Ллойд Джордж, італ. прем. Орляндю, франц. прем. Клемансо і президент Зл. Держав Вудров Вільсон.

страту всіх кольоній і віддачу деяких земель Франції і Польщі. Німці по довгих торгах прийняли сї услівя, змущені погрозою большевицьких розрухів в нутрі молододї республіки.

Мирова Конференція занялась також розділом кольоній поміж себе, а також признанєм і означенєм границь нових держав, які повстали з руїн Австрії, або Росії. І так признано незалежність і з грубша означено границі Чехо-Словаччини, Польщі, Угорщини, Юго—Славії, Австрії, Фінляндії і т. д.

Конференція ся зібралась в ім’я демократії і справедливости для всіх, однак в практиці вона пильнувала лише інтересів тих, що були в ній заступлені. І так «Велика Чвїрка» себто премієри Зл. Держав, Англії, Франції і Італії дбали головню про свої інтереси, а коли се не противилось їх інтересам, то позволяли і меншим алї-

янтам заривати що котрому вдалось, а на права тих що не були на Конференції заступлені, майже зовсім не звертано уваги. Так на приміром Українці мимо великих зусиль не могли добитись своїх прав.

І хоч члени Конференції дбали головню про свої інтереси, то все таки і між ними приходило до великих непорозумінь. Тяжко було погодити Італію з Сербією, Грецію з Італією, Польщу з Чехією і т. п. Рівнож твердим оріхом до згриження представилось російське і турецьке, ірландське і єгипетське питанє і многі інші.

Всему тому, після гадки «мудрців», має зарадити так звана «Ліга Народів», за якою то дуже побивав ся наш президент Вільсон. Ся Ліга Народів се має бути такий кооперативний Союз держав, з центральною осідком в Женеві, в Швайцарії. Її задачию буде рішати мирно непорозуміння поміж поодинокими

кими державами і народами, щоби в той спосіб уникнути нові війни. Всі ті справи провізоричні і порішені прихалцем, так що годі сказати, чи вони взагалі принесуть люду який хосен.

Аліянти, Росія і Україна.

Російське питання є найтяжше до розв'язання. Аліянти з одної сторони боять ся большевиків, які усадовившись безпечно в Росії можуть рознести большевицьку заразу по цілїм сьвіті, а з другої сторони не хочуть признати національних держав, які утворились на руїнах давної Росії, тому що — не знать з якої причини — конче хочуть відбудувати Росію в її давній величині. За сим побиваєть ся головню Франція, яко потерпає за свої мільярди, позичені царському правительству, а по друге вона бажає мати сильного союзника на случай нової війни з Німеччиною. Отця політика Франції винна сьому, що париська конференція не хотіла признати незалежності України, хоч сего добивалась в Парижі місія з України під проводом Сидоренка, з Галичини, під проводом Панейка і Лозинського, а також делегації від Українців зі Злучених Держав і Канади. Ся французька політика винна також сьому, що мирового Конференція призначила східну Галичину — хоч каже — тимчасово Польщі, а дальше, що аліянти не дали помочі Петлюрі.

Захоплені пляном відбудови Росії аліянти назирають на Українців, щоби вони підняли гасло федерації з Росією, і під сим кликом, щоби боролись проти большевиків. Переводячи плян відбудови Росії в діло, аліянти підпомагають так зв. всеросійське правительство Колчака (на Сибірі), яке ділає в порозуміню з Денікіном, в Дошиці, і північно-західним російським правительством в північній Росії. Одна Америка держить ся ще з резервою. Хоч виправді американська делегація поспирає сторону

Польщі, і заявила ся за відбудованем Росії, то все таки американське правительство ще не рішене, що має дальше робити, і не хоче признати Колчака тому що він реакціонер і хоче привернути назад царську власть.

Українці старають ся переконати аліантів про слушність своїх стремлень, порозсилали по всіх державах свої місії (між иншими до Зл. Держав приїхала спеціальна місія, в якій склад входить д. Ю. Бачинський, д. В. Козакевич і др. Кадець) які працюють над освітленем української справи, а покищо наші українські герої кують самі собі долю над берегами Дніпра.

Побіда республіканів в Злучених Державах.

В осени 1918 р. відбулись вибори до Конгресу Злучених Держав. І хоч, після досьвіду, повинна була побідити демократична партія, тому що вона зачала війну, ну і виграла, то сталось інакше. Республіканці розвинули сильну агітацію і здобули значну більшість так в палаті Репрезентантів, як і в Сенаті. Тепер отже маємо в Злуч. Державах подвійну, щоб так сказати, власть. Президент є демократ, а Конгрес є республіканський. З сего не можна гадіятись много добра, бо сі два чинники правительства взаємно себе поборюють. Конгрес навмисно шкодить президентови, щоби опісля критикуючи його урядованє тим легше повалити демократичного кандидата на президента при виборах в 1920. році.

Зїзд Українського Комітету в Зл. Державах.

В лютім 1919. р. відбув ся в Нью Йорку на зазив Українського Комітету величавий зїзд Українців Зл. Держав. Зі всіх закутих розлогої американської держави прибуло понад 500 делегатів, які вислухали поважних рефератів над українською справою, і вибрали Екзекутивну Українського

Засідання мирової конференції в Версалю. Хвиля вручення мирових умовин німецькій делегації.

Комітету. Председателем вибрано Всесв. о. Адміністратора П. Понятишина, касієром Впр. о. Н. Підгорецького, а секретаром п. В. Б. Лотоцького. У. К. репрезентував українську справу перед американською суспільністю і збирав жертви на ратовазе Вітчизни.

Адреса Українського Комітету є слідує:

Ukrainian Committee of U. S. A.
30 E. 7th Str., New York, City.

Прогібіція.

Рік 1919. сумно запишеться в пам'яті всіх пияків, і всіх тих, що час від часу любили переполокати гортанку чимсь «шляхотайшим».

1-ого липня того сумного року президент Злучених Держав, виконуючи ухвалу конгресу, заборонив виробляти, ввозити або продавати всякі алькоголічні, упоюючі напитки. Від тоді всі потягайки засуджені на різного рода кваси, або в найбільшій случаю на пиво містять в собі лише 2.75 пр. аль-

коголю, так зв. «unintoxicating» — а з тим пивом та — кажуть вони — біда, що щоб чоловік не знати кілько пив, то не може впити ся...

Той що в мовчаню любить бути з нами, — той що любить нас, хоч ми мовчимо, сей діткнув ся ключа, що відмикає серця.

Той що направив самого себе, зробив більше для поправи загалу, як громада крикливих, безпомічних «патріотів».

Той, що в відповідний момент може знищити свого ворога, але великодушно оміне його, вродив ся на побідника.

Той має много злого в собі, що молить ся а кусає.

ВІДДІЛ ПРАВНИЧИЙ І ЕКОНОМІЧНИЙ.

Подав: ГР. ЗАЯЧКІВСЬКИЙ,

студент фінансової і торговельної економії на Пенсильвійському Університеті.

Короткий очерк Приватного права в Пенсильвії.

ЗАМІТКА: В Злучених Державах кождий стейт має свої власні цивільні і кримінальні права. Задля браку місця ми не можемо подати як даме право є інтерпретоване в різних стейтах. Ми мусимо ограничитись на одні стейт. Показані правні вказівки є взяті з права в Пенсильвії. Шан. читачі в других стейтах будуть мати ту користь, що право і в їх стейтах є подібне або майже таке саме, як в Пенсильвії.

Охорона дітей.

Загальне право в Пенсильвії, яке має на цілі охорону дітей є закон легіслятури в 11. червня 1879. р.

Найчастіше примінене має постанова секції 1-ої, яка звучить: »Кожда особа, яка би жорстоко поводитись, знушалась, або непотрібно завдала жорстоку кару якійнебудь дитині або малолітньому, а також кожда особа, яка має нагляд, опіку або власть над малолітньою дитиною, а самовільно покине її або забуде, є винна переступства і може бути засуджена перед кождим мировим судією, магістратом, або рекордовим судом. Кара не менше як \$10, а не більше як \$50 за кожду провинку.»

Секція 6. На зложену присягу або зізнання якої небудь особи, що се право є ломане в якійнебудь домі або місці, судія або магістрат має видати варрант констаблєви, щоби він ввійшов до дому і розслідував справу. Він має право арештувати або казати арештувати всіх проступників і занести їх перед судію, магістрата, або суд до переслухання. Кождий констаблєв і поліціянт має помочи в сьм, щоби проступників занести перед суд.

Дальше сей акт приписує, що суд на петицію якої небудь особи, може надати такій дитині спеціального опікуна, або умістити в інституції (з застереженням, що католицькі діти можуть бути уміщені лише в католицьких інституціях); суд може змусити родичів, щоби платили за удержане, а коли поправлять ся, суд може знова віддати дитину під їх опіку.

Публичні представлення.

Акт з 16. мая 1901. р. постановляє, що кожда особа, чи товариство, яка уживе дитини нижче 18 літ до театрального представлення, чи то до сьпіву або граю на музичних іструментах без позволення родичів або правних опікунів, поповняє переступство і може бути скаржена перед мировим судією, магістратом або рек. судом. Кара є не менше як \$50, а не більше як \$100., а за другим засудом арешт не менше як 1 рік, а не більше як 3 роки.

В цілі захоронення моралі малолітніх.

Один відділ акту з 18 мая 1885 р. постановляє, що кожда особа, яка зманиє денебудь малолітніх, нижче 16 літ в цілях неморальних,

Original from

UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN